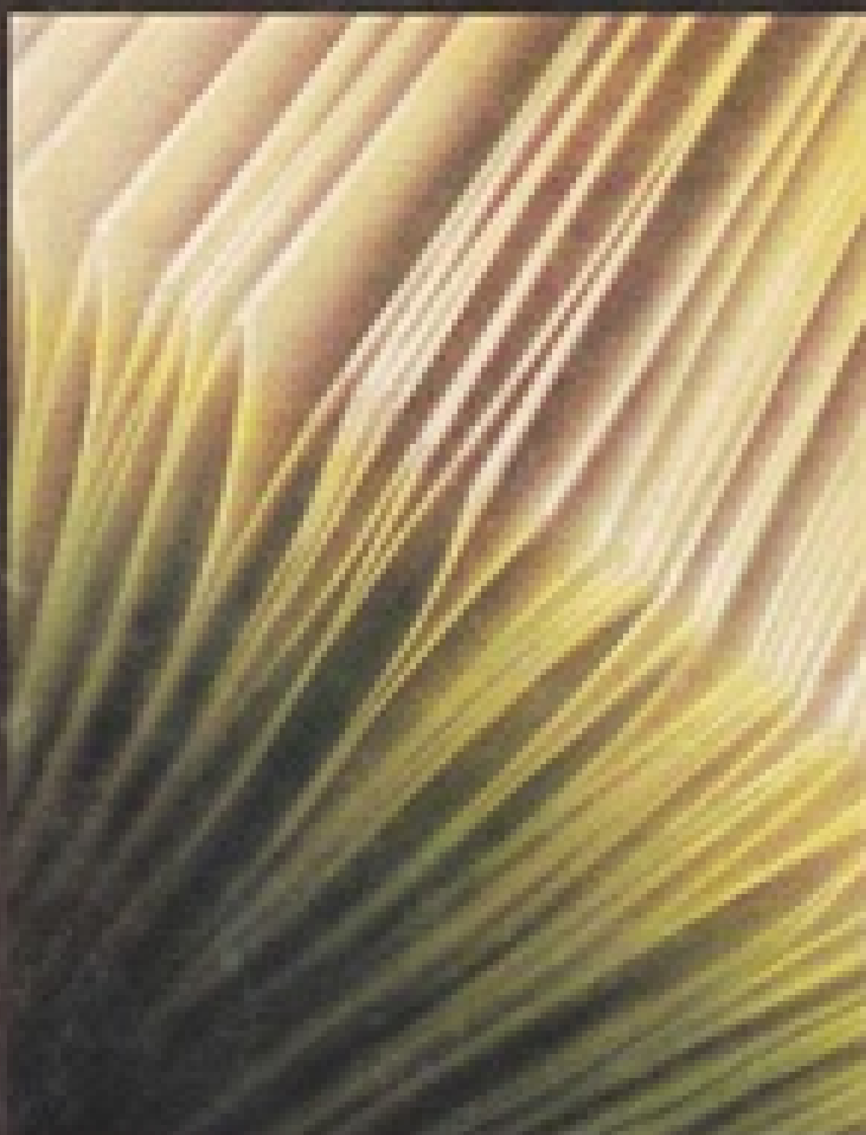
فهرست‌های خودنوشتِ فیض کاشانی

به انضمام پژوهشی در کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی آثار او

تصحیح و تحقیق

محسن ناجی نصرآبادی

بسم الله الرحمن الرحیم

فهرست های خودنوشت فیض کاشانی به انضمام پژوهشی در کتاب شناسی و نسخه شناسی آثار او

نویسنده:

محسن ناجی نصرآبادی

ناشر چاپی:

بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست های خودنوشت فیض کاشانی به انضمام پژوهشی در کتاب شناسی و نسخه شناسی آثار او

مشخصات کتاب

سرشناسه : ناجی نصرآبادی، محسن، - ۱۳۴۴

عنوان و نام پدیدآور : فهرست های خودنوشت فیض کاشانی به انضمام پژوهشی در کتاب شناسی و نسخه شناسی آثار او/ تصحیح و تحقیق محسن ناجی نصرآبادی

مشخصات نشر : مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۷۷.

مشخصات ظاهری : ص ۳۵۹

شابک : ۹۶۴-۴۴۴-۱۹۶-۶۱۰۰۰ریال ؛ ۹۶۴-۴۴۴-۱۹۶-۶۱۰۰۰ریال

وضعیت فهرست نویسی : فهرستنویسی قبلی

یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس

موضوع : فیض کاشانی، محمدبن شاه مرتضی، ۱۰۹۱ - ۱۰۰۶ق. -- کتابشناسی

موضوع : فیض کاشانی، محمدبن شاه مرتضی، ۱۰۹۱ - ۱۰۰۶ق. -- نسخه های خطی

شناسه افزوده : بنیاد پژوهشهای اسلامی

رده بندی کنگره : Z۸۶۰۶/ن۲ف۹ ۱۳۷۷

رده بندی دیویی : ۰۱۶/۲۹۷۹۹۸

شماره کتابشناسی ملی : م ۷۸-۱۴۱۱۹

ص:۱

اشاره

فهرست مطالب

فهرست تفصیلی

مقدمه

فهرست یکم

فهرست دوم

۱۲۰/ مرآه الاخره ۱۲۰/ تشریح العالم ۱۲۰/ خمسه فی الحکمه العلمیّه والعملیه و علوم

اهل المعرفه : عین الیقین ۱۲۰/ الکلمات المکنونه ۱۲۰/ اللئالی ۱۲۰/ المحجه البیضاء

۱۲۰/ المشواق ۱۲۱/ خمسه فی الفقه والاصول : معتصم الشیعه ۱۲۱/ مفاتیح الشرایع ۱۲۱/ نقد الاصول الفقهیه ۱۲۱/ الاصول الاصلیّه ۱۲۱/ راه صواب ۱۲۱/ خمسه فی ترجمه العبادات الخمسه الارکانیه : ترجمه الطهاره ۱۲۲/ ترجمه الصلوه ۱۲۲/ ترجمه الزکوه ۱۲۲/ ترجمه الصیام ۱۲۲/ ترجمه الحج ۱۲۲/ خمسه منظومه فی المناجاه : گلزار قدس ۱۲۲/ شوق العشق ۱۲۲/ شوق الجمال ۱۲۲/ شوق المهدی ۱۲۳/ دهر آشوب ۱۲۳/ خمسه فی المثنویات : شراب طهور ۱۲۳/ آب زلال ۱۲۳/ وسیله الابتهال ۱۲۳/ مناجات نامه ۱۲۳/ تنفیس الهموم ۱۲۳/ خمس رسائل شرعیه فی تحقیق مسائل فقهیّه: الشهاب الثاقب ۱۲۳/ حکم اخذ الاجره علی العبادات ۱۲۴/ احکام الشک و السّهو ۱۲۴/ تجهیز الاموات ۱۲۴/ تحقیق ثبوت الولایه علی البکر فی التزویج ۱۲۴/ خمسه فارسیه صنفتها للسلطان بالتماسه : تنویر المواهب ۱۲۴/ آیینه شاهی ۱۲۴/ وصف الخیل ۱۲۴/ لبّ الحسنات ۱۲۴/ زاد العقبی ۱۲۴/ خمسه الفتها فی عنفوان الشباب لبعض الاحباب:غنیه الانام ۱۲۵/ معیار الساعات ۱۲۵/ الفت نامه ۱۲۵/ الرفع والدفع ۱۲۵/ الاحجار الشداد ۱۲۵.

کتاب شناسی آثار فیض

آب زلال ۱۲۹/ آداب الضّیافه ۱۲۹/ آیینه شاهی ۱۳۰/ ابواب الجنان ۱۳۱/ الاحجار الشداد والسیوف الحداد ۱۳۲/ اذکار الطهاره ۱۳۲/ الاذکار المهمّه ۱۳۳/ الاربعین ۱۳۴/ الاصفی ۱۳۵/ الاصول الاصلیّه ۱۳۶/ اصول العقاید ۱۳۸/ اصول المعارف ۱۳۹/ الاعتذار ۱۴۰/ الفت نامه ۱۴۱/ الانصاف ۱۴۳/ انموذج اهل العرفان ۱۴۵/ انوار الحکمه ۱۴۵/ اهمّ مایعمل ۱۴۶/ بشاره الشیعه ۱۴۷/ ترجمه الحج ۱۴۸/ ترجمه الزکاه ۱۴۹/ ترجمه

الشریعه ۱۵۰/ ترجمه الصلوه ۱۵۱/ ترجمه الصیام ۱۵۳/ ترجمه الطهاره ۱۵۴/ ترجمه العقائد ۱۵۵/ التسنیم ۱۵۶/ تسهیل السبیل ۱۵۷/ تشریح العالم ۱۵۸/ التطهیر ۱۵۸/ تفسیر آیه امانت ۱۵۹/ تقویم المحسنین ۱۶۰/ تنفیس الهموم ۱۶۲/ تنویر المواهب ۱۶۲/ ثناء المعصومین ۱۶۲/ جلاء القلوب ۱۶۳/ جواب من سأل عن کیفیه علم اللّه ۱۶۴/ جهاز

الاموات۱۶۵/ الحق المبین۱۶۶/ الحقایق۱۶۷/ الخطب فی الجمعات و الاعیاد ۱۷۰/ خلاصه الاذکار ۱۷۰/ دهر آشوب۱۷۳/ ذریعه الضراعه۱۷۴/ راه صواب ۱۷۵/ رساله در جواب پرسش اهل مولتان ۱۷۶/ رساله فی بیان حکم اخذ الاجره ۱۷۷/ رساله فی ثبوت الولایه للاب والجدّ۱۷۸/ رفع الفتنه۱۷۸/ الرفع والدفع ۱۷۹/ زاد الحاج ۱۸۱/ زاد السالک ۱۸۱/ زاد العقبی۱۸۳/ السانح الغیبی۱۸۳/ سفینه النجاه۱۸۴/ سلسبیل ۱۸۵/ الشافی ۱۸۶/ شراب طهور ۱۸۷/ شرائط الایمان۱۸۷/ شرح الصحیفه السجادیه۱۸۸/ شرح صدر۱۸۹/ شوق العشق ۱۹۰/ شوق المهدی ۱۹۰/ الشهاب الثاقب ۱۹۱/ الصافی۱۹۳/ الضوابط الخمس فی احکام الشک و السهو ۲۰۱/ ضیاء القلب۲۰۲ / علم الیقین۲۰۳/ عین الیقین۲۰۵/ غنیه الانام فی معرفه الساعات و الایام۲۰۷/ فهرس العلوم ۲۱۰/ فهرس مؤلفات ۲۱۱/ قره العیون فی اعزّ الفنون۲۱۴/ الکلمات السّرّیه۲۱۶/ الکلمات الطریفه۲۱۷/ الکلمات المخزونه ۲۱۹/ الکلمات المضنونه ۲۲۰/ الکلمات المکنونه ۲۲۰/ گلزار قدس ۲۲۲/ اللئالی ۲۲۹/ اللُبّ ۲۳۱/ اللباب ۲۳۲ / لبّ الحسنات ۲۳۴/ المحاکمه بین الطائفتین ۲۳۴/المحاکمه بین الفاضلین۲۳۶/ المحجه البیضاء ۲۳۷/ مرآه الاخره۲۴۵/ مشواق۲۴۶/ المعارف۲۴۸/ معتصم الشیعه۲۴۹/ معیارالساعات ۲۵۰/ مفاتیح الشرایع ۲۵۱/ مفتاح الخیر ۲۶۵/ منتخب الاوراد ۲۶۶/ منتخب دیوان شمس۲۶۷/ منتخب رسائل اخوان الصفا۲۶۷/ منتخب فتوحات المکّیه۲۶۷/ منتخب مثنوی۲۶۷/ المنتخب الصغیر۲۶۸/ المنتخب الکبیر۲۶۸/ منتخب مکاتیب قطب الدین محیی۲۶۸/ منشآت۲۶۹/ منهاج النجاه۲۷۴/ میزان القیامه۲۷۶/ النخبه۲۷۸/ النخبه الصغری ۲۸۱/ ندبه العارف ۲۸۱/ ندبه المستغیث ۲۸۲/ نقد الاصول الفقهیه۲۸۲/ النوادر ۲۸۲/ الوافی۲۸۴/ وسیله الابتهال۲۹۹/ وصف الخیل ۲۹۹.

آثار منسوب و مجعول

اتتل توتتل۳۰۳/ اثبات حرکت جوهری۳۰۳/ احکام النجوم۳۰۴/ رساله فی الارث۳۰۴/ اضغاث الاحلام ۳۰۴/ اعمال الاشهر الثلاثه۳۰۵/ امالی۳۰۵/ رساله فی الانسان۳۰۵/

ص:۱۱

مقدّمه

ص:۱۳

I

فهرست و

چندگونگی آن

واژه فهرست در لغت دارای معانی گوناگونی است و اندیشمندان علم لغت از آن تعاریفی ارائه داده اند که شمول و جامعیت این کلمه را می رساند. فیروزآبادی بر این باور

است که «الفهرس هوالکتاب الذی تجمع فیه الکتب».(۱) فهرست عبارت از کتابی است که در آن مؤلّف به اسامی و نامهای کتابها اشاره می کند. تعبیر خوارزمی در مفاتیح العلوم آن است که فهرست صورت کارها و دفاتری است که به دیوان مربوط می شود و گاهی برای ذکر دیگر چیزها استعمال می گردد.(۲)

گروه دیگری آن را در بردارنده جدولی شامل ابواب و فصول کتاب می دانند که جایش در آغازین بخش کتاب یا در آخرین قسمت آن می باشد. این معنا امروز تداول بیشتری پیدا کرده است. امّا هنگامی که کلمه فهرست در عرف گروه آشنا با نسخه های خطی و کتاب شناسان اهل فن بکار می رود آنچه در آغاز متبادر به ذهن می شود همان معنای مورد نظر فیروزآبادی در قاموس است که به مرور زمان با تحول و دگرگونیهای شرقی وغربی بار معنایی آن پختگی و کمال یافته. در این مقال ما نیز فهرست را کتاب و رساله ای می دانیم که در آن به اسامی کتابها، رساله ها، مؤلفان، و دیگر مشخصات کتاب شناسی و نسخه شناسی اشاره می شود. از این دیدگاه برای فهرست اشکال و مشتقات چندی می توان جست که در ذیل به آن می پردازیم:

ص:۱۵

۱- قاموس المحیط، ۳۴۷/۲.

۲- ترجمه مفاتیح العلوم، ترجمه حسین خدیوجم، ۶۰.

الف) فهرست آثار یک کتابخانه

بـدین معنا که فهرست در بردارنده اسامی تمامی کتابها و مؤلفان یک کتابخانه است. این کتابخانه می تواند دولتی یا شخصـی باشد. برای یافتن سابقه این نوع فهرستها می توان

تاریخچه کتابخانه ها را دنبال کرد؛ چرا که با تشـکیل یک کتابخانه، نخستین ابزار جسـتجوی اطلاعات و مدارک در آن وجود فهرستی جامع و مانع است تا اطلاعات را براحتی در اختیار مراجعه کننده قرار دهد. بنابراین سـرآغاز تدوین این فهارس را باید به

زمان ایجاد اولین کتابخانه ها رساند.

به طور قطع می توان ادعـا کرد که چنین فهرستی در کتابخـانه آشور بـانی پال در نینوا وجود داشـته است.(۱) و پس از آن در یونـان، مصـر و ایران پیش از اسـلام، این امر رواج بیشـتر پیـدا می کنـد. پس از اسـلام، کتابخـانه مـأمون عباسـی به عنوان یک کتابخانه بزرگ در

زمان خلافت عباسیان مورد استفاده اندیشمندان قرار گرفته و وجود چنین کتابخانه ای با

آن عظمت، بدون بهره گیری از فهرست ممکن نخواهد بود. ابن مسـکویه در جاویدان خرد به نقل از ابوعثمان جاحظ گزارش این فهرست را چنین می دهد:

روزی مأمون به من [فضل بن سهل] گفت که می دانی که کدام کتاب از کتابهای عرب معتبرتر و بهتر است؟ گفت: من شروع کردم و کتابهای مغازی را وجنگهای خلفا که با دشـمنان دین کرده انـد، شـمردم و کتابهای تاریخ را نیز برشـمردم تا به تفسـیر قرآن رسـیدم، چون نام تفسـیر قرآن بردم، مأمون گفت که قرآن کلام اللّه تعالی و سـخن آن حضرت است، لاجرم هیچ چیز به آن شبیه نیست. بعد از آن گفت که کدام کتاب از کتابهای عجم بهتر و معتبرتر است؟ گفت: بسیاری از آنها را نام بردم و بعد از همه گفتم که جاویدان خرد.

بعـد از آن مـأمون فهرست کتب خود را طلبیـد و بالاـ و پـایین را دیـد و نام جاویـدان خرد را در آن فهرست نیافت. بعـد از آن گفت که نام جاویدان خرد از فهرست [افتاده است]. گفتم که این جاویدان خرد همان کتاب است که ذوبان دارد و من بعضی از آن را کتابت

۱- برای اطلاعات بیشتر لارا آرکس «کتابخانه آشور بانی پال» ترجمه رکن الدین احمدی لاری: مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ش ۱۷، صص ۹۶ - ۷۹.

کرده ام و نوشته ام. گفت: که همین ساعت آن را بیار که ببینم.(۱)

ابوعبداللّه محمّدبن احمد مقدسی در بیان سرایِ ساخته شده در زمان حکومت عضدالدوله دیلمی می گوید:

یک کتابخانه جدا نیز دارد که زیر نظر یک سرپرست و یک کتابدار و یک ناظر از نیکوکاران شهر اداره می شود. هیچ کتابی نیست که تاکنون در دانشهای گوناگون تصنیف شده باشد مگر نسخه اش بدانجا آورده است. وی اینجا را به صورت دالانهای سرپوشیده و یک سالن بزرگ ساخته که انبارهای کتاب در اطراف آنهاست. به دیواره انبارها و دالانها اطاقکهایی دارند و هریک با کشویی از بالا به پایین بسته

می شود. دفترها از هر نوع در یک رف ویژه چیده شده است. فهرستهایی نیز دارد که نام کتابها در آن روشن شده است.(۲)

از این گونه فهرستها برای بسیاری از کتابخانه ها فراهم آمده، کتابخانه صاحب بن عباد، کتابخانه نوح بن منصور سامانی از آن جمله اند.

افزون بر فهرستهای کتابخانه های حکومتی و دولتی، گاهی شخصی عالم و دانشمند برای همه موجودی کتابخانه خویش فهرست تهیه می کرده تا امکان بهره وری از آن سهلتر شود و هم اینکه با مرتب کردن و زدن مُهر بر آنها در نگهداری و حفاظت از کتابها

اهتمام بیشتری به عمل آید. رضی الدین ابوالقاسم علی بن موسی معروف به ابن طاوس (۶۶۴ - ۵۸۹ق) در کتاب گرانقدر سعدالسعود به تعدادی از کتابهای خویش در زمینه

علوم قرآنی - که وقف اولاد ذکورش می باشند - اشاره می کند. وی در مقدمه کتاب می نویسد: چون در کتاب الابانه فی معرفه اسماء کتب الخزانه تنها به نام کتابهای خویش پرداختم، در اینجا، توضیح بیشتری در خصوص آنها می دهم.(۳) آنگاه به کتاب شناسی و نسخه شناسی کتابهای خویش می پردازد و اطلاعات ارزشمندی ارائه می دهد.

ب) فهرست دیگرنوشت

این عنوان بر آثاری اطلاق می شود که در آن یکی از اهل فضل و دانش، سیاهه ای از

۱- ابن مسکویه، جاویدان خرد، ترجمه تقی الدین شوشتری، ۳۷.

۲- احسن التقاسیم، ترجمه علی نقی منزوی، ۶۶۹.

۳- .سعدالسعود، ۴.

آثار و نگاشته های یکی از بزرگان علم و دانش را فراهم می آورد و در ضمن آن به جزئیات و ویژگیهای نوشته های او می پردازد. قدمت و روایی این گونه فهرستها بسیار است و قابل تأمّل. در یک تقسیم بندی برای این فهرست دو صورت می توان تصور کرد:

۱) مؤلّف در هنگام ذکر سرگذشتنامه، پس از پرداختن به شرح احوال و سرگذشت شخص مورد نظر، آثار و نگاشته های وی را ذکر می کند و فهرستی ارائه می دهد. باید دانست که در این شیوه، تکیه کلام مؤلّف بیشتر به زندگی و بیان حالات و احوال نویسندگان است تا بررسی کتاب شناسی آنها. تمامی کتابهای سرگذشتنامه ای و رجالی در این قسمت قرار می گیرد. ابن ندیم در ترتیب کتابهای ارسطو در منطقیات و طبیعیات، الهیات و خلقیات سخن گفته و برخی از آنها را در الفهرست ذکر می کند.

۲) مؤلّف یا فهرست نویس به آثار و نگاشته های یک تن به تنهایی اشاره می کند. در این اثر جنبه کتاب شناسی و نسخه شناسی بیشتر مدّ نظر است تا طرح مسأله سرگذشتنامه افراد. او به دنبال آن است که به طور صریح و روشن آثار و نگاشته های آن بزرگ را برای اهل فن و دانش بیان کند. شاید نخستین اطلاعاتی که در این زمینه در دست

است مربوط به یونان باستان است. ثاون اسکندرانی، تألیفات وآثار افلاطون (۳۴۷ - ۴۲۷ق.م.) را تدوین می کند و بسیاری از نگاشته های او را برمی شمرد.(۱)

نگاشتن فهرست آثار دیگران، در تمدن اسلامی نیز سابقه ای دراز دارد. مدائنی، ابوالحسن علی بن محمدبن عبداللّه بن ابویوسف (۲۱۵ - ۱۳۵ق) برده و غلام سمره بن جندب(؟) از متکلّمان سده دوم و سوم هجری است. ابوالحسن بن کوفی، فهرستی از آثار او را ذکر می کند و ابن ندیم از روی نوشته وی آثار مدائنی را می آورد:

و از کتابهایش آنچه را که از روی نوشته ابوالحسن بن کوفی به یاد دارم این است: در اخبار پیغمبر صلعم: کتاب امّهات النبی صلعم، کتاب صفه النبی صلعم، کتاب اخبار المنافقین. کتاب عقودالنبی صلعم. کتاب تسمیه المنافقین و من نزل فیه القرآن منهم و غیرهم.(۲)

جنیدبن محمّد نعیم مکنّی به ابواحمد، در نامه ای به ابوالحسن علی بن محمد علوی، تصانیف و نگاشته های ابونصر محمّدبن مسعود عیاشی (ف. ۳۲۰ق) - از فقهای بزرگ

۱- ابن ندیم، الفهرست، ۴۴۹.

۲- ابن ندیم، الفهرست، ۱۶۸.

امـامیه - را گردآوری می کنـد. وی در آخر نـامه به این مطلب اشـاره می کنـد که جـامع آثـار عیاشـی بیست و هفت کتاب از تألیفـات عیاشـی را در فهرست نیاورده و من آنها را بر فهرست او می افزایم وتعـداد این آثار را به ۲۰۸ جلد کتاب و رساله می رساند. ابن ندیم

فهرست آثار عیاشی را به نقل از آن نامه، در الفهرست می آورد.(۱) شیخ طوسی در

الفهرست خودش عینا منقولات ابن ندیم را ذکر می کند(۲)

ابوریحان بیرونی (۴۴۰ - ۳۶۲ق.) از بزرگترین دانشمندان جهان اسلام در سده چهارم و پنجم هجری است. وی در رساله ای با عنوان رساله ابی ریحان فی فهرست کتب الرازی به بررسـی و بیان کتابهای محمـدبن زکریای رازی می پردازد. وی آثار رازی را در موضوعات ذیل طبقه بندی و فهرست می کند: پزشکی (۵۶ عنوان)، طبیعیات (۳۳ عنوان)، منطقیّات (۷ عنوان)، ریاضیات و نجومیات (۱۰ عنوان)، تفاسیر و تلخیص ها و اختصارات (۷ عنوان)، فلسفی و تخمینی (۱۷ عنوان)، مافوق الطبیعه (۶ عنوان)، الهیّات (۱۴ عنوان)، کیمیائیات (۲۲ عنوان)، کفریات (۲ عنوان) و فنون مختلف (۱۰ عنوان).

آنگاه، پس از ذکر کتابهای رازی، ابوریحان به کتابهای خود می پردازد که در فهرست خود نوشت به آن خواهیم پرداخت.

محمّدبن ابی بکر بن قیّم مشهور به ابن قیّم جوزیه (۷۵۱ - ۶۹۱ق.) فهرستی از کتابها و رساله های ابن تیمیه (ف.۷۲۸ق) فراهم ساخته و تعـداد آثار وی را تا به ۳۴۱ عنوان کتاب و رساله می رسانـد. این فهرست به سال (۱۹۵۳م.) در دمشق به چاپ رسیده است.

یوسـف ترکمـن بـن جـوزی معروف به سـبط ابن جـوزی (۶۵۴ - ۵۷۲ق) در کتـاب مرآه الزمـان، فهرست آثـار تـألیف شـده عبـدالرحمن بن جوزی (۵۹۲ - ۵۱۰ق) را دویسـت و پنجـاه عنـوان ذکر می کنـد. این فهرست توسـط گرگیس عـوّاد در مجله المجمع العلمی العربی شماره ۳۰ - ۲۹ در دمشق چاپ شده است.

فهرست و سیاهه آثار جلال الـدین عبدالرحمن سـیوطی (۹۱۱ - ۸۴۹ق) به وسـیله شخصـی گمنـام جمع آوری می شود. وی پانصـد و چهـار عنوان از کتابهـا و رساله های سـیوطی را بیان می کنـد. این فهرست به کوشـش فلوگل در پایان کشف الظنون حاجی خلیفه

در جلد ششم، صص ۶۶۷ - ۶۶۵ آمده است.

۱- .الفهرست، ۳۶۱.

۲- .طوسی، الفهرست، ۱۳۷.

برای آثار علامه ملاّمحمّد باقر مجلسی (۱۱۱۰ - ۱۰۳۷ق) دو فهرستِ دیگر نوشت فراهم آمده است. نخست: توسط محمّد نصیربن عبدالله مجلسی - برادرزاده وی - این فهرست در دو بخش است. الف) کتابهای عربی مجلسی ب)کتابهای فارسی وی. صاحب الذریعه منقولا تی از این فهرست را در نگارشهای دیگران رؤیت کرده است.(۱) دو دیگر، فهرستی که به اهتمام محمّدحسین بن محمّد صالح از نوادگان مجلسی در دو فصل و یک خاتمه تدوین شده است. فصل اول: کتابهای عربی شامل ده کتاب. فصل دوم کتابهای فارسی، در بردارنده چهل و نه کتاب. خاتمه: در شماره ابیات تألیفات و آثار مجلسی در فارسی و عربی. این فهرست یک بار در مجله دانشکده ادبیات تهران سال دهم، شماره دوم، صص ۲۱۰ - ۲۰۳ چاپ شده و بار دیگر در کتابشناسی مجلسی به کوشش حسین درگاهی و علی اکبر تلافی داریانی.

ج) فهرست خود نوشت

فهرست خود نوشت به فهرستی گفته می شود که به وسیله خود صاحب اثر فراهم آید و در آن به اجمال یا تفصیل به مشخصات کتاب شناسی آثار اشارت شود. بصراحت می توان گفت که ساخت چنین فهرستهایی در تمدن کهن و درخشان یونان سابقه داشته است. جالینوس طبیب (۲۱۰ - ۱۳۱م) مجموعه آثار خودش را در ضمن کتابی به نام فینکس فراهم آورده. این کتاب شامل دو مقاله است که در مقاله اول، کتابهای طبی و در مقاله دوم کتابهای منطقی، فلسفی، بلاغی و نحوی خود را یاد می کند. وی آنگاه به توصیف کتابهایش می پردازد و مقصود و داعی خویش از تألیف را بیان می کند و افزون برآن به سن و سال خود در زمان تألیف، و کسی را که کتاب به او تقدیم شده، بازگو می نماید(۲)

حنین بن اسحاق (۲۶۰ - ۱۹۴ق) مقاله ای به سریانی دارد و در آن به آثار دیگر جالینوس که در فهرست جالینوس نیامده اشاره می کند(۳)وی در ضمن همین رساله

۱- آقابزرگ تهرانی، الذریعه، ۳۸۰/۱۶.

۲- رساله حنین بن اسحاق در باره آثار ترجمه شده از جالینوس در مجموعه متون و مقالات در تاریخ و اخلاق پزشکی در اسلام و ایران، ۲۱۷.

۳- رساله حنین بن اسحاق در باره آثار ترجمه شده از جالینوس در مجموعه متون و مقالات در تاریخ و اخلاق پزشکی در اسلام و ایران، ۲۱۷.

ارزشمند به بسیاری از ترجمه های خویش از آثار جالینوس توجه می دهد. دانشیان در این دوره، بسیاری از کتابها و رساله هایی که از یونانی به سریانی و عربی ترجمه شده از

آنِ حنین می دانند. ابن ندیم بر این باور است که این مطلب از خوشبختی های حنین است که هرچه حبیش بن حسن اعسم، عیسی بن یحیی و دیگران ترجمه کرده اند به حنین نسبت داده می شود. امّا با به دست آمدن این رساله بسیاری از این مجهولات روشن می شود و مترجم این رساله های منسوب، به وضوح و صراحت بیان می شود. برای نمونه حنین در ذیل کتاب، کتاب فی العضل می نویسد: که حبیش بن الحسن آن را برای محمدبن

موسی به زبان عربی ترجمه کرده است، همچنین کتاب فی تدبیر الملطف فی الذبول از عیسی بن یحیی است.

جابربن حیان بن عبدالله کوفی از دانشمندان سده دوم هجری، مصاحب و شاگرد امام جعفر صادق علیه السلام است. وی برای آثارش در موضوعات کیمیا و دیگر علوم فهرست مفصلی فراهم می آورد و افزون بر آن، فهرست موضوعی مختصری برای نگاشته های علم کیمیای خود تدوین می نماید. ابن ندیم این فهرست را دیده و از آن بهره برده است.

وی در شرح احوال و آثار جابر می گوید:

محمدبن اسحاق گوید: جابر در کتاب فهرست خود گوید: پس از این کتابها، سی رساله تألیف کردم که بی نام است و سپس چهار مقاله تألیف کردم که اینهاست: کتاب الطبیعه الفاعله الاولی و هی النار، کتاب الطبیعه الثانیه الجامده و هی الماء، کتاب الطبیعه المنفعله الیابسه و هی الارض، کتاب الطبیعه الرابعه المنفعله الرطبه و هی الهواء... پس از این چهار کتاب تألیف کرده ام به این ترتیب کتاب الزهره، کتاب

السلوه، کتاب الکامل و کتاب الحیوه.(۱)

ابو سلیمان داود بن علی اصفهانی (ف. ۲۷۰ق) از فقهای نامدار سده سوم هجری است به گفته ابن ندیم، وی مردی با فضل، صادق و پرهیزکار بود و اول کسی است که قول به ظاهر کتاب و سنّت را گرفته و جز آن را از رای و قیاس رها کرد. از نگاشته های

علی بن داود، فهرستی بسیار قدیمی به خط محمود مروزی به دست ابن ندیم می رسد که او تمام آن را در الفهرست می گنجاند. وی بر این عقیده است که این فهرست در زمان

۱- الفهرست ۶۴۰ – ۶۳۹.

خود داود بن علی نوشته شده است.(۱)

ابن بطّه، محمدبن جعفر قمی، روایات زیادی از احمد برقی نقل می کند. از نگاشته های وی فهرستی است که از آثارش در آن نام می برد. قهپایی معتقد است که این فهرست که از آثار او ارائه شده، دارای اشکالاتی است.(۲)

سعدبن عبداللّه قمی مکنّی به ابوالقاسم از بزرگان فقها و محدثان نام آور سده سوم هجری است. وی دارای تألیفات زیادی، همچون کتاب الرحمه، کتاب الحج، کتاب الضیاء فی الامامه، کتاب مقالات الامامیه و... است. در این فهرست ابوالقاسم قمی به همه

کتابهایی که تألیف کرده اشاره می کند.(۳)

یکی از نویسندگان دانشمند اسماعیلی مذهب، عبدان اسماعیلی است. ابن ندیم در بخش نویسندگان و صاحب نظران اسماعیلی می نویسد:

عبدان که در پیش گفته شد از همه بیشتر کتاب تصنیف کرد و دیگران هم اگر تصنیفی داشتند به او نسبت می دادند. فهرستی از تصنیفات خود دارد که از آن جمله است: کتاب الرحا و الدولاب، کتاب الحدود والاسناد، کتاب اللامع، کتاب الزاهر، کتاب المیدان.

ابن ندیم فهرست آثار عبدان را ندیده و کسی را سراغ نداشته که از محتویات آن فهرست آگاه باشد.(۴) سزگین بر این باور است که نسخه ای از فهرست عبدان در سده هفتم هجری در تملّک خواجه نصیرالدین طوسی بوده است.(۵)

از دیگر فهرستهای خود نوشت، فهرست آثار عثمان بن جنّی معروف به ابن جنّی (۳۹۲ - ۳۳۰ق) است. وی در ضمن اجازه ای که به ابی عبداللّه می دهد به فهرست آثارش اشاره می کند. یاقوت حموی در شرح سرگذشت ابن جنّی متن این اجازه را عینا نقل می کند:

قد اجزتُ للشیخ ابی عبداللّه الحسین بن احمدبن نصر - ادام اللّه عزّه - ان یروی عنّی مصنّفاتی و کتبی مما صحَّحه و ضبطهُ علیه ابواحمد عبدالسلام بن الحسین البصری - ایّد اللّه عزّه - : عنده منها کتابی الموسوم بالخصائص و حجمه الف ورقه و کتابی

۱- الفهرست ۳۹۸ - ۳۹۷.

۲- مجمع الرجال، ۱۷۴/۵؛ الذریعه، ۳۷۴/۱۶.

۳- .طوسی، الفهرست،۷۵.

۴- الفهرست ابن ندیم، ۳۵۳.

۵- .تاریخ التراث العربی، ۱۲۳/۷.

التّمام فی تفسیر اشعار هُذیل مما اغفله ابوسعید الحسن بن الحسین السُّکری - رحمه اللّه - و حجمه خمسمائه ورقه بل یزید علی ذلك و کتابی فی سرّ الصناعه و هو ستمائه ورقه و کتابی فی تفسیر تصریف ابی عثمان بکربن محمد ابن بقیه المازنی و حجمه خمسمائه ورقه، و کتابی فی شرح مستغلق ابیات الحماسه و اشتقاق اسماء شعرائها و مقداره خمسمائه ورقه...

ابن جنّی به همه آثار و نگاشته های خویش در این اجازه اشاره می کند و به اختصار به موضوع و حجم آن می پردازد.

ابوریحان بیرونی در ادامه فهرستی که از آثار رازی ارائه می دهد، با آوردن جملات زیر به فهرست خود نوشت آثارش می پردازد و سیاهه ای از صدوسه نگاشته خود بیان می کند:

و چنانکه سخن خود را با کتابهای ابوبکر [رازی] آغاز کردم آن را با نامهای کتابهای خود که وقتی از من خواسته بودی ختم می کنم. آن کتابهایی که تا سال چهار صد و بیست وهفت نوشته ام که از عمرم شصت و پنج سال قمری و شصت و سه سال شمسی می گذرد و تعجّب نمی کنم که تاویل رویای من راست بیاید هرچند که حرص من برآن راست نیامده است.(۱)

این فهرست به سال ۱۹۳۶م. توسط خاورشناس معروف پول کراوس در پاریس از روی نسخه منحصر به فرد کتابخانه لیدن به شماره ۱۳۳ چاپ شد. پیش از آن به سال ۱۹۲۰م. ویدمانِ آلمانی قسمت مربوط به آثار بیرونی را به زبان آلمانی مورد تجزیه وتحلیل قرار داد، و دوسکا به سال ۱۹۲۵م. پاره ای از آن کتاب را که مربوط به آثار رازی

بود به زبان آلمانی برگرداند. زاخائو فهرست آثار بیرونی را در مقدمه کتاب آثارالباقیه آورد. اندیشمندان دیگری نیز به تصحیح فهرست و کتاب شناسی آثار رازی و بیرونی پرداختند و ملحقاتی برآن افزودند. دکتر محمود نجم آبادی در مصنفات و مؤلفات رازی

و بوالو در کارنامه ی بیرونی از آن جمله اند.(۲)

افزون بر اینها، استاد دانشمند دکتر مهدی محقق به تصحیح و ترجمه فهرست کتابهای رازی و نامهای کتابهای بیرونی اهتمام ورزید و به پیوست این اثر ارزشمند، رساله

۱- فهرست کتابهای رازی و نامهای کتابهای بیرونی، به کوشش مهدی محقق، ۶۴.

۲- فهرست کتابهای رازی و نامهای کتابهای بیرونی، به کوشش مهدی محقق، مقدمه.

المشاطه لرساله الفهرست از ابواسحاق ابراهیم بن محمّد، مشهور به غضنفر تبریزی را که مهمترین منبع شناخت زندگی بیرونی است، ضمیمه کتاب نمودند. غضنفر تبریزی هدف خویش را از تدوین المشاطه این چنین بیان می کند:

من می دانم که هرکس مقاله استاد رئیس را مطالعه کند و در آنچه که نویسنده آن از داستان رویای خود یاد کرده و از الهامی که در آن رویا بر مدت عمرش استدلال آورده درنگ نماید، کیفیت آینده آن احوال یعنی کمیّت عمر و زمان رحلت او به نظرش می گذرد. از این روی من صلاح دیدم که به پایان سخن او در آن رساله آنچه را که من از تاریخ ولادت و سنین عمر و وقت وفات و رحلت او به دست آورده ام، ملحق کنم تا آنکه طالبان آن را از جایی دیگر نجویند، گذشته از آنکه تحقیق آن متعذّر

و وصول به آن نسبت به این زمان و این مردم ممتنع است.(۱)

سرِ سخن را به کتابهای رجالی می کشانیم. در این نوع کتابها، هنگامی که مؤلف به شرح سرگذشت خودش مشغول می شود، به فهرستی از آثار و نگاشته های خویش نیز اشاره می کند. گرچه در اینجا مؤلّف قصد ندارد فهرستی برای نگاشته های خویش مهیا سازد؛ امّا به اقتضای خود موضوع، ناخودآگاه فهرستی از آثارش ارائه می شود که بسیار ارزشمند و قابل اعتناست.

ابوالعباس احمدبن علی نجاشی (۴۵۰ - ۳۷۲ق) در کتاب رجال النجاشی در ذیل مدخل احمدبن العباس [خودش] این چنین می آورد:

احمدبن العباس النجاشی الاسدی، مصنّف هذاالکتاب - اطال اللّه بقاوه و ادام علوه و نعماه - له کتاب الجمعه و ماورد فیه من الاعمال و کتاب الکوفه و ما فیها من الاثار و الفضایل، و کتاب انساب بنی نصربن قُعین و ایامهم واشعارهم و کتاب مختصر

الانوار و مواضع النجوم التی سمیّتها العرب.(۲)

او با بیان همین عبارات کوتاه، به چهار کتاب خویش و موضوع آنها اشاره می کند.

شیخ الطایفه ابی جعفر محمد بن حسن طوسی (۴۶۰ - ۳۸۵ق) نیز در الفهرست که از کتابهای بزرگ رجالی شیعی محسوب می شود به بیان شرح احوال و آثار نهصدتن از بزرگان علم و دانش می پردازد. وی از فهرست آثار و نگاشته های شیخ مرتضی (۴۳۶ -

---

۱- فهرست کتابهای رازی و نامهای کتابهای بیرونی، به کوشش مهدی محقق، ۱۹۳.

۲- رجال النجاشی، ۷۴.

۳۵۵ق)، ابن بابویه قمی (ف. ۳۸۱ق) و شیخ مفید (۴۱۳ - ۳۳۶ق) نام می برد و آنها را در میان صاحب نظران و اهل فن مشهور و معروف می داند.(۱) شیخ طوسی با عنایت به فهرست سید مرتضی، کتابهای وی را نقل می کند. آقا بزرگ براین باور است که این فهرست ممکن است تألیف خود مرتضی باشد و یا شاگرد وی ابوالحسن محمدبن محمد بصروی (ف. ۴۴۳) آن را از کتابهای استادش فراهم ساخته و سید مرتضی بر پشت نسخه آن اجازه روایت برای او نگاشته است.(۲) آنگاه در ضمن سرگذشت خویش به فهرستی از کتابهایی که تا آن زمان به رشته تحریر در آورده، اشاره می کند:

محمدبن الحسن بن علی الطوسی، مصنف هذا الفهرست، له مصنفات منها کتاب تهذیب الاحکام و هو یشتمل علی عده کتب من کتب الفقه، اولها کتاب الطهاره و کتاب الصلاه و هو یشتمل... وله کتاب الاستبصار فیما اختلف من الاخبار و هو

یشتمل... و له کتاب النهایه فی مجرد الفقه والفتاوی و له کتاب المفصح فی الامامه

و له کتاب تلخیص الشافی فی الامامه و له مختصر مالایسع المکلف الاخلال به، وله کتاب العده فی اصول الفقه و... و له کتاب فی الاصول کبیر خرج منه الکلام فی التوحید و بعض الکلام فی العدل.(۳)

ابن جنید اسکافی، محمدبن احمد (ف. ۳۸۱ق) فهرستی برای آثار خودش نگاشته و شیخ طوسی از آن چنین یاد می کند:

او فهرست تصنیفهای خود را مبوّب و گسترده فراهم ساخته و من تمام آن را ذکر نمی کنم؛ اما نجاشی در احوال وی در حدود صدوپنجاه عنوان از کتابها و رساله های او را با نگاه به آن فهرست می آورد.(۴)

شیخ اکبر، محیی الدین بن عربی (۶۳۸ - ۵۶۰ق) نیز فهرست خودنوشتی از آثارش فراهم می آورد و در آن به ۲۴۸ اثر خود توجّه می دهد. گرگیس عوّاد به کتاب شناسی آثار

وی می پردازد و تعداد آنها را به ۲۷۹ کتاب و رساله می رساند. این تحقیق در مجله المجمع العربی در دمشق شماره ۴ - ۳، جلد ۲۹ در سال ۱۹۵۳م به چاپ رسیده است. پس از وی عثمان اسماعیل یحیی تحقیقات جدیدی بر آثار ابن عربی ارائه می کند.

رضی الدین علی بن موسی مشهور به ابن طاوس (۶۶۴ - ۵۸۹ق) در کتاب الاجازات

۱- الفهرست طوسی، ۱۵۸، ۱۵۷، ۹۹.

۲- الذریعه ۳۸۱/۱۶.

۳- الذریعه ۱۶۱ - ۱۵۹.

۴- قهپایی، مجمع الرجال، ۱۳۱ - ۱۲۷/۵.

بکشف طرق المفازات پس از ذکر مقدمات به فهرست آثار خویش چنین اشاره می کند:

...ممّا الفته فی بدایه التکلیف من غیر ذکر الاسرار و التکشیف. کتاب مصباح الزائر و جناح المسافر ثلاث مجلّدات و من ذلک کتاب فرحه النّاس و بهجه الخواطر... روح الاسرار و روح الاسمار... منها کتاب فلاح السائل و نجاح المسائل... و صنّفت کتابا سمیّته البهجه بثمره المهجه...

بخشی از این فهرست را علامه مجلسی در کتاب بحارالانوار آورده است.(۱)

محمدبن علی رکن الدین گرگانی از شاگردان بارز علامه حلّی نیز فهرستی برای نگاشته هایش تهیه کرده که صاحب مقاییس الاصول از آن یاد می کند.(۲)

عین القضاه همدانی عارف بزرگ قرن ششم رساله ای به نام شکوه الغریب عن الاوطان الی علماء البلدان برای علمای همدان به عربی تحریر کرد. وی پس از ذکر مصائب و مشکلاتی که برایش پیش آمده، آثار و خدمات علمی خویش را بر می شمارد. آثاری همچون قری العاشی الی معرفه العوران و الاعاشی، المفتلذ من التصریف، امالیُّ الاشتیاق

فی لیالی الفراق، منیه الحیسوب، غایه البحث عن معنی البعث، رساله علائی، نزهه العشاق

و نهزه المشتاق، صوله البازل، الامون علی ابن اللبون، المدخل الی العربیه و ریاضه علومها

الابیه.(۳)

ابن طولون (۹۵۳ - ۸۸۰ق) در کتاب الفلک المشحون فی احوال ابن طولون به ذکر سرگذشت نامه خویش می پردازد، آنگاه فهرستی به ترتیب الفبایی از آثار و نگاشته هایش ارائه می دهد. گویا این اثر در دمشق به چاپ رسیده است.

فخرالدین بن محمدبن طریح (ف. ۱۰۸۵ق) فهرست خود نوشتی از آثارش فراهم ساخته که آقابزرگ، نسخه ای از آن را در کتابخانه طریحی در نجف اشرف رؤیت کرده است.(۴)

فیض کاشانی (۱۰۹۱ - ۱۰۰۶ق) نیز برای آثارش سه بار فهرست تهیه کرده که به تفصیل در همین مقدمه به آنها خواهیم پرداخت.

محمدعلی بن ابوطالب مشهور به حزین لاهیجی (۱۱۸۰ - ۱۱۰۳ق) فهرست بیش از

۱- بحارالانوار ۴۵ - ۳۷/۱۰۴.

۲- الذریعه، ۳۸۱/۱۶.

۳- دفاعیات عین القضاه همدانی، ترجمه قاسم انصاری، ۷۵.

۴- الفهرست ۳۷۸/۱۶.

دویست کتاب فارسی و عربی نگاشته های خود را فراهم می آورد. آقابزرگ براین باور است که عنوان این فهرست «ماجری به القلم» است. این فهرست بدون هیچ تغییر در کتاب نجوم السماء صفحات ۲۹۳ - ۲۸۳ چاپ شده است.(۱)

کوتاه سخن آن که در این مقال گزارش مختصری از فهرست و انواع آن تقدیم داشتیم اکنون به سرگذشت کوتاهی از فیض کاشانی و فهرستهای خودنوشت و مبحث کتاب شناسی آثار وی می پردازیم.

ص:۲۷

۱- الذریعه ۱۷/۱۹؛ ۳۷۸/۱۶.

زندگینامه فیض

محمّدبن مرتضی بن شاه محمود ملقّب به محسن از بزرگترین علمای امامیه قرن یازدهم هجری است. وی به سال ۱۰۰۶ هجری قمری در کاشان به دنیا آمد. پدرش از علما وبزرگان کاشان بود و کتابخانه بزرگی داشت. از آثار او می توان شرح زبده الاصول را نام برد. آقابزرگ نسخه هایی را به خط او رؤیت کرده است(۱)فیض در اوان صبا شور تحصیل کمال در سر افکند و درد طلب در دل پدید آورد. مدّتی در خدمت خال بزرگوارش - که ممتاز عصر خود بود - در کاشان به تحصیل علوم دینی ظاهری اشتغال داشت و تفسیر و حدیث و فقه واصول دین و آنچه موقوف علیه آن بود از عربیّت و منطق فرا گرفت.

در بیست سالگی به سال ۱۰۲۶ق. برای تحصیل علوم باطنی به مقتضای اطلبواالعلم ولو بالصین، متوجّه اصفهان شد و در آنجا به خدمت جمعی از فضلا مشرف گردید. امّا کسی را نیافت که از علم باطن خبری داشته باشد. علم ریاضی و غیره را در همانجا آموخت و چون شنید سید ماجد بحرانی (ف. ۱۰۲۸ق) در شیراز است جهت فراگیری علم حدیث به شیراز رفت. در خدمت وی به سماع و قرائت و متعلقات آن پرداخت تا آنکه فی الجمله بصیرتی در علم حلال و حرام و سایر احکام حاصل کرد و از تقلید کسان مستغنی شد.

ص:۲۸

۱- الذریعه، ۲۱۵/۷.

پس به اصفهان رجوع نمود، به خدمت شیخ بهاء الدین محمد عاملی رسید و از ایشان اجازه روایت حدیث گرفت، آنگاه در سال ۱۰۲۹ راه حجاز پیش گرفت و به شرف ادای حجه الاسلام و زیارت سیدالانام و ائمه معصومین – علیهم السلام – مشرّف گردید. در آن سفر به خدمت شیخ محمدبن حسن عاملی (ف. ۱۰۳۰ق) رسید و از ایشان نیز اجازه نقل حدیث گرفت. در حین مراجعت از آن سفر به سبب قاطعان طریق، مصیبتی چند رو داد و برادرش به دست ایشان کشته شد، برادری که در سن هیجده سالگی به رتبه اجتهاد رسیده بود و در موافقت و مناسبت و مؤالفت و مؤانست با وی به حدی بود که گویی یک روح بودند در دو بدن.

ز پیش من برفت او با دل صدجای ریش من

ز حسرت از فراقش چون غریبان در وطن گردم

خیالش چون بر گیرم ز سرتا پای گردم او

ز خود بیرون روم از خویشتن بی خویشتن گردم

در بلده طیبه قم به خدمت صدر اهل عرفان صدرالدّین محمد شیرازی که در فنون علم باطن یگانه دهر و سرآمد عصر بود، رحل اقامت افکند. مدّت هشت سال ماند و به ریاضت و مجاهده مشغول شد تا فی الجمله بصیرتی در فنون علم باطن یافت.

شبان وادی حیرت گهی رسد به مراد

که هشت سال به جان خدمت شعیب کند

و آخر به شرف مصاهرت ایشان سرافراز آمد. باز چون ملاصدرا از قم به شیراز تکلیف نمودند، به شیراز رفته، قریب دو سال دیگر در خدمت با برکات ایشان به سر برد. و از انفاس طیبه ایشان بسی استفاده نمود و قبل از سفر شیراز و بعد از آن در کاشان

به رعایت ناموس خاندان مشغول می بود.

بنابر آیه شریفه * وَلْتَكُن مِنْكُم اُمّهٌ يَدْعُونَ اِلى الْخَيْرِ وَ يَأمُرونَ بِالْمَعرُوفِ وَ يَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَ اوُلئكَ هُمُ المُفْلِحُونَ*(۱) و به فحوای کریمه * فَلَولا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرقَةٍ مِنهُم طائِفَهٌ لِيَتَفَقَّهوا فِى الدِّينِ وَ لِيُنذِرُوا قَوْمَهُم اِذا رَجَعُوا اِلَيهِم لَعَلَّهُم يَحْذَرُونَ*(۲) مشغول تدریس حدیث اهل عصمت – سَلام اللّه علیهم – و تألیف کتب و رسایل مشتمل بر نصایح و فواید دینیه و ترویج جمعه و جماعات و سیاسات مدنیه که در آن تأکیدات شدیده شده، نمود.

۱- آل عمران: ۱۰۴.

۲- توبه: ۱۲۲.

گـاه بـا جمعی از خواص در گوشه قریه از این قسم عبـادات توشه بر می بست و گـاه در وسـط بلـده با فرقه ای از عوام در این نمط خدمت به سر می برد و در این مدّت بر بام تجرّد

و آزادی، طبل استغنا می زد و کنگره قدر خود را از آن بلندتر می دانست که گَرد حطام دنیا

گِرد آن تواند گردید.

در بین سالهـای ۱۰۴۶ تا ۱۰۵۱ق. شاه صـفی میل ملاقات او را می کند، پس به خدمت سـلطان مشـرّف می شود، نوازشـهایش کردند و تکلیف بودن در خدمت نمودند. امّا چون در حوالی و حواشی ایشان جمعی از علمای ظاهر جمع بودند، وی مصلحت دین و دنیای خود را در کناره گیری دید، چه ترویج دین با آن جماعت میسر نبود، مضافا به آنکه

آزادگی و آسودگی دنیا نیز از دست می رفت. بنابراین عذر خواست واز خدمت استعفا نمود.

بعـد از آن مدتی مدید در سایه قناعت و آسودگی با برگ بی برگی و نوای بینوایی احوال گذرانید وترویج دین به جای آورد تـا آنکه روز به روز به برکت علم و عمـل و محبّت اهـل بیت - علیهم السـلام - به فتوحات و فیوضات در علوم دینیه و معارف یقینیه فایز و مستعد گردید.

به این منوال روزی می گذرانـد تـا اینکه از جانب شاه عباس ثانی در سال ۱۰۶۴ق، رقمی رسـید که متضمن این امر بود که به سوی اصـفهان حرکت کنـد، اگرچه عنوان مکتوب، طلب ترویج جمعه و جماعات و نشـر علوم دینیه و تعلیم شـریعت بود اما به نظر وی گرفتـار شـدن در امور دنیـا را در پی داشت. پس سـر در جیب تفکر فرو کرد و به مقتضـای * یـا ایهاالـذین آمنوا اوفوا بالعقود*(۱) و الملک و الـدّین تؤامـان روی توجه به آن جنـاب آورد و مورد نظر وتکریم و احترام ایشان قرار گرفت. در سال ۱۰۷۱ق. شـاه عبـاس ثانی امر به تعمیر مسـجد جامع اصـفهان نمود و از او خواست که امامت جمعه و جماعت آن مسـجد را بر عهده گیرد. آن گاه در پی فیض خود اقتدا کرد و رسما او را به امامت جامع

اصـفهان منصوب نمود. فیض قائل به وجوب نماز جمعه در زمان غیبت است و رساله هایی در این مورد نگاشته است که بحث انگیز است بشاره الشیعه،

۱- مائده: ۱.

ابواب الجنان(۱).

از این به بعد هر روز به ارج و قرب فیض در میان توده مردم و حکومت افزوده شد. گروهی چون دیدند که وی در ادب، حدیث، فقه، فلسفه، عرفان، زهد، عبادت و تحقیق به درجات بالای ترقی راه یافته و مراتب کمال را پیموده، بر وی حقد وحسد بردند و بر او

به دستاویزهایی چند تاختند. او را متّهم به کفر و الحاد نمودند و کار را به جایی رساندند

که او آهسته آهسته گوشه عزلت برگزید.

گسترش و دامنه اتهامات تصوّف فیض تا هند نیز راه یافت. احمدبن محمدعلی بهبهانی چون به لکنهو رسید، دریافت که در آنجا لعن و طعن فیض گفته می شود. به همین سبب در صدد رفع اتهامات او، کتاب تنبیه الغافلین را نگاشت و در آن حقایق امور را به وجه اتم بیان کرد. او بر این باور است که بعضی تمثیلات ملّامحسن و دیگران چون شیخ بهایی و شیخ میثم بحرانی در باب وجود و شدّت ارتباط خالق به مخلوق از قبیل دریا و قطره، مداد و کلمات و امثال آنها به وسیله گروهی از ناقصان علم – خصوصا بعضی از علمای لکنهو – درست و صحیح مورد مدّاقه قرار نگرفته و ایشان ظاهر آن کلمات را گرفته و بدون تعمّق و تأمّل، فیض و خردورزان دیگر را متهم به تصوّف و قول به وحدت وجود کرده اند.

در سده بعد نیز یوسف بن احمد بحرانی (۱۱۸۶ – ۱۱۰۷ق) فیض را در قول به وحدت وجود مورد حمله و نکوهش قرار می دهد و رساله نفحات الملکوتیه فی الرّد علی الصوفیه را در ردّ صوفیه و آرای ملّامحسن فیض می نویسد و اقوال او را در این رساله

متعرّض می شود.(۲)

در مسائل فقهی نیز برخی از آرا و نظرات فیض مورد تشکیک قرار گرفت. در مسأله غنا، شیخ علی بن محمّدبن حسن بن زین الدین شهید ثانی، (ف. ۱۱۰۴ق) دو رساله دارد

به نامهای: رساله فی تحریم الغنا و عمومه من حیث المتعلق، و الردّ علی من یبیح الغنا و در آنهابه نظرات ملامحسن در مورد مسأله غنا می پردازد و آنها را رد می کند(۳)این نظر فیض

۱– برای اطلاع از رساله های مربوط به نماز جمعه رسول جعفریان، دین و سیاست در دوره صفویه، صص. ۱۸ – ۱۲۱.

۲– لولوه البحرین، ۱۲۱.

۳– الذریعه، ۱۳۹/۱۱، ۲۲۹/۱۰.

توسط ملّا اسماعیل مازندرانی خاجوئی (ف. ۱۱۷۳ق) در رساله فی تحریم الغنا و اثمه هم نقد و بررسی می شود.(۱)

پس از فوت شاه عبّاس دوم در سال ۱۰۷۷ق. گاهی در قمصر و گاهی در کاشان به درس و بحث و افادت مشغول شد. در همین دوره بسیاری از کتابهای خویش همچون الصافی، الاصفی، الشافی، اصول المعارف، الحقایق فی اسرار الدّین، الکلمات المخزونه،

الکلمات المضنونه، الکلمات العلیّه، بشاره الشیعه و چندین کتاب مهم دیگر خویش را به رشته تحریر در آورد. وی در سن هشتاد و چهار سالگی به سال ۱۰۹۱ هجری قمری در کاشان بدرود حیات گفت. ثمره زندگانی وی علاوه بر نگاشتن کتابها و رساله های متعدد، تربیت شاگردانی چون ملّاقاضی محمدسعید قمی صاحب تألیفات عدیده، ملّا لطف اللّه شیرازی(۲)، ملّا عبدالرشید صاحب رساله فی اثبات وحده الوجود بحیث لایوجب الکفر(۳)،

علم الهدی فرزندش، محمد هادی بن مرتضی فرزند برادرش، محمد مؤمن بن عبدالغفور برادرزاده اش است و بسیاری از دیگر بزرگان علم و دانش این دوره از محضر با برکت او بهره برده اند.

برای آشنایی بیشتر با زندگی علامه فیض کاشانی و خاندان ایشان نظر اهل تحقیق را افزون بر رساله های خودش به چند نسخه خطی توجه می دهیم.

الف) جُنگ ش۸۴۴۶ موجود در کتابخانه مرعشی (۳۷/۲۲). این اثر مهم که به دست

علم الهدی کتابت شده است از جهت تاریخ خانوادگی فیض کاشانی قابل اعتناست. ابواب این کتاب عبارتند از: تاریخ ولادت، وفات، تزویج و سوانح متفرقه این خاندان.

ب) مجموعه ش ۹۴۰۷ موجود در همان کتابخانه (۱۸۱/۲۴) به خط علم الهدی. این مجموعه شامل صورت بعضی از نامه ها و یادداشتهای علم الهدی است که از دید تاریخی خاندان فیض مورد توجه است.

ج) مکاتیب علم الهدی به شماره ۸۴۴۵ در کتابخانه آیت الله مرعشی (۳۶/۲۲) در بردارنده صورت بعضی از نامه های دوستانه و بلاغات و اجازات مؤلّف است که پراکنده

۱- .الذریعه، ۱۳۸/۱۱.

۲- مرآت الاحوال جهان نما، ۴۶۰/۱.

۳- الذریعه، ۵۶/۲۵.

نوشته و در این مجموعه جمع شده است. بیشتر این نگارشها به عربی و برخی به فارسی است با تاریخهای ۱۱۰۵ - ۱۰۸۶ هجری قمری.

د) سرگذشت فیض از جمال الدین نطنزی. این رساله در شوال ۱۰۸۸ق. نگاشته شده و اکنون به شماره(۱)۴۲۸۲ در مجموعه کتابهای دانشگاه تهران (۳۲۵۰/۱۳) موجود است. در این رساله جمال الدین نطنزی روشن می کند که فیض کاشانی چنانکه توده مردم می پندارند صوفی نیست و شبهه ای که برخی کرده اند و او را از این گروه دانسته اند مردود است. کتاب شامل پنج نمونه است: ۱) آنچه که فیض در پاسخ، به محمد مقیم مشهدی نوشته ۲)آنچه در فهرست الکتب آورده ۳)آنچه در آداب السلوک یاد کرده است ۴) آنچه در محاکمات نگاشته ۵)آنچه در کلمات طریفه نوشته است. متن این نامه را در چند صفحه بعد در بخش تحول فکری و نقش آن در آثار فیض می آوریم.

ص:۳۳

اهمیت و ویژگیهای آثار فیض

اهمیت و ویژگیهای آثار فیض را از چند جهت می توان بررسی کرد که به اختصار به آن می پردازیم:

الف) تحول فکری و نقش آن در آثار فیض

دوران زندگی فیض را به دو دوره می توان متمایز نمود. دوره اوّل که تا حدود چهل سالگی را در بر می گیرد، فیض گرایش شدیدی به آثار فقهی و تبعیت از سنّت و حدیث دارد. در همین سالهاست که او آثار بزرگ فقهی، حدیثی خویش همچون صافی، مفاتیح الشرایع، علم الیقین و عین الیقین را با دیدی فقیهانه و مذهبی به رشته تحریر در می آورد. در دوره دوم زندگیش، آثار وی رنگ و بوی عرفانی به خود می گیرد امّا نه آن عرفانی که وسیله ارتزاق عده ای در این دوره است. در همین دوره بسیاری از بزرگان دین

بر وی خرده می گیرند که او با اهل تصوّف و عرفان وابستگی دارد و از آن فرقه و گروه تبعیت می کند و گاهی تجویز امور صوفیه می نماید و خود نیز گاهی مرتکب می شود.

مولانا جمال الدین نطنزی از علمای همین قرن، رساله ای نگاشته است و در آن ردّ تصوّف و تجویز آن را توسط ملامحسن می نماید. این رساله از چند جهت حائز اهمیت است: اوّل آنکه در این دوره بین مردم شایع شده که ملامحسن اهل تجویز و ارتکاب

امور صوفیه است. دیگر آنکه بر علمای بزرگ همچون محمّد مقیم مشهدی و دیگران

این امر مشتبه شده و ایشان این امر را از خود فیض سؤال می کنند.

چنین گوید محرّر این رساله و مورّق این مقاله جمال الدین النطنزی که چون در میان عوام الناس شهرتی تمام دارد که حضرت والا رتبت، عالمِ فاضل و نحریر کامل، الحکیم المتفنّن، مولانا عبدالمحسن - سلّمه اللّه تعالی - مایل به اهل تصوّف و تصویب و تجویز رسومات تعبّدیه و تعبدات رسمیه بدعیّه ایشان می نماید و آنچه از تصانیف مومی الیه ظاهر می شود نقیض آن است که به وی نسبت می دهند و از زبان وی نقل می کنند، بنابراین سخنهای او را از کتابهای وی بیرون آورده و نوشته، همه را یکجا جمع نمود تا هر که مطلع شود، بداند که هر چه از زبان وی نقل می کنند تهمت است بر مشارالیه؛ واگر از لفظ وی چیزی مسموع شود که مخالف تصانیف او باشد محمول بر تقیّه خواهد بود، یا آنکه از خُلق عظیمی که دارد نمی خواهد کسی را از لفظ خود برنجاند، و غرض ما در این رساله همین معنی است و ما را کاری به اهل تصوّف نیست واین رساله را مرتب ساخت به پنج نمونه و من اللّه التوفیق والاستعانه.

نمونه اول: در بیان آنچه حضرت مومی الیه در جواب عریضه محمد مقیم مشهدی نوشته.

نمونه دوم: در بیان آنچه در کتاب فهرست الکتب فرموده.

نمونه سوم: در بیان آنچه در کتاب آداب السلوک گفته.

نمونه چهارم: در بیان آنچه در کتاب محاکمات بیان کرده.

نمونه پنجم: در بیان آنچه در کتاب کلمات طریفه مذکور ساخته.

نمونه اول

در بیان آنچه در جواب عریضه محمد مقیم المشهدی به ذروه عرض مولانا عبدالمحسن می رساند که ملّا محمّد علی صوفی خراسانی چون از اصفهان به مشهد مراجعت نموده، همه جا می گوید که مولانا عبدالمحسن تجویز امور صوفیه می کند

و خود نیز گاهی مرتکب می شود، اگر نموده، واقعی است دو کلمه ای اعلام کنند تا بندگان نیز متابعت کنیم. والسلام

ص:۳۵

الجواب

اعوذ باللّه من الشیطان الرجیم. سبحانک هذا بهتان عظیم. حاشا که بنده تجویز کنم تعبّد رسمی و رسم تعبّدی که از حضرات ائمه معصومین در مشروعیت آن حدیث نرسیده باشد، بلکه برعکس آن حدیث واقع شده باشد. یعظکم اللّه ان لاتعودوا لمثله احدا ان کنتم مؤمنین.

معنی آیه مُفتتح این است که خداوندا، پاکا، منزّها، تو گواهی که این تهمت عظیمی است و بهتان بزرگ که بر من بسته اند و من از این منزّه ام. و معنی آیه مختتم این است

به قرینه مقام که از قبل خدا و قول او شما را موعظه و نصیحت می کنم که من بعد، دیگر مرتکب این افعال مشوید هرگز، و رجوع و بازگشت به مثل این نکنید، اگر هستید مؤمنان. نمونه دوم...

در همین دوره دوم زندگی، کتاب احیاء احیاء را می نویسد. اصل کتاب از امام محمد غزالی است. او از عظمای علمای اهل سنت است و در میان اهل تصوف شهرت تام و تمام دارد. کتاب احیاءالعلوم، جامع جمیع علوم است، یک باب این کتاب در طریقت اهل تصوف و بیان وجد و سماع است. فیض شرحی بر این کتاب می نویسد و آن را احیاء احیاء می نامد - المحجه البیضاء - در وقت شرح نوشتن چون به باب وجد و سماع و طریقه صوفیه می رسد آن باب را از کتاب بیرون می کند و شرح نمی دهد. وی در کتاب «فهرست کتب» فرموده که

از آن واسطه این باب را به در کردیم و شرح ننمودیم که اینها مذهب سنّت و طریقه ایشان است. و خصال شیعیان نیست و این است عبارتی که در کتاب فهرست کتب فرموده:

السماع والوجد الّذین لیسا من المذاهب الشیعه. چون این باب وجد و سماع را که مذهب سنیان است از آن کتاب به در کردیم باب دیگر بدل آن آورده و آن را آداب الشیعه نام نهاده است.

ب) فارسی نویسی

در این دوره زمانی گرایش شدیدی به عربی نویسی بوجود می آید. بسیاری از بزرگان دینی، آثار فقهی، کلامی، تفسیری و حدیثی خویش را به زبان عربی می نویسند و بر آن

مباهات می کنند. فیض و گروه اندکی از علمای این دوره چون مجلسی، قاضی سعید قمی، خوانساری (جمال الدین و حسین) در نشر فرهنگ شیعه به زبان فارسی اقدامات جدی به عمل آوردند. نثر فیض ساده و روان و خالی از صنایع لفظی و معنوی است. او در کنار رواج عقاید شیعی در میان توده مردم از این طریق خدمت قابل توجهی به زبان فارسی و سبک ساده نویسی این دوره می کند. بسیاری از رساله های او به فارسی است و از آثار فارسی آن می توان از کتابها و رساله های ذیل نام برد:

آب زلال، مثنوی است که آن را در ضمن دو جرعه ساخته و قسمتی از آن خطاب به حضرت حق و پاره دیگر آن خطاب به نفس است؛ آداب الضیافه، منظومه ای است فارسی؛ آیینه شاهی که تلخیصی از کتاب ضیاءالقلب خود او می باشد؛ ابواب الجنان در وجوب عینی نماز جمعه در هر زمان و آداب و فضیلت جماعت و آداب آن؛ الفت نامه در ترغیب مؤمنین بر اتحاد و الفت و محبت به یکدیگر؛ ترجمه الحج؛ ترجمه الزکوه؛ ترجمه الشریعه؛ ترجمه الصلوه؛ ترجمه الصیام؛ ترجمه الطهاره؛ ترجمه العقائد الدینیه؛ دیوان اشعار؛ معیارالساعات؛ شرح صدر؛ زادالسالک؛ المحاکمه؛ الانصاف؛ پاسخ به سؤالات اهل مولتان؛ مشواق.

برای نمونه و آشنایی با نثر فارسی فیض قسمتی از رساله آیینه شاهی را شاهد مثال می آوریم:

باب دوم: در شناخت شرع

شرع دستوری است الهی که به جهت بندگان فرستاده اند تا هر که قبول کند و فرمان ببرد به سعادت ابدی فایز گردد و به لذات جاودانی برسد، بعضی از احکام آن را واجب و لازم شمرده اند. هر که قبول آن را نکند و فرمان نبرد، سزاوار عقوبت الهی گردد و محرومی از لذات جاودانی. و بعضی را نافله گردانیده اند، هر که فرمان ببرد

ثواب یابد و به درجات عالیه برسد و هر که فرمان نبرد، عقوبتی بر او لازم نیاید. و از جمله آنچه واجب شمرده اند، بعضی را به منزله رکن دین و ستون شرع قرار داده اند، هر که فرمان نبرد از دین بیرون برود، باز بعضی از احکام را بیان روشن کرده اند، چنانکه کسی را در ترک آن عذری نمی ماند، و بعضی را مبهم و مشتبه گذاشته اند تا بندگان را در آن بیازمایند و امتحان نمایند هر که رعایت احتیاط در آن کند، درجات عالی در آخرت به پاداش آن به او دهند، و هر که رعایت نکند از آن درجات محروم

ماند، بلکه گاه باشد که شومی رعایت نکردن آن، از توفیق یافتن فرمانبری واجبات نیز محروم شود.

باز مردمان در فرمانبری به تفاوتند، از جهت تفاوت مراتبِ محکمی اعتقاد، و زیادتی یقین، و صفای اخلاص و مراتب تن دادن به همه کردنیها و ناکردنیها، یا بعضی دون بعضی به آسانی و نشاط، و به دشواری و دلتنگی. باز بعضی به دل و زبان و تن و روان می گروند و اطاعت می کنند، چون مؤمنان صادق ایمان، و بعضی به دل منکرند و به زبان اقرار می نمایند، چون منافقان و بعضی به زبان منکرند و به دل معتقد، چون یهود منشان که حق را دانسته از حسد یا تکبر انکار می کنند، و بعضی به دل و زبان هر دو منکرند، چون کافران جاحد و بعضی بر هر دو معترفند، لیکن تن در نمی دهند به همه کردنی و ناکردنی، چون غاصبان و فاسقان و باز هر یک از این گروه را درجات بسیار و مراتب بی شمار است...

ج) تعداد آثار فیض

سید نعمت اللّه جزائری بر این باور است که آثار و نگاشته های فیض کاشانی افزون بر دویست عنوان می باشد.(۱) امّا گروه دیگری از بزرگان آثار او را هشتاد عنوان برشمرده اند.(۲)

علم الهدی فرزند فیض در قصیده ای که در سال ۱۰۷۱ می سراید به سی و یک عنوان

از نگاشته های پدرش اشاره می کند که متن این قصیده را به جهت اهمیت ذکر می کنیم:

قصیده علم الهدی فیض کاشانی و اشاره به تألیفات پدرش

علم الیقین که مفخر دانشوران بود

افتاده است از نظر اعتبار فیض

عین الیقین، محجّه بیضای دانشش

کار کسی شبیه نباشد بکار فیض

۱- روضات الجنات، ۹۳/۶.

۲- روضات الجنات، ۷۸ - ۷۶/۶.

یک جرعه از شراب طهورش اگر کشی

آگاه می شوی ز دل هوشیار فیض

منهاج اوست معتصمی در سلوک راه

وافی که راست می بردت تا دیار فیض

هر نکته از برای نجاتت سفینه ایست

غافل مباش از سخن آبدار فیض

انوار حکمت از کلمات طریفه اش

پیدا چو نور دانش خورشید سار فیض

نقد اصول و حق مبین، نخبه علوم

پرورده نعیم دل بی غبار فیض

دامن پُر از لآلی مکنونه می کند

صاحبدلی که یابد جا در جوار فیض

گر دست کس رسد به اصول اصیله اش

بیند ره نجات زیمن منارفیض

شوق کمال عشق کسی را که در سر است

اطوار فیض گو طلب از کردگار فیض

آب زلال چشمه تسنیم و سلسبیل

یک قطره دان چکیده ز جوش بحار فیض

باشد ضیای قلب و مفاتیح، شرح صدر

حاصل برای هرکس در روزگار فیض

صمتش شهاب ثاقب افسرده ای بود

کز خبث نفس می کند انکار کار فیض

شرح صحیفه دل اهل سلوك حق

معلوم می شود ز سکون و قرار فیض

با شور عشق و جنبش شوق و نشاط قرب

بر مسند کمال نشسته وقار فیض

ص:۳۹

ایمان و تقوی و ورع و زهد و صبر و شکر

الفت گرفته اند بهم در کنار فیض

جود و سخا، مروت وانصاف و رفق و عدل

از روی ذوق و صدق و صفا گشته یار فیض

خیر و نقا، صلاح و سداد و رشاد و رشد

مست می ملاطفت خوشگوار فیض

حلم و حیا و خلق وداد و فرح وفا

گردیده از سعادت خدمتگزار فیض

رای صواب و روح محبت نجاح کار

سرشار فیض دیده شب زنده دار فیض

اقبال فوز و فتح و ظفر، نصرت و فلاح

آماده است بهر دل کامکار فیض

اهل ذکا نماید تسلیم، اگر کنم

روح مقدسش به وکالت نثار فیض

دریاست فیض و ما بمثل چون حُبابها

ما را به او مدار و به ما شد مدار فیض

ما را فنا در او و بقا هم به او بود

دست رجا گسسته مباد از کنار فیض

غوث رجال اوست ز تاراج درد جهل

تا هست شهر علم، بود شهریار فیض

گردد به یک کرشمه او رمزها عیان

باشد نهان علم کسان آشکار فیض

بحر افاده اش چو شود موج زن، شود

دریا ز تنگ حوصلگی شرمسار فیض

هفت آسمان چو حلقه بیرون در بود

در محفلی که نور فشانست نار فیض

ص:۴۰

بی شبهه عقد حلقه درسش گره گشاست

حلّال مشکلات بود انتظار فیض

باشد کسی به علم، عَلَم کز ره هدی

گردد معبد مدرس عرفان شعار فیض

ز اصحاب آنکه خلع بدن عادت وی است

باشد گل سر سبد اعتبار فیض

آنان که در هنر به نهایت رسیده اند

ترسند باز از محک اختیار فیض

گرد یتیمی است غباری اگر رسد

بر گوهر دل کسی از رهگذار فیض

نی نی، غلط غلط، که خیالی است این محال

حاشا که دیده و که شنیده غبار فیض

چون آستان درگه قدس آشیان اوست

مصباح انس و رایت امن منار فیض

حاشا که راه یابد آنجا نزاع، لیک

بهر قبول خاطر معنی شکار فیض

با یکدگر حقایق قدسی جدل کنند

تا ز آن میان، کدام شود اختیار فیض

نور جمال اوست که تابیده بر جهان

خورشید و ماه نیست جز آئینه دار فیض

خون می چکد ز دیده سیاره فلک

از رشک رشح خامه معنی نگار فیض

بر علم اوست پرده ای از فقه و اجتهاد

پوشیده سنگ زهد و تشرع شرار فیض

مشائی رکابش اشراقیان دهر

بی شک عزیز اهل کلام است خوار فیض

ص:۴۱

دهر است یک قصیده ز دیوان صنع حق

بیت خجسته، مطلع لیل و نهار فیض

آن چارجوی جنّت عدنست بی گمان

تاویل یک رباعی فردوس بار فیض

بینی ز شش جهت در هر هشت خلد را

بر روی خود گشاده چو کردی دوچار فیض

دنیا و هرچه هست درآن نیست غیر هیچ

در چشم عبرت دل پرهیزگار فیض

سنجیده دار گوهر خود را باین عیار

میزان نیک و بد، نبود جُز عیار فیض

نقش قدم نمانده اگر در ره صواب

از بسکه گرم بوده برین ره گذار فیض

لیکن پی دلالت واماندگان بس است

نوری که مانده باقی در رهگذار فیض

از غول وهم و حس و خیال ار گذر کنی

شاید که تو بری، بری از شاخسار فیض

آئینه بصیرت خود گر جلا دهی

ازصیقل تجرّد وحدت دثار فیض

شاید که جلوه گر شودت آنچنان که هست

در چار موج گرد عناصر سوار فیض

بیند کسی که نیست دروظلمت حسد

کآب بقاست بسته لب جویبار فیض

کی آرزوی باغ ارم می کند دگر

آنکو چشیده چاشنه ای از ثمار فیض

یابی امان ز وسوسه دیو و شرّ نفس

خود را اگر کشی به پناه حصار فیض

ص:۴۲

یکۀ جُزو کِش ز مدرسه اوست عقل کل

نبود حریف معرکه کارزار فیض

هر خاروگل که هست درین بوستان ازوست

هم گل،گل مرادش وهم خار،خار فیض

ناورده ای ز سجن مکان و زمان هنوز

خود را برون، چه پرسی از راه غار فیض

تا آشنای ملک تجرد نگشته ای

مشکل که یاور تو شود انتصار فیض

اکنون «هدی» خلاصه اذکار این شناس

کز روی عجز بر در احسان شعار فیض

مردود قلب خویش بکف، ناله ها کنی

عزّ قبول خودطلبی از عیار فیض

افغان کنی و گریه و زاری و اضطراب

شاید که بر تو رحم کند کردگار فیض

در لُجّه ثنا نزنی دست و پا که نیست

در ظرفِ حرف، وسعت درّ بحار فیض

زین وصفها که لایق آن بارگاه نیست

خواهی به انکسار و ادب اعتذار فیض

بندی زبان حمد و گشائی لب دعا

بهر دوام عاقبت روزگار فیض

یارب دوام بخش بحق چهار و هشت

هر سال و ماه و هفته و لیل ونهار فیض

حسب الاشاره عزیزی از صاف نوشان رحیق عرفان کثرالله امثاله فی الاخوان راضی برو سیاهی این چند صفحه شد خاک راه علماء علم الهدی، ۱۰۷۱.

اما خود فیض برای مجموعه نگاشته هایش سه مرتبه فهرست فراهم آورده است. فهرست نخست را در حدود سال ۱۰۶۷ نوشت و در آن به چهل و یک اثر خود که تا آن

سال نوشته، اشاره می کند. الوافی و الخطب از آخرین نوشته های او در سال ۱۰۶۷ در این فهرست آمده است.

فهرست دوم را به سال ۱۰۸۹ به رشته تحریر در می آورد. و در آن به تفصیل از صد و پانزده تألیف خود یاد می کند و در ضمن آن به بیان موضوع، تاریخ تصنیف، تعداد ابیات و برخی اطلاعات دیگر می پردازد. وی در هنگام تدوین این فهرست، فهرست نخست را در پیش رو داشته و از مندرجات آن به گونه ای بهره برده که می توان فهرست دوم را تحریری سامان یافته و افزوده بر فهرست اول دانست. اما در موارد اندکی در تحریر اول اضافاتی به چشم می خورد که در تحریر دوم نیامده است. برای مثال به بیان کتاب مفاتیح الشرایع در هر دو تحریر اشاره می کنیم. مطالب اضافی تحریر اول را محصور در علامت < > کرده ایم.

و منها

کتاب مفاتیح الشرایع

وهو ایضا یحتوی علی امّهات مسائل الفقه مع الاشاره الی دلایل والاقوال التی قیلت فیها بایجاز واختصار < مصنّف به فی البیان والتقریر اثنا عشریات شیخنا المحقق البهائی – طاب ثراه – لوخلت عن الفروع النادره و انطوت علی الاشارات الی الدلایل فی جمیع المسائل< و قد تمّ جمیع مطالبه التی هی ابواب الفقه کلّها مع مسائل مهمه اخری فقهیّه لم یذکرها الفقهاء – رحمهم اللّه – او اکثرهم فی اثنا عشر کتابا یقرب من خمسه عشر الف بیت. وقع الفراغ منه فی سنه اثنتین واربعین بعد الالف.

به هر حال، دو فهرست نخست را، ما دو تحریر جداگانه گرفته ایم و با وارد نمودن تحریر نخست در تحریر دوم، تصحیحی انتقادی از آن ارائه نمودیم. در هر جا که دو

تحریر اطلاعات مشترک دارند آنها را با علامت * نمایاندیم و اضافات تحریر نخست را

در میان علامت < > ضبط کردیم.

در تصحیح این فهرست از چهار نسخه خطی آن در کتابخانه ها بهره گرفته ایم که

عبارتند از:

الف) نسخه شماره (۷) ۹۵۰ آستان قدس رضوی از مجموعه اهدایی مقام معظم

ص:۴۴

رهبری به کتابخانه آستان قدس. این نسخه شامل تحریر اول، از فهرست نخست است که احتمالاً تاریخ کتابت آن سده ۱۳ می باشد. در این تصحیح آن را با رمز /I/ نمایانده ایم.

ب) نسخه شماره (۱۸) ۵۷۰ از ممجموعه اهدایی مقام معظم رهبری به خط سید مصطفی صفائی خوانساری که به سال ۱۳۴۴ قمری کتابت شده است. در تصحیح آن را با رمز/K/ نشان داده ایم.

پ) نسخه شماره (۲۰)۶۸۳۶ دانشگاه تهران، کتابت محمدبن محمد باقر کاشانی، ۱۲۸۶ که با رمز /D/ آمده است.

ت) نسخه شماره (۱) ۲۰۹۹ دانشگاه تهران، خط نستعلیق، ۱۱۰۱ که در تصحیح نسخه اساس قرار گرفته و با رمز /D/ ارائه شده است.

فیض به سال ۱۰۹۰ سومین فهرست را برای آثارش می نگارد و در آن از صد عنوان کتاب و رساله خویش نام می برد. وی در هر موضوع، پنج کتاب و رساله از آثارش را ذکر می کند. تقسیمات این فهرست بدین گونه است:

«خمسه فی التفسیر والحدیث»، «خمسه مستنبطه من تنبیهات ظواهر القرآن والحدیث»، «خمسه مستنبطه من اشارات بواطن القرآن والحدیث»، «خمسه فیما یتعلق بالادعیه والاذکار والاوراد»، «خمسه فی منتخبات کتب اهل العلم والعرفان»، «خسمه فی منتخب اصناف الاشعار الحقه التی کنت انشدتها قبل ذلک لاهل المحبّه و الشوق والسالک»، «خمسه فی خمسه مطالب»، «خمسه بلغه الفرس لعامّه الناس»، «خمسه فی علوم دینیّه عامیّه»، «خمسه فی فراید ذوات فواید فی بیان انواع العلوم»، «خمسه، خمس رسائل خاصیه عدیم المثال فی خمس مسائل دینیّه عزیزه المنال...»، «خمسه فی معارف یقینیه خاصیه»، «خمسه فی الحکمه العلمیه والعملیه

و علوم اهل المعرفه»، «خمسه فی الفقه واصوله»، «خمسه فی ترجمه العبادات

الخمسه الارکانیه و فقهها»، «خمسه منظومه فی المناجات»، «خمسه فی المثنویات»،

«خمسه رسایل شرعیه فی تحقق مسایل فقهیه فرعیّه»، «خمسه فارسیّه صنفتها

للسطان بالتماسه»، «خمسه الفتها فی عنفوان الشباب لبعض الاحباب».

این فهرست از لحاظ شناخت تقسیمات علوم نزد فیض، می تواند قابل اعتنا باشد. با

ص:۴۵

در نظر داشتن فهرست العلوم او می توان بررسی کرد که فیض به تقسیمات علوم در نزد

پیشینیان با چه دیدی نگاه می کرده و یا اینکه خودش صاحب سبک و تقسیم بندی

خاصی در علوم است.

در خاتمه این فهرست، وی بیان می کند که نفیس ترین آثارش برای خواص سی رساله

نخست به علاوه رساله های ضیاء القلب، السّریّه العلیه، فهرست العلوم، خمسه عدیمه

المثال (اللب، اللباب، الحق المبین، المحاکمه بین الفاضلین و التطهیر)، شوق العشق و شوق

الجمال است. این چهل تألیف خاصِ خواص است. و دیگر مصنفات و برخی از

رساله های دسته چهارم، خاص متوسطان و عوام است. اکنون تعدادی از مصنفات من یا

با وجود بقیه زاید است یا اکنون مورد پسندم نیست و یا به وسیله یکی دیگر از مؤلفاتم

نسخ شده است.

در تصحیح این فهرست از دو نسخه استفاده کرده ایم.

الف) نسخه شماره ۷۸۳۹ آستان قدس رضوی، کتابت سال ۱۰۹۰ هجری قمری که

با رمز /A/ نمایش داده شده است.

ب) نسخه شماره (۲۰)۶۸۳۶ دانشگاه تهران که با خط نسخ در سال ۱۲۸۱ قمری

کتابت شده است و آن را با حرف اختصاری /D/ نمایانده ایم.

ج) نسخه مرحوم مشکوه که در مقدمه جلد دوم المحجه البیضاء چاپ شده است.

گویا مرحوم مشکوه این چاپ را بر اساس نسخه چاپ سنگی این فهرست در هامش

امل الامل تدوین نموده اند. با توجه به اختلافات جزئی این نسخه با نسخه های ما، آن را

در نسخه بدلها گنجاندیم و آن را با حرف /M/ نشان دادیم.

کتاب شناسی فیض کاشانی

در مبحث کتاب شناسی آثار فیض، سعی وافر شد که همه فهرستهای نسخه های خطی موجود کتابخانه های ایران و برخی کشورهای دیگر را در حوزه تحقیق خود جای دهیم. برای نیل به این هدف در حدود ۶۰۰ جلد فهرستهای خطی کتابخانه های مختلف را رؤیت و فیش برداری نمودم. پس از اتمام مراحل فیش برداری، فیشها دسته بندی شد و به بررسی اختلافات و ناسازگاریهای مندرجات فهارس پرداختم. در این مرحله بسیاری از مشکلات و مجهولات که در معرفی نگاشته های فیض در فهرستهای خطی وجود داشت، برطرف و روشن شد. برای آشنایی و اطلاع پژوهندگان به مواردی از آنها در ذیل اشاره می رود.

الف) الاعتذار

این رساله، پاسخ نامه ای است که فیض در سال ۱۰۶۷ به یکی از علمای مازندرانی مقیم شهر مقدس مشهد می دهد. آن بزرگوار از فیض خواسته بود که فیض واسطه شود تا کرسی امامت جمعه جامع مشهد به او واگذار شود تا بدین وسیله مقرری او افزایش یابد. فیض درخواست او را با گذری درباره احوال و بیان وضعیت روحی خویش نمی پذیرد.

این نسخه در فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران ۱۴۸۴/۹ با عنوان شکوائیه معرفی شده است. با بررسی و رؤیت هر دو نسخه معلوم شد که هر دو یکی هستند با دو نام مختلف.

ص:۴۷

ب) الفت نامه

این رساله فارسی در فواید الفت دینی و ترغیب مردم به برادری و یکرنگی نگاشته شده است. مؤلّف می کوشد قوانینی چند در بین اخوان بر طبق شریعت و طریقت مقرر سازد. فهرست نویس کتابخانه مجلس شورا ۲۴۰/۵ آن را با عنوان محبّت شناسانده است.

پ) جلاءالقلوب

این اثر در فضیلت ذکر و انواع آن است و در فهرستهای نسخه های خطی با نامهای مختلف همچون اذکارالقلوب (مرعشی ۷۹/۱۵)، ذکر خفی (مجلس ۲۹۱/۱۹)، رساله آداب الذکر (ملک ۱۰۲۳/۷)، القول السدید (الذریعه ۱۲۵/۵) ارائه شده است. به این سبب این کتاب پنج اثر جداگانه از فیض معرفی شده است.

ت) راه صواب

این رساله شامل دوازده پرسش و پاسخ است. بعضی از فهرست نویسان آن را سؤال و جواب معرفی کرده اند (فهرست رشت و همدان ۱۳۸۱).

ث) رساله فی ثبوت الولایه للاب والجدّ للاب علی البکر البالغه.

این رساله را نیز آقابزرگ با عنوان الاستقلالیه شناسانده است. (الذریعه ۳۳/۲)

ج) رفع الفتنه

در ردّ برخی از منسوبان به علم، این رساله را آقابزرگ با عنوان رفع الغوایه معرفی نموده اند. (الذریعه ۲۴۳/۱۱). آقای رسول جعفریان این رساله را قسمتی از رساله شرح صدر خود فیض می داند (ده رساله محقق بزرگ، ۳۵)؛ امّا آغاز و انجام نسخه ها و سه مقصد این رساله این نکته را ثابت نمی کند.

چ) زادالسالك

سالك براى ترتيب و تهذيب و رسيدن به حق و مقامات عاليه بايد آداب سلوك را فرا

گيرد. فيض اين رساله كوتاه را به اين منظور فراهم آورده است. اين رساله با نامهاى

زادالسالكين (آستا، ش ۸۳۶۸)، آداب السلوك (مسجد اعظم ۴۸۳)، سلوك (مجلس

ص:۴۸

۲۵۴/۱۶)، آداب السالکین (نسخه ها ۹۹/۲)، سلوکیه (ملی ۵۳/۱۱)، منازل السالکین معرفی شده اند(الذریعه ۲۴۶/۲۲).

ح) قره العیون فی اعزّ الفنون

این اثر در مسائل اعتقادی نگارش یافته است. آن را با نامهای مکنونه الکلمات، و المقالات الاثنی عشریه نیز نامیده اند. (الذریعه ذیل دو مدخل) و ضمنا آقابزرگ آن را به سهو همان الکلمات المکنونه دانسته است.

خ) گلزار قدس

بنا به تصریح خود فیض، گلزار قدس نامی است که او بر مجموعه ای از غزلیات، رباعیات و قصاید خود می نهد. وی با نگارش دیباچه ای در آغاز آن را فراهم می آورد. البته گروهی تصور کرده اند که گلزار قدس نام رساله مستقلی از فیض است که او به نثر فراهم آورده است. (مشکوه، مقدمه المحجه ۳۵/۲). آقای رسول جعفریان آن را دیوان غزلیات فیض می داند که هنوز چاپ نشده است (ده رساله، ۳۸).

از مندرجات آن بر می آید که فیض این دیباچه را برای آغازین بخش آثار منظومش نگاشته و همه این مجموعه را گلزار قدس نامیده است. (بخش کتاب شناسی آثار فیض: گلزار قدس)

د) اللبّ

فیض، حدوث و قدم عالم را به روش فلسفی مورد بحث قرار می دهد و در پاره ای از مباحث آن، به آیات و احادیث نیز استناد می کند. این کتاب نیز در بعضی فهارس با عنوان حدوث العالم (فهرست رشت و همدان ۱۴۲۳؛ نسخه ها ۷۱۲/۱۲ و ۱۱) معرفی شده است.

ذ) اللباب

در این رساله از چگونگی علم خداوند به جزئیات و کلیات اشیا، و آنچه معقول و محسوس است به اختصار بحث می شود. فیض آن را از نفیس ترین مؤلفات خویش می داند. شیخ احمد احسائی برآن شرحی نگاشته است. این رساله را گروهی از

ص:۴۹

فهرست نویسان خطی با عنوان علم الله تعالی (ملی ۴۷۱/۹؛ مرعشی ۱۱۹/۳)

شناسانده اند.

ر) المحاکمه بین الفاضلین

در بیان معنی تفقّه در دین. فیض گفتار شیخ حسن عاملی صاحب معالم الاصول را در

این موضوع نقل می کند و اعتراض یکی از فضلا را بر او بیان می دارد و آنگاه به قضاوت و

محاکمه بین آن دو می نشیند. این رساله را نیز با عنوان التفقّه فی الدّین شناسانده اند.

ز) النخبه

فیض دو اثر دارد به نامهای النخبه الصغری و النخبه الکبری. در معرفی و شناساندن

این دو کتاب در فهرستهای خطی، نام این دو کتاب با هم خلط شده و فهرست نویسان در

مشخص نمودن آن لغزشها و اشتباهاتی مرتکب شده اند. (بخش دوم، ذیل النخبه).

آثار منسوب و مجعول

در این بخش، آثار منسوب و مجعول به فیض کاشانی مورد بررسی قرار گرفته و تا

جایی که امکان داشته به نقد و بررسی آنها پرداخته ایم. در اینجا به برخی از عناوین

مجعول اشاره می کنیم:

الف) اضغاث الاحلام

آن را آقای مصطفی فیضی در ضمن آثار فیض برشمرده اند؛ اما بنا به تصریح آقابزرگ

مربوط به یکی از فرزندان یا نوادگان فیض است.

ب) سریان نورالحق

در فهرست آستان قدس رضوی آن را از آثار فیض دانسته اند؛ اما با توجه به

نسخه های دیگر آن و تصریح آقا بزرگ و مقابله آغاز و انجام نسخه ها و بررسی آثار

ملاصدرا، متوجه می شویم که این اثر از خامه ملاصدرا شیرازی تراویده شده است.

پ) شجره الهیّه

کتابی است در اصول دین که آقا بزرگ آن را از فیض دانسته است ولی به احتمال زیاد

این کتاب همان شجره الهیّه سید رفیع الدین محمدبن حیدر حسنی طباطبائی مشهور به میرزا رفیعا است که در سال ۱۰۴۷ برای شاه صفی نگاشته است.

ت) شواکل الحور

شرحی است بر کتاب هیاکل النور شهاب الدین یحیی بن حبش سهروردی. آقای فیضی در ضمن آثار فیض این اثر را با عنوان ثواکل الحور یاد می کند و آن را از فیض می داند. باید دانست، شواکل الحور را جلال الدین محمدبن اسعد دوانی در سال ۸۷۲ در شرح هیاکل نگاشته و هیچ ارتباطی با فیض کاشانی ندارد.

ث) قواعد العقاید

در فهرست مجلس ۲۱۲/۱۳ این رساله را از فیض دانسته اند. با رؤیت این نسخه دریافتم که این نسخه پاره ای از باب دوم ربع عادات کتاب المحجه البیضاء خود فیض است.

ج) منتخب الختوم

جناب آقای استادی در فهرست نسخه های خطی مسجد اعظم در ضمن فهرست مجموعه شماره ۳۵۹۲ آن را از فیض کاشانی دانسته است. امّا با مراجعه در خواهیم یافت که این کتاب مربوط به شیخ ابراهیم بن محسن الکاشانی از دانشمندان سده چهاردهم هجری است. همین کتاب در هامش الصحیفه الهادیه نیز چاپ شده است (الذریعه ۳۹۹/۲۲).

کتاب شناسی

این بخش در بردارنده اطلاعات و آگاهیهای کتاب شناسی و نسخه شناسی در مورد نگاشته های فیض کاشانی است که به صورت الفبایی تدوین شده است و در آن به موارد

ذیل اشارت می شود:

الف) نام کتاب

ممکن است که نام کتاب یا رساله در نسخه ها و منابع به چند گونه آمده باشد.

کوشیده ایم که نام اشهر و یا نامی که خود فیض در فهرستهایش برگزیده، پایه و مدخل

ص:۵۱

اصلی قرار گیرد. نامهای دیگر کتاب را که در منابع و فهرستهای نسخه های خطی کتابخانه ها نمایانده شده است در ادامه عنوان اصلی آورده ایم. برای مثال به مدخل زادالسالک بنگرید:

[ ]

زاد السالک

عنوانهای دیگر: A زادالسالکین B آداب السلوک Cسلوک

Dآداب السالکین E سلوکیه F منازل السالکین

برای حفظ امانت و بازماندن راه پژوهش، هنگام معرفی نسخه های خطی هر اثر با قرار دادن حرف لاتین در پایان مشخصات نسخه شناسی هر اثر، عنوان آن نسخه را نیز نشان داده ایم.

نسخ، محمد هادی بن مرتضی، ش ۲ (۸۲)، مرعشی ۱۰۰/۱ // نستعلیق، محمدبن محمد علم الهدی، ۱۰۷۲، ش (۸) ۸۳۶۸، آستا]رؤیت] (A)// ، محمد مؤمن بن اسماعیل، ۱۱۱۹، ش (۵) ۸۵۶، مسجد اعظم ۴۸۳ (B) // نستعلیق، ۱۱۸۲، ش (۱۱) ۵۳۴۱، مجلس ۲۵۴/۱۶ (C). الی آخر.

اکنون مشخص می شود که نسخه دوم متعلق به کتابخانه آستان قدس رضوی که در پایان آن، حرف لاتین (A) آمده با نام زادالسالکین، و نسخه سوم کتابخانه مسجد اعظم با

نام آداب السلوک و نسخه چهارم کتابخانه مجلس با نام سلوک فهرست شده اند.

عنوانهای فرعی و غیر اصلی به جهت عدم ضرورت در بخش کتاب شناسی در ردیف الفبایی قرار نگرفته اند. برای دستیابی آسان به مدخل اصلی آنها، می توان بر مبنای ارجاعات مشخص شده زیر، اقدام کرد:

آداب الذکر

جلاءالقلوب

آداب السلوک

زادالسالک

آداب السالکین

زادالسالک

اذکار و ادعیه ترجمه الطهاره اذکار الطهاره

انصافیه

الانصاف

ص:۵۲

الانصاف فی بیان الفرق بین الحق والاعتساف الانصاف

انوارالحکم واسرارالکلم انوار الحکمه

احسن التقویم تقویم المحسنین

اذکارالقلوب

جلاءالقلوب

الاستقلالیه

رساله فی ثبوت الولایه للاب

والجدّ للاب علی البکر البالغه الرشیده

فی عقد النکاح

الانوار والاسرار عین الیقین

احیاءالاحیاء

المحجّه البیضاء

تطهیرالقلوب

التطهیر

تطهیرالسرّ

التطهیر

التفقّه فی الدین

المحاکمه بین الفاضلین

جلاءالعیون

جلاءالقلوب

جواب الابهری جواب من سأل عن کیفیه علم اللّه

الحقایق فی اسرارالدین الحقایق

الحقایق فی محاسن الاخلاق الحقایق

حدوث العالم اللُبّ

خلاصه الاذکار واطمئنان القلوب خلاصه الاذکار

دوازده امام ثناء المعصومین

دفع آفات و رفع بلیات الرفع والدفع

دیوان

گلزار قدس

ذکر خفی جلاءالقلوب

رفع الغوایه دفع الفتنه

زادالسالکین

زادالسالک

سؤال و جواب راه صواب

سلوک

زادالسالک

ص:۵۳

سلوکیه

زادالسالک

سراج السالکین منتخب مثنوی

سوانح غیبی السانح الغیبی

شکوائیه

الاعتذار

شرح حدیث طلب العلم منهاج النجاه

صلاه الجمعه

ابواب الجنان

الصلوات والتّحیات ثناءالمعصومین

علم اللّه تعالی اللباب

فضیله الشیعه

ترجمه الشریعه

القول السدید جلاءالقلوب

اللئالی المستخرجه اللئالی

اللئالی المخزونه اللئالی

لباب الکلام اللباب

لب القول فی معنی حدوث العالم اللُبّ

لب لباب مثنوی منتخب مثنوی

مناقب امیرالمؤمنین الاربعین

منتخب کشف المحجّه تسهیل السبیل

مسائل احکام الجنائز جهازالاموات

المقالات الاثنی عشریه قره العیون فی اعزّ الفنون

منازل السالکین زادالسالک

من لایحضره التقویم غنیه الانام

مکنونه الکلمات

قره العیون فی اعزّالفنون

المحاکمه

المحاکمه بین الطائفتین من المؤمنین

منهج النجاه

منهاج النجاه

النخبه الکبری

النخبه

النخبه المحسنیه النخبه

النخبه فی الحکمه العملیه والاحکام الشرعیّه النخبه

النخبه الوجیزه

النخبه

النوادرالاحادیث

النوادر

النوادرالاخبار

النّوادر

الولایه علی البکر فی التزویج رساله فی ثبوت الولایه

ب) بخش بندی کتاب

هرکتاب دارای تقسیماتی است که مؤلف، کتاب را بر مبنای آن به دست می دهد. در این فهرست تاکید شده که به بخش بندی هر کتاب اشاره شود، که کتاب از چند مقاله یا چند باب یا چند فرقه و یا چند فصل فراهم آمده و احیانا اگر تقسیم بندی کوچکتری را مؤلف اعمال کرده، آن نیز در اینجا منظور شود.

پ) تعداد ابیات هر کتاب یا رساله

در نظام نسخه نویسی و در عرف خوش نویسان به چهل حرف و به قولی به پنجاه

حرف، یک بیت گفته می شود که ممکن است کاتب آن را در یک سطر بگنجاند و یا بیشتر از یک سطر. (کتاب آرایی در تمدن اسلامی، ۵۸۸) فیض کاشانی در فهرستش در توضیح هر یک از آثار خویش به تعداد ابیات آنها اشاره می کند. این اشاره در بخش کتاب شناسی

ما نیز ملحوظ شده است.

ت) تاریخ تألیف

از مواردی که در بخش کتاب شناسی مدّ نظر بوده، تاریخ نگارش هر اثر است. تاریخ نگارش آثار فیض یا از گفته صریح خود فیض و یا از منابع دیگر به دست آمده است.

ث) موضوع

فیض کاشانی دارای مرتبه والایی در علوم مختلف بوده، لذا نگاشته های وی در موضوعات گوناگون فراهم آمده است. بدین منظور در بخش کتاب شناسی آثار وی، به موضوع هر کتاب اشاره می شود.

ج) منابع

ص:۵۵

پس از آوردن اطلاعات بخشهای گذشته، ذکر منابع مورد استفاده یکی از هدفهای اصلی است. در اینجا منابع با در نظر گرفتن تاریخ نگارش آنها درج می شود.

چ) آغاز و انجام

ذکر آغـاز و انجـام هر کتـاب یـا رساله به جهت اهمیت آن از مواردی است که به آن پرداخته ایم. بیان این قسـمت، سـبب می شود که بسیاری از ناهماهنگیها و لغزشهای موجود در نامگذاری آثار فیض از میان برداشته شود. محقّق با مقابله و عرضه دادن آغاز

و انجام دو یا چند نسخه در می یابد که مثلاً آداب الذکر، آداب السلوک، آداب السالکین،

سلوکیه، زادالسالکین و سلوک یک اثر هستند و آثار جداگانه ای از هم به شمار نمی آیند.

ح) معرفی نسخه های خطی (ن . خ)

نوع خط، کاتب، سال کتابت، شماره نسخه و محل نگهداری نسخه، و احیانا

اطلاعات نسـخه شناسـی دیگر همچون علامت بلغ، حاشـیه به وسیله مؤلف، ناقص الاول و ناقص الاخر بودن نسخه، از مواردی است که به آن اشاره می شود. برای مثال در معرفی نسخه های خطی کتاب عین الیقین این چنین می آوریم:

نسخ، ابن شاه مرتضـی، ۱۰۷۰، ش ۲۹۴۶، دانشـگاه تهران ۸۲۹/۱۰// ، مقـابله علم الهـدی در ۱۰۸۵، ش ۸۰۴، آستا ۲۰۹/۴ //، عصـر مؤلف، ش (۸) ۹۳۳، مجلس ۲۳۴/۲۳ (ناقص الاخر) //...//، سـید عبـدالله جزائری، ۱۱۴۱، ش ۱۹۷۸، گلپایگانی ۱۲۵/۳ (در مقـدمه این نسـخه رساله ای درباره فیض آمده است)// ...// نسـتعلیق، سده ۱۲، ش ۱۶۵۹۳، آستا [رؤیت](ناقص الطرفین) //...

نخستین نسـخه مـا، نسـخه ای است به خـط نسـخِ ابن شاه مرتضـی که در سال ۱۰۷۰ قمری کتـابت شـده و به شـماره ۲۹۴۶ در فهرست کتابخانه مرکزی دانشـگاه تهران، جلد دهم صفحه ۸۲۹ معرفی شده است. نسـخه دوم، مقابله علم الهدی فیض کاشانی در سال ۱۰۸۵ (کاتب نامعلوم) که به شـماره ۸۰۴ در فهرست کتابخانه آسـتان قـدس رضوی جلد چهارم صـفحه دویست و نه نمایانده شده است. دیگر نسـخه، در عصـر مؤلف کتابت شده و اکنون ناقص الاخر است و در مجموعه شماره (۸) ۹۳۳ مجلس است و در جلد بیست و سوم صفحه دویست و سی و چهار آمده است.

ص:۵۶

خ) معرفی نسخه های چاپی (ن . چ)

اگر رساله یا کتاب مورد نظر به زیور طبع آراسته شده است در این بخش اطلاعات کتاب شناسی آن، چون اهتمام کننده، محل نشر، ناشر، تاریخ چاپ، تعداد صفحات و نوع چاپ مندرج می شود.

د) ذکر ترجمه شرح، حاشیه، تعلیقه، ردّیه و...

پس از ذکر موارد چاپی اثر، اگر کتاب یا رساله مورد نظر، دست مایه کار پژوهشگران بعدی قرار گرفته باشد بدین معنا که ترجمه یا شرحی و یا تعلیقه ای و... بر آن ارائه کرده

باشند. این موارد تجزیه و تحلیل و بررسی شده و تمامی اطلاعات آنها بیان می شود. برای مثال نگاه کنید به شروح متعدد کتاب مفاتیح الشرایع.

ذ) اختصارات

در تحقیق فوق، برای جلوگیری از تکرار و اضافه شدن متن، از منابع مورد استفاده با عنوانهای اختصاری ذیل بهره برده ایم که در جدول صفحه بعد به آنها اشاره می شود:

ص:۵۷

اختصارات

آتشی

«نسخه هایی در یزد (کتابخانه آقای علی آتشی» به کوشش سید احمد

حسینی در نسخه های خطی دفتر هفتم. زیر نظر محمد تقی دانش پژوه و

ایرج افشار. – تهران: دانشگاه تهران، کتابخانه مرکزی، ۱۳۵۳.

آثار ملی فهرست کتابهای کتابخانه انجمن آثار ملی. به کوشش فاطمه مهران و

محمد غلامرضایی. – تهران: انجمن آثار ملی، ۱۳۵۶. ۱ج.

آخوند همدان «فهرست نسخه های خطی کتابخانه غرب آخوند همدان» به کوشش جواد

مقصودی در فهرست نسخه های خطی کتابخانه های رشت و همدان.

زیرنظر محمد تقی دانش پژوه. – تهران: فرهنگ ایران زمین،

.۱۳۵۳

آستا

فهرست کتب خطی کتابخانه آستان قدس رضوی. – مشهد: آستان

قدس رضوی، کتابخانه آستان قدس. ۱۳ج.

آستانه

فهرست نسخه خطی کتابخانه آستانه مقدسه قم. به کوشش محمد تقی

دانش پژوه. –قم: آستانه مقدسه قم، بی تا. ۱ج.

آشنایی با آشنایی با چند نسخه خطی. به کوشش حسین مدرسی طباطبائی و رضا

استادی. –قم: بی نا، ۱۳۵۵. ۱ج.

آیت اللّه رضوی «کتابخانه آیت اللّه رضوی در کاشان» به کوشش محمد تقی دانش پژوه. در

نسخه های خطی دفتر هفتم. زیر نظر محمدتقی دانش پژوه و ایرج افشار.-

تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۵۳.

ادبیات تهران فهرست نسخه های خطی کتابخانه دانشکده ادبیات. به کوشش محمد

تقی دانش پژوه. - تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۳۹. ۱ج.

ادبیات مشهد فهرست نسخه های خطی کتابخانه دانشکده ادبیات وعلوم انسانی

دانشگاه فردوسی. به کوشش محمود فاضل. - مشهد: دانشگاه فردوسی،

دانشکده ادبیات و علوم انسانی، ۱۳۵۴.

اصغر مهدوی «فهرست نسخه های خطی کتابخانه خصوصی دکتر اصغر مهدوی» به

کوشش محمد تقی دانش پژوه در نسخه های خطی دفتر دوم. زیر نظر

محمد تقی دانش پژوه و ایرج افشار. – تهران: دانشگاه تهران، [۱۳۴۲].

احسن التقاسیم احسن التقاسیم فی معرفه الاقالیم. تألیف محمدبن احمد المقدسی،

ترجمه علینقی منزوی. – تهران: شرکت مؤلفان و مترجمان ایران،

۱۳۶۱. ۲ج.

اعتمادالدوله(اصفهان)

«فهرست کتابخانه های عمومی وخصوصی شهر همدان: کتابخانه

اعتمادالدوله» به کوشش پرویز اذکائی در نسخه های خطی دفتر پنجم.

زیر نظر محمد تقی دانش پژوه و ایرج افشار. – تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۴۶.

الفبایی

فهرست الفبایی کتب خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی.به

کوشش محمد آصف فکرت. – مشهد: آستان قدس رضوی، کتابخانه مرکزی،

.۱۳۶۹

الهیات تهران فهرست نسخه های خطی کتابخانه دانشکده الهیات و معارف

اسلامی دانشگاه تهران. به کوشش محمد باقر حجتی. با نظارت

محمدتقی دانش پژوه. – تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۴۵. ۲ج.

الهیات مشهد فهرست نسخه های خطی دانشکده الهیات و معارف اسلامی مشهد. به

کوشش محمود فاضل. – مشهد: دانشکده الهیات و معارف اسلامی دانشگاه

فردوسی، ۱۳۶۶ – ۱۳۵۵. ۳ج.

امل

امل الامل. تألیف محمدبن الحسن الحرّالعاملی. - نجف: مکتبه اندلس،

۱۳۸۵ق. ۲ج.

امیرالمؤمنین

«مکتبه الامام امیرالمؤمنین العامه» به کوشش محمدتقی دانش پژوه. در

نسخه های خطی دفتر پنجم. زیر نظر محمدتقی دانش پژوه و ایرج افشار.-

تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۴۶.

ایضاح ایضاح المکنون فی الذیل علی کشف الظنون عن اسامی الکتب

والفنون. اسماعیل باشا بغدادی.- تهران: اسلامیه، جعفری، ۱۳۸۷

(افست).

بحارالانوار

بحارالانوار: الجامعه لدرراخبارالائمه الاطهار. تألیف محمدباقر

مجلسی. - بیروت؛ داراحیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ق. ۱۱۰ج.

ترجمه مفاتیح العلوم ترجمه مفاتیح العلوم. تألیف محمدبن احمد خوارزمی، ترجمه حسین

خدیوجم. چاپ دوم.- تهران: علمی و فرهنگی، ۱۳۶۲.

جاویدان خرد جاویدان خرد. تألیف احمدبن محمدبن مسکویه، ترجمه

تقی الدین محمد شوشتری، باهتمام بهروز ثروتیان.- تهران: مؤسسه

مطالعات اسلامی دانشگاه مک گیل، شعبه تهران، ۱۳۵۵.

جوادی

فهرست نسخه های خطی کتابخانه دانشکده ادبیات (مجموعه امام

جمعه کرمان) اهدایی آقای احمد جوادی. به کوشش محمدتقی

دانش پژوه.- تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۴۴. ۱ج.

حجتیه

فهرست نسخه های خطی کتابخانه مدرسه حجتیه قم.به کوشش رضا

استادی.- قم: بی نا، ۱۳۵۴.

حسین مفتاح «کتابخانه دکتر حسین مفتاح در تهران» به کوشش محمدتقی دانش پژوه. در

نسخه های خطی دفتر هفتم. زیر نظر محمدتقی دانش پژوه و ایرج افشار

.- تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۵۳.

حسینیه شوشتریها «فهرست نسخه های خطی کتابخانه حسینیه شوشتریها(عراق، نجف)» به

کوشش اسدالله اسماعیلیان و رضا استادی. در نسخه های خطی دفتر

یازده و دوازده. زیر نظر محمدتقی دانش پژوه و اسماعیل حاکمی .- تهران:

دانشگاه تهران، ۱۳۶۲.

حکمت

فهرست نسخه های خطی کتابخانه دانشکده ادبیات (مجموعه وقفی

علی اصغر حکمت) به کوشش محمدتقی دانش پژوه. - تهران: دانشکده

ادبیات دانشگاه تهران، ۱۳۴۱. ۱ج.

خانقاه احمدیه «فهرست کتابخانه های عمومی و خصوصی شیراز: کتابخانه خانقاه احمدیه»

به کوشش محمدتقی دانش پژوه در نسخه های خطی دفتر پنجم. زیر نظر

محمدتقی دانش پژوه وایرج افشار. - تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۴۶.

خیرات خان «فهرست نسخه های خطی مدرسه خیرات خان مشهد» به کوشش محمود

فاضل در فهرست نسخه های خطی کتابخانه های رشت و همدان. به

ص:۶۰

کوشش محمد روشن و دیگران.- تهران: فرهنگ ایران زمین، ۱۳۵۳.

دانشگاه اصفهان «فهرست نسخه های خطی دانشگاه اصفهان» به کوشش محمدتقی

دانش پژوه وایرج افشار. در نسخه های خطی دفتر یازده و دوازده. زیر

نظر محمدتقی دانش پژوه و اسماعیل حاکمی.- تهران: دانشگاه تهران،

۱۳۶۲.

دانشگاه تبریز فهرست موجودی و راهنمای کتابخانه مرکزی دانشگاه تبریز.

کتابخانه مرکزی.- تبریز: دانشگاه تبریز، ۱۳۶۱.

دانشگاه تهران فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران. به کوشش محمدتقی دانش پژوه.-

تهران: دانشگاه تهران، [۱۳]. ۱۸ج.

دفاعیات عین القضاه دفاعیات عین القضاه همدانی تألیف عبداللّه بن محمد عین القضاه،

ترجمه و تحشیه قاسم انصاری .- تهران: کتابخانه منوچهری، ۱۳۶۰.

دوم

دومین فهرست خودنوشت فیض در همین مجموعه.

ده رساله ده رساله محقق بزرگ فیض کاشانی. به کوشش رسول جعفریان.

اصفهان: مرکز تحقیقات علمی و دینی امام امیرالمؤمنین(ع)، ۱۳۷۱.

الذریعه

الذریعه الی تصانیف الشیعه. تألیف آقابزرگ الطهرانی.- بیروت:

دارالاضواء، ۱۴۰۳ق. ۲۵ج.

رجال النجاشی فهرست اسماء مصنفی الشیعه. تألیف احمدبن علی نجاشی.- قم:

الداوری، [۱۳۹۸ق]. ۳۴۰ص.

رشت و همدان فهرست نسخه های خطی کتابخانه های رشت و همدان. به کوشش

ایرج افشار.- تهران: فرهنگ ایران زمین، ۱۳۵۳. ۳ج.

روضات روضات الجنّات فی احوال العلماء والسادات. تألیف محمدباقر

الموسوی الخوانساری الاصبهانی. به کوشش اسداللّه اسماعیلیان.- تهران:

اسماعیلیان، ۱۳۹۲ق. ۸ج.

روضاتی

فهرست کتب خطی کتابخانه های اصفهان. به کوشش محمدعلی

روضاتی. - اصفهان: مؤسسه نشر نفائس مخطوطات، ۱۳۴۱.۲ج.

ریاض

ریاض العلماء و حیاض الفضلاء. تألیف عبداللّه افندی الاصبهانی. به

کوشش محمود المرعشی، تحقیق احمدالحسینی.- قم: الخیام، ۱۴۰۱ق.

۶ج.

ریحانه

ریحانه الادب فی تراجم المعروفین بالکنیه اواللقب یا کنی والقاب.

تألیف محمدعلی مدرس تبریزی.- تبریز: کتابفروشی خیام، ۱۳۴۶. ۹ج.

سپهسالار

فهرست کتابخانه سپهسالار. به کوشش محمدتقی دانش پژوه و علینقی

منزوی.- تهران: انجمن ایرانی فلسفه وعلوم اسلامی، ۵۶ - ۱۳۴۰. ۵ج.

سلطنتی

فهرست کتب دینی و مذهبی و خطی کتابخانه سلطنتی. به کوشش

بدری آتابای.- تهران: کتابخانه سلطنتی، ۱۳۵۲.

سعدالسعود

سعدالسعود: کتاب علمی دینی فنی... تألیف علی بن موسی ابن

طاوس.- قم: الرّضی، ۱۳۶۳.

سنا

فهرست کتب خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی - شماره ۲

(سنای سابق). به کوشش محمدتقی دانش پژوه و بهاءالدین علمی

انواری.- تهران: مجلس شورای اسلامی، ۱۳۵۹. ۲ج.

سید شهاب الدین «فهرست نسخه های خطی سید شهاب الدین تبریزی» به کوشش محمدتقی

دانش پژوه در نسخه های خطی دفتر ششم. زیر نظر محمدتقی دانش پژوه

وایرج افشار. - تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۴۸.

شاهچراغ

فهرست کتب خطی در کتابخانه حضرت احمدبن موسی شاهچراغ.

به کوشش علی نقی بهروزی.- شیراز: چاپخانه مصطفوی شیراز، ۱۳۶۰. ۲ج.

صدربابل

فهرست نسخه های خطی مدرسه خاتم الانبیاء (صدر) بابل. به

کوشش علی صدرائی خوئی و دیگران.- تهران: آینه میراث، دفتر نشر میراث

مکتوب، ۱۳۷۶.

صدوشصت

صدوشصت نسخه از یک کتابخانه شخصی. به کوشش رضا استادی.-

قم: بی نا، ۱۳۵۴. ۱ج.

طاهر شهاب «فهرست نسخه های خطی محمد طاهری شهاب» به کوشش محمد طاهری

شهاب در نسخه های خطی دفتر ششم. زیر نظر محمدتقی دانش پژوه و

ایرج افشار.- تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۵۱.

طرائق

طرائق الحقایق. تألیف محمد معصوم شیرازی «معصوم علیشاه». به

کوشش محمدجعفر محجوب.- تهران: سنائی، بی تا. ۳ج.

عکسی مرعشی فهرست نسخه های عکسی کتابخانه عمومی حضرت

آیت اللّه العظمی مرعشی نجفی. به کوشش محمدعلی حائری. زیر نظر

محمود مرعشی.- قم: کتابخانه آیت الله مرعشی، ۱۳۶۶. ۲ج.

عمومی اصفهان فهرست نسخه های خطی کتابخانه عمومی اصفهان. به کوشش جواد

مقصود همدانی.- تهران: وزارت فرهنگ و هنر، اداره کل کتابخانه ها، ۱۳۴۹.

۱ج.

فاضلیه

فهرست کتب کتابخانه مدرسه فاضلیه. به کوشش اوکتایی.- مشهد:

آستان قدس رضوی، کتابخانه مرکزی، ۱۳۰۹. ۱ج.

فرهاد معتمد «فهرست کتابخانه محمود فرهاد معتمد» به کوشش یحیی ذکاء و محمدتقی

دانش پژوه در نسخه های خطی دفتر سوم. زیر نظر محمدتقی دانش پژوه

و ایرج افشار.- تهران: دانشگاه تهران، [۱۳۴۴].

فرهنگستان علوم

آذربایجان

«گنجینه نسخه های خطی و چاپی فرهنگستان آذربایجان در شهر باکو» به

کوشش محمدتقی دانش پژوه. در نسخه های خطی دفتر نهم. زیر نظر

محمدتقی دانش پژوه وایرج افشار.- تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۵۸.

فرهنگ و هنر فهرست کتب خطی کتابخانه عمومی فرهنگ و هنر مشهد.به کوشش

رمضانعلی شاکری.- مشهد: اداره کل فرهنگ و هنر خراسان، ۱۳۴۸. ۱ج.

فوائد فوائد الرضویه فی احوال علماء المذهب الجعفریه. تألیف شیخ عباس

قمی.- تهران کتابخانه مرکزی، ۱۳۳۷.

الفهرست

کتاب الفهرست. تألیف محمدبن اسحاق الندیم، ترجمه و تحقیق

محمدرضا تجدّد.- تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۰.

الفهرست (طوسی) الفهرست : فیه نحو من تسع مئه اسم من اسماء المصنفین و هو احد

الکتب الاربعه... تألیف محمدبن حسن طوسی، صحّحه و علّق علیه

محمد صادق آل بحرالعلوم. – نجف: المرتضویه، بی تا. ر + ۱۹۶ص.

ص:۶۳

فیضیه

فهرست نسخه های خطی کتابخانه مدرسه فیضیه قم. به کوشش رضا

استادی.- قم: بی نا، ۱۳۶۹. ۲ج.

فیلمها

فهرست میکروفیلمهای کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه

تهران. به کوشش محمدتقی دانش پژوه.- تهران: دانشگاه تهران،

۱۳۴۸-۱۳۶۲. ۳ج.

القاموس المحیط القاموس المحیط. تألیف محمدبن یعقوب فیروزآبادی. - بیروت: المؤسسه

العربیه للطباعه والنشر، بی تا. ۴ج.

قصص

قصص العلماء. تألیف میرزا محمد تنکابنی.- تهران: علمیه اسلامیه، بی تا.

کبیریزد

«فهرست کتابخانه های شهرستانها (یزد: کبیر یزد)» به کوشش محمدتقی

دانش پژوه. در نسخه های خطی دفتر چهارم. زیرنظر محمدتقی

دانش پژوه وایرج افشار.- تهران: دانشگاه تهران، [۱۳۴۴].

کشف الاستار

کشف الاستار عن وجه الکتب والاسفار.تألیف احمدالحسینی

الخوانساری الشهیر بالصفائی.- قم: مؤسسه ال البیت لاحیاء التراث، ۱۴۱۵.

۴ج.

کشف الحجب

کشف الحجب والاستار عن اسماءالکتب والاسفار. تألیف اعجاز

حسین النیسابوری الکنتوری. مع مقدمه المرعشی النجفی.- قم:

مکتبه آیت اللّه المرعشی النجفی، ۱۴۰۹.

گلپایگانی فهرست نسخه های خطی کتابخانه عمومی حضرت آیت الله

گلپایگانی. به کوشش رضا استادی و سیداحمد حسینی اشکوری .- قم:

کتابخانه عمومی حضرت آیت الله گلپایگانی، ۱۳۵۷. ۳ج.

گوهرشاد

فهرست نسخه های خطی کتابخانه جامع گوهرشاد.- مشهد: کتابخانه

جامع مسجد گوهرشاد، ۱۳۵۸. ۴ج.

لس آنجلس

«فهرست نسخه های خطی فارسی دانشگاه لس آنجلس» به کوشش

محمدتقی دانش پژوه. در نسخه های خطی دفتر یازده و دوازده. زیر نظر

محمدتقی دانش پژوه و اسماعیل حاکمی.- تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۶۲.

لولوه

لولوه البحرین فی الاجازات و تراجم رجال الحدیث. تألیف یوسف بن

احمدالبحرانی. به کوشش محمدصادق بحرالعلوم.- النجف: النعمان، ۱۹۶۶م.

مجلس

فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی. تألیف ابن یوسف شیرازی و عبدالحسین حائری و دیگران.- تهران: مجلس شورای اسلامی، ۱۳۱۷-۱۳۷۶. ۲۵ج.

مجموعه رسائل

مجموعه رسائل خطی فارسی. نشریه گروه تصحیح متون معارف خطی فارسی

اسلامی بنیاد پژوهشهای اسلامی. زیر نظر نجیب مایل هروی.- مشهد: آستان قدس رضوی، بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۷۵-۱۳۶۹. ۵ج.

مجمع الرجال

مجمع الرجال: الحاوی لذکر المترجمین فی الاصول الخمسه الرجالیه... تألیف عنایه الله بن علی القهپائی، صححه وعلق علیه ضیاءالدین الشهیر بالعلامه الاصفهانی .- قم: اسماعیلیان، بی تا. ۷ج.

مدرسه امام عصر فهرست نسخه های خطی مدرسه امام عصر(عج) شیراز. به کوشش محمد برکت.- شیراز: کتابخانه مدرسه امام عصر شیراز، ۱۳۷۴.

مدرسه عباس قلی خان «نسخه های خطی مدرسه عباسقلی خان در مشهد» به کوشش محمود فاضل. در نسخه های خطی دفتر هفتم. زیر نظر محمدتقی دانش پژوه و ایرج افشار.- تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۵۳.

مدرسه نمازی خوی فهرست نسخه های خطی مدرسه نمازی خوی. به کوشش علی

صدرائی خوئی.– تهران: انجمن آثار مفاخر فرهنگی، دفتر نشر میراث

مکتوب، ۱۳۷۶.

مرعشی

فهرست نسخه های خطی کتابخانه عمومی حضرت آیت اللّه العظمی

نجفی مرعشی. نگارش احمد حسینی، زیر نظر محمود مرعشی.– قم:

کتابخانه عمومی حضرت آیت اللّه العظمی نجفی مرعشی، ۱۳۷۶–۱۳۵۶.

۲۷ج.

مروی

فهرست نسخه های خطی کتابخانه مدرسه مروی تهران. به کوشش

رضا استادی. تهران: کتابخانه مدرسه مروی، ۱۳۷۱.

مسجد اعظم فهرست نسخه های خطی کتابخانه مسجد اعظم قم. به کوشش رضا

استادی.- قم: کتابخانه مسجد اعظم قم، ۱۳۶۵.

مشار

فهرست کتابهای چاپی فارسی از آغاز تا آخر سال ۱۳۴۵. به کوشش

خان بابا مشار.- تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۵۲. ۳ج.

مشکوه

فهرست کتابخانه اهدایی آقای سیدمحمد مشکوه به کتابخانه

دانشگاه تهران. به کوشش علینقی منزوی.- تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۳۰.

معارف

فهرست کتابخانه عمومی معارف. به کوشش عبدالعزیز جواهر کلام.-

تهران: بی نا، ۱۳۱۴. ۲ج.

مقالات کنگره کتاب مجموعه مقالات کنگره کتاب و کتابخانه در تمدن اسلامی. به

کوشش بنیاد پژوهشهای اسلامی.- مشهد: آستان قدس رضوی،

بنیادپژوهشهای اسلامی، ۱۳۷۷. ۵ج.

ملک

فهرست نسخه های خطی کتابخانه ملی ملک وابسته به آستان قدس

رضوی. زیر نظر ایرج افشار و محمدتقی دانش پژوه.- تهران: کتابخانه ملک.

۱۰ج.

ملی

فهرست نسخ خطی کتابخانه ملی. به کوشش عبدالله انوار.- تهران:

کتابخانه ملی ۱۳۵۳ - ۱۳۴۳. ۱۳ج.

ملی تبریز فهرست کتابخانه ملی تبریز. به کوشش میر ودود سید یونسی.- تبریز:

کتابخانه ملی تبریز، ۱۳۴۸. ۲ج.

ملی فارس فهرست کتب خطی کتابخانه ملی فارس. به کوشش علینقی منزوی

.- شیراز: انجمن کتابخانه های شیراز، ۱۳۵۱. ۲ج.

مؤلفین کتب چاپی مؤلفین کتب چاپی فارسی و عربی از آغاز چاپ تاکنون. به کوشش

خان بابا مشار.- تهران: بی نا، ۴۴ - ۱۳۴۰. ۶ج.

نسخه ها

نسخه های خطی «نشریه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران» (۱۲ - ۱).

زیر نظر محمدتقی دانش پژوه، ایرج افشار و اسماعیل حاکمی.- تهران:

دانشگاه تهران، کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، ۶۲ - ۱۳۴۲.

نشر فرهنگ «نسخه های خطی کتابخانه جمعیت نشر فرهنگ شهر رشت» به کوشش

محمد روشن. در فهرست نسخه های خطی کتابخانه های رشت و

همدان. زیرنظر محمدتقی دانش پژوه.- تهران: فرهنگ ایران زمین،

۱۳۵۳. ۳ج.

وزیری

فهرست نسخه های خطی کتابخانه وزیری یزد. به کوشش محمد

شیروانی.- تهران: انجمن آثار ملی، ۱۳۵۰. ۵ج.

هدیه

هدیه الاحباب فی ذکر المعروفین بالکنی والالقاب والانساب. تألیف

شیخ عباس قمی.- تهران: کتابخانه صدوق، ۱۳۶۲.

هدیه العارفین

هدیه العارفین، اسماءالمؤلفین وآثار المصنفین. اسماعیل باشا بغدادی.

به کوشش رفعت بیلکه الکیسی و ابن المعین محمود کمال اینال.- تهران:

اسلامیه، جعفری، تبریزی، ۱۳۸۷ق. ۲ج. (افست از چاپ استانبول)

هزار و پانصد فهرست هزار و پانصد نسخه خطی اهدائی رهبر معظم انقلاب

حضرت آیت الله خامنه ای به کتابخانه آستان قدس رضوی. به

کوشش رضا استادی .- مشهد: آستان قدس رضوی، کتابخانه مرکزی،

۱۳۷۳.

یکم

نخستین فهرست خودنوشت فیض کاشانی در همین مجموعه

سپاسگزاری

طرح کتاب شناسی آثار فیض کاشانی در اواخر سال ۱۳۷۴ توسط استاد دانشمند جناب آقای نجیب مایل هروی به این جانب پیشنهاد شد. به دنبال آن کار فیش برداری از منابع و مراجع آغاز شد و افزون بر پانصد جلد کتاب شناسی و فهرست مورد بررسی قرار گرفت و دستاورد آن تهیه هزاران برگه اطلاعات کتاب شناسی فیض بود.

در همان سال برای پایان نامه کارشناسی ارشد خودم در رشته کتابداری همین طرح را ارائه نمودم و مسؤولیت راهنمایی این خطیر را از خود آن بزرگوار درخواست کردم که با سعه صدر و متانت مورد قبول واقع شد. از همان روز در مناسبتهای مختلف، جزئی ترین نکات کار را با ایشان در میان گذاشتم به طوری که برای برخی موارد چندین ساعت بحث و تبادل نظر انجام شد و از اندوخته های ایشان بهره های وافر بردم تا اینکه

پس از مدتهای مدید طرح پخته و سخته و به شکل امروزین خودش درآمد.

در این راه عنایت و لطف استاد بزرگوار دیگرم آقای دکتر محمود فاضل هم رهگشای راهم بود. ایشان نیز با تشویق خود مرا در ادامه کار مصمّم نمودند. دیگر بزرگانی که لطفشان شامل حال بنده بود و همیاری آنان در پیشرفت کار مؤثر افتاد عبارتند از:

۱ - دوست و همکار عزیزم آقای غلامرضا پرنده که در استنساخ و مقابله نسخه ها در تهران مرا یاری دادند.

۲ - دوست و همکار عزیزم آقای موسی الرضا باشتنی که نمونه خوانی همه اثر را با جدیت دنبال کردند.

۳ - همکاران کتابخانه بنیاد پژوهشها، که با در اختیار نهادن کتابهای متعدد مرا یاری

ص:۶۸

کردند. خصوصا دوستِ بزرگوارم آقای صدفی که در مراجعه مجدد برخی فهارس خطی از ایشان بهره بردم.

در خاتمه لازم می دانم که از عنایت و همکاری مسؤولان محترم بنیاد پژوهشهای اسلامی به ویژه معاونت محترم پژوهشی آقای محمد رضا مروارید که نهایت همکاری را با بنده داشتند تشکر نمایم. صفحه آرایی این اثر نیز به اهتمام دوست عزیزم حسین الطائی در واحد کامپیوتر بنیاد صورت پذیرفت که در اینجا لازم می دانم برای همه آنان از خداوند منان کامیابی و توفیق را مسألت جویم.

والسلام

مشهد مقدس - ۳۰/۱/۱۳۷۷

ص:۶۹

فهرست یکم

ص:۷۱

الحمد للّه و سلام على عباده الذين اصطفى(۱)و بعد فهذا فهرس(۲) مصنّفات خادم علوم الدين محمّد بن مرتضى المدعوّ بمحسن ايّده اللّه فى اولاه للتزوّد لاخراه، كتب للضبط و التعريف بالتماس بعض الاخوان وفّقهم اللّه.

[۱]

فمنها

كتاب الصّافى

فى تفسير القرآن بما وصل الينا من ائمتنا المعصومين - عليهم السلام - من البيان، جمعت فيه من مواضع شتّى فى(۳) كتب اصحابنا - رحمهم اللّه - ما لعلّه يكفى لظاهر التفسير مع شى ء من التأويل يسير ارحتُ به اخواننا من التفسير بالرأى و التخمين و لاسيّما آراء العامّه من المخالفين - و الحمدللّه رب العالمين - يقرب من سبعه و اربعين الف بيت. وقع الفراغ من تأليفه فى خمس و سبعين بعد الالف.

ص:۷۳

۱- I فهذا فهرست مصنفات الفقير الى اللّه محمّد بن المرتضى المدعوّ بمحسن عفى عنه الى اوان توسّطه بين الثلاثين و الاربعين و عسى ان يصنّف بعد ذلك ان امدّه اللّه فى العمر كتبا اخرى اعلى و احسن و ادقّ و اتقن على نسبت خروجه من الجهل مندرجا كما كان الى الان لقد احسن اللّه فيما مضى كذلك يحسن فيما بقى و كلّ ما يصنّف فيما بعد يلحق بها فى هذا الفهرس انشاء اللّه تعالى.

۲- K فهرست

۳- K من

[۲]

و منها

کتاب الاصفى

و هو منتخب من الصافى، يشتمل على لباب ما فيه راعيت فيه غايه الايجاز مع التنقيح و نهايه التلخيص مع التوضيح فى احد و عشرين الف بيت تقريبا(۱)وقع الفراغ منه بعد الصافى بسنتين.[۱۰۷۷]

*[۳]

و منها

کتاب الوافى(۲)

يحتوى على جمله ما ورد من علوم الدّين فى القرآن المبين(۳)و جميع ما تضمّنته اصولنا الاربعه التى عليها المدار فى هذه الاعصار اعنى الكافى و الفقيه و التهذيب و الاستبصار من الاخبار(۴)على ترتيب حسن و نظم مستحسن(۵)و تهذيب

[۱B] و توضيح و تسهيل(۶)تناول و شرح(۷)و بيان لما يحتاج اليها(۸)و جمع و توفيق لما يكاد يتعارض منها او يتخالف(۹)بحسب الظاهر و اختصار فى الفاظ الاسانيد

من غير حذف لشىء(۱۰)منها و قد تمّ فى خمسه عشر(۱۱)جزءا كل منها كتاب برأسه يقرب مجموعه من مائه و خمسين الف بيت(۱۲)

وقع الفراغ من تصنيفه فى سنه ثمان و ستّين بعد الالف <و قد انتظم جمعه

ص:۷۴

۱- K - تقريبا

۲- I + فى علوم الدين

۳- K - المبين

۴- I - من الاخبار

۵- I - حسن، مستحسن، توضيح

۶- I تهليل

۷- K - و شرح

۸- K - اليها

۹- D - تتخالف

۱۰- K بشی ء

۱۱- I اربعه عشر مجلدا

۱۲- I مائه الف و خمسه و اربعین بیتا

فی تسع و سنین و شهر>.

[۴]

و منها

کتاب الشافی

و هو منتخب من الوافی یشتمل علی لباب ما فیه اوردنا فیه ما هو بمنزله الاصول و الارکان، و ما لا تعارض عند التحقیق فیه و لا تشابه بعد التامّل فی الفاظه و معانیه بل هو من قبیل المحکم. و اکتفینا عن المکرّر بالاوضح والاتم، و اقتصرنا فی الشرایع و الاحکام علی الاهم و الاحکم، و جعلناه جزئین، جزء فیما هو من قبیل العقاید و الاخلاق(۱)و جزء فیما هو من قبیل الشرایع و الاحکام، فی کل منهما اثناعشر کتابا، یقرب]مجموعها] من ستّه و عشرین الف بیت. وقع الفراغ منه فی سنه اثنتین(۲)و ثمانین بعد الالف.

[۵]

و منها

کتاب النوادر

فی جمع الاحادیث الغیر المذکوره فی الکتب الاربعه المشهوره فی سبعه آلاف بیت(۳)

۱- K - و الاخلاق
۲- K اثنین
۳- D - بیت

*[۶]

و منها

کتاب معتصم الشیعه فی احکام الشریعه

و هو مشتمل علی امّهات المسائل الفقهیه الفرعیه مع دلائلها و مأخذها و الاختلافات الواقعه فیها بین الطائفه المحقّه و تبیان الحق منها ببسط و تفصیل و فصل بعض المعاملات عن بعض حتی صار اثنی عشر کتابا(۱)و قد تمّ منه کتاب الصلوه مع مقدمتها فی مجلدٍ(۲)یقرب من اربعه(۳)عشر الف بیت و اربعمائه فی سنه تسع و عشرین بعد الالف - وفقنا(۴)اللّه لاتمامه.

*[۷]

و منها

کتاب مَفاتیح الشرایع

و هو ایضا یحتوی علی امّهات مسائل الفقه مع الاشاره الی الدلائل(۵)و الاقوال التی قیلت [2a] فیها بایجاز و اختصار <مصنّف به فی البیان و التقریر اثنا عشریات شیخنا المحقق البهائی -طاب ثراه- لو خلّت عن الفروع النادره و انطوت علی الاشارات الی الدلائل فی جمیع المسائل> و قد تمّ جمیع مطالبه التی هی ابواب الفقه کلّها مع مسائل مهمه اخری فقهیّه لم یذکرها الفقهاء - رحمهم اللّه - او اکثرهم فی اثنی عشر کتابا یقرب من خمسه عشر الف بیت. وقع الفراغ منه فی سنه اثنتین و اربعین بعد الالف.

ص:۷۶

---

۱ - I و تفصیل اشبه مصنّف به کتاب مختلف الشیعه للعلامه الحلّی - رحمه اللّه - لو کان مشتملاً علی الاتفاقیات مستقصی جمیع الدلائل.

۲- K - فی مجلد

۳- I سبعه

۴- K وفق

۵- I بدلایلها

*[۸]

و منها

کتاب النُخبه(۱)

یشتمل(۲)علی خلاـصه ابواب الفقه کلّهـا مع اسـتقصاء الآـداب و السـنن ظـاهرا و باطنا و اصول علم الاخلاق فی عبارات وجیزه، بلیغه، مراعیه لالفاظ الحدیث فی الاکثر(۳)لم یسبق بمثله و قد تمّت فی ثلاثه الاف و ثلاثمائه(۴)بیت تقریبا فی سنه خمسین بعد الالف(۵)

[۹]

و منها

کتاب التطهیر

و هو نخبه من النخبه لبیان علم الاخلاق و تطهیر السرّ خاصّه یقرب من خمسمائه بیت.

*[۱۰]

و منها

کتاب علم الیقین فی اصول الدین

یشـتمل علی خمسین مطلبا ذوات ابواب و فصول فی اربعه مقاصد(۶)هی العلم بـاللّه و العلم بالملائکه و العلم بالکتب و الرّسل و العلم بالیوم الاخر، علی ما

۱- I النخبه الکبری

۲- K المشتمل

۳- I کثیر

۴- I - ثلاثمائه

۵- I - فی سنه خمسین بعد الالف

۶- K مطلبا فی اربعه مقاصد و ذوات ابواب

یستفاد من الکتاب و السنه و اخبار اهل البیت - علیهم السلام - ببیان ما یحتاج منها الی البیان و التوفیق بین ما یُتراءی منها متخالفه بحسب الظاهر و نقل نتایج افکار اولی الالباب، فیما یدقّ من ذلک و یلطف مع شواهد و تاییدات، تطابق الاذهان السّلیمه و الاذواق السمتقیمه، قاصر الطرف علی بیان الحقّ، مرفوع الذیل عن(۱)نقل الاقوال و سلوک طریقه اهل الجدال کما هو دأب المتکلّمین و المتفلسفین من اصحاب الظّن و التخمین.

و هو کتاب لم یسبق بمثله(۲)و لم یرَ(۳) شبهه فیما اظن بل تفرّدتُ بطریق تألیفه بالهام من اللّه جلّ و عزّ و له الحمد(۴)و قد تمّ جمیع ابوابه و مقاصده فی اربعه عشر(۵)الف بیت و خمسائه تقریبا فی سنه اثنتین و اربعین بعد الالف.

[۱۱]

و منها

کتاب المعارف

و هو ملخّص علم الیقین و لبابه فی سته آلاف و مأتین(۶)

*[۱۲]

و منها

کتاب عین الیقین [۲B]فی اصول(۷) اصول الدّین

یشتمل علی خمسین مطلبا ذوات فصول فی مقصدین: احدهما اصول العلم و

۱- K فی
۲- I مثله
۳- I اَرَ
۴- I اطهر
۵- I ثمانیه
۶- K ستمائه و الف و مأتین
۷- Iو K - اصول

الاخر العلم بالسموات و الارض و مابينهما ببيانات حكميّه و براهين عقليّه و اذواق كشفيّه و شواهد فرقانيّه و تاييدات نبويّه و تشييدات وَلَويّه غير مجاوز عن بيان الحق و كشفه الى نقل الآراء(۱) و هو كتاب مضنون به عن غير اهله ليس بمبتذل قريب و لا لاكثر الناس فيه نصيب. اذ هو مخّ العلم و لبّ الحكمه(۲) و لباب المعرفه

و عين الحقّ و زبده نتايج الافكار ليس له شبيه فى جامعيّته و تماميّته مع(۳) الاختصار و الوضوح. ذلك من فضل اللّه علينا و على النّاس و لكن اكثر النّاس لا يشكرون. و قد تمّ جميع مطالبه و مقاصده فى اربعه(۴) عشر الف بيت تقريبا فى سنه ستّ و ثلاثين بعد الالف.

*[۱۳]

و منها

كتاب اصول المعارف

و هو ملخّص مهمّات كتاب عين اليقين، فما(۵) هو من قبيل الضوابط و الاصول بترتيب احسن و تقرير اتقن، ليس له فى جوده بيان مقاصده نظير. يقرب من اربعه آلاف بيت و قد صنّف فى سنه تسع و ثمانين بعد الالف(۶)

۱- K - الى نقل الاراء
۲- I الحکم
۳- I و K + کمال
۴- I اثنا
۵- K بما
۶- I اصول المعارف/ فى تحقيق الاصول الخمسه و بيانها على النهج الحكمى و البرهان العقلى مع المؤيّدات النقليه فى ايجاز اختصار، تقرب من الف بيت.

*[۱۴]

و منها

كتاب المحجّه البيضاء فى احياء الاحياء

و هو تهذيب و تنوير لاحياء علوم الدين من مصنّفات ابى حامد الغزالى و تجريد له من البدع و الاهواء و تاييد لمطالبه الحقّه باخبار الائمه الهدى -صلوات اللّه عليهم- و كلمات شيعتهم العلماء. يشتمل كالاحياء على اربعين كتابا فى اربعه ارباع هى العبادات و العادات و المهلكات و المنجيات و كانّه(۱)هو الاحياء الذى صار شيعيّا اماميّا و كتبه ككتبه الاّ كتابا واحدا فى اواخر ربع العادات بدّلناه تبديلا و حجمه يقرب من حجمه و مجموعه سبعون الف بيت تقريبا. <نسبه مسائل

الشرعيه من العبادات و المعاملات الى الكتب الفقهيه كنسبه علم اليقين الى كتاب

الكلاميه و هذه المصنّفات الخمس بل الاربعه الاخيره منها جامع لمجامع علوم الدين كلّه ينبغى لايحتاج الطالب معها الى كتاب آخر>. وقع الفراغ منه سنه ستّ و اربعين و الف(۲)

[۱۵]

و منها

كتاب الحقايق فى اسرار الدّين

و هو ملخّص المحجّه و لبابه مع [۳a] زيادات متقنه و بيان اتقن و اتيان بما هو احسن فى سبعه آلاف بيت و قد صنّف فى سنه تسعين و الف.

ص:۸۰

۱- I - كانّه

۲- I - وقع... و الف.

[۱۶]

و منها

کتاب قرّه العیون فی اهمّ الفنون

المأخوذ من معدن العلم و عین الحکمه یستقر به فی صدور اهله اصول الدین فینجون من اتباع الظّنّ و یضنّون به عن غیر اهله کل الضّنّ فی ثلاثه آلاف و خمسمائه بیت و قد صنّف(۱)فی سنه ثمان و ثمانین و الف.

*[۱۷]

و منها

کتاب الکلمات المکنونه

فی علوم اهل المعرفه و اقوالهم <و معارف دینیه تقدّست عن افهام جماهیر

الناس و اذعانهم> یحتوی علی لباب معارف العارفین و زبده اصولِ اصول

الدّین(۲)مع مسائل دینیه <و هی من العلم المکنون المخزون الّذی لا یمسّه الا المطهّرون >یقرب من اربعه آلاف و اربعمائه بیت. صنّف فی سنه سبع و خمسین و الف.

[۱۸]

و منها

کتاب الکلمات المخزونه

و هی المنتزعه من المکنونه(۳)بحذف المسائل الدینیه و ما لیس بذلک المهمّ

۱- K - و قد صنّف

۲- I + و عدد کلماتها ثمانون

۳- K المکنون

ببيان احسن و تقرير اتقن. يقرب من الف بيت و خمسمائه بيت. صنّف فی سنه تسع و ثمانين و الف.

[١٩]

و منها

كتاب اللئالی(١)

و هو من ملتقطات(٢)الكلمات المكنونه ممّا لا يضنّ به كلّ الضّـنن، ينتفع به المتوسطون(٣)، يقرب من الف بيت و سبعمائه D§ + صنّف بعد المكنونه بسنين قلائل وقريب منه الكلمات الرائقه فی ثمانمائه.

(۴)K + العلّيه

(۵)K و D

صنّف

١- K اللالی
٢- K - ملتقطات
٣- K + فی الطهاره
۴- . [٢٠] و منها الكلمات المضنونه فی بيان التوحيد و مراتبه فی ثمانمائه بيت. صنّف فی سنه الف و تسعين. [٢١] و منها الكلمات السّرّيه
۵- المنتزعه من ادعيه الائمه المعصومين -صلوات اللّه عليهم- فی ثلاثمائه و ثلاثين، صنّفت

[۲۲]

و منها

کتاب جلاء العیونD§

جلاء القلوب

(۱)و انواع البسائط و المرکبات فی ثلاثه آلاف بیت.

*[۲۴]

و منها

انوار الحکمه

و هو مختصر من کتاب علم الیقین مع فوائد حکمیّه اختصّت به و مشتمل(۲)کاصله علی المقاصد الاربعه، یقرب [۳b]من ستّه آلاف بیت. وقع الفراغ منه فیD§ - فی

(۳)I - وقع الفراغ... بعد الالف.

۱- فی بیان انواع اذکار القلب و ما یتبعها فی مأتی بیت. [۲۳] و منها کتاب تشریح العالم فی بیان هیات العالم و اجسامه و ارواحه و کیفیّه حرکات الافلاک و العناصر و کمّیّتها و مقادیر الابعاد و الاجسامD§ الاجرام

۲- K یشتمل

۳- سنه ثلاث و اربعین بعد الالف

*[۲۵]

و منها

کتاب اللباب(۱)

و هو لباب القول فی الاشارات الی کیفیّه علم اللّه سبحانه بالاشیاء فی مأتی بیت(۲).

[۲۶]

و منها

کتاب اللبّ

و هو لبّ القول فی معنی حدوث العالم و بیانه فی ثلاثمائه و سبعین بیتا.

*[۲۷]

و منها

کتاب میزان القیامه(۳)

یذکر فیه تحقیق القول فی کیفیّه میزان یوم القیامه و التوفیق بین الاخبار المتخالفه فیه بحسب الظاهر(۴)و الجمع بین الاقوال المختلفه الّتی قیلت فیه و هو من ابکار افکاری الّتی لم یطمثهنّ احدٌ قبلی - و للّه الحمد. یشتمل علی ستّه ابواب

و یقرب من ستّمائه بیت، و قد صنّف فی سنه اربعین بعد الالف(۵)

۱- I لباب القول

۲- I یقرب من مأتی و عشرین بیت.

۳- D یوم القیامه

۴- I المتخالفه بحسب الظاهر الوارده فی ذلک

۵- I - و قد... الالف.

[۲۸]

و منها

کتاب مرآه الاخره(۱)

تنکشف فیه حقیقه الجنّه و النّار و وجودهما الان و محلّهما من الدّنیا و جمله ما فیهما من اللذّات و الآلام و اهلیهما، مشتمل علی اربعه ابواب فی

تسعمائه(۲)بیت، و قد صنّف فی سنه اربع و اربعین بعد الالف(۳)

*[۲۹]

و منها

کتاب ضیاء القلب

فی تحقیق حقیقه الحُکّام(۴) الخمسه الّتی تحکم علی الانسان فی باطنه و تمییز بعضها عن بعض و ترجیح بعضها علی بعض و الاستعانه ببعضها علی بعض(۵)و ما یتعلّق بذلک. و هو کتاب لم یسبقه مثله، یقرب من خمسائه بیت، و قد صنّف فی سنه سبع و خمسین بعد الالف(۶)

*[۳۰]

و منها

تنویر المواهب

و هو تعلیقات علی تفسیر القرآن المنسوب الی الکاشفی الموسوم بالمواهب

۱- I مرآه الاخر

۲- I ثمانمائه

۳- I - وقد... الاف.

۴- I احکام

۵- I - و ترجیح... علی بعض؛ K - و الاستعانه... بعض.

۶- I - و قد صنّف... بعد الالف

العلّيه، تنبّه(۱)على ما خالف الاماميّه فى تفسير الآيات و شأن النزول ممّا ليس على طريقه اهل البيت - عليهم السلام - و تورد ما ورد عنهم - عليهم السلام - فى ذلك يقرب من ثلاثهD§ ثلاث

K(۲)

الف

I(۳) - و قد... الالف.

K(۴)

اختلافات

K(۵)

تفصيل

K(۶)

وهينها

۱- K تنبيه

۲- آلاف بيت. *[۳۱] و منها كتاب شرح الصّحيفه السجاديّه نشرح منها ما لعلّه يحتاج الى الشرح فى ايجاز و اختصار، يقرب من الفى

۳- بيت و مأتين و قد صنّف فى سنه خمس و خمسين بعد الالف

۴- *[۳۲] و منها الكلمات الطّريفه فى ذكر منشاء ۴[a] اختلاف

۵- آراء الامّه المرحومه و تفاصيل

۶- اصنافهم المتباينه فى طرقهم المرسومه و التّنبيه على غثّها و سمينها و واهنها

[۳۳]

و منها

کتاب بشاره الشّیعه

فیه بشری للفرقه الامامیّه علی صحّه دینهم و سداد یقینهم و انّهم الفرقه الناجیه المبشر لهم بالجنّه من بینD§ وK بیان

K(۱)

قطره

۱- سائر الفرق یشتمل علی اربعین بشاره منتزعه کلّها من ایه واحده من کتاب اللّه عزّ و جلّ. یقرب من الفی بیت و قد صنّف فی سنه احدی و ثمانین بعد الالف. [۳۴] و منها کتاب الاَربعین فی مناقب امیر المؤمنین علیه السلامو هو انموذج من فضائله و قطیره

الاشارات. یقرب من الف و خمسمائه بیت و قد صنّف فی سنه ثمان و خمسین بعد الالف.

[۳۶]

و منها

الرّساله الموسومه ب الحقّ المبین

فی تحقیق(۱)کیفیه التّفقّه فی الدّین یقرب من مأتین و خمسین بیتا و قد صنّفت فی سنه ثمان و ستّین بعد الالف.

*[۳۷]

و منها

کتاب الاصول الاصلیه(۲)

مشتمل علی عشره اصول مستفاده من الکتاب و السنّه و اخبار اهل البیت - علیهم السلام - مبیّنه بالبیانات(۳)الصریحه و مؤیده بشواهد العقول الصحیحه یتعرّف منها کیفیه استنباط المسائل الدّینیه و الاحکام الشرعیّه اصولا و فروعا من مأخذها و منزله من [b]۴ الکتب المصنّفه فی اصول الفقه کمنزله علم الیقین الی الکتب الکلامیه لا شبیه(۴)له فی مصنّفات القوم فیما احسب یقرب من الفین و ثمانمائه بیت(۵)و قد صنّف فی سنه اربع و اربعین بعد الالف(۶).

ص:۸۸

۱- K - تحقیق

۲- Iو K الاصیله

۳- Kو D بالبینات

۴- K شبه

۵- I یقرب من ثلاثه آلاف بیت.

۶- I - و قد... الالف.

*[۳۸]

و منها

کتاب تسهیل السبیل بالحجه

فی انتخاب کشف المحجّه للسید بن طاوس العلوی - رحمه اللّه - مع اضافه تاییدات لبعض مطالبه الیه و زیاده فوائد و متّممات لیس فیه، یشتمل علی بیان طریقه اکتساب العلم و العمل و کیفیته و تبیین سهوله تحصیل الاعتقادات الحقّه و المسائل الشرعیه و ما یؤدّی الی النّجاه یقرب من تسعمائه بیت و قد صنّف فی سنه اربعین بعد الالف(۱)

*[۳۹]

و منها

کتاب نقد الاصول الفقهیّه

یشتمل علی خلاصه علم اصول(۲)الفقه و ملخّصه فی سبعین اصلاً منقّحه مهذّبه مع تفریعات و تنبیهات خلّت عن اکثرها اکثر کتب القوم. صنّفته فی عنفوان الشباب(۳)و هو اوّل مصنّف لی فی العلم. یقرب من الفین و ثلاثمائه بیت.

[۴۰]

و منها

کتاب اصول العقاید

فی تحقیق الاصول الخمسه الدّینیه و بیانها علی النهج الحکمی و البرهان

۱- I و قد... الالف.

۲- I الاصول و

۳- I فی اوایل الحال یقرب من ثلاثه آلاف بیت

العقلی مع المویّدات النّقلیّه فی ایجاز و اختصار. یقرب من ثمانمائه بیت و قد صنّف فی سنه ستّ(۱)و ثلاثین بعد الالف.

*[۴۱]

و منها

کتاب منهاج النجاه

یتبین فیه العلم الذی طلبه فریضه علی کلّ مسلم. یشتمل علی عشره ابواب فی مقصدین:

احدهما: ذکر اصول الاعتقادات ببیانات جمیله و شواهد قریبه من الافهام من الکتاب و السّنّه.

و الثانی: ذکر ما یجب العمل به من العبادات الّتی یعمّ(۲)التکلیف بها و الاخلاق الفاضله لتحصیلها و الرذائل الخلقیه لاجتنابها و ما یتعلّق بذلک یقرب من الفی بیت <او یزید علیه قلیلاً> و قد صنّف فی سنه اثنین و اربعین بعد الالف(۳)

*[۴۲]

و منها

کتاب خلاصه الاذکار

و هو جامع لزبده الاذکار الوارده فی القرآن و الحدیث [5a] لکلّ فعل و عمل و حرکه و سکون و حال و وقت و حادثه و واقعه و سرور و همّ و عباده و معامله الی

غیر ذلک. قد جمعتها من مواضع شتّی و کتب متفرقه و ضبطتها فی اثنی عشر

۱- K ستّه

۲- I یعلم

۳- I - و قد... الالف.

فصلاً. یقرب من الفی بیت(۱)و ثلاثمائه بیت(۲)و قد صنّف فی سنه ثلاث و ثلاثین بعد الالف(۳)

[۴۳]

و منها

کتاب ذریعه الضّراعه

فی جمع الادعیه المتضـمّنه للمناجاه مع اللّه تعالی المنقوله عن الائمه المعصومین و لا سیّما زین(۴)العابدین -صلوات اللّه علیهم اجمعین- <یشتمل علی مائه و نیف مناجاه> یقرب خمسه(۵)آلاف بیت و قد صنّف فی سنه نیفD§

بنیف؛K - نیف

I(۶)

- و قد... الف.

K(۷)

بعد

I(۸)

- وقع... الالف.

۱- I + او یزید.

۲- K - بیت

۳- I - و قد... الالف.

۴- IوK سیّد

۵- I ثلاثه.

۶- و خمسین و الف

۷- *[۴۴] و منهـا کتـاب مُنتخب الاَوراد یشـتمل علی الاذکار و الـدّعوات المتکرّره فی الیوم و اللیله و الاسـبوع <و الشّـهر >و السّنه. یقرب من خمسه الاف و خمسمائه بیت. وقع الفراغ من تصنیفه فی سنه سبع و ستّین و

۸- الالف

[۴۵-۴۶]

و منها

کتاب لبّ الحسنات - و - زاد العقبی

المشتملان علی خلاصه ما فی منتخب الاوراد مع ذکر ثواب تلک الاوراد و ترجمه اذکارها و دعواتها یقربان من ثلاثه آلاف بیت.

[۴۷]

و منها

کتاب اهم ما یعمل

یشتمل علی مهمّات ما ورد فی الشریعه المطهّره من العمل یقرب من خمسمائه بیت.

[۴۸]*

و منها

کتاب الخُطب

یشتمل علی مائه خطبه و نیّف D§

ینیف

I(۱)

ثلاثه آلاف و خمسمائه بیت

(۲).I - وقد تمّ... الف

۱- لجمعات السنّه و العیدین لفقّتُها و التقطتُها من کلام الائمه المعصومین - علیهم السلام - و غیرهم من اهل العلم بتصرّفات یقتضیها لسان الحال و افهام ابناء الزّمان یقرب من اربعه

۲- آلاف بیت و قد تمّ و جمع فی سنه سبع و ستّین و الف

[۴۹]

و منها

ثناء المعصومین

و هو تحیّه الیهم - علیهم السلام - بسؤال الصلوه و السلام من اللّه علیهم مع ذکر بعض محامدهم یشبه التحیّه المنسوبه الی العلاّمه الطوسی - رحمه اللّه - الاّ انّه

ابسط منه و اوفی. یقرب من ستّین بیتا.

[۵۰]*

و منها

کتاب شهاب الثّاقب

فی تحقیق عینیه وجوب صلاه الجمعه فی زمن غیبه الامام - علیه السلام - و ابلاغ الکلام فیه ببیان الادلّه و البراهین و ذکر اجوبه [5b] شُبَه المخالفین و تحقیق معنی الاجماع و تقسیمه الی ما هو حجّه و ما لیس بحجّه و تزییف الاجماعات المنقوله الّتی منها نشاء الاختلاف بین المجتهدین. یقرب من الفی بیت و قد صنّف فی سبع و خمسین و الف(۱).

[۵۱]*

و منها

کتاب ابواب الجنان

فی بیان وجوب صلوه الجمعه و شرائطها و آدابها و فضلها(۲)و فضل یوم

ص:۹۳

۱- I - و قد... الف

۲- I فضیلتها

الجمعه و فضیله الجماعه و شرایطها و آدابها و احکامها بالفارسیه لعامّه(۱)الناس فی(۲)خمسمائه بیت و قد صنّف فی سنه خمس و خمسین و الف(۳)

*[۵۲]

و منها

کتاب ترجمه الصّلوه

یترجم فیه اذکار الصـلوه بالفارسـیه مع بیان آدابها و سننها و هیأتها و واجباتها و ضبط المتفق علیه من ذلک و المختلف فیه لعامّه الناس فی اربعمائه و خمسین بیتا تقریبا(۴)و قد الّف فی سنه ثلاث و اربعین بعد الالف(۵)

*[۵۳]

و منها

کتاب مفتاح الخیر

فی فقه ما یتعلّق بسوابق الصلوه و لواحقها من بیان فضیلتها و اقسامها و

شرائطها و اوقاتها و ما یتدارک به خللها و فوائتها بالفارسیّه فی مأتین و خمسین بیتا.

[۵۴]

و منها

کتاب ترجمه الطّهاره

۱- I لعموم

۲- I تقرب من

۳- I - و قد... الف.

۴- I فی خمسمائه بیت تقریبا؛ D - تقریبا.

۵- I - و قد... الالف.

فی فقه ما یتعلّق بها من فضیلتها و اقسامها و احکامها و کیفیّتها بالفارسیّه فی مأتین و ثمانین(۱)

[۵۵]

و منها

کتاب اذکار الطّهاره

فی الاذکار المتعلّقه بها]فی خمسین بیتا(۲)].

[۵۶]

و منها

کتاب ترجمه الزّکوه

یترجم فیه بالفارسیّه انواعها و واجبها و مستحبّها و شرائطها و آدابها فی مائه و ستّین بیتا.

[۵۷]

و منها

کتاب ترجمه الصّیام

و هو مثل ترجمه الصلوه(۳)فی الصّفه و الحجم.

۱- K - ثمانین

۲- D - [فی خمسین بیتا]

۳- K و D الزکوه

*[۵۸]

و منها

کتاب ترجمه الحج

و هو ایضا مثل اخویه فی الصّفه الاّ انّه یقرب من ثلاثمائه بیت.

*[۵۹]

و منها

کتاب ترجمه العقاید(۱)

یترجم فیه اصول العقاید الدینیّه بالفارسیّه کما یستفاد من التنبیهات القرانیّه و الاشارات النبویّه من دون تعرّض لطریقه اهل الکلام فی عبارات مونقه و الفاظ معجبه [۶a] یقرب من ستّمائه و اربعین بیتا(۲)و هو قریب من ترجمه الصلوه فی الغایه و البیان و تاریخ التصنیف(۳).

*[۶۰]

و منها

الرساله الموسومه ب السانح الغیبی

فی تحقیق معنی الایمان و الکفر و مراتبهما و شرائطهما علی نهج لطیف طریف <لم یسبقه مثله> فی مائه بیت و اربعین بیتا. <و هذه الخمسه من الملحقات(۴)>

۱- K + الدینیه

۲- I - فی عبارات... بیتا

۳- I - تاریخ التصنیف، + الحجم.

۴- K - شرح این رساله

و منها

الرساله الموسومه ب راه صواب

یذکر(۱)فیها بالفارسیّه سبب اختلاف اهل الاسلام فی المذاهب و الباعث لهم علی تدوین الاصولیین D§ الاصولین؛ K الاصول و التمسّک به

K(۲)

+ من الفرق

K(۳) صنفته

I(۴) – و قد... الالف

۱- I یترجم فیه

۲- و تحقیق معنی الاجماع و الوجه فی حدوثه <و تمسّک به <و تعیین الفرقه الناجیه

۳- و تحقیق معنی الایمان و الکفر و مراتبهما فی خمسمائه بیت و قد صنّف

۴- فی سنه نیّف و اربعین بعد الالف

من الحسـنات و السـيئات الجسمانيتين و الروحانيتين اجمالا و ثواب جمله من افراد نوعی الحسنات و عقاب جمله من افراد نوعی السيئات تفصيلا فی سبعمائه و عشرين بيتا.

*[۶۴]

و منها

كتاب الاذكار المهمّه

و هو مختصر من خلاصه الاذكار فارسی فی ثلاثمائه و اربعين بيتا.

[۶۵]

و منها

كتاب الرّفع و الدّفع

فی رفع الافات و دفع البليات بالقران و الدعاء و العوذه و الرّقی و العلاج و الدواء. فارسی فی اربعمائه و عشرين بيتا.

[۶۶]

و منها

الرساله الموسومه ب آيينه شاهی

و هی منتخب من ضياء القلب فارسيّه و يشتمل علی فوائد اُخری يقرب من ثلاثمائه و قد صنّف فی سنه ستّ و ستّين بعد الالف.

ص:۹۸

[۶۷]

و منها

الرساله الموسومه ب وصف الخیل

فی ذکر ما ورد فی اتّخاذ الخیل و معرفتها و علاماتها منD§

عن

I(۱) - فی ذکر ما ورد

I(۲)

یقرب من مائه و خمسین بیت

I(۳) و کان... الالف

I(۴) - الّفت... الالف

۱- الائمه المعصومین - علیهم السلام - فارسیّه یقرب من مأتی بیت و قد صنّفت فی سنه سبع و ستّین بعد الالف. *[۶۸] و منها [۶b] الرساله الموسومه ب الفت نامه <رساله فارسیه> فی ذکر ما ورد

۲- فی ترغیب الاخوان علی التؤالف و التوانس و بیان ما به یتوصّل الی ذلک و آدابه و شرائطه فی مأتی بیت

۳- و کان تالیفها فیما بین الثلاثین و الاربعین بعد الالف

۴- *[۶۹] و منها الرساله الموسومه ب زاد السالک <رساله فارسیه> فی کیفیه سلوک طریق الحق و شرائطه و آدابه و منافعه و ما یتعلّق بذلک فی مائه بیت. الّفتُ فیما بین الثلاثین و الاربعین بعد الالف

*[۷۰]<

و منها

الرساله الموسومه ب زاد الحاج

یذکر فیها بالفارسیه کیفیّه مناسک الحج و العمره علی سبیل الایجاز و تقرب من ثلاثمائه و خمسین بیتا و کتبت فی سنه خمس و ستّین بعد الالف و هی مثل ترجمه الحج الا انّها اخصر منها بقلیل>

*[۷۱]

و منها

الرساله الموسومه ب النّخبه الصّغری

تشتمل علی لباب فقه الطّهاره و الصّلوه و الصّیام فی اوجز لفظ و اعمّ نفع فی ثلاثمائه و ستّین بیتا(۱)

[۷۲]

و منها

تعلیقات النّخبه الصّغری

فیها تفصیل ما اجملته و تبیین ما ابهمته یقرب من الاصل فی الحجم او یزید علیه.

*[۷۳]

و منها

الرساله الموسومه ب الضّوابط الخمس

فی احکام الشّک و السّهو و النّسیان فی الصلوه. احتوت علی ملخّص ذلک فی

ص:۱۰۰

۱- I ایضا فی اربعه مائه بیت.

ثلاثين بيتا(۱)

*[۷۴]

و منها

الرساله الموسومه ب جهاز الاموات

یشتمل علی امّهات المسائل الشرعیه المتعلّقه بالجنایز من احکام الوصیه و الاحتضار(۲)الی التّعزیه(۳)و اداء الحقوق عن المیّت مع الاشاره الی ماخذها و دلایلها

فی ثلاثمائه بیت تقریبا(۴)

[۷۵]

و منها

رساله فی بیان اخذ(۵) الاجره

علی العبادات و الشعائر الدّینیه

فی مائه بیت و خمسین بیتا.

*[۷۶]

و منها

رساله فی تحقیق ثبوت الولایه

علی البکره <الرشیده> فی التّزویج

و ما یتعلّق بذلک فی مائه(۶)بیت و ثمانین بیتا.

۱- I احتوی جمیع ما یتعلّق بذلک فی ثلاثین بیتا او اربعین.

۲- K الاختصار

۳- I الاحتضار و التغسیل و التکفین و الدفن و الصلوه و التعزیه

۴- I مع دلائلها فی مأتی بیت تقریبا

۵- K + حکم

۶- Iو D ثلاثمائه

*[۷۷]

و منها

الرساله الموسومه ب غنيه الانام فى معرفه السّاعات و الايام

<ما الفته فى عنفوان الشباب كبعض ما ذكرنا من المنظومات و كتاب غنيه الانام فى معرفه الساعات و الايام> يتميّز فيها الاوقات الرّديه(۱)للامور عن

الاوقات الجيّده لها على ما يستفاد من اخبار اهل البيت - عليهم السلام - يقرب من سبعمائه بيت و قد صنّفتها قريبا من اوان الصبا.]و تسمّى ايضا من لا يحضره

التقويم(۲)].

*[۷۸]

و منها

الرساله الموسومه ب معيار الساعات(۳)

<ما الّفته قريبا من الصبا كمدرك الساعات> و [va] هى قريبه من الغنيه فى المعنى الاّ انّها فارسيّه و فيها جداول و ارقام فى ثلاثمائه و خمسين بيتا(۴)

*[۷۹]

و منها

الرساله الموسومه ب الاحجار الشّداد و السّيوف الحداد

فى ابطال(۵) الجواهر الافراد <يشتمل على عشرين حجّه على بطلان الاجزاء

ص:۱۰۲

۱- I المكروهه للافعال و الاعمال.

۲- I - و قد... التقويم.

۳- I مدرك الساعات

۴- I - فى ثلاثمائه و خمسين بيتا؛ + و الحمد للّه رب العالمين. نسخه I در همين جا پايان مى پذيرد

۵- I - فی کثر

التی لا یتجزّی و ازاله سبع شبهه فی ذلک، یقرب> فی ماتی بیت و قد الفته فی عنفوان شبابی(۱)

[۸۰]

و منها

الرساله الموسومه ب المحاکمه

تشتمل علی محاکمه بین فاضلین من مجتهدی اصحابنا فی معنی التّفقه فی الدّین یقرب من مائه و خمسین بیتا.

[۸۱]

و منها

الرساله الموسومه ب رفع الفتنه

فی بیان شـمّه من حقیقه العلم و العلماء و اصـنافها و شـمامه من معنی الزهد و العباده و اصحابها و منع الجهّال من الطّعن فی احد الفریقین و التخاصم فی ذات البین بالفارسیّه فی مأتین و خمسین بیتا.

[۸۲]

و منها

کتاب فهرست العلوم

شرحتُ فیه انواعها و اصنافها، دینیّها و دنیویّها، اصولها و فروعها، ایمانیّها§D ایرانیها

۱- I - و قد... شبابی

یونانیّها، حکمیّها و عرفانیّها فی مأتینD§

مأتی

(۱)مشترك لفظی او معنویّ.

[۸۵]الرساله فی جواب من سئل عن تعدّدD§ تجدّد

۱- و ثمانین بیتا. [۸۳-۸۸] و منها رسالات فی اجوبه مکتوبات و سئوالات ك [۸۳]الرساله فی جواب من سئل عن کیفیّه علم اللّه سبحانه قبل الایجاد من اهل الابهر. [۸۴]الرساله فی جواب من سئل هل الوجودD§ سئل عن الوجود هل هو

النفس و اصلاح الاخلاق فی الفی بیت.

[۹۰]المنتزع من الفتوحات المکّیه لابن العربی فی اربعه آلاف بیت تقریبا.

[۹۱]المنتزع من المکاتیب لقطب بن محیی(۱)فی [vb] اربعه آلاف بیت.

[۹۲]المنتزع من المثنوی للمولوی المعنوی الرّومی فی ثمانیه آلاف و قد سمّیتها ب سراج السّالکین(۲).

[۹۳]المنتزع من غزلیاته فی ثلاثه آلاف بیت.

[۹۴]انموذج اشعار اهل العرفان فی التّوحید فی سبعین غزلاً الی غیر ذلک.

[۹۵-۱۱۰]

و منها*

الکتب المنظومه فی المناجاه مع اللّه تعالی سبحانه و المعاتبه مع النفس و ابراز التّشوقات و غیر ذلک(۳) کالمثنویات المسمّاه ب

[۹۵]سلسبیل؛

[۹۶]و شراب طهور؛

[۹۷]و تسنیم؛

[۹۸]و ندبه العارف؛

[۹۹]و ندبه المستغیث؛

[۱۰۰]و تنفیس الهموم؛

[۱۰۱]و وسیله الابتهال؛

[۱۰۲]و آب زلال(۴)؛

ص:۱۰۵

۱- I کانتخاب المکاتیب القطبیه الخرقانیه

۲- I کسراج السالکین فی انتخاب المثنوی للمولوی المعنوی فی ثمانیه آلاف.

٣- I ومنها الكتب... غير ذلك

٤- K آب ضلال

[۱۰۳]و آداب الضیافه؛

و قصاید:

[۱۰۴]دهر آشوب؛

[۱۰۵]و شوق المهدی

و الغزلیات و الرباعیات و القصاید و توابعها الموسومه کُلّها

[۱۰۶]ب گلزار قدس

و کطرایف من اجزائها المنتزعه منها(۱)الموسومات

[۱۰۷]ب شوق العشق؛

[۱۰۸]و شوق الجمال؛

[۱۰۹]و المنتخب الکبیر؛

[۱۱۰]و المنتخب الصغیر؛

و یقرب المجموع بعد الحذف المکرّرات من عشرین الف بیت او تزید و امثالها کل یوم بعرضه مزید.

[۱۱۱]

و منها

الرّساله الموسومه ب المشواق

فی کشف معانی الحقایق عن لباس الاستعارات لتفهیم محبه اللّه و الانس به و تهییج(۲)الشوق لاهل الذوق ارغاما للانوف المتقشّفه المنکرین لمحّبه اللّه تعالی فی ثلاثمائه و خمسین بیتا(۳)

۱- K تتبّها

۲- K تهیج

۳- [۱۱۱ - K]... خمسین بیتا.

[۱۱۲]

و منها

الرّساله الموسومه ب الانصاف

يشتمل على بيان طريق العلم باسرار الدّين و كيفيه السعى فى تحصيل اليقين فى مأتى بيت. الّفتها فى سنه ثلاث و ثمانين و الالف.

[۱۱۳]

و منها

الرّساله الموسومه ب الاعتذار

و هو جواب المكتوب لبعض الاخوان المشتمله على معاتبه الخفيه تشتمل على شرح بعض احوالى المتضمّن للاعتذار عن ذلك بسبب ابتلائى بالوقوع فى المهالك و فيه نصايح لابناء الزّمان و لاسيّما السالك فى ثلاثمائه بيت.

[۱۱۴]

و منها

الرّساله الموسومه ب شرح الصدر

يشتمل على مجمل ما مضى علىّ من الحالات و النوائب فى ايّام عمرى من ظعنى [٨a] و اقامتى و استفادتى و افادتى و مكادحتى و مقاساتى و خمولى و شهرتى و خلوتى و صحبتى و مفارقه اخوانى المحبوبين و مخالطه اصحابى المكروبين و هى نفثه من نفثاتى بها تفريح همّى و كشف غمّى و انشراح صدرى. يقرب من ثلاثمائه و خمسين بيتا و قد صنّف فى سنه خمس و ستّين و الف.

فهذا فهرست مصنّفاتی و مؤلفاتی الی الان و هی سنه تسع و ثمانین و الفD§

فی سنه تسعین و الف.

(۱)

ص:۱۰۸

۱- من الهجره النبویّه و یقرب من مـائه و هی متفـاوته فی الجوده و الاحکـام و حسن البیـان علی حسب تـدرّجی فی الارتقاء فی الکمـال و الخروج من ظلمـات الجهل الی نور العلم و العرفان و المختار منها لکل قوم عـدد و لیس الکلّ لکل احـد اذ فیها ما لا ینتفع به الاّ الفاذّ الشاذّ اللبیب کلّ اللبیب و لیس للاخرین فیه نصیب فلایطمع فیه من لیس له اهلا و لایتعب نفسه فی تحصیله فانّه لیس سـهلا. ثمّ انّ بعض ما فی بعض مما تکرّر فی اخر ولو بلغه اخری و بیان اصـفی و بعضه لیس بذلک المهم لمن جرّد نفسـه لمعرفه اخری بل لکلّ سارب فیها مسـرب و لکل شارب فیها مشـرب، لیس کل فریق مسـربهم و قد علم کلّ اناس مشربهم. و للّه الحمد علی ما هدانا و له الشّـکر علی ما اولانا و صـلی اللّه علی محمّد و اله و سـلّم تسـلیما کثیراD§ تمّ فی الثانی من شـهر صفر المظفر سـنه ستّ و ثمانین و مأتین بعـد الالف فی الهجره و انا الاقل محمـد بن محمد باقر القاشانی؛ K + تمّ فهرست المصنّفات للمحدّث الجلیل العالم النبیل العلم الفاشـی و العالم الاقراشـی مولانا الفاضل الکامل المویّد المسدّد محسن بن الشاه مرتضـی بن الشاه محمود المشـتهر بالفیض الکاشی قدس اللّه روحه فی شهر صفر المظفر من عام الرابع و الاربعین و الثلاثمائه بعد الالف من الهجره النبویّه علی هاجرهـا الف الف سـلام و تحیّه علی یـد العبـد الحقیر الفقیر المعترف بالاـثم و التقصـیر اقـلّ السـاده و الطلبه مصطفی الحسینی الخوانساری وفقه اللّه تعالی لمراضیه و جعل مستقبل امره خیرا من ماضیه.

فهرست دوم

ص:۱۰۹

الحمد للّه و سلام(۱) علی عباده الذین اصطفی و بعد(۲) فیقول الفقیر الی اللّه محسن بن مرتضی ایّده اللّه هذا فهرست(۳) مصنّفاتی الّتی صنّفتها، منذ راهقتُ العشرین الی ان بلغتُ ثلثا و ثمانین کُتِبَ للضبط و التعریف. و هی مائه تصنیف متفاوته(۴) فی الجوده و الاتقان(۵) و حسن التعبیر و البیان و سلامه(۶) الالفاظ و متانه المبانی و علوّ المقاصد و دقّه المعانی(۷) و رتّب الترتیب و التوضیح و درّج التّهذیب و التّنقیح حسب تدرّجی فی الارتقاء فی مراقی الکمال و مدارج الایمان [۱b] و الخروج من ظلمات الجهل الی نور العلم(۸) والعرفان و المناسب لکل قوم منها عدد و لیس الکلّ لکلّ احد، اذ فیها ما لاینتفع بها الّا الفاذّ الشاذّ اللبیب کل

اللبیب و لیس للاخری(۹) فیه نصیب. ثمّ ان بعض ما فی بعض ممّا تکرّر فی آخر ولو بلغه اخری و بیان اصفی و بعضه لیس بذلک المهمّ لمن جرّد نفسه لمعرفه

اسنی بل لکلّ سارب فیها مسرب و لکلّ شارب منها مشرب، یسیر کلّ فریق مسربَهم و قد عَلم کُلّ اُناسٍ مشربهم.

ص:۱۱۱

۱- D سلامه

۲- M امّا بعد

۳- D فهرس

۴- D متقاربه

۵- D الایقان

۶- D سلامه

۷- D المبانی

۸- M - العلم و

۹- Dو M للاخرین

[۱ - ۵]

فمنها

خمسه فی التفسیر و الحدیث

[۱]و هی الصافی فی تفسیر بالحدیث فی سبعه و اربعین الف بیت.

[۲]و الاصفی و هو زبده ما فی الصافی فی عشرین الف.

[۳]و الوافی [۲a] فی ترتیب الاحادیث المذکوره فی الکتب الاربعه المشهوره و توضیحها و تفسیر الآیات(۱)المتعلّقه بها فی مائه و خمسین الف.

[۴]و الشّافی و هو لباب ما فی الوافی فی سبعه و عشرین الف.

[۵]و النّوادر فی جمیع الاحادیث الغیر المذکوره فی الکتب الاربعه المشهوره فی سبعه آلاف.

[۶ - ۱۰]

و منها

خمسه مستنبطه من تنبیهات ظواهر القرآن و الحدیث

[۶]و هی المعارف فی اصول الدین المستفاده من الکتاب و السنّه قاصره الطّرف علی بیان الحقّ مرفوعه الذّیل(۲)عن نقل الاقوال و سلوک طریقه اهل الجدال فی ستّه(۳)آلاف و مأتین.

[۷]و النّخبه فی خلاصه احکام الشریعه المطهّره و سننها و آدابها و مکارم [۲b] الاخلاق و مساویها فی ثلاثه آلاف و ثلاثمائه.

[۸] و سفینه النجاه فی بیان مآخذ الاحکام الشرعیّه فی الف و خمسمائه.

۱- M - تفسیر الآیات

۲- M - الذّیل

۳- D خمسه

[۹] و بشاره الشیعه فی بیان انّ الشیعه الاثنی عشریّه هم الفرقه الناجیه فی الفین.

[۱۰]و الکلمات الطّریفه فی ذکر اصناف النّاس فی الآراء و الاعمال و تمییز واهنها من متینها و فرق غثّها من سمینها فی الف.

[۱۱ - ۱۵]

و منها

خمسه مستنبطه من اشارات بواطن القرآن و الحدیث

[۱۱]و هی اصول المعارف فی اصول الدّین فی اربعه آلاف.

[۱۲]و قرّه العیون فی معناه بسیاقه اُخری و طریقه اسنی فی ثلاثه آلاف و خمسمائه.

[۱۳]و الکلمات المخزونه فی علوم اهل المعرفه و اقوالهم فی الف و خمسمائه.

[۱۴]و الکلمات المضنونه فی [۳a] التّوحید و مراتبه فی ثمانمائه.

[۱۵]و الحقایق فی اسرار الدّین فی سبعه آلاف.

[۱۶ - ۲۰]

و منها

خمسه فیما یتعلّق بالادعیه و الاذکار و الاوراد

[۱۶]و هی ذریعه الضّراعه فی الادعیه المتضمّنه للمناجاه مع اللّه فی خمسه آلاف.

ص:۱۱۳

[۱۷]و منتخب الاوراد فی الاذکار المتکرّره فی الیوم و اللّیله(۱)و الاسبوع و

الشّهر و السّنه فی خمسه آلاف و خمسمائه.

[۱۸]و خلاصه الاذکار فی زبده الاذکار الوارده لکلّ فعل و وقت و حادثه فی الفین و ثلاثمائه(۲)

[۱۹]و جلاء القلوب فی انواع اذکار القلب و ما یتبعها فی مأتین.

[۲۰]و اهمّ ما یعمل فی الاشاره الی مهمّات ما ورد من الاعمال و الاوراد فی خمسمائه.

[۲۱ - ۲۵]

و منها

خمسه فی منتخبات کتب اهل العلم و العرفان و اشعارهم[۳b]

[۲۱]و هی منتخب رسائل اخوان الصفا فی الفین.

[۲۲]و منتخب بعض ابواب الفتوحات المکّیه لمحیی الدّین بن العربی فی اربعه آلاف.

[۲۳]و منتخب مکاتیب قطب الدین بن مُحیی فی اربعه آلاف.

[۲۴]و منتخب مثنوی العارف الرّومی فی ثمانیه آلاف.

[۲۵]و منتخب غزلیاته فی ثلاثه آلاف.

[۲۶ - ۳۰]

۱- D اللّیل

۲- D خمسمائه

و منها

خمسه فی منتخب اصناف الاشعار الحقّه الّتی

کنُت انشدتها قبل ذلک لاهل المحبّه و الشّوق و السّالک

[۲۶] و هی منتخب گلزار قدس الآتی ذکره فی الغزلیات و الرّباعیات و القصائد فی ستّه آلاف بیت. و المثنویات المسمّیات ب :

[۲۷] السلسبیل.

[۲۸] و التّسنیم.

[۲۹] و ندبه العارف.

[۳۰] و ندبه المستغیث فی الفین.

[۳۱ - ۳۵]

و منها

خمسه فی خمسه مطالب

[۳۱] و هی ضیاء القلب فی تحقیق الحکّام(۱)[۴a] الخمسه المسلّطه علی باطن الانسان فی خمسمائه.

[۳۲] و الخطب للجمعات و الاعیاد المنتزع اکثرها من مواعظ الائمه - علیهم السلام - علی ما یقتضیه لسان الحال و افهام ابناء الزّمان مع ثناء المعصومین و محامدهم فی کلّ خطبه و مبسوطه علی حدّه فی اربعه آلاف.

[۳۳] و الکلمات السّرّیه العلّیه المنتزعه من ادعیتهم - علیهم السلام - فی ثلاثمائه و ثلاثین.

[۳۴] و شرح ما یحتاج الی الشرح من الصّحیفه السّجادیه بالایجاز فی الف و

۱- A الاحکام

مأتين.

[۳۵] و مناقب امير المؤمنين - عليه السلام - و هى اربعون حديثا فى انموذج من فضائله و قطيره من بحار مكارمه التقطته من كتاب جمعه بعض اصحابنا فى فضائله من غرائب الاخبار يقرب من ثلاثه آلاف و ثلاثمائه(۱)

[۳۶ - ۴۰]

و منها

خمسه بلغه الفرس [۴b] لعامّه النّاس

[۳۶] و هى ترجمه العقائد يترجم فيه اصول العقائد الدّينيّه على ما يستفاد من التنبيهات القرآنيه و الارشادات النّبويّه من دون تعرّض لطريقه اصحاب الكلام فى عبارات مونقه و الفاظ رائقه فى ستّمائه و اربعين.

[۳۷] و ترجمه الصلوه فى ترجمه اذكارها و بيان آدابها و سننها فى اربعمائه و خمسين.

[۳۸] و ابواب الجنان فى تحقيق وجوب صلوه الجمعه و شرائطها و آدابها و فضيله صلوه الجمعه و احكامها فى خمسمائه.

[۳۹] و شرائط الايمان فى تحقيق معنى الايمان و الكفر و مراتبهما فى مأتين و خمسين.

[۴۰] و الاذكار المهمّه للاوقات و العبادات و العادات و الحوادث و الاخطار و المهمّات و الاسفار فى ثلاثمائه و اربعين.

۱- D - و مناقب... ثلاثمائه.

[۴۵ - ۴۱]

و منها

خمسه فی علوم دینیّه عامّیه[۵a]

[۴۱] و هی منهاج النجاه فی بیان العلم الّذی طلبه فریضه علی کلّ مسلمٍ و العمل بموجبه فی الفین.

[۴۲] و تسهیل السّبیل فی بیان طریقه اکتساب العلم و العمل و تبیین سهوله تحصیل الاعتقادات الحقّه و المسائل الشّرعیّه و ما یودّی الی النّجاه فی تسعمائه.

[۴۳] و السّانح الغیبی فی تحقیق معنی الایمان و الکفر و مراتبهما و شرائطهما علی نهج لطیف طریف(۱)فی مائه(۲)و اربعین.

[۴۴] و ترجمه الشّریعه یترجم معنی الشّریعه و فائدتها و کیفیّه سلوکها و اقسام کلّ من الحسنات و السیئات الجسمانیّتین و الروحانیّتین اجمالاً و ثواب جمله من افرادها تفصیلاً فی سبعمائه و عشرین.

[۴۵] و زاد السالک یترجم کیفیّه سلوک طریق الحقّ و شرائطه و آدابه و منافعه و ما یتعلّق بذلک.

[۵۰ - ۴۶]

و منها

خمسه فی فرائد ذات فوائد فی بیان انواع العلوم و تمییز النّافع منها من غیر النّافع و اقسام العلماء [۵b] و تمییز العلماء

۱- M - طریف
۲- M مأتین

الحقّ ممّن يتشبّه(۱)بهم و طريق تحصيل العلم النّافع و شرح بعض ما مضى علىّ من الاحوال فى مدّه(۲)الحيوه المستعاره

[۴۶] و هى فهرست العلوم فى بيان انواعها و اصنافها، دينيّها و دنيويّها، اصليّها و فرعيّها، ايمانيّها و يونانيّها، حكميّها و عرفانيّها فى مأتين و ثمانين.

[۴۷] و رفع الفتنه فى بيان شمّه من حقيقه العلم و العلماء و اصنافهما و شمامه(۳)من معنى الزّهد و العباده و اصحابهما و منع الجهّال من الطّعن فى احد الفريقين و التّخاصم فى ذات البين فى مأتين و خمسين.

[۴۸] و الاعتذار و هو جواب لمكتوب بعض الاخوان المشتمل على معاتبه الخفيّه يشتمل على شرح بعض احوالى(۴)المتضمّن للاعتذار عن ذلك بسبب ابتلائى بالوقوع فى المهالك و فيه نصايح لابناء الزّمان و لاسيّما [6a] السّالك فى

ثلاثمائه.

[۴۹] و شرح الصدر و هو يشتمل على جمله ما مضى علىّ من النوائب فى ايّام حياتى من ظعنى و اقامتى و استفادتى و افادتى و مكادحتى و مقاساتى(۵)و خمولى

و شهرتى و خلوتى و صحبتى و هى نفثه من نفثاتى بها تفريج همّى و كشف غمّى فى ثلاثمائه و خمسين.

[۵۰] و الانصاف فى بيان طريق حصول العلم لى باسرار الدّين و كيفيه سعيى فى تحصيل اليقين فى مأتين.

۱- D ينسبه

۲- D هذه

۳- D شمه

۴- A اخوانى

۵- D مقاماتى

[۵۵ - ۵۱]

و منها

خمسه رسائل خاصیّه عدیم المثال مسائل دینیّه عزیزه

المنال افردتها من المطوّلات بزیاده تبیین قاصدا

سهوله ضبطها بتثنیه التدوین.

[۵۱] و هی اللُبّ و هولُبّ القول فی معنی حدوث العالم فی ثلاثمائه و سبعین.

[۵۲] و اللباب و هو لباب الکلام فی الاشاره الی کیفیه علم اللّه سبحانه بالاشیاء قبل الایجاد [۶b] و بعده فی مأتین.

[۵۳] و الحق المبین فی بیان کیفیه التفقّه فی الدّین بخلاف ما علیه جمهور المتأخرین.

[۵۴] و محاکمه بین فاضلین من مجتهدی اصحابنا فی هذا المعنی فی مائه و خمسین.

[۵۵] و التّطهیر فی تهذیب الاخلاق او تطهیر السّر(۱)فی خمسمائه و هو طائفه

من النخبه.

[۶۰ - ۵۶]

و منها

خمسه فی معارف یقینیه خاصیّه

[۵۶] و هی علم الیقین یحتوی عل ما تحتوی علیه المعارف مع زیادات فی نقل الاخبار و تاییـد المطالب باقتباس الانوار فی اربعه عشر الف بیت.

۱- مرحوم مشکوه، الحق المبین و محاکمه بین فاضـلین را یک اثر دانسـته و التطهیر فی تذهیب الاخلاق و تطهیر السّر را دو اثر فرض کرده است.

[۵۷] و انوار الحکمه و هو مختصر من علم الیقین مع زیادات حکمیّه اختصّ بها فی ستّه آلاف.

[۵۸] و میزان القیامه فی معنی المیزان الاخری(۱)فی ستّمائه.

[۵۹] و مرآه الآخر فی معرفه [va] الیوم الآخر فی تسعمائه.

[۶۰] و تشریح العالم فی بیان هیئه العالم و تشریحه و ارواحه و کیفیّه حرکات افلاکه و عناصره و کمّیتها و مقادیر ابعاده و اجرامه و انواع بسائطه و مرکّباته فی ثلاثه آلاف.

[۶۱ - ۶۵]

و منها

خمسه فی الحکمه العلمیّه و العملیّه و علوم

اهل المعرفه و اشعارهم

[۶۱] و هی عین الیقین فی اصول علوم الحکماء فی اربعه عشر الف و یغنی عن مهمّاته اصول المعارف و تشریح العالم.

[۶۲] و الکلمات المکنونه فی اصول علوم اهل المعرفه مع معارف دینیّه فی اربعه آلاف و اربعمائه.

[۶۳] و اللئالی و هو طائفه من المکنونه فی الف و سبعمائه افردته منها لکی ینتفع به من لا یمکنه الانتفاع بسائرها و یغنی عنهما المخزونه و قرّه العیون.

[۶۴] و المحجّه البیضاء فی احیاء احیاء علوم الدّین للغزالی فی العقائد [vb] و الحکمه الدّینیّه و تهذیب الاخلاق فی سبعین الف و یغنی عن خلاصه و مهمّاته الحقایق.

۱- M الاخروی

[۶۵] و الفارسی المُسمّی ب المشواق فی کشف معانی الحقائق عن لباس الاستعارات لتفهیم محبّه اللّه و الانس به و تهییج الشّوق لاهل الذوق ارغاما لانوف

المتقشّفه المنکرین لمحبه اللّه فی ثلاثمائه و خمسین.

[۶۶ - ۷۰]

و منها

خمسه فی الفِقه و اصوله

[۶۶] و هی معتصم الشّیعه فی احکام الشّریعه یشتمل علی امّهات المسائل الفقهیّه مع دلائلها و الاختلافات الواقعه فیها بین الفرقه المُحقّه و بیان الحقّ فیها

ببسط و تفصیل و قد تمّ منه کتاب الصّلوه و مقدماتها(۱)و متعلّقاتها فی اربعه عشر الف و نیّف.

[۶۷] و مفاتیح الشّرایع و هو فی معناه الاّ انّه فی ایجاز و اختصار [۸a] و اکتفاء بالاشاره الی الاقوال و الدلائل و قد تمّ بجمیع ابوابه فی خمسه عشر الف بیت اِلاّ انّه نیّء(۲)غیر نضیج کمولّفه حین التالیف.

[۶۸] و نقد الاصول الفقهیّه فی ملخّص علم اصول الفقه فی الفین و ثلاثمائه و هو ممّا لا ارتضیه الان اذ بان لی من ذلک العلم ما بان.

[۶۹] و الاصول الاصلیّه فی مأخذ الاحکام بغیر ما اشتهر بین الاعلام فی الفین و ثمانمائه.

[۷۰] و الفارسی المسمّی ب راه صواب فی سبب الاختلاف فی المذاهب و تعیین المحقّ فی خمسمائه.

۱- A - و قد تمّ... مقدّماتها
۲- D و M فیّ

[۷۵ - ۷۱]

و منها

خمسه فی ترجمه العبادات الخمسه الارکانیّه و فقهها

[۷۱] و هی ترجمه الطّهاره.

[۷۲] و ترجمه الصّلوه الملقّب بمفتاح الخیر(۱)(؟)

[۷۳] و ترجمه الزّکوه.

[۷۴] و ترجمه الصّیام.

[۷۵] و ترجمه الحج.

کلّها فی الف و مائه و خمسین الاّ انّها لغایه ایجازها فی معناها[۸b] غیر وافیه لتمام

مغزاها(۲).

[۸۰ - ۷۶]

و منها

خمسه منظومه فی المناجاه مع اللّه تعالی و المعاتبه مع

النفس و ابراز التّشوقات و النصائح و الحکم و غیر ذلک

[۷۶]و هی گلزار قدس فی الغزلیات و الرباعیات و القصائد و المراثی و القطعات.

[۷۷] و شوق العشق.

۱- ترجمه الصلوه را فیض در سال ۱۰۴۳ تالیف نموده و در آن به شرح و توضیح و ترجمه سوره های نماز پرداخته است ولی مفتاح الخیر را در ۱۰۷۲ نگاشته و در آن به مسائلی پرداخته که در ترجمه الصلوه به آنها اشاره نکرده است. بخش کتابشناسی ذیل ترجمه الصلوه و مفتاح الخیر.

۲- M معناها

[۷۸] و شوق الجمال و هما منتزعان من گلزار قدس.

[۷۹] و شوق المهدی و هو قصائد، ثم غزلیات ذوات اقتباسات من اشعار الحافظ الشیرازی فی شوق مولانا صاحب العصر و الزمان – علیه و علی آبائه الصلوه و السلام.

[۸۰] و القصائد الخمس المسمّاه ب دهر آشوب.

و یقرب المجموع بعد حذف المکرّرات من ثمانیه عشر الف او یزید و امثالها کل یوم [۹a] بعرضه مزید.

[۸۱ – ۸۵]

و منها

خمسه فی المثنویات یقرب معانیها من معانی الخمسه السابقه

[۸۱] و هی شراب طهور.

[۸۲] و آب زلال.

[۸۳] و وسیله الابتهال.

[۸۴] و مناجات نامه.

[۸۵] و تنفیس الهموم.

یقرب مجموعها من الفین.

[۸۶ – ۹۰]

و منها

خمسه رسائل شرعیّه فی تحقیق مسائل فقهیّه فرعیّه

[۸۶] و هی الشهاب الثّاقب فی تحقیق وجوب صلوه الجمعه فی زمن غیبه

الامام - علیه السلام - ببیان الادلّه و البراهین و ذکر اجوبه شُبَه(۱)المخالفین فی الفین.

[۸۷]و رساله فی بیان حکم اخذ الاجره علی العبادات و الشعائر الدینیّه فی مائه و خمسین.

[۸۸]و رساله موجزه فی احکام الشّک و السّهو و النّسیان فی الصلوه فی الثلاثین.

[۸۹]و رساله فیما یتعلّق بتجهیز الاموات فی ثلاثمائه.

[۹۰]و رساله فی تحقیق ثبوت [۹b] الولایه علی البکر فی التزویج فی مائه.

[۹۱ - ۹۵]

و منها

خمسه فارسیه صنّفتها للسلطان بالتماسه

[۹۱]و هی تنویر المواهب و هوتعلیقات علی تفسیر القرآن المنسوب الی الکاشفی الموسوم بالمواهب العلّیه تنبّه علی ما خالف الامامیّه فی تفسیر الآیات و

شأن النزول فی ثلاثه آلاف.

[۹۲]و آیینه شاهی و هو طائفه من ترجمه ضیاء القلب مع فوائد اُخری فی ثلاثمائه.

[۹۳]و وصف الخیل فی ترجمه ما ورد فی اتخاذ الخیل و معرفتها و علاماتها عن الائمه المعصومین - علیهم السلام - فی مأتین.

[۹۴]و لبّ الحسنات.

[۹۵]و زاد العقبی المشتملان علی خلاصه ما فی منتخب الاوراد مع ذکر ثواب تلک الاوراد و ترجمه اذکارها و دعواتها فی ثلاثه آلاف.

ص:۱۲۴

۱- M شبهه

[۹۶ - ۱۰۰]

و منها

خمسه الّفتها فی[۱۰a] عنفوان الشّباب لبعض الاحباب

[۹۶]و هی غُنیه الانام فی معرفه الساعات و الایام علی ما یستفاد من احادیث اهل البیت - علیهم السلام - فی سبعمائه(۱)

[۹۷]و معیار الساعات و هو قریب من الغنیه فی المعنی الاّ انّه فارسی و فیه جداول و ارقام فی ثلاثمائه و خمسین.

[۹۸]و الفت نامه فی ذکر ما ورد فی ترغیب المؤمنین علی التّوالف و التّوانس و بیان آدابه و شروطه فی مأتی بیت.

[۹۹]و الرّفع و الدّفع فی ترجمه ما ورد فی رفع الآفات و دفع البلیّات بالقرآن و الدّعاء و العوذه و الرّقی و العلاج و الدّواء فی اربعمائه و عشرین.

[۱۰۰]و الاحجار الشّداد و السّیوف الحداد فی نفی الجواهر الافراد فی مأتین.

فهذا فهرست مصنّفاتی و مؤلفاتی الی الآن سوی [۱۰b] التّوقیعات فی اجوبه المسائل و انفسها للخواص الثلاثون الاول و ضیاء القلب و السّرّیه العلّیه و

فهرست العلوم و الخمس العدیمه المثال و شوق العشق و شوق الجمال و مجموعها اربعون و للمتوسطین و العوام البواقی و بعض الخمسه الرابعه سوی ما اغنی غیره و ما لا ارتضیه و ما فیه فان کلاّ منها کالمنسوخ بما هو خیر و کتب هذه الفهرست سنه تسعین و الف من الهجره النبویّه و الحمد للّه و الصلوه علی رسول اللّه و اهل بیت رسول اللّه و السّلام(۲).

ص:۱۲۵

۱- D تسعمائه

۲- M و کتب هذا الفهرست سنه احدی و اربعین و مائه بعد الالف... ؛D و فرغت من الکتابه فی شهر ربیع الثانی سنه ۱۲۸۱.

[۱]

آب زلال

مثنویی است به نظم فارسی بـا دیبـاچه ای به نثر در دو جرعه. جرعه اول: خطـاب به حق تعـالی جـلّ شأنه؛ جرعه دوم: عتاب به نفس و هر دو جرعه مشـتمل بر سه نفس است. فیض در این شش نفس مراتب وصول به معبود را به شیوه ای نیکو و کافی بیان می کند.

یکم [۱۰۲]؛ دوم [۸۲]؛ فوائد ۶۳۶؛ ریحانه ۳۷۶/۴؛ الذریعه ۱۰۳/۱۹، ۲/۱.

آغاز/ فیاض علی الاطلاق را حمد و سپاس بی منتهی و رسانندگان فیض او را به مستعدان درود...

انجام/ از سر تا پای گوشی بادت/ وین آب زلال نوشی بادت

ن . خ

نستعلیق، ۱۱۱۹، ش (۳) ۵۹۰۳، مجلس ۲۹۵/۱۷ // ، عبـدالغنی بن عبـدالغفار حسـینی دهدشتی، ۱۱۲۲، ش (۲) ۵۲۵، مرعشی ۱۳۱/۲ // ، محمّد، ۱۱۳۳ ، ش (۴) ۴۱۱۸، دانشگاه تهران ۳۰۹۷/۱۳ // ، محمّد بن معزّ الدین حسینی، ذی القعده ۱۱۷۹، ش (۲)

۱۶۶۷، مرعشـی ۶۲/۵ // ، سـده ۱۲، ش (۲۲) ۵۴۱۸، مجلس ۲۸۴/۲۱ // ،، ش (۳) ۵۱۰۹، ملک ۲۰۷/۸ // ، ۱۲۲۱، ش (۷) ۳۸۵۱، مرعشی ۲۳۹/۱۰ // ، سده ۱۳،

حسین مفتاح ش (۵) ۵۲۵، نسخه ها ۲۴۶/۷ // ، بی تا، ش (۲) ۱۵۲۳۵، آستا [رویت] // ، ، ش (۳) ۱۴۸۹، مسجد اعظم ۵۱۹ // ، ، ش ۱۵۲۰، مسجد اعظم ۴۸ // ، ، ش (۶) ۵۸۸۶، دانشگاه تهران ۱۳۱/۱۶ // ، ، ش (۳) ۵۱۰۹، ملک ۲۰۷/۸.

[۲]

آداب الضیّافه

مثنویی است از فیض گلزار قدس

[۳]

آیینه شاهی

فیض گزیده ای از کتاب ضیاء القلب خود را که در شناخت جان و پروردن آن است در سال ۱۰۶۶ برای شاه عبّاس دوم به پارسی در آورده و آن را در دوازده باب تدوین می کند. پنج باب اول در احکام پنج گانه، عقل، شرع، طبع، عادت و عرف که بر انسان حکم می رانند. بابهای دیگر در شناخت نفس، مراتب احکام پنج گانه، حکمت تسلط این احکام بر انسان، در تعارض بین احکام کدام بر مسند حکم می نشیند، جدا سازی احکام در هنگام آمیختن، ذکر برخی از نعمتهای الهی و طریق استمداد از خداوند می باشند.

یکم [۶۶]؛ دوم [۹۲]؛ لولوه ۱۲۸؛ کشف الاستار ۲۰۲/۳؛ فوائد ۶۳۶؛ الذریعه ۵۳/۱.

آغاز/ سپاس شایسته و ستایش بایسته سزاوار نثار...

انجام/ آیینه جان که از مکمن غیب دل بیرون آید آنچه بماند تاریخ است

ن . خ

شکسته نستعلیق، سده ۱۱، ش ۶۳۳۸، ملک ۵/۲ // نسخ، محمّد هادی بن مرتضی (برادر زاده فیض)، بی تا، ش (۸)۸۲، مرعشی ۱۰۲/۱ (کتابت بلغ در نسخه) //، سده ۱۲ و ۱۱،

ش (۲) ۴۴۳۷، دانشگاه تهران ۳۳۹۶/۱۳ //، ۱۱۲۱، ملی تبریز، ش (۱) ۳۵۵۴، نسخه ها

ش ۱۴۷۸۷ // سده ۱۳ – ۱۲، ش (۴) ۱۳۸۳، گلپایگانی ۲۵۲/۲ // نستعلیق، علی اصغر بن ملا- خلیل اردبیلی، ۱۲۲۲، ش (۳) ۱۴۳۰، مرعشی ۲۱۳/۴ // نسخ، عبد العظیم بن محمّد

تقی بیدگلی اردستانی، ۱۲۲۸، ش (۱) ۷۵۴۲، دانشگاه تهران ۶۱۹/۱۶ // نسخ و نستعلیق،

علی رشتی، ۱۲۷۰، اصغر مهدوی ش (۸) ۳۶۴، نسخه ها ۱۴۷۸۸// احمد صفائی خوانساری، ۱۳۴۱، ش (۱۲) ۱۴۹۳، هزار و پانصد ۳۸۰ // تعلیق، بی تا، مشکوه ش ۳۱۴،

دانشگاه تهران ۶۴۱/ (۱) ۳ // تملّکِ علامّه میرزا محمّد طهرانی در سامراء، الذریعه ۵۳/۱ // مدرسه حجازیها ش ۱۴۹۱ ده رساله محقق بزرگ...، به کوشش رسول جعفریان. ص ۱۵۱.

ن . چ

به ضمیمه الفت نامه – و – ترجمه الصلاه .- شیراز: بی نا، ۱۳۲۰. ۱۴ + ۱۰ + ۲۴ // به اهتمام

بهمن کریمی. به ضمیمه همانها – و – ترجمه العقاید – و – زاد السالکین – و – ترجمه الصلوه .– تهران: کانون معرفت، بی تا // بـه کوشــش رسـول جعفریـان در ده رسـاله محقـق بزرگ فیض کاشـانی .– اصــفهان: مرکز تحقیقـات علمی و دینی امـام امیر المومنین علی .– اصفهان،

۱۳۷۱. صص ۱۷۷ – ۱۵۱ // به کوشش همو، در بقاء و زوال دولت در کلمات سیاسی... .–

قم: کتابخانه آیه اللّه مرعشی، ۱۳۷۱. صص ۲۴۹ – ۲۲۸.

[۴]

ابواب الجنان

عنوان دیگر: A صلاه الجمعه

رساله ای است به زبان فارسی در بیان وجوب عینی نماز جمعه و شرایط و آداب آن. وی در این مختصر، فضیلتهای نماز جمعه را برمی شـمارد و عامّه مردم را تشویق به شـرکت در نماز جمعه می کند. این رساله در هشت باب و یک خاتمه در سال ۱۰۵۵ تدوین شده، به این ترتیب:

بـاب اوّل: در وجوب نمـاز جمعه و عینیت آن؛ دوم: در شـرایط و وظایف نماز جمعه؛ سوم: در فضـیلت نماز جمعه؛ چهارم: در فضـیلت شب و روز جمعه؛ پنجم: در وظـایف روز جمعه؛ شـشم: در فضـیلت جماعت؛ هفتم: در شـرایط و آداب نماز جماعت؛ هشتم: در احکام نماز جماعت و جمعه و عیدین؛ خاتمه: در فضیلت مساجد.

یکم [۵۱]؛ دوم [۳۸]؛ امل ۳۰۵/۲؛ لولوه ۱۲۷؛ روضات ۸۷/۶؛ کشـف الحجب ۲؛ کشف الاسـتار ۲۰۲/۳؛ فوائد ۶۳۵؛ ایضاح ۱۲/۱؛ الذریعه ۷۷/۱، ۱۵/۱.

آغاز/ سپاس و ستایش مر خدای را که صوامع آسمان را به صنوف طاعات ملائکه پیراست

انجام/ این است آنچه اراده داشتیم که ذکر کنیم در این نامه و الحمد للّه رب العالمین.

ن . خ

نسخ، عصر مولف، ش (۲) ۱۰۱۷۷، مرعشی ۱۳۴/۲۶ // ، سده ۱۱، ش (۴) ۲۰۱۳،

ص:۱۳۱

سپهسالار ۳۱/۳ // ، ، ش (۴) ۱۴۱۵، هزار و پانصد ۳۶۸ // ، محمّد شفیع مشهدی، ۱۱۰۹، ش (۱) ۲۹۳۶، ملک ۱۶۸/۶ // سده ۱۲ - ۱۱، ش (۳) ۱۳۸۳، گلپایگانی ۲۵۲/۲ // نستعلیق، وقفی نادرشاه ۱۱۴۵، ش ۲۴۲۲ آستا [رویت]// ، میرزا محمّد فراهانی، ۱۲۷۴، کاظم مدیر شانه چی ش ۷۲، نسخه ها ۵۹۹/۵ (A) (با اصلاح علم الهدی؟) // نسخ، محمّد حسن بن محمّد علی، ۱۳۰۳، ش (۳) ۱۱۲۴۰، آستا ۳۶۸/۱۱.

[۵]

الاحجار الشّداد و السّیوف الحداد

ملاّ محسن بیست و سه دلیل بر نفی جزء لا یتجزی ذکر می کند، سپس هفت شبهه را در این خصوص ذکر می نماید و از آنها پاسخ می دهد. وی این رساله را در عنفوان جوانی نگاشته است.

یکم [۷۹]؛ دوم [۱۰۰]؛ امل ۳۰۶/۲؛ لولوه ۱۲۹؛ کشف الاستار ۲۰۳/۳؛ فوائد ۶۳۶؛ ایضاح ۳۲/۱؛ الذریعه ۲۸۴/۱.

آغاز/ الحمد لمن توحّد بالفردانیه و الصلاه علی خیر من شهد له بالوحدانیه...

انجام/ فتصیر اعظم من القطر مع انها اصغر من بدون ان یصیر فی الاصول الی شی ء من حدود الحرکه مساویه له...

ن . خ

شکسته نستعلیق، نصیر الدین سلیمان بن علم الهدی، ۱۱۴۰، ش (۸) ۳۸۱۸، مجلس ۱۸۴۲/ (۴) ۱۰ // نسخ، ۱۲۹۰، ش (۷) ۱۴۰۱، مرعشی ۱۷۶/۴.

[۶]

اذکار الطّهاره

عنوان دیگر: اذکار و ادعیه ترجمه الطّهاره

ص:۱۳۲

اذکار و دعاهای کوتاهی است که در رساله ترجمه الطّهاره به آنها اشاره شده است. این رساله در پنجاه بیت، ضمن پنج باب گرد آوری شده و ترجمه فارسی آنها را مؤلف ذکر کرده است. عناوین بابها عبارتند از:

باب اوّل: در اذکار خلوت؛ دوم: در اذکار تنظیف؛ سوم: در اذکار حمّام؛ چهارم: در اذکار وضو؛ پنجم: در اذکار غسل.

یکم [۵۵]؛ لولوه ۱۲۷؛ کشف الاستار ۲۰۲/۳؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۴۰۶/۱.

آغاز/ الحمد للّه و الصلاه علی محمّد و آله. امّا بعد این رساله ای است مشتمل بر اذکار و ادعیه که در کتاب ترجمه الطهاره...

انجام/ عدد مجموع اذکار طهارت چهل است چنانکه بتعداد ظاهر می شود.

ن . خ

نسخ، عصر مؤلف، ش (۵) ۱۰۱۷۷، مرعشی ۱۳۷/۲۶ // ، سده ۱۱، ش (۷) ۱۴۱۵، هزار و پانصد ۳۶۸ // ، عبد الوهاب بن حاجی محمّد کاشانی، ۱۱۱۷، ش (۸) ۱۴۵۲، الهیات

مشهد ۶۰۰/۲ // ، سده ۱۲، ش (۲) ۱۹۵۸، الهیات مشهد ۹۹۶/۳ // ، سید احمد

صفائی خوانساری، سده ۱۴، ش (۵) ۱۱۱۸، هزار و پانصد ۳۴۲.

[۷]

الاذکار المهمّه

فیض کاشانی خلاصه ای از کتاب خلاصه الاذکار خویش را به زبان فارسی در سیصد و چهل بیت به سال [۱۰۷۷]تدوین می کند و آن را الاذکار المهمّه می نامد. این اثر دارای هشت باب، به این ترتیب است:

باب اوّل؟ [نسخه ناقص الاول است]؛ دوم، در اذکار اوقات مخصوصه؛ سوم: در اذکار و عادات ضروریّه؛ چهارم: در اذکار عادات مستحبه؛ پنجم: در اذکار طهارت؛ ششم؛ در اذکار سایر عبادات و مهمّات؛ هفتم: در اذکار حوادث (ذکر شنیدن نام پیغمبر)؛ هشتم: در

اذکار سفر.

یکم [۶۴]؛ دوم [۴۰]؛ لولوه ۱۲۸ ؛کشف الحجب ۳۳؛ کشف الاستار ۲۰۲/۳؛ فوائد ۶۳۵؛ الذریعه ۴۰۶/۱.

آغاز/ (ناقص) ... حق تعالی در قرآن مجید فرموده فاذکرونی اذکرتم، یعنی یاد کنید مرا تا یاد کنم شما را...

انجام/ ذکر بازگشتن از سفر... اللهم اجعل اوتنی هذه مبارکه میمونه بتوبه نصوح یوجب لی السعاده یا ارحم الراحمین. به انجام رسید آنچه مقصود بود از تألیف این رساله در ماه مبارک مولود در سال هزار و هفتاد و هفت.

ن . خ

نسخ، سده ۱۱، ش ۱۵۴۹۶، آستا [رویت].

ن . چ

گویا در ضمن مجموعه ای در هند چاپ شده است الذریعه ۴۰۶/۱.

[۸]

الاربعین

عنوان دیگر: A مناقب امیرالمؤمنین

فیض این کتاب را در مناقب و فضایل علی - علیه السلام - در ضمن سه هزار و هشتصد بیت می نگارد. او در این اثر به کتابهای دیگر بزرگان که در این مورد نگاشته شده

توجه دارد و بر این باور است که در این وجیزه به قطره ای از دریای فضایل امام اول شیعیان اشارت می کند.

یکم [۳۴]؛ لولوه ۱۲۵؛ روضات ۹۲/۶؛ کشف الاستار ۲۰۱/۳؛ فوائد ۶۳۵؛ ایضاح ۵۴/۱؛ الذریعه ۳۲۲/۲۲، ۴۲۴/۱.

ن . خ

نسخه ای از آن را نیافتم.

[۹]

الاصفی

این کتاب دومین تفسیر از تفاسیر سه گانه فیض است که آن را در سال ۱۰۷۷ در ۲۱ هزار بیت تالیف نموده. در این تفسیر که منتخبی از تفسیر صافی او به شمار می رود، اعتماد بر تفاسیر اهل بیت - علیهم السلام - است و آنجا که از نظرات مفسران عامّه بهره

برده، به آن اشارت می کند. در نقل سندها از ایجاز استفاده نموده و احادیث منقول از اهل بیت - علیهم السلام - را با کلمات قال فی روایه و ورد، و احادیث عامّه را با رُوی آورده است.

یکم [۲]؛ دوم [۲]؛ لولوه، ۱۲۲؛ روضات ۹۱/۶؛ کشف الحجب ۴۸؛ کشف الاستار ۲۰۰/۳؛ ایضاح ۹۰/۱؛ الذریعه ۱۲۴/۲.

آغاز/ الحمد للّه الذی هدانا للتمسک بالثقلین و جعل لنا القرآن هدی و الموده فی القربی قره عین...

انجام/ و قد سبق تفسیر شیاطین الانس فی سوره الانعام. تمّ الکتاب الاصفی.

ن . خ

نستعلیق، محمّد علم الهدی] فرزند مولف]، ۱۰۷۸، ش ۱۲۷۸، مرعشی ۷۹/۴ (جلد اول از آغاز تا پایان سوره مائده) // نسخ، محمّد امین انصاری، ۱۰۸۰، ش ۲۰۲۱، سپهسالار ۸۱/۱ (از آغاز تا پایان سوره بنی اسرائیل) // نسخ، ۱۰۸۱، ش ۷۴۷۳، مرعشی ۲۷۵/۱۹ (کتابت از نسخه علم الهدی) // نسخ، محمّد امین (نجات)، ۱۰۸۱، ش ۴۷۹۶، مجلس ۱۸۹/۱۶ // نسخ، محمّد هادی بن مرتضی کاشانی، ۱۰۸۱، ش ۱۱۱۶۱، آستا ۵۲۲/۱۱ // ، محمّد

سنجر، ۱۰۹۲، ش ۱۳۹۳، الهیات مشهد ۵۴۱/۲ // نسخ، سده ۱۱ [در زمان مولف]، ش ۵۰، گوهر شاد ۴۹/۱ // کتابت احمد بن شهاب الدین علی طباطبایی، ۱۱۰۴، تملکِ حسن صدر

الدین، الذریعه ۱۲۴/۲ // نسخ، محمّد قاسم بن بیجن بیکفی، ۱۱۱۴، ش ۲۶۴، گوهر شاد

۲۳۰/۱ // نسخ خوش، ۱۱۲۰، آخوند همدان ش ۱۰۱۲۶، رشت و همدان ۱۶۰۶ // کتابت

عبد المطلب بن محمّد الطهرانی، ۱۱۳۰، ش ۴۹۹، هزار و پانصد ۵۳ // نسخ، ۱۱۳۴، ش

۲۷۴، ملی ۲۴۵/۷ // نسخ، سده ۱۲، ش ۵۱۰۶، سپهسالار ۱۴۵/۳ // ، محمّد صادق بن

ص:۱۳۵

حاج محمّد، ۱۲۲۸، ش ۱۰۰۱۶، آستا ۵۲۴/۱۱ // ، احمد بن حاجی علی، ۱۲۴۲، ش ۲۵۲، ملک ۴۵/۱ // ، میر علی نقی بن میر محمّد صادق گرمرودی، ۱۲۵۰، ش ۱۴۴۰، آستا ۴۰۶/۴ // ، ۱۲۵۴ (تاریخ مالکیت)، ش ۲۳۹۵ ع، ملی ۱۶۵/۱۲ // ، محمّد بن زین العابدین، ۱۲۵۸، ش ۱۷۰، ملک ۴۵/۱ // ، ۱۲۵۹، ش ۱۱۰۹، الهیات مشهد ۲۴۴/۲ // ، بی تا، ش ۹۴۳۵، آستا ۵۲۳/۱۱ // ، بی تا، ش ۱۴۴۱، آستا ۴۰۶/۴ // ، ، ش ۲۱۶۰، گلپایگانی ۱۷۸/۳ // بی تا، ش (۳) ۳۳۴، نسخه ها ۸۵۳/۱۲ و ۱۱.

ن . چ

.- بمبئی: بی نا، ۱۲۷۴ ق (سنگی). در هامش تفسیر صافی // .- تهران: بی نا، ۱۲۷۴ ق.

(سنگی) // ۰- : بی نـا، ۱۳۱۰ ق. (سـنگی) // .- : عیسـی مسـتوفی علی آبادی، ۱۳۵۴ ق. ۳۸۸ + ۳۸۲. (سـنگی) .- قم: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶. ج ۱، ۷۱۳ ص.

[۱۰]

الاصول الاصلیّه

فیض در این کتاب به تاییـد آرا و افکار اخباریها و ردّ ظنون اجتهادی می پردازد. کتاب دارای ده اصل است که هر یک دارای وصـول و فصولی می باشـند. بر فصول، فروعی که مسـتفاد از قرآن و اخبـار اهـل بیت و شواهـد عقـل می باشـد، مـترتّب است. مولّف، کتاب را در دو هزار و هشتصد بیت به سال ۱۰۴۴ نگاشته است(۱)وی بر این باور است که اثر او در میان مصنّفات قوم در زمینه اصولِ فقه بی همتاست.

یکم [۳۷]؛ دوم [۶۹]؛ هدیه ۶/۲؛ امل ۳۰۵/۲؛ لولوه ۱۲۶؛ کشف الحجب ۴۹؛ کشف الاستار ۲۰۱/۳؛ فوائد ۶۳۶؛ ایضاح ۹۱/۱؛ الذریعه ۱۸۷/۲.

آغاز/ الحمد للّه الذی بعث فی الامیین رسولاً منهم یتلو علیهم آیاته...

انجام/ علی من اتبع الهدی. تمّت الاصول الاصلیّه الکامله و اتفق لضعف تصنیفه هذا الکلام. و الحمد للّه رب العالمین.

۱- ۱. در بعضی نسخ، سال اتمام نگارش این رساله ۱۰۴۱ آمده است.

ن . خ

نستعلیق، ۱۰۵۲، ش ۱۰۷۹۱، آستا [رویت] // نسخ، ابوالولی الحسینی بن محمّد معصوم الحافظ، ش ۲۲۴۱، آستا ۱۰/۲ // ، عقیل بن رکن الدین مسعود حسینی کاشانی، ۱۰۷۵،

ش ۲۳۱۱، مرعشی ۲۹۳/۶ // ، احتمالاً ۱۰۸۶، ش (۲) ۶۰۹۴، مرعشی ۱۰۱/۱۶ // ، کتابت شده از روی نسخه مولف، ش ۵۰۷، مرعشی ۱۱۳/۲ // ، سده ۱۱، ش (۲) ۹۶۰، هزار و پانصد ۳۱۲ // ، سیف الدین محمود بن محمّد امین الخادم رجائی، ۱۱۱۲،

ش (۱) ۶۳۵۱، ملک ۳۵۰/۹ // ، سده ۱۲ – ۱۱، وقفی حکمت ش (۲) ۲۳۶، ادبیات تهران ۵۳ // ، سده ۱۲، ش ۱۶۲۰، دانشگاه تهران ۲۰۷/۸ // نستعلیق، سده ۱۲، ش (۱۳) ۲۴۷۷، دانشگاه تهران ۱۲۴۶/۹ (ناقص) // نسخ، سده ۱۲، دانشگاه اصفهان ش ۸۵،

نسخه ها ۸۸۲/۱۲ و ۱۱ // ، سده ۱۲، ش (۱) ۶۳۵۱، ملک ۳۵۰/۹ // ، سده ۱۳ – ۱۲، ش (۱) ۳۷۴۸، مجلس ۱۷۳۲/ (۴) ۱۰ // ، ۱۲۲۰، ش (۱) ۱۰۸۲۰، آستا [رویت] // ، ۱۲۳۵، کتابخانه لس آنجلس ش (۱) M ۶۳۷، نسخه ها ۶۸۵/۱۲ و ۱۱ // ، ۱۲۴۱، ش (۵) ۱۱۳۹، هزار و پانصد ۳۴۵ // ، ۱۲۹۰، ش (۱۱) ۱۴۰۱، مرعشی ۱۷۷/۴ // ، محمّد سمنانی، ۱۳۱۰، ش (۴) ۴۱۰۲، دانشگاه تهران ۳۰۸۳/۱۳ // ، عبد

الحسین بن علی محلاتی، ۱۳۱۳، ش (۱) ۲۴۵، گلپایگانی ۲۱۲/۱ // ، سید احمد صفائی

خوانساری، ۱۳۴۱، ش (۴) ۱۴۹۳، هزار و پانصد ۳۸۰ // ، بی تـا، ش ۶۲۱۳، آستا ۴/۶ // ، ، ش (۱۸) ۱۸۶۶، مجلس ۳۵۰/۵ // بی تا، حسینیه شوشتریها ش ۸۵۹، نسخه ها ۷۸۹/۱۲ و ۱۱.

شرح

شرح بر الاصول الاصلیّه/ شرحی است مفصّل بر کتاب الاصول الاصلیه که مرحوم جلال

الـدین محدث ارموی در جوانی نگاشـته، و هنوز منتشـر نشده است (تعلیقات نقض، نوزده). آقا بزرگ این اثر را ترجمه ای از اصول الاصلیه می داند و نام آن را الاصول الاصلیه

یبتنی علیها الفروع الجمیله بر می شمارد (الذریعه ۸۴/۱۱).

ن . چ

الاصول الاصـلیه/ به کوشش میر جلال الدین حسینی ارموی .– تهران: بی نا، ۱۳۴۹، ۲۰۰ ص (به ضمیمه رساله الحق المبین فی تحقیق کیفیه التفقه فی الدین).

[۱۱]

اصول العقائد

فیض اصول دین را با کلامی استادانه با استفاده از دلایل عقلی و گفته های ائمه معصومین - علیهم السلام - بیان می کند. وی این رساله موجز و مختصر را در ضمن سه باب به سال ۱۰۳۶ در هشتصد بیت نگاشته است. ابواب آن عبارتند از:

باب الاول: فی التوحید؛ باب الثانی: فی النّبوه و علل الشرایع و الامامه؛ باب الثالث:

فی المعاد و اصناف اللذّات و الآلام و اصحابهما.

یکم [۴۰]؛ لولوه ۱۲۶؛ روضات ۹۲/۶؛ کشف الحجب ۵۰؛ کشف الاستار ۲۰۲/۳؛ الذریعه ۱۹۸/۲.

آغاز/ الحمدّ للّه الذی دلّ علی ذاته بذاته و علی رسله بآیاته...

انجام/ و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء هذا آخر الکلام فی اصول العقائد الدینیه.

ن . خ

نسخ، علم الهدی، ۱۰۷۵، خانقاه احمدیه ش (۴) ۹۰، نسخه ها ۲۲۱/۵ // نستعلیق، سده ۱۱،

تملّک فرهنگستان علوم آذربایجان در باکو، نسخه ها ۲۲۰/۹ // شکسته نستعلیق، علینقی

رازی، ۱۲۵۲، ش (۲) ۵۲۱، الهیات مشهد ۲۷۳/۱ // نسخ، ۱۲۶۵، ش (۳) ۱۸۳۷، ملک ۳۷۷/۵ // ، ملا فرج اللّه بن ابراهیم تبریزی، ۷۱ - ۱۲۷۰، ش (۳) ۸۷۷۸، مرعشی

۳۱۰/۲۲ // ، سده ۱۳، ش (۱۸) ۲۱۸۹ ع، ملی ۴۶۳/۱۱ // نسخه ای نیز در تملّک محمّد مشکوه بوده که آن را در فهرست اهدایی نیافتم.

ص:۱۳۸

[۱۲]

اصول المعارف

فیض توجه شایانی به شناخت اسرار دین داشته و بر این باور بوده که بین اسرارِ نازل از سوی خداوند به وساطت انبیاء و اولیاء و حکمت فائض بر نفوس مستعدین حکمای الهی تهافت و تناقض وجود ندارد. لذا برای اثبات این مدّعا کتاب عین الیقین را نگاشت. او از این اثرش خلاصه ای فراهم نموده و آن را اصول المعارف نامیده است. اصول المعارف دارای ده باب به همراه فصولی است، از این قرار:

باب الاول: فی الوجود و العدم و فیه معرفه الذّات؛ باب الثانی: فی العلم و الجهل و ما

فی معناهما؛ باب الثالث: [فی الغنا و الفقر]و فیه معرفه الاسماء؛ باب الرابع: فی الماهیّات و التعیّناتها و فیه معرفه ما سوی اللّه؛ باب الخامس: فی السبب و المسبب و فیه معرفه الغایات؛ باب السّادس: فی الطبایع و تجدّدها و ارواحها و فیه معرفه حدوث العالم؛ باب السّابع: فی الحرکه و الزمان و المکان و ما یتبعها؛ باب الثامن: فی السموات و الارض و ما بینهما؛ باب التّاسع: فی الخیر و الشّر و اللذّه و الالم؛ باب العاشر: فی اصول النشآت و حقائق الموجودات و ارواحها و صورها.

مؤلف، کتاب مذکور را در چهار هزار بیت، به سال ۱۰۸۹ تصنیف نموده است.

یکم [۱۳]؛ دوم [۱۱]؛ لولوه ۱۲۳؛ روضات ۹۱/۶؛ کشف الحجب، ۵۰؛ کشف الاستار ۲۰۱/۳؛ ایضاح ۹۳/۱ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۲۱۲/۲.

آغاز/ نحمدللّه علی حسن توفیقه، شانه هدایه... اما بعد فیقول مّحمد بن مرتضی... هذه رموز ربانیّه...

انجام / من غیر دلاله لها علی خصوص معانیها،... فیما لا تعلمون... تمّ اصول المعارف یوم الاحد و صار هذا الکلام... من ذلک العام و الحمد للّه رب العالمین.

ص:۱۳۹

ن . خ

نسخ، محمّد تقی، ۱۰۹۰، ش ۱۷۱۳، مجلس ۵۷/۵ (کتابت از روی نسخه فیض) // ، علم الهدی، [۹۱ - ۱۰۸۹]، ش ۱۷۱۲، مجلس ۵۵/۵ // ، ابو علی ابو تراب بن صدر الدین محمّد شیرازی (دختر زاده مولف)، ۱۱۱۴، ش ۳۸۸۳، دانشگاه تهران ۲۸۷۱/۱۲ // ، محمّد مؤمن بن اسماعیل طباطبائی، ۱۱۱۹، ش (۳) ۸۵۶، مسجد اعظم ۴۸۳ // ، محمّد

شریف بن محمّد بن محمّد کاظم، ۱۱۲۶، حسینیه شوشتریها ش ۱۵۷، نسخه ها ۷۸۹/۱۲ و ۱۱ (آقا بزرگ تاریخ کتابت را ۱۲۲۶ می داند الذریعه ۲۱۲/۲) // نستعلیق، محمّد حسین بن محمّد محسن، ۱۱۳۷، ش (۳) ۴۳۷۷، مجلس ۸۸/۱۲ // نسخ، سده ۱۲، ش ۴۷۶، مرعشی ۸۱/۲ // ، محمّد علی بن عبدالخالق مصاحبی نائینی (ملقب به عبرت)، ۱۳۳۸،

ش (۱) ۴۷۰۲، مجلس ۸۴/۱۳ // ، محمّد علی کرمانشاهی، سده ۱۴، ش ۶۳۲۷، سپهسالار ۱۵۵/۳ // ، بی تا، ش (۱) ۱۸۷۸، دانشگاه تهران ۴۸۴/۸ // تملّکِ سید نصراللّه تقوی در طهران، الذریعه ۲۱۲/۲.

ن . چ

.- بی جا، بی نا، بی تا. (سنگی) مقدمه سید جلال آشتیانی بر اصول المعارف // به کوشش سید جلال الدین آشتیانی .- مشهد: دانشگاه مشهد، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، ۱۳۵۴، بیست و چهار + ۳۶۰ + ۲۰۳ ص؛ چاپ دیگر.- تهران: دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۴.

[۱۳]

الاعتذار

عنوان دیگر:A شکوائیه

این رساله، پاسخ نامه ای است که فیض در سال ۱۰۶۷ به یکی از علمایِ مازندرانیِ مقیم مشهد نگاشته است. آن سیدِ عالم از فیض خواسته بود که فیض نزد شاه صفوی وساطت کند تا کرسی امامت جمعه جامعِ مشهد به وی واگذار شود تا به این وسیله، مقرّری او افزایش یابد و مشکلاتش از میان برداشته شود. فیض درخواست او را با گذری درباره زندگی و بیان وضعیت روحی خویش، رد می کند.

رساله فوق از جهت شناخت دیدگاههای فیض درباره اوضاع اجتماعی عصرش و بررسی زندگینامه اش قابل توجّه و تعمّق است.

ص:۱۴۰

یکم [۱۱۳]؛ دوم [۴۸]؛ کشف الحجب ۲۵۴؛ فوائد ۶۳۵؛ ریحانه ۳۷۵/۴ الذریعه ۲۲۳/۲.

آغاز/ بسمله. الحمد للّه الذی نوّر قلوبنا فی عین ظلمات الفتن... اما بعد فقد ورد الی مکتوبکم...

انجام/ انّما اشکو بثی و حزنی الی اللّه، ربّنا افتح بیننا و بین قومنا بالحق و انت خیر الفاتحین و الحمدللّه...

ن . خ

نستعلیق، سلیمان بن علم الهدی، سده ۱۲، ش (۲۲) ۸۲۳۱، دانشگاه تهران ۶۶/۱۷ // نسخ، ۱۱۱۴، ش (۲) ۴۹۱۳، مجلس ۱۳۹/۱۴ // نستعلیق، سده ۱۲ - ۱۱، ش (۱۲) ۲۶۱۸، دانشگاه تهران ۱۴۸۴/۹ (A) // ، سده ۱۳، ش (۵) ۳۴۰۹، مجلس ۱۲۷۱/ (۳) ۱۰ // ، بی تا، مدرسه حجازیهای قم ش ۱۴۹۱.

[۱۴]

الفت نامه

عنوان دیگر:A الفتB رساله محبّت

رساله ای است فارسی در فواید الفت دینی و ترغیب مردم به برادری و یکرنگی در دویست بیت. مؤلّف انگیزه خود را از نگاشتن این رساله چنین بیان می کند:

"طریقه جمعیت و الفت و مرافقت و اخوت در دین در زمان ما مندرس شده و قلوب اکثر اهل ایمان را با یکدیگر تنافری و تخالفی روی داده و نفاق و ریا در میان اکثر مردم

شایع شده به حیثیتی که سه کس بلکه دو نیز نادر یافت می شود که میان ایشان مصادقتی بی ریا و نفاق باشد از برای خدا و به جهت امر دینی".

وی می کوشد تا بعد از تعیین جماعت اخوان و ضبط عدد ایشان، قواعد و قوانینی چند بر وفق شریعت و طریقت در میان آنها مقرّر دارد که از آنها تجاوز جایز نشمرند و در

هنگام تجاوز و تخطی از آنها، یکدیگر را مؤاخذه نمایند. در آخر کتاب چهل و یک لقب برای کسی که می خواهد وارد دایره الفت شود، بر می شمارد و رساله را مزیّن به غزلی با

مطلع زیر می نماید:

بیا تا مونس هم یار هم ، غمخوار هم باشیم

انیس جان غم فرسوده بیمار هم باشیم

یکم [۶۸]؛ دوم [۹۸]؛ لولوه ۱۲۸؛ کشف الاستار ۲۰۳/۳؛ فوائد ۶۳۶؛ الذریعه ۱۱۵/۱۶، ۲۹۳/۲.

آغاز/ بسمله. ربّنا الّف بین قلوبنا و قلوب اخواننا بحبل طاعتک و طاعه الرسول... و بعد فیقول الساعی فی جمع شمل الاخوان

انجام/ نمی بینم بجز تو همدمی ای فیض در عالم / بیا دمساز هم گنجینه اسرار هم باشیم.

ن .خ

نسخ، ۱۰۷۱، مجلس ش (۴) ۲۴۲۵، نسخه ها ۱۷۹/۵ // نستعلیق، محمّـد بن محمّـد علم الهدی، ۱۰۷۲، ش (۴) ۶۳۶۸، آستا [رویت]// نسخ، محمّد هادی بن مرتضی، ش (۱) ۸۲، مرعشی ۹۹/۱ // ، محمّد هادی بن مرتضی، تمّلک سید شهاب الدین تبریزی، نسخه ها

۳۸۷/۶ [احتمالاًـ این نسخه همان نسخه کتابخانه آقای مرعشی است] // ، [۲۱ - ۱۲۲۰]، ش (۲) ۱۰۳۷۷، مرعشی ۲۷۹/۲۶ // نستعلیق، ۱۲۵۴، ش (۲) ۸۵، شاهچراغ ۱۷۰/۲ (A)// نسخ، ۱۲۶۷، ش (۲۴) ۱۸۰۳، مجلس ۲۰۴/۵ (B)// نستعلیق، محمّد علی، ۱۳۳۰، ش (۶) ۴۱۶۸، مجلس ۱۷۴/۱۱ // ، سید احمد صفائی خوانساری، ۱۳۴۱، ش (۶) ۱۴۹۳، هزار و پانصد ۳۸۰ // نسخ، بی تا، ش (۲۹) ۱۸۰۳، مجلس ۳۰۹/ (۱) ۹ //

ن . چ

به انضمام آئینه شاهی - و - ترجمه الصّلوه .- شیراز: بی نا، ۱۳۲۰، ۱۰ ص. // به انضمام ده رساله محقق بزرگ فیض کاشانی، به کوشش رسول جعفریان .- اصفهان: مرکز تحقیقات علمی

و دینی امام امیرالمؤمنین علی - علیه السلام -، ۱۳۷۱. صص ۲۲۰ - ۲۰۳.

ص:۱۴۲

الانصاف

عناوین دیگر: A

الانصاف فی بیانِ الفرقِ بین الحقِّ و الاعتساف Bانصافیه

فیض این رساله را به سال ۱۰۸۳ نگاشته است و در آن نگاهی نقد گونه بر برخی از نوشته های پیشین خود دارد. بسیاری از گرایشها و پسندهای اعتقادی و طرز تفکر وی در این رساله مطرح می شود. او به انتقاد از متکلّمین، فلاسفه، متصوّفه و من عندیین می پردازد و این چنین می گوید:

چندی در مطالعه مجادلات متکلّمین خوض نمودم و به آلت جهل در ازالت جهل ساعی بودم، و چندی طریق مکالمات متفلسفین به تعلّم و تفهّم پیمودم، و یک چند بلند پروازیها متصوّفه در اقاویل ایشان دیدم، و یک چندی در رعونتهای من عندیین گردیدم تا

آن که گاهی در تلخیص سخنان طوایف اربع، کتب و رسائل می نوشتم و گاهی از برای جمع و توفیق بعضی را در بعضی می سرشتم من غیر تصدیق بکلّها...

از این رو الانصاف در نقد آراء و افکار فیض، و نیز در تحقیق اوضاع علمی سده یازده،

بسیار ارزشمند و مغتنم است.

یکم [۱۱۲]؛ دوم [۵۰]؛ روضات ۹۶/۶؛ کشف الحجب ۶۴؛ کشف الاستار ۲۰۳/۳؛ فوائد ۶۳۵؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۳۷۵/۲۲، ۳۹۸/۲

آغاز/ الحمدللّه الذی انقذنا بالتمسّک... اما بعد فهذه رساله فی بیان طریق العلم باسرار الدّین المختص بالخواص... چنین گوید مهتدی به شاهراه مصطفی...

انجام/ سبحان ربک رب العزّه عمّا یصفون و سلام علی المرسلین و الحمد للّه رب العالمین.

ص:۱۴۳

ن . خ

نسخ، محمّد هادی بن مرتضی (برادر زاده فیض، با عبارت بلغ بحمده)، ش (۶) ۸۲، مرعشی ۱۰۲/۱ // نستعلیق، درویش علی، ۱۱۰۷، ش (۲) ۱۸۶۹، ملک ۳۹۴/۵ // ، محمّد

مهدی، ۱۱۱۶، ش (۱۳) ۷۴۹ د، الهیات تهران ۳۸۰/۱ // ، ۱۱۳۴، اصغر مهدوی ش (۶) ۲۷۹، نسخه ها ۱۰۳/۲؛ نیز ش (۱۳) ۷۴۵، الهیات تهران ۳۸۰/۱ (احتمالاً ـ یک نسخه است) // ، ۲۲ – ۱۱۱۷، ش (۱۱) ۹۳۲۵، مرعشی ۱۱۸/۲۴ // ، محّمد بن معزالدین حسینی، ۱۱۷۹، ش (۱) ۱۶۶۷، مرعشی ۶۲/۵ // نسخ و نستعلیق، اوایل سده ۱۲، ش (۲۸)

۸۲۳۱، دانشگاه تهران ۶۶/۱۷ // نستعلیق، سده ۱۲، ش (۲) ۶۵۵۱، سپهسالار ۲۰۰/۳ //

، سده ۱۳ – ۱۲، ش (۲) ۴۴۴۱، دانشگاه تهران ۳۴۰۲/۱۳ (A) // ، حسین بن عبد الغنی حسینی، ۱۲۰۴، ش (۱) ۹۴۶۰، مرعشی ۲۲۳/۲۴ // نستعلیق، سید خلیل بن عبد الرسول حسینی، ۳۲ – ۱۲۲۲، ش (۶) ۸۷۸۷، مرعشی ۳۲۰/۲۲ // نسخ و نستعلیق، علی بن

احمد رشتی، ۱۲۷۰، اصغر مهدوی ش (۷) ۳۶۴، نسخه ها ۱۷۸/۲ (A) // نسخ، ملا فرج اللّه بن ابراهیم تبریزی، ۷۱ – ۱۲۷۰، ش (۶) ۸۷۷۸ مرعشی ۳۱۱/۲۲ // ، تملک نجیب مایل

هروی، کتابت از روی نسخه ۱۲۸۵، مجموعه رسائل خطی فارسی ۱۰۹/۱ // ، ۱۲۸۸، ش (۴) ۱۴۵۷، گلپایگانی ۲۶۱/۲ (B) // شکسته نستعلیق، محمّد علی بن علی نقی گیلانی، ۱۳۰۵، ش (۴) ۴۵۷۱، مجلس ۲۷۱/۱۲ // نستعلیق، سید احمد صفائی خوانساری، ۱۳۱۵، ش (۵) ۵۶۷، هزار و پانصد ۲۶۸ (B) // ،محمّد منشی، ۱۳۲۰، ش (۲) ۱۲۰۴، ملک

۲۴۴/۵ // نسخ، ۱۳۲۰، ش (۶) ۷۷۹۷، مرعشی ۱۵۷/۲۰ // ، بی تا، مشکوه ش ۱۱۶۹،

دانشگاه تهران ۲۱۴۲/ (۳) ۳ // ، ، ش (۴) ۱۹۲۲، ملی ۵۹۲/۱۰ // ، ، تملّک

شهاب الدین تبریزی (قم)، نسخه ها ۳۸۷/۶ // ، ، ش (۱) ۱۹۹۵، گلپایگانی ۱۳۱/۳.

تلخیص

منتخبی است از کتاب الانصاف که فیض آن را فراهم کرده و نسخه ای از آن در کتابخانه کاشف

الغطاء موجود است. وی آن را هدیه الاشراف فی تلخیص الانصاف نامیده است. (الذریعه ۲۰۵/۲۵؛ ۳۷۵/۲۲). نسخه ای از آن را من در جستجوهایم نیافتم و با توجه به اینکه خود

رساله الانصاف بسیار مختصر است گمان می کنم که این اثر ارتباطی با الانصاف فیض نداشته

باشد.

ن . چ

.- لکهنو: بی نا، ۱۲۹۷ ق. ۱۶ ص. (سنگی) [احتمالاً با ارشاد القلوب] // .- تهران: بی نا، ۱۳۰۳ ق. (سنگی) // به اهتمام محمّد علی گلپایگانی به انضـمام کلمات مکنونه .- تهران: بی نا، ۱۳۱۰، ۱۳۱۷ ق. ۲۲۰ + ۱۰ ص. (سنگی) // به انضمام منهاج النجاه .- تهران: میرزا هادی اصفهانی، ۱۳۱۱ ق. ۱۹۰ص. (سنگی) // به انضمام مفاتیح الاعجاز .-تهران: محمّد خلیل بن

ص:۱۴۴

حسین طالقانی، ۱۳۱۶ ق. ۲۲ + ۱۱ ص. // در مجموعه رسائل خطی، به کوشش نجیب مایل

هروی .- مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۱۳۶۸، ش اوّل، صص ۱۱۹ - ۱۰۸. // در ده رساله محقّق بزرگ فیض کاشانی، به کوشش رسول جعفریان .- اصفهان: مرکز تحقیقات علمی

و دینی امیرالمونین، ۱۳۷۱. صص ۱۹۹ - ۱۸۲.

[۱۶]

انموذج اشعار اهل العرفان فی التوحید

هفتاد غزل از فیض کاشانی است که در مورد توحید سروده است. نسخه ای مستقل از آن در فهرستهای نسخ خطی به دست نیامد. ولی به نظر می رسد که برگرفته از گلزار قدس باشد. آقای دوانی رساله ای را با عنوان قصیده توحیدیه از فیض به چاپ رسانده اند که غیر از اثر مورد نظر ماست. نیز گلزار قدس

[۱۷]

انوار الحکمه

عنوان دیگر:A . انوار الحکم و اسرار الکلم

مختصری است نیکو از کتاب عین الیقین با اضافه فواید فلسفی مناسب. فیض مطالب این اثر را با عناوین "نور - نور" در چهار کتاب که حاوی اعتقادات شیعه در اصول پنجگانه می باشد به سال ۱۰۴۳ نگاشته است. عناوین کتابها چنین است: ۱. کتاب العلم باللّه تعالی ۲. کتاب العلم بالملائکه ۳. کتاب العلم بالکتب و الرسول ۴. کتاب العلم بالیوم الاخر.

یکم [۲۴]؛ دوم [۵۷]؛ لولوه ۱۲۵؛ روضات ۸۹/۶؛ قصص ۳۳۲؛ کشف الحجب ۶۷؛ کشف الاستار ۲۰۱/۳؛ فوائد ۶۳۶؛ ایضاح ۱۴۳/۱؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۴۲۵/۲.

آغاز/ نحمدک اللهم و انت للحمد اهل و نستهدیک و هدایتنا علیک یسیر سهل ما اضیق الطریق...

انجام/ فاذا کان یوم القیامه اکملها بهذه الرحمه مائه، هذا آخر الکلام فی کتاب العلم بالیوم الآخر...

ن . خ

نسخ، ۱۰۷۵، ش ۱۰۹۲۹، مرعشی ۳۴۲/۲۷ // ، محمّد شفیع بن محمّد مقیم، ۱۰۸۵، ش ۱۳۷، ملی ۱۱۹/۷ // نستعلیق، محمّد یوسف بن اسداللّه طباطبائی حسنی سمنانی،

۱۰۸۹، ش ۷۴۵۰، آستا ۴۱/۱۱ // ، ۱۰۹۸، ش ۸۷۹، هزار و پانصد ۵۹ // نسخ بی نقطه، ۱۱۳۱، ش ۶۳۴۸، سپهسالار ۲۱۱/۳ // ، ۱۱۴۷، ش ۲۸۵۳، مجلس ۱۸۰/ (۱) ۱۰ // ، محمّد اسماعیل بن محمّد علی حسینی، ۱۲۶۱، ش ۴۸۸۲، مجلس ۲۳/۱۴ // ، احتمالاً سده ۱۳، ش (۱) ۲۷۰۶، مسجد اعظم ۵۸۲ // ، وقفی ملکزاده کوثر، ش ۶۸۸۱،

آستا ۴۱/۱۱ // ، سده ۱۴، ش (۲) ۵۹۶۲، آستا [رویت] // نستعلیق، سید احمد صفائی خوانساری، سده ۱۴، ش (۱۱) ۱۱۱۸، هزار و پانصد ۳۴۳ // نسخ، محمّد بن سعید بن محمّد

بحرانی، آخوند همدان ش ۴۷۴۲، رشت و همدان ۱۲۸۷ // ، بی تا، مشکوه ش ۴۳۲، دانشگاه تهران ۱۵۹/ (۱) ۳ // ، ش ۸۸۹۴، آستا ۴۲/۱۱ // تملّک کتابخانه سید نصر اللّه تقوی در تهران، الذریعه ۴۲۵/۲.

ن . چ

.- طهران: بی نا، بی تا. مولفین کتب چاپی فارسی و عربی ۸۰۰/۵.

[۱۸]

اهمّ ما یعمل

در وظایف و آداب و اعمالی که باید مؤمن انجام دهد. این کتاب پانصد بیتی دارای سه مقاله است به این ترتیب:

المقاله الاولی: فیما یعمل فی اللیل و النهار؛ المقاله الثانیه: فیما یعمل فی الاسبوع؛

المقاله الثالثه: فیما یعمل فی السّنه. این رساله عربی نزدیک به پانصد بیت است.

ص:۱۴۶

یکم [۴۷]؛ دوم [۲۰]؛ لولوه ، ۱۲۷؛ کشف الحجب ۷۲؛ کشف الاستار ۲۰۲/۳؛ فوائد ۶۳۵؛ ریحانه ۳۷۵/۴.

آغاز/ الحمد للّه علی ما رخص لنا من ثنائه واذن لنا فی ذکره ودعائه و...

انجام/ هذا آخر ما اردنا ایراده فی هذه الرساله ولیطلب الدعوات التی اشرنا الیه من محالها والحمدللّه وحده.

ن . خ

نسخ، ۱۱۰۰، ش (۳) ۵۶۸۱، مرعشی ۷۸/۱۵ // نور الدین اخباری، ۱۱۰۷، تملّک نصر اللّه تقوی، الذریعه ۴۸۵/۲ // ، محمّد شفیع بن علی نقی ابهری، ۱۱۲۴، ش (۲)

۲۹۸۲، مجلس ۲۹۰/۱۹.

[۱۹]

بشاره الشیعه

مولّف در طی چهل "بشاره" اثبات می کند که فرقه ناجیه از فرق اسلامی همان شیعه اثنی عشری است که پیروی از حضرت امیر و ائمه معصومین - علیهم السلام - می کنند. این رساله به سال ۱۰۸۱ موافق جمله "بشارات من اللّه" به پایان رسیده است.

یکم [۳۳]؛ دوم [۹]؛ کشف الحجب ۸۵؛ ایضاح ۱۸۳/۱؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ طرائق ۹۲/۶؛ الذریعه ۹۲/۶.

آغاز/ بسمله. الحمد للّه الذی هدانا لمعرفه احسن القول واتقنه والصلاه علی...

انجام/ و عدد هذا الکلام تاریخ التصنیف وهو تاریخ لطیف والحمد للّه رب العالمین.

ن . خ

نسخ، علم الهدی، ۱۰۶۷، ش (۱۱) ۲۲۰۰ ع، ملی ۵۰۳/۱۱ // ، ۱۰۸۳، عکسهای مرعشی ش ۱۹۹ // ، ۱۰۹۶، ش (۷) ۵۶۵۷، مرعشی ۵۵/۱۵ // ، ۱۱۱۱، ش (۱) ۷۱۵۴، دانشگاه تهران ۴۶۷/۱۶ // ، ابو تراب بن عبد اللّه زرشکی، ۱۱۲۰، ش (۲) ۱۰۲۵،

گوهرشاد ۱۴۰۰/۳ // ، اوایل سده ۱۲، ش (۲) ۵۸۱۹، مرعشی ۲۰۶/۱۵ // ، ملا فرج اللّه بن ابراهیم تبریزی، ۷۱ - ۱۲۷۰، ش (۱) ۸۷۷۸، مرعشی ۳۱۰/۲۲ // ، عبد القدیر بن علی اصغر، ۱۲۸۶، ش ۷۵۷، ملک ۹۴/۱ // ، بهلول بن شیخ نصیر دستجردی، بی تا، ش (۱) ۵۳۲، الهیات مشهد ۲۸۲/۱.

تلخیص

منتخبی از این کتاب به خامه علم الهدی در حاشیه مجموعه شماره ۲۲۰۰ ع، ملّی ۵۰۳/۱۱ موجود است.

ترجمه

بشارات الشیعه / ملاّ ابراهیم نجم آبادی .

آغاز/ بسمله. الحمد للّه الذی لبشر اولیائه بجنانه و ثوابه و انذر اعدائه...

انجام/ حسب امر اعلیحضرت اقدس همایون شهریاری... تحریر شد فی شهر رمضان المبارک کتبه غلامزاده حقیقی علینقی بن محمّد تقی نوری سنه ۱۲۸۰.

ن . خ نستعلیق خفی، علینقی بن محمّد تقی نوری، ۱۲۸۰، ش ۸۲۱ سلطنتی (کتب دینی خطی) ۸۳.

ن . چ

به انضمام مرآه الاخر - و - ضیاء القلب - و - خلاصه الاذکار .- تهران: بی نا، ۱۳۰۳ ق. (سنگی)// تهران: میرزا هادی اصفهانی، ۱۳۱۱، ۱۹۰ ص (سنگی).

[۲۰]

ترجمه الحج

رساله ای مختصر است در احکام فقهی حج، عمره و آداب آنها. مولّف در این اثر به کیفیّت و چگونگی به جای آوردن حج و محرّمات احرام و ذکر کفّارات و دیگر متعلّقات آن در ضمن هشت در (باب) می پردازد.

درِ اوّل: در فضیلت حج و عمره و عقابِ تارک آن؛ درِ دوم: در صفت هر یک از این

دو؛ درِ سوم: در کیفیّت و آداب عمره تمتّع؛ درِ چهارم: در کیفیت حج تمتّع؛ درِ پنجم: در

محرّمات اِحرام؛ درِ ششم: در ذکر کفّارات و تلافی خللها؛ درِ هفتم: در احکام حرم و حرمت آن؛ درِ هشتم: در زیارات مشاهد مشرّفه.

یکم [۵۸]؛ دوم [۷۵]؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۹۶/۴.

آغاز/ بسمله. حمد بی حدّ وثنای بی عد مر خدای را سبحانه که خانه کعبه را پیش از سایر اجزای زمین آفرید...

انجام/ مرّه بعد اخری وکرّه غب اخری بمنّه وجوده.

ن . خ

نسخ، عصر مولف، ش (۸) ۱۰۱۷۷، مرعشی ۱۳۹/۲۶ // ، سده ۱۱، ش (۱۰) ۱۴۱۵، هزار و پانصد ۳۶۹ // نستعلیق، سید احمد صفائی خوانساری، سده ۱۴، ش (۸) ۱۱۱۸، هزار و پانصد ۳۴۲.

[۲۱]

ترجمه الزّکاه

رساله ای است مختصر به زبان فارسی، در فضیلت احکام و آداب پرداختن به آن. فیض این اثر را درِ هشت در تدوین نموده است:

درِ اول: در معنی زکات و فضیلت آن؛ درِ دوم: در اقسام زکات و شرایط آن؛ درِ سوم: در نصاب نقدین و قدر زکات آن؛ درِ چهارم: در نصاب انعام ثلاثه و قدرِ آن؛ درِ پنجم: در نصاب غلات اربع؛ درِ ششم: در مصرف زکات و مستحقین آن؛ درِ هفتم: در زکات فطره و شرایط آن؛ درِ هشتم: در آداب دادن زکات.

یکم [۵۶]؛ دوم [۷۳]؛ کشف الحجب ۱۱۶؛ فوائد ۶۳۶؛ ریحانه ۳۷۶/۴؛ الذریعه ۱۰۶/۴.

آغاز/ سپاس وستایش مر خدای را جل ثناوه که بندگان را اولاً به خطاب...

انجام/ و آنچه می دهد حقیر شمرد تا به ثواب آن فایز گردد.

ن . خ

نسخ، عصر مولف، ش (۶) ۱۰۱۷۷، مرعشی ۱۳۷/۲۶ // کتابت سده ۱۱، ش (۸) ۱۴۱۵، هزار و پانصد ۳۶۸ // نسخ، سده ۱۲، ش (۳) ۱۹۵۸، الهیات مشهد ۹۹۶/۳ // نستعلیق، سید احمد صفائی خوانساری، سده ۱۴، ش (۶) ۱۱۱۸، هزار و پانصد ۳۴۲.

[۲۲]

ترجمه الشّریعه

عنوان دیگر:A

فضیله الشّیعه

این اثر در آداب و سنن شرعی و ثواب بعضی اعمال حسنه و کیفر اعمال سیئه که در آیات قرآنی به آنها اشارات رفته، نگاشته شده است. فیض این رساله را در هشت دَر به نام شاه عبّاس دوم صفوی مصدَّر ساخته است. به این تفصیل:

درِ اوّل: در معنی شریعت و فایده آن؛ درِ دوم: در اعمال حسنه بدن و اعضا؛ درِ سوم: درِ اقسام اعمال سیئه بدن و اعضا؛ درِ چهارم: در ثواب بعضی اعمال حسنه و سنن بدنیه؛

درِ پنجم: در عقاب بعضی از اعمال سیئه؛ درِ ششم: در صفات حمیده و اخلاق پسندیده؛ درِ هشتم: در بعضی آداب که سالک راه حق را در کار است.

یکم [۶۳]؛ دوم [۴۴]؛ لولوه ۱۲۸؛ کشف الحجب ۱۱۶؛ فوائد ۶۳۵؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۱۰۹/۴.

آغاز/ سپاس وستایش مر خداوندی را که خلایق را برای پرستش خود آفرید...

انجام/ رزقنا اللّه ذلک بمنه وجوده، آنچه مقصود بود از این کتاب انجام آمد.

ن . خ

نسخ، محمّد شفیع بن محمّد مقیم (شاگرد فیض)، ک . امیر المومنین نجف ش (۲) ۲۲۹۷ (یادداشتهای عبد العزیز طباطبائی) نسخه ها ۱۰۸۶/۲ // ، عصر مولف، ش (۹) ۱۰۱۷۷،

ص:۱۵۰

مرعشی ۱۴۰/۲۶ // ، ۱۰۸۰، ش (۱) ۴۴۳۷، دانشگاه تهران ۳۳۹۶/۱۳ // ، سده ۱۱، ش ۱۴۱۵، هزار و پانصد ۳۶۹ // ، ، ش (۵) ۶۳۹۸، سپهسالار ۴۱۶/۳ // ، سده

۱۲ – ۱۱، ش (۱) ۴۴۳۷، دانشگاه تهران ۳۳۹۶/۱۳ // ، عبد الوهاب بن حاجی محمّد صادق کاشانی، ۱۱۱۷، ش (۶) ۱۴۵۲، الهیات مشهد ۵۹۹/۲ // نستعلیق، سده ۱۲، خانقاه

احمدیه ش (۱) ۱۱۷، نسخه ها ۲۲۱/۵ // ، سده ۱۳ – ۱۲، ش (۱) ۱۳۸۳، گلپایگانی ۲۵۲/۲ // نسخ، ۱۲۲۱، ضمیمه ش ۱۴۱۸۷، آستا [رویت] // ، علی محمّد بن محمّد قاینی، ۱۲۴۶، ش (۲) ۱۶۶۱۱، آستا [رویت] // نستعلیق، فرج اللّه جهانشاهی، ۱۲۶۴، ش (۱) ۲۷۰۳، دانشگاه تهران ۱۵۸۴/۱۰ // ، علی بن احمد رشتی، ۱۲۷۰، اصغر مهدوی ش

(۷) ۳۶۴، نسخه ها ۱۷۸/۲ // ، بی تا، ش (۳) ۵۵۱، الهیات تهران ۳۲۵/۱ // نسخ، ، تملّک سید شهاب الدین تبریزی، نسخه ها ۳۸۷/۶ // ، ، ش (۲) ۱۱۶۹، دانشگاه تهران ۲۱۴۱/۶ // ، ، ش (۲) ۴۴۴۱، دانشگاه تهران ۳۴۰۲/۱۳.

ن . چ

به انضمام ترجمه الصّلوه – و – ترجمه العقاید .– تهران: بی نا، ۱۲۶۰ ق (سنگی) // به کوشش بهمن کریمی .– : کانون معرفت، ۱۳۲۱ ش، ۴۱ ص.

[۲۳]

ترجمه الصّلوه

مولّف در این اثر در ضمن هشت در، به شرح و توضیح و ترجمه سوره ها، اذکار و ادعیه ای که در نماز قرائت می شود، پرداخته است. هشت در آن به این ترتیب است:

درِ اوّل: ترجمه اذان و اقامه؛ درِ دوم: ادعیه افتتاحیه؛ درِ دوم: سوره فاتحه؛ درِ چهارم:

سوره قدر و توحید؛ درِ پنجم: رکوع؛ درِ ششم: سجود؛ درِ هفتم: قنوت؛ درِ هشتم: تشهد.

این کتاب فارسی چهارصد و پنجاه بیت دارد و در سنه ۱۰۴۳ تألیف شده است.

یکم [۵۲]؛ دوم [۳۷]؛ هدیه العارفین ۶/۲؛ امل ۳۰۵/۲؛ کشف الحجب ۱۱۷؛ فوائد ۶۳۶؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۱۱۴/۴.

آغاز/ هر که نه گویا به تو خاموش به – هر چه نه یاد تو فراموش به / سپاس و ستایش کریمی را که به کمال کبریایی وعظمت واستغنا...

انجام/ و یک نوبت دیگر ماموم به جانب چپ، این است ترجمه نماز چنان که از حضرات ائمه معصومین رسیده است...

ن . خ

نستعلیق، سده ۱۱[۱۰۷۱]، ش (۵) ۲۴۵۳، دانشگاه تهران ۱۱۸۷/۹ // نسخ، محمّد امین بن محمّد طاهر بن هدایت اللّه کفزانی، ۱۰۷۶، ش (۲) ۳۰۳۶، مجلس ۵۷۸/ (۲) ۱۰ // نسخ، ۱۰۷۷، ش (۱) ۱۶۶۱، گلپایگانی ۹/۳ // نستعلیق، ۱۰۸۱، ش ۲۷۱۵، آستا ۴۱۳/۴ // نسخ،

۱۰۸۸، ش (۲۳) ۳۷۷۲، مسجد اعظم ۱۲۱ // ، ۱۰۹۳، ش ۳۸۹۳ مسجد اعظم ۶۴۵ // نستعلیق چلیپا، ۱۰۹۶ ش (۷) ۲۱۲۵، ملک ۴۲۶/۵ // نسخ، سده ۱۱، ش (۲) ۸۴۷۲،

دانشگاه تهران ۱۴۴/۱۷ // ، سده ۱۱، ش (۳) ۱۴۱۵، هزار و پانصد ۳۶۸ // ، ۱۱۰۰،

ش (۹) ۸۸۷۹، دانشگاه تهران ۲۴۲/۱۷ // ، سده ۱۲ - ۱۱، ش ۱۴۱۰، گلپایگانی ۳۲/۲

// ، ۱۱۲۵، ش (۱) ۳۸۴۰، مسجد اعظم ۶۴۲ // ، محمّد طاهر بن محمّد یوسف

حسینی طالقانی، ۱۱۳۲، ش (۳) ۱۶۰۲، مرعشی ۵/۵ // نستعلیق، محمّد بن عباس علی هزار جریبی، ۱۱۷۷، حسین مفتاح ش (۵) ۱۲۸۹، نسخه ها ۲۷۵/۷ // نسخ، محمّد حسین

بن محمّد صادق قاری قمی، سده ۱۲ ش (۵) ۱۷۳۹، ملک ۳۵۳/۵ // نستعلیق، احمد بن محمّد طاهر، ۱۲۱۸، ش (۱۰) ۲۸۹۶، دانشگاه تهران ۱۷۴۴/۱۰ // ، ملا محمّد مدعوّ به محسن بن ابی حسن کاشانی، ۱۲۲۸ در حیدر آباد، تملّک سید ابو القاسم اصفهانی، الذریعه

۱۱۴/۴ // نسخ، ۱۲۳۳، ش (۲) ۶۸۷۹، مرعشی ۷۵/۱۸ // ، رجبعلی بن آقا محمّد

شفتی، ۱۲۳۸، ش ۱۲۷۶، گلپایگانی ۳۲/۲ // ، عبد الکریم حسینی خوزانی، ۶۵ - ۱۲۵۸، ش (۲) ۴۱۵۵، مرعشی ۱۶۹/۱۱ // ، سید احمد موسوی ۱۲۵۹، ش (۴) ۷۷۹، گلپایگانی ۲۰۹/۲ (ناقص) // نستعلیق، فرج اللّه جهانشاهی، ۱۲۶۴، ش (۲) ۲۷۰۳، دانشگاه تهران ۱۵۸۴/۱۰ // ، علی بن حاج رحیم، ۱۲۶۶، ش (۲) ۱۳۵۱۴، آستا [رویت] //

نسخ، محمّد بن علی اصغر سمنانی، سده ۱۳، ش (۱) ۱۶۸۰۸، آستا [رویت]// ، محمّد

ابراهیم بن محمّد حسن کرباسی، سده ۱۳، ش (۲) ۱۶۴۵۱، آستا [رویت]// ، سده ۱۳، ش (۱) ۱۳۸۸، گلپایگانی ۲۵۳/۲ // ، احمد کرمانشاهی، ۱۳۰۳، ش (۵) ۱۲۸۰۱، آستا [رویت] // ، ۱۳۴۲، ش (۳) ۴۶۳ د، الهیات تهران ۳۰۴/۱ // نستعلیق، ابوطالب، ۱۳۴۶،

ش (۲) ۸۰، آستانه ۲۲۴ // ، سید احمد صفائی خوانساری، سده ۱۴، ش (۲) ۱۱۱۸، هزار و پانصد ۳۴۲ // نسخ، سده ۱۴، مدیر

شانه چی ش (۱) ۳، نسخه ها ۶۰۲/۵ // ،

بی تا، ش ۶۵۳، [۷۲]، الهیات مشهد ۴۳۹/۱ // نستعلیق، بی تا، ش (۲) ۵۵۱ د، الهیات تهران ۳۲۵/۱ // ، ، ش ۱۴۶۲، آستا ۴۱۳/۴ // ، ، ش ۹۸۰۲، مرعشی ۱۳۳/۲۵ // ، عبدالرشید، بی تا، ش ۶۱۰، سلطنتی ۱۰۳/۱ // بی تا، ش (۲) ۱۳۰۸، مسجد اعظم ۵۰۸ // ، ش (۱) ۱۲۵۲، گلپایگانی ۲۴۰/۲ // نسخ، سده ۱۳، ش ۱۵۸۹، الهیات مشهد

۷۲۵/۳ // نستعلیق، بی تا، ش ۱۳۴۴، گلپایگانی ۳۲/۲ (ناقص).

ن . چ

.- تبریز، ۱۲۶۰، (سنگی) ضمیمه خطی ش ۸۱۷، گوهرشاد ۱۱۱۰/۳ // .- تهران: بی نا، بی تا

(به خط طاهر خوشنویس). ۴۸ ص (سنگی) // .- تهران: اسلامیه، بی تا. ۲۴ ص // .- شیراز: موسوی، ۱۳۲۰، ۱۹۸ ص (باعنوان: رسالات: ترجمه الصّلوه، الفت نامه، آئینه شاهی) // به کوشش محمّد علی صفیر .- تهران: افست، ۱۳۴۰، ۱۶۸ ص (با عنوان: نماز "ترجمه الصّلوه")

// .- قم: ۲۲ بهمن، بی تا. ۶۴ ص (با عنوان: نماز یا ترجمه الصّلوه) // .- تهران: نور فاطمه، ۱۳۶۱. ۷۶ ص . (با عنوان: ترجمه الصّلوه "نماز") // به کوشش محمود فیضی .- تهران: محمود فیضی، ۱۳۶۲؛ اسلامی، ۱۳۷۳، ۷۵ ص (با عنوان: فرهنگ نماز) // بی جا: محمّد بهشتی، ۱۳۷۳. ۱۲۸ ص (با عنوان: نماز زمان معراج انسان)

[۲۴]

ترجمه الصّیام

مولّف احکام روزه را به اختصار در هشت دَر گزارش می کند. درهای آن عبارتند از: درِ اوّل: در فضیلت روزه؛ درِ دوم: در اقسام روزه؛ درِ سوم: در شرایط روزه؛ درِ چهارم: در معنی روزه و صفت آن؛ درِ پنجم: در آداب روزه و حرمت ماه رمضان؛ درِ ششم: در خلل روزه و تلافی آن؛ درِ هفتم: در فوات روزه و تلافی آن؛ درِ هشتم: در احکام اعتکاف.

یکم [۵۷]؛ دوم [۷۴]؛ لولوه ۱۲۷؛ کشف الحجب ۱۱۷؛ فوائد ۶۳۶؛ الذریعه ۱۱۴/۴.

آغاز/ سپاس وستایش مر خدای را عزّ وجل که از ماهها ماه رمضان را برگزید سپس موسم روزه این...

انجام/ اعتکاف ده روز آخر ماه رمضان برابری می کند با دو حج و دو عمره

ن . خ

نسخ، عصر مولف، ش (۷) ۱۰۱۷۷، مرعشی ۱۳۸/۲۶ // ، سده ۱۱، ش (۹) ۱۴۱۵، هزار و پانصد ۳۶۹ // نستعلیق، سید احمد صفائی خوانساری، سده ۱۴، ش (۷) ۱۱۱۸، هزار و پانصد ۳۴۲.

ص:۱۵۳

ن . چ

به اهتمام بهمن کریمی .- تهران: بی نا، بی تا، ۱۲۶ ص (باعنوان آیین روزه گرفتن).

[۲۵]

ترجمه الطّهاره

در این رساله مختصر فارسی، مؤلّف احکام طهارت را بنابر آنچه از آیات و احادیث استفاده می شود، در هشت دَر به عدد درهای بهشت برای فرزندش معین الدّین احمد نگاشته و در ماه محرم ۱۰۶۱ آن را به پایان رسانده است. ابواب آن بدین ترتیب است:

درِ اوّل: در فضیلت طهارت و اقسام آن؛ درِ دوم: در شکر نعمت آب و احکام آن؛ درِ سوم: در تعداد خبث و کیفیتِ ازاله آن؛ درِ چهارم: در تعداد تَفَث [زایل کردن ناخن و مو از بدن و از چرک] و کیفیت تطهیر بدن؛ درِ پنجم: در تعداد حدث و رفع آن؛ درِ ششم: در کیفیت وضو و فواید آن؛ درِ هفتم: در کیفیت غسل و فواید آن؛ درِ هشتم: در کیفیّت تیمّم

و فواید آن.

یکم [۵۴]؛ دوم [۷۱]؛ لولوه ۱۲۷؛ کشف الحجب ۱۱۷؛ فوائد ۶۳۶؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۱۱۵/۴.

آغاز/ منّت خدای را تقدّست اسماوه که ارواح مومنان را مبدء فطرت...

انجام/ و پیش از خروج وقت عذرش زایل شود مستحب است که نماز را اعاده کند.

ن . خ

نسخ، سده ۱۱، ش (۶) ۱۴۱۵، هزار و پانصد ۳۶۸ // ، ش (۶) ۶۳۹۸، سپهسالار ۴۱۹/۵ // ، عبد الوهاب بن حاجی محمّد صادق کاشانی، ۱۱۱۷، ش (۷) ۱۴۵۲، الهیات

مشهد ۶۰۰/۲ // ، سده ۱۲، ش (۱) ۱۹۵۸، الهیات مشهد ۹۹۵/۳ // ، سده ۱۳ - ۱۲، ش (۲) ۱۳۸۳، گلپایگانی، ۲۵۲/۲ // نستعلیق، احمد صفائی خوانساری، سده ۱۴، ش (۴)

۱۱۱۸، هزار و پانصد ۳۴۲ // نسخ، بی تا، ش (۴) ۱۰۱۷۷، مرعشی ۱۳۶/۲۶.

ترجمه العقائد

عنوان دیگر:A ترجمه العقائد الدّینیه

رساله مختصری است در بیان اعتقادات شیعه که از قرآن و گفته های اهل بیت در آن استفاده شده است. فیض این رساله را به سال ۱۰۴۳ در هشت باب تدوین نموده است:

درِ اوّل: وجود واجب؛ درِ دوم: وحدانیّت او؛ درِ سوم: صفات او؛ درِ چهارم: پیامبری؛

درِ پنجم: امامت؛ درِ ششم: معاد؛ درِ هفتم: احوال محشر؛ درِ هشتم: بهشت و دوزخ.

یکم [۵۹]؛ دوم [۳۶]؛ امل ۳۰۶/۲؛ لولوه ۱۲۷؛ کشف الحجب ۱۱۸؛ فوائد ۶۳۵؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۱۱۷/۴.

آغاز/ حمد بی حدّ وثنای بی عد خداوند جهان آرای دلگشای را که صوامع قدس آسمان را مزیّن ساخت

کو تو زشراب می شوی مست

ما را ساقی رباید از دست

انجام/

ن . خ

نسخ، حسین بن حاجی غیاث، ۱۰۵۸، ش ۵۷۸۵، مرعشی ۱۷۰/۱۵ // نستعلیق، نور الـدین محمّد بن محمود حکیم، ۱۰۶۷، ش (۸) ۴۵۰۶، سپهسالار ۴۲۰/۳ // ، ۱۰۶۹، ش (۴۸) ۵۱۸۰، مجلس ۳۴۲/۱۴ // ، ۱۰۷۳، ش (۲) ۴۷۷، ملك ۳۴/۵ // نسخ، محمّد سعید بن محمّد تقی خاتون آبادی، ۱۰۸۰، ش (۵) ۴۳۶۷، مرعشی ۳۶۷/۱۱ // نستعلیق چلیپا، ۱۰۸۱، ش (۲۳) ۴۸۰۵، مجلس ۲۱۳/۱۳ // نسخ، محمّد شفیع بن محمّد مقیم (شاگرد مؤلف)، ك . امیر المومنین نجف ش ۲۲۹۷ (یادداشتهای عزیز طباطبائی)، نسخه ها ۱۰۸۶/۲ // ، عصر مولف، ش (۱) ۱۰۱۷۷ مرعشی ۱۳۴/۲۶ // نسخ چلیپا، سده ۱۱، ش (۷)

۳۹۱، سنا ۲۳۵/۱ // نسخ، سده ۱۱، ش (۲) ۱۴۱۵، هزار و پانصد ۳۶۸ // ، ۱۱۰۲ - ۱۰۹۷، ش (۵) ۴۳۷۱، دانشگاه تهران ۳۳۳۹/۱۳ // نستعلیق، ۱۱۱۹، ش (۲) ۵۹۰۳، مجلس ۲۹۵/۱۷ // کتابت محمود مؤمن بن اسماعیل طباطبایی، ۱۱۱۹، ش (۴) ۸۵۶، مسجد اعظم ۴۸۳ // محمّد باقر شریف، ۱۱۲۱، آخوند همدان ش (۲) ۱۳۳، رشت و همدان

۱۳۸۳ // نسخ، ۱۱۳۲، ش (۲) ۷۰۰۱، مجلس ۲/۲۵ // نستعلیق، سده۱۲ - ۱۱، ش (۱۷) (۸۰۳۳) M ۲۵۱// نستعلیق، سده ۱۲، ش ۹۵۰۵، مرعشی ۲۵۸/۲۴ // ، محمّد شریف، سده ۱۲، ش (۱) ۱۹۶۳ ملی ۴۴۰/۴ // کتابت سده ۱۲ - ۱۱، ش (۶) ۱۳۸۳، گلپایگانی ۲۵۲/۲ // نستعلیق، احمد بن محمّد طاهر، ۱۲۱۸، ش (۱) ۲۸۹۶، دانشگاه تهران ۱۷۴۴/۱۰ // ، محمّد علی بن علی نقی، ۱۲۲۲، ش (۲) ۱۶۶۱۶، آستا [رویت] // کتابت

ملا محمّد مدعوّ به محسن بن ابو الحسن کاشانی، ۱۲۲۸ در حیدر آباد، تملّک سید ابو القاسم

اصفهانی، الذریعه ۱۱۷/۴ // نستعلیق، ۱۲۵۴، جوادی ش (۱۱) ۱۶۶، ادبیات تهران ۳۱/۳ // نسخ، ۱۲۵۸، جوادی ش (۲) ۳۴۴، ادبیات تهران ۳۱/۳ // نستعلیق، ۱۲۹۹، ش (۱) ۱۷۶۶، فیضیه ۱۳۱/۳ // نسخ، سده ۱۳، ش (۹) ۱۱، آستانه ۱۹۰ // نستعلیق، سده ۱۳، ش ۲۴۴۸ ف، ملی ۵۸۶/۵ // ، ، لس آنجلس ش (۲) M ۶۳۷، نسخه ها ۶۸۵/۱۲ و ۱۱ // نسخ، ، جوادی ش (۷) ۲۰۵، ادبیات تهران ۳۱/۳ // ، محمّد بن علی اصغر سمنانی،

، ش (۲) ۱۶۸۰۸، آستا [رویت]// نستعلیق، سید احمد صفائی خوانساری، اواسط سده ۱۳، ش (۱) ۱۱۱۸، هزار و پانصد ۳۴۲ // شکسته نستعلیق، ۱۳۷۰، ش (۱) ۶۶۷، ملی ۱۶۸/۲ // نستعلیق، بی تا، ش (۲) ۱۲۵۲، گلپایگانی ۲۴۰/۲ // ، ، ش ۶۰۵۰ ضمیمه ۴۰۸۱، آستا ۴۷/۴ // ، ، ش (۲) ۱۴۸۹، مسجد اعظم ۵۱۹ // تملک محمّد رضا بن سید میرزا یوسف طباطبائی تبریزی، الذریعه ۱۱۷/۴.

ن . چ

به انضمام ترجمه الشّریعه - و - ترجمه الصّلوه .- تهران: بی نا، ۱۲۶۰ ق (سنگی) // به کوشش بهمن کریمی، به انضمام زاد السالکین - و - ترجمه الصّلوه - و - الفت نامه .- تهران: کانون معرفت، [۱۳۳۱ ش].

[۲۷]

التّسنیم

مثنویی است از فیض. گلزار قدس

ص:۱۵۶

[۲۸]

تسهیل السّبیل بالحُجّه فی انتخابِ کشف المحجّه

عنوان دیگر: منتخب کشف المحجّه لثمره المهجه

کشف المحجّه شامل اندرزهایی است که سید بن طاووس برای فرزندش مّحمد نوشته و شهرت فراوانی پیدا کرده است. کتاب تسهیل السّبیل گزیده ای است از آن کتاب با افزودگیهایی از فیض، در دو فن. اوّل: متعلّق به علم؛ دوم: متعلّق به عمل.

فیض این کتاب را در ۹۰۰ بیت در سنه ۱۰۴۰ تدوین نموده است.

یکم [۳۸]؛ دوم [۴۲]؛ لولوه ۱۲۶؛ روضات ۹۲/۶؛ کشف الحجب ۱۲۲؛ فوائد ۶۳۵؛ ایضاح ۲۸۷/۱؛ الذریعه ۲۰۵/۲۰؛ ۱۸۲/۴.

آغاز/ الحمدللّه الذی سهّل السبیل واوضح الدلیل وان کان اکثر الناس عن المحجه لفی تضلیل...

انجام/ فمن اورد علیک ما ینقض هذا الاصل فلا تقبله وجرّد باطنک لذلک تری برکاته عن قریب وتفوز مع ا لفائزین.

ن . خ

نسخ، ۱۰۵۹، ش (۵) ۲۶۵، گلپایگانی ۲۳۱/۱ // ، عقیل بن رکن الدین مسعود حسینی کاشانی، مقابله ۱۰۷۵، ش ۲۳۱۲، مرعشی ۲۹۳/۶ // نستعلیق، بی تا، ش ۳۵۲۱، آستا [رویت] // ، ش ۲۳۷۶، فیلمها ۳۶۵/۱.

ن . چ

به انضمام تحف العقول ابن شعبه .- تهران: بی نا، ۱۳۰۳ ق . (سنگی) // تحقیق موسسه ال البیت .- تهران: موسسه البحوث و التحقیقات الثقافیه، ۱۴۰۷. ۶۰ ص .

[۲۹]

تشریح العالم

مولّف این اثر را در تشریح عالم در دو مقاله به سال ۱۰۹۰ نگاشته است. و در آن به بیان هیأت عالم، اجسام، ارواح و کیفیّت آنها و حرکات افلاک، عناصر و انواع بسائط و مرکبات

در ضمن سه هزار بیت می پردازد.

یکم [۲۳]؛ دوم [۶۰]؛ لولوه ۱۲۴؛ روضات ۹۲/۶؛ کشف الحجب ۱۲۳؛ فوائد ۶۳۶؛ ایضاح ۲۹۰/۱؛ الذریعه ۱۸۹/۴.

آغاز/ بسمله، الحمد للّه... فیقول... محمّد بن مرتضی المدعوّ بمحسن... انّ فی خلق السموات و الارض لآیات للمومنین.

انجام/ هذا ما یهتدی به الانسان... وقد تم لثلث... والحمد للّه اولا وآخرا.

ن . خ

نستعلیق، مولّف (فیض)، ۱۰۹۰، مشکوه ش ۳۴۹، دانشگاه تهران ۸۵۹/ (۱) ۳ // ، شجاع الدّین محمّد مشهدی بن سلطان حیدر رضوی، ۱۱۱۴، ش ۱۵۷۱۸، آستا [رویت]// نسخ، بی تا، ش ۶۰۹، آستا ۲۱۸/۴. آغاز/ السفر الرابع و کون رجحان الکف ردعا عن...

[۳۰]

التّطهیر

عنوان دیگر:A التّطهیر فی تهذیب الاخلاق B تطهیرالسّر C

تطهیرالقلوب

منتخبی است از کتاب "النّخبه" در بیست و یک باب در چگونگی زدودن باطل از صفات رذیله و کسب نمودن صفات و اخلاق پسندیده که فیض آن را در پانصد بیت نگاشته است.

ص:۱۵۸

یکم [۹]؛ دوم [۵۵]؛ لولوه ۱۲۳؛ روضات ۵۴۵؛ قصص ۲۵۳؛ کشف الحجب ۱۲۵؛ فوائد ۶۳۶؛ الذریعه ۲۰۱/۴.

آغاز/ بسمله. الحمد للّه الذی طهّر قلوب اولیائه من رذائل الاخلاق. امّا بعد فهذه رساله فی بیان...

انجام/ و نفی الخواطر فانها شاغله واکل الحلال والذکر الدائم والتسلیم له تعالی فی کل حال و اللّه الموفق والمعین.

ن . خ

شکسته نستعلیق، نصیرالدین سلیمان بن علم الهدی، ۱۱۴۰، ش (۵) ۳۸۱۸، مجلس ۱۸۴۲/ (۴) ۱۰ // نسخ، ۱۲۹۰، ش (۱۲) ۱۴۰۱، مرعشی ۱۷۷/۴ (B) // نستعلیق، محمّد بن محمّد باقر کاشانی، ۱۲۹۱، ش (۸) ۳۵۹۴، دانشگاه تهران ۲۶۰۶/۱۲ (C) // نسخ، سده ۱۳، ش ۳۲۶۲، مجلس ۸۶۷/ (۲) ۱۰ // ، احمد بن ملاعبدالرحیم قزنچائی اندری، ۱۳۰۴، ش

(۴) ۱۰۴۴، الهیات مشهد ۲۱۱/۲.

ن . چ

در تهران چاپ شده است. الذریعه ۲۰۱/۴.

[۳۱]

تفسیر آیه امانت

از فیض کاشانی در مورد تفسیر آیه کریمه "عرض امانت": اِنّا عَرَضْنا الاَمانَهَ علی السَّمواتِ و الْاَرضِ و الجِبالِ فَاَبَیْنَ اَنْ یَحْمِلْنَها و اَشْفَقْنَ مِنها و حَمَلَها الاِنسانُ اِنَّهُ کانَ ظَلُوما جَهُولا. (احزاب /۷۲)سؤال می شود. او در این رساله کوتاه به تفسیر آیه مذکور می پردازد.

یکم [۸۸]؛ الذریعه ۳۲۴/۴.

آغاز/ اما بعد؛ از تفسیر آیه کریمه عرض امانت سوال کرده بودند، جواب آن موقوف...

انجام/ کما ورد در حضیض قعر جحیم وعذاب الیم ماند... والاشارات الربانیه و التنبیهات و النبویه والعلم عند اللّه.

ن . خ

نسخ، ۱۰۹۱، ش (۵) ۱۴۳۹، فیلمها ۶۰۱/۱ // ، سده ۱۳، ش (۵) ۳۲۶۲، مجلس ۸۷۰/ (۲) ۱۰ // ، محمّد علی بن عبد الخالق مصاحبی نائینی (متخلّص به عبرت)، ۱۳۳۸، ش (۲) ۴۷۰۲، مجلس ۸۵/۱۳ // ، بی تا، ش (۳) ۱۷۱۲، مجلس ۲۴۸/ (۱) ۹.

[۳۲]

تقویم المُحسنین

عنوان دیگر:A احسن التّقویم

این کتاب در شناختِ نیک و بدِ ساعات و ایّام نگاشته شده و مؤلّف در آن کوشیده باورهای مردم را درباره خوب و بد یا سعد و نحس زمانها مورد بررسی قرار دهد. اقوال و

باورهایی که پشتیبان حدیثی دارند، شرعی و معتبر شناخته می شوند و آنچه را در خارج این چار چوب قرار می گیرد، تخمین و حدسیات منجّمان شمرده می شوند و غیر قابل اعتنا.

کتاب در یک مقدمه و یک فصل، ۱۶ جدول، یک تکمله، نصیحت و خاتمه تدوین شده و مولّف آن را برای روشن شدن توده مردم از عبارات خرافی تقویم المنجّمینِ سید

منجّم محمّد لاهیجی نوشته است. فیض نخست این کتاب را تقویم المحسنین و سپس احسن التّقویم نامید.

روضات ۹۲/۶؛ کشف الحجب ۲۶؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۴۰۰/۴.

آغاز/ بسمله. الحمد للّه الذی خلقنا فی احسن التقویم و هدانا للدین القویم...

انجام/ فافزعوا الی اللّه عزّ و جلّ ثم ارجعوا الیه...

ن . خ

نسخ، محمّد طاهر بن سید علی ابو الوفائی حسینی شیرازی، ۱۰۸۵، ش (۳) ۶۸۴۴، مرعشی ۷۸/۱۸ // ، سده ۱۱، لس آنجلس (۱) M ۱۵۰۱، نسخه ها ۷۳۸/۱۲ و ۱۱ // نستعلیق، سده ۱۲، ش (۴) ۵۸۸۷، دانشگاه تهران ۱۳۲/۱۶ // نسخ، سده ۱۲، ش (۱) ۲۰۳۸ ع، ملی

۱۳۱/۱۱ // کتابتِ عباسعلی اسدآبادی، ۱۲۱۹، ش (۳) ۱۶۰۲ ع، ملی ۱۳۴/۱۰ // نسخ،

محمّـد علی بن علی نقی، ۱۲۲۲، ش (۴) ۱۶۶۱۶، آستا [رویت]// کتابت سده ۱۳ - ۱۲، ش (۲) ۱۳۲۲، گلپایگانی ۲۴۷/۲ // نسخ، محمّد حسین جویمی، ۱۲۴۹، ش ۱۱۱، ملی فارس

۹۶/۱ // کتابت سده ۱۳، ش (۱) ۷۱۸۸، مجلس ۴۵۳/۱۹ // سده ۱۴، ش (۵) ۵۴۹، هزار و پانصد ۲۶۵ // نسخ، علی اصغر بن ابی الفتح حسینی مرعشی، بی تا، ش (۲) ۸۶۸۶، دانشگاه

تهران ۱۹۹/۱۷ // ، بی تا، ش ۱۶۵۸، آستا [رویت]// بی تا، رشت ش (۱) ۲۲، رشت و همدان ۱۱۹۶ // بی تا، نشر فرهنگ ش ا ت ۸۲، رشت و همدان ۱۱۹۶.

ترجمه

محمّـد عباس بن محمّـد بیک متخلّص به ناسخِ قاجار به درخواست حاجی محمّـد سعید بن لطف اللّه آن را با عنوان تقویم سعیدی ترجمه نموده است. گویا از این کتاب، ترجمه دوّمی توسط مترجمی ناشناس در سده ۱۲ نیز صورت گرفته است.

ن . خ شکسته نستعلیق، ۱۱۲۷، ش (۱) ۳۰۹۵، ملک ۲۱۱/۶. آغاز/ بسمله. حمدی که منجمان حکمت ایجاد و مستخرجان نجوم. انجام/ و باز دیگر ارزانی یابد. // نستعلیق، سده ۱۲، ش (۴) ۵۹۰۴، دانشگاه تهران ۱۴۲/۱۶ // شکسته نستعلیق، ۱۱۹۵، ش (۲) ۱۱۴۴۹، مجلس ۴۳۸/۱۹ (مترجم ناشناس) آغاز/ الحمد للّه الذی خلقنا فی... اما بعد

چون می دیدم که جمع کثیر از خواص... انجام/ و به سوی او در همه کاری مرجع و مآب، تمام

شد. // نستعلیق، سده ۱۲، ش (۱) ۵۸۸۷، دانشگاه تهران ۱۳۲/۱۶. (مترجم ناشناس) آغاز/

سپاس و ستایش مختص خداوندی است که خلق [کرد] ما را در نیکوترین خلقها... انجام/ اهمال مکنید به عمل کردن به این احادیث و اخبار و اللّه الموفق المرشد... فی کل الامور و المآب // نستعلیق، بی تا، ش (۱) ۴۶۶۱، دانشگاه تهران ۳۶۱۳/۱۴ (مترجم ناشناس) آغاز/ حمد و سپاس خداوندی را که آفرید ما را در احسن تقویم... انجام/ چه این اخبار نورشان درخشنده است.

ن . چ

.- بمبئی: چاپخانه اسلام، ۱۳۰۲ ق.(سنگی) // به ضمیمه مسار الشیعه و رساله صیغ العقود

ص:۱۶۱

ملاّ محمّد جعفر و ملا محمّد یوسف استر آبادی .- تبریز: بی نا، ۱۳۱۳ ق. (سنگی) // .- همانجا: بی نا، ۱۳۱۵ ق. با ترجمه فارسی بین سطور. (سنگی).

[۴۰]

تنفیس الهموم

مثنویی است از فیض. گلزار قدس

[۳۳]

تنویر المواهب

تعلیقه ای است بر کتاب المواهب العلیّه منسوب به کاشفی (م. ۹۱۰). فیض در این اثر سه هزار بیتی می کوشد آن مواردی را که در تفسیر آیات و شأن نزول مخالف عقاید امامیّه است، روشن نماید.

یکم [۳۰]؛ دوم [۹۱]؛ لولوه ۱۲۵؛ کشف الحجب ۱۴۵؛ فوائد ۶۳۶؛ ایضاح ۳۳۵/۱؛ الذریعه ۴۷۱/۴.

[۳۴]

ثناء المعصومین

عنوان دیگر:A دوازده امام B الصلوات و التحیّات

رساله مختصری است در ثنا و صلوات بر ائمه معصومین - علیهم السلام - که در آن برخی از محامد و بزرگواریهای ایشان بیان شده است. مولّف این رساله شصت بیتی را همسان التّحیه خواجه نصیر بلکه والاتر از آن می داند.

علم الهدی نیز رساله ای با نام الصّلوات و التّحیات دارد.

ص:۱۶۲

یکم [۴۹]؛ ریحانه ۳۷۶/۴؛ الذریعه ۸۶/۱۵، ۸۶/۵، ۱۶/۵، ۳۹۲/۲.

آغاز/ اللهم اجعل شرائف صلواتک ونوامی برکاتک وقوائم رحماتک واطائب تسلیماتک علی عبدک...

ن . خ

نسخ، یاقوت بن عبد اللّه حیدر آبادی، ۱۰۶۹، تملکِ سید ابو القاسم ریاضی خوانساری، الذریعه ۱۶/۵ // ، سده ۱۱، ک . لس آنجلس ش ۸) ۱۵۰۱ M)، نسخه ها ۷۳۹/۱۲ و ۱۱.

[۳۵]

جلاء القلوب

عناوین دیگر:A جلاء العیون B

اذکار القلوب C ذکر خفی D

رساله آداب الذکر E القول السدید

این اثر در فضیلت ذکر و انواع آن در شش فصل تدوین شده است. مولّف بر این باور است که به جای آوردن ذکر و دوام بر آن، محبت باری تعالی را به ارمغان می آورد. فصول

ششگانه کتاب عبارتند از:

الفصل الاول: فی الحث علی الدوام الذکر؛ الفصل الثانی: فی ان الذّکر و الحبّ متلازمان؛ الفصل الثالث: فی انّ المحبه علی مقامات؛ الفصل الرابع: فی بیان کمال المحبّه؛ الفصل الخامس: فی انّ محبه اللّه فی عرضه المزید؛ الفصل السادس: فی الانموذج

من اشعار المحبّه.

یکم [۲۲]؛ دوم [۱۹]؛ لولوه ۱۲۴؛ روضات ۹۲/۶؛ کشف الحجب ۱۵۷؛ فوائد ۶۳۵؛ ایضاح ۳۶۳/۱؛ الذریعه ۲۱۰/۱۷، ۱۲۵/۵.

آغاز/ یا من به السلوی والیه المشتکی لا تخلنا من ذکرک ولا تحرمنا زلفاک و انسنا بالذکر الخفی...

انجام/ اللهم نوّر ظاهری بطاعتک وسری باستقلال اتصال حضرتک یا ذاالجلال

ص:۱۶۳

والاکرام بمّنک وجودک.

ن . خ

نسخ، ۱۱۰۰، ش (۵) ۵۶۸۱، مرعشی ۷۹/۱۵ (B) // نستعلیق، سلیمان بن علم الهـدی محمّد کاشانی، اوایل سده ۱۲، ش (۲۰) ۸۲۳۱، دانشگاه تهران ۶۶/۱۷ // نسخ، محمّد شفیع بن علی نقی ابهری، ۱۱۲۴، ش (۳) ۲۹۸۲، مجلس ۲۹۱/۱۹ (C) // شکسته نستعلیق، محمّد زمان بن کلبعلی متطیب خراسانی، ش (۱۶۹) ۴۰۵۷، ملک ۱۰۲۳/۷ (D) //

نستعلیق، بی تا، ش ۹۰۵۴، ضمیمه ۶۰۵، آستا [رویت] // ، تملّکِ شیخ محمّد سلطان المتکلّمین، الذریعه ۱۲۵/۵ (E).

[۳۶]

جواب من سأل من کیفیّه علم اللّه

- سبحانه - قبل الایجاد

عناوین دیگر:A

جواب عن السؤال فی کیفیه علم اللّه B جواب الابهری

C

جواب مسأله من ابهر

فیض این رساله را در پاسخ سوال یکی از فضلای ابهر درباره کیفیت علم باری تعالی به موجودات قبل از وجود آنها نگاشته است. وی اصل شبهه در این مورد را بررسی و سپس به صورت مستدل پاسخ می دهد.

ریحانه ۳۷۶/۴؛ الذریعه ۱۷۲/۵.

آغاز/ کتب بعض الافاضل من سکان ابهر... لقد سألت ایها الاخ العزیز اعزک اللّه فی الدارین.

انجام/ و سعه حدقته وفوق کل ذی علم علیم وکتب هذه...

ن . خ

نسخ، ۱۰۹۱، ش (۴) ۱۴۳۹، فیلمها ۶۰۱/۱ (A) // شکسته نستعلیق، نصیر الدین سلیمان (محسن)، ۱۱۴۰، ش (۶) ۳۸۱۸، مجلس ۱۸۴۲/ (۴) ۱۰ // نسخ، ۱۲۹۰، ش (۶) ۱۴۰۱،

مرعشی ۱۷۵/۴ (C) // ، سده ۱۳، ش (۴) ۳۲۶۲، مجلس ۸۷۰/ (۲) ۱۰ // ، احمد بن ملا عبدالرحیم قزنچائی اندری، ۱۳۰۴، ش (۳) ۱۰۴۴، الهیات مشهد ۲۱۰/۲ // تملّکِ

کتابخانه ملا محمّد علی خوانساری در نجف، الذریعه ۱۷۲/۵ (B).

[۳۷]

جهاز الاموات

عنوان دیگر:A مسائل احکام الجنائز مع الاشاره الی دلائلها B رساله فی الجنائز (فوائد)

در احکام مهم اموات و کفن و دفن اموات می باشد. این رساله مختصر با اشاره به ادله مسائل و اختلاف علما در دوازده فصل کوتاه تدوین شده است به این ترتیب: فی المرض؛ الوصیه؛ الاحتضار؛ التغسیل؛ التحنیط؛ التکفین؛ التشییع؛ الصلاه؛ الدفن؛ اللواحق؛ التعزیه و العیاده عن المیت.

یکم [۷۴]؛ دوم [۸۹]؛ لولوه ۱۲۹؛ کشف الحجب ۱۶۸؛ کشف الاستار ۲۰۲/۳؛ فوائد ۶۳۶؛ الذریعه ۲۹۸/۵.

آغاز/ الحمد للّه الذی جعل کل نفس ذائقه الموت لیتوفوا اجورهم والصلاه

انجام/ بشرط ان لا یکون منافیا للشرع للامر به فی الایه وترتّب الاثم علی تبدیلها.

ن . خ

نسخ، حسین بن منصور سبزواری، ۱۰۶۷، ش (۳) ۴۶۷۷، مرعشی ۲۶۳/۱۲ // ، علم الهدی، ۱۰۹۷، ش (۴) ۸۲۳۰، دانشگاه تهران ۶۳/۱۷ (A) (آقا بزرگ نسخه ای با تاریخ کتابت ۱۰۵۷ به خط علم الهدی در مجموعه مشکوه معرفی می کند که احتمالاً همین نسخه است) // ، سده ۱۱، ش (۲) ۱۲۶۲ ع، ملی ۲۵۱/۹ // شکسته نستعلیق بی نقطه و چلیپا،

۱۱۰۷، ش (۲) ۵۷۴۷، ملک ۱۷/۹ // نسخ، سده ۱۲، ش (۳) ۸۱۲۵، سپهسالار ۱۳۱/۴.

ص:۱۶۵

[۳۸]

الحقّ المبین فی کیفیّه التّفقه فی الدّین

مولّف، این رساله را در چگونگی فراگرفتن دین و تکلیف انسان در اختیار آن، در یک مقدمه، مقصد و خاتمه به سال ۱۰۶۸ در ضمن ۲۵۰ بیت نگاشته است. وی مراجعه کنندگان را برای بسط بیشتر کلام، به سایر کتابهایش همچون الاصول الاصلیه، تسهیل السبیل و سفینه النجاه حواله می دهد. آقا بزرگ چند نسخه از آن را با عنوان الافق المبین رؤیت کرده است. (الذریعه ۲۶۱/۲)

یکم [۳۶]؛ دوم [۵۳]؛ امل ۳۰۵/۲؛ لولوه ۱۲۶؛ کشف الحجب ۱۹۷؛ فوائد ۶۳۵؛ الذریعه ۳۸/۷.

آغاز/ الحمد للّه رب العالمین والصلاه علی رسول اللّه واهل بیته، اما بعد فیقول خادم علوم الدین...

انجام/ و المسمی بتسهیل السبیل واللّه یقول الحق ویهدی السبیل والحمد للّه اولاً وآخرا.

ن . خ

نسخ، علم الهدی، ۱۰۷۵، خانقاه احمدیه ش (۳) ۹۰، نسخه ها ۲۲۱/۵ // ، سده ۱۲ - ۱۱، وقفی حکمت ش (۱) ۲۳۶، ادبیات تهران ۵۳ // ، ۱۱۳۶ (کتابت در قم، حین محاصره افغان)، ش (۱) ۱۵۰۵، گلپایگانی ۲۶۱/۲ // نستعلیق، ۱۱۳۷، ش (۱) ۴۳۷۷، مجلس ۸۷/۱۲ // ، یونس بن عبداللّه آشتیانی قمی، ۱۲۳۲، ش (۲) ۲۷۹۲، مرعشی ۳۵۵/۷ // نسخ، ۱۲۶۵، ش (۲) ۱۸۳۷، ملک ۳۷۷/۵ // ، ملا فرج اللّه بن ابراهیم تبریزی، ۷۱ - ۱۲۷۰، ش (۲) ۸۷۷۸، مرعشی ۳۱۰/۲۲ // ، علی بن محمّد علی حسنی، سده ۱۳، ش (۳) ۹۵۲۲، مرعشی ۲۷۵/۲۴ .

ن . چ

در الاصول الاصلیه به کوشش میر جلال الدین محدّث ارموی .- تهران: بی نا، ۱۳۴۹.

ص:۱۶۶

[۳۹]

الحقایق

عنوان دیگر: A

الحقایق فی اسرار الدّین B الحقایق فی محاسن الاخلاق

این اثر عربی از آخرین تالیفات فیض است و کتابی است جامع و مختصر در بیان اخلاق حمیده و ذمیمه و اعمال نیک و بد، مبنی بر قواعد عقلی و مأثورات شرعی. مولّف در این کتاب به بیان اصول ملکات فضایل و رذایل و آداب عبودیت و اسرار عبادت می پردازد.

کتاب در شش مقاله، و هر مقاله مشتمل بر ابواب و فصولی است به این ترتیب:

مقاله اوّل: در علم و عقاید و معرفت نفس؛ دوم: در بیان مساوی اخلاق و کیفیت تهذیب؛ سوم: در نکوهش دلبستگی به دنیا و مال و جاه دوستی؛ چهارم: در بیان مکارم اخلاق؛ پنجم: در اسرار عبادت؛ ششم: در اعمال صالحه از تفکّر و تدبّر و محاسبه و مراقبه و توبه و آداب دوستی و معاشرت.

فیض این گزیده را از اثر معروف خود المحجّه در سال ۱۰۹۰ تلخیص نموده است.

یکم [۱۵]؛ دوم [۱۵]؛ لولوه، ۱۲۳؛ روضات، ۹۱/۶؛ الذریعه ۲۸/۷؛ مرعشی ۳۲/۴.

آغاز/ الحمد للّه الذی نوّر قلوبنا بنور الایمان وعرفنا من اسرار الحدیث والقرآن و الصلاه و السلام علی محمّد سید المرسلین

انجام/ و لنختم الکلام الحامدین للّه مصلین علی نبیه واهل بیته علیه وعلیهم الصلاه والسلام و الحمد للّه رب العالمین.

ن . خ

نسخ، علم الهدی، کتابت از روی نسخه مولّف، ش ۵۸۴۲، سپهسالار ۳۲۱/۴ // ، نور الدین محمّد بن مرتضی، ۱۰۹۱، ش ۳۹۲، مشکوه ۶۶۰/ (۱) ۳ // ، محمّد رضا، ۱۰۹۳،

(تملک علم الهدی)، ش ۲۲۰، سنا ۱۰۳/۱ // ، محمّد امین بن عبد الوهاب، ۱۰۹۳، ش

ص:۱۶۷

۱۵۴۱، الهیات مشهد ۶۸۲/۲ // کتابت سده ۱۱، ش ۶۴۰، هزار و پانصد ۱۱۶ // نسخ، موسی بن عزیز اللّه طالقانی، ۱۰۸۴ (؟) [سده ۱۱]، ش ۵۳۶۲، مجلس ۲۷۰/۱۶ // ،

۱۰۹۸، ش (۲) ۸۴۸، گوهر شاد ۱۱۵۰/۳ // محمّد تقی، ۱۱۰۰، ش ۱۷۹۸، فیضیه ۹۹/۱ // ، کریم بن میر عبد الرحیم حسنی، ۱۱۰۴، ش ۱۷۰، حجتیه ۵۶ // ، ۱۱۰۴،

ش ۱۵۷۶۷، آستا [رویت] // ، ۱۱۰۵، ش ۶۴۳۵، دانشگاه تهران ۲۶۵/۱۶ // ، محمّد بدیع، ۱۱۰۸، ش ۹۵۷۶، مرعشی ۳۱۴/۲۴ //، ابو الحسن بن محمّد حکیم رضوی، ۱۱۱۵، ش ۱۶۳۹، فیضیه ۹۹/۱ // ، صفر ۱۱۱۷، ش ۵۹۹۵، آستا ۴۰۷/۶ // ، محمّد

سعید بن ذوالفقار، ۱۱۲۹، ش (۱) ۲۲۱، ملی فارس ۱۹۳/۱ // نسخ، ۱۱۳۱، تملّک حاج سید مهدی روحانی، آشنایی با، دفتر اول /۴۴۷ // ، ظهر الدین محمّد الحسینی الحافظ،

۱۱۳۵، ش ۱۲۲۳، مرعشی ۳۳ – ۳۲/۴ // ، بی تا (تاریخ وقف ۱۱۴۲)، تملک واعظ زاده

خراسانی، مقالات کنگره کتاب [در حال چاپ] // و نستعلیق، ۱۱۴۷، آخوند همدان ش ۴۶۸، رشت و همدان ۱۳۲۲ // کتابت ۱۱۶۶، تملّک کتابخانه رضوی، الذریعه ۲۸/۷ // نسخ، ۱۱۷۷، ش ۵۹۹۵ ض ۸۳۹، آستا ۴۰۷/۶ // ، محمّد هادی، ۱۱۹۱، ش ۱۲۷۰، سپهسالار ۳۲۰/۴ // نستعلیق، ابن محمّد معصوم، ۱۱۹۶، ش (۱) ۱۰۰۳۵، آستا [رویت] //

، صادق نوری مازندرانی، ۱۱۹۷، ش ۷۶۲۵، آستا ۴۰۷/۶ // نسخ، ۱۱۹۸، ش ۲۱۷۶،

ملک ۲۶۳/۱؛ انجام/ فارحم الیک فقری و فاقتی... و صار تاریخ ختمه (ختمنا) // کتابت سده ۱۱ و ۱۲، ش ۲۷۲۳، مسجد اعظم ۱۵۵ // نستعلیق، سده ۱۲، ش ۱۰۳۲ ع، ملی ۳۴/۹ // نسخ، محمّد مومن بن غلام علی بن ابی طالب، سده ۱۲، ش (۱) ۴۷۱، ملی ۳۹۳/۷ // نستعلیق، سده ۱۲، لس آنجلس M۱۷۳، نسخه ها ۱۷/۱۲ و ۱۱ // نسخ، ۱۲۱۴، ش ۱۹۱ د، الهیات تهران ۵۴۲/۱ // ، ۱۲۱۸، ش ۵۰۷، گوهرشاد ۶۱۴/۲ // ، محمّد حسین

فریدنی، ۱۲۳۶، ش ۲۴۹۴، ملک ۲۶۳/۱ // کتابت ۱۲۳۷، ش (۱) ۱۱۹۵، مسجد اعظم ۵۰۰ // نسخ، عبد العظیم بن حسین کاشانی، ۱۲۴۱، ش ۵۷۹۷، سپهسالار ۳۲۰/۵ // ، عبد

الحمید بن محمّد رضا تفریشی، ۴۸ – ۱۲۴۵، ش (۴) ۱۰۲۱۶، مرعشی ۱۸۸/۲۶ // ، زین العابدین محمّد بن عبدالکریم، ۱۲۴۸، ش ۳۲۶۴، عمومی اصفهان ۲۴۲/۱ // نستعلیق،

محمّد طاهر بن محمّد صالح حسینی مازندرانی، ۱۲۵۲، ش (۵) ۲۹۴۹، دانشگاه تهران ۱۸۳۲/۱۰ // نسخ، ۱۲۶۲، ش ۶۴۳۶، آستا ۴۰۷/۶ // ، حسن بن محمّد خوانساری،

۱۲۶۶، ش ۱۱۸۷ ع، ملی ۱۷۲/۹ // ، عبد اللّه بن محمّد خوانساری، ۱۲۶۷، ش (۱) ۸۲۹۹، دانشگاه تهران ۱۰۱/۱۷ // ، زین العابدین بن عبداللّه خراسانی مشهدی، ۱۲۶۸،

خیرات خان ش ۹۵، رشت و همدان ۱۷۴۱ // ، ۱۲۷۰، ش (۳) ۲۰۸ ج، الهیات تهران ۱۸۳/۱ // ، رجب ۱۲۷۵، ش (۷) ۹۴۵، ملک ۲۱۹/۵ // کتابت ۱۲۷۹، تملک آقای

وصال ش ۱۲، نسخه ها ۲۹۱/۵ // محرم ۱۲۸۵، کتابت اسماعیل بن حاجی مقیم سمنانی

سرخه ای، ش (۱) ۸۲۶۵، دانشگاه تهران ۹۳/۱۷ // نسخ، نایب الصدر، رجب ۱۲۹۷، ش

(۱) ۱۴۱۸، دانشگاه تهران ۹۰/۸ // ، سده ۱۳، ش ۴۸ د، الهیات تهران ۵۴۲/۱ // ،

ص:۱۶۸

(موقوفه احمد میرزا ۱۳۳۰)، ش ۸۱۴۶، آستا ۴۰۷/۶ // نستعلیق، بی تا، ش ۳۵۲۵، آستا ۴۰۶/۶ // نسخ، بی تا، ش ۳۴۶۲، آستا [رویت] // ، ابن مرحوم محمّد حسین ابوالقاسم، بی تا، ش ۴۹۵۲، مجلس ۲۲۴/۱۴ // ، ، بی تا، آخوند همدان ش ۲۵۸، رشت و همدان ۱۳۲۲ (آغاز و انجام افتاده) // بی تا، ملی فارس ش (۱) ۶۸۶ انجام/ فی نفسه مکروه من اهدی القسمین و یقوی انتصاله فی قلبه تحراق قلبه بسبب استعاره // ، تملک حاجی

میرزا حسین نوری، آشنایی با چند نسخه خطی، ۱۳۸/۱ // ، ش ۳۴۰، مدرسه حجتیه ۵۶

// ، حسینیه شوشتریها ش ۲۲۷، نسخه ها ۷۹۸/۱۲ و ۱۱ // ، تملّک اسد اللّه خاکپور، نسخه ها ۵۶۶/۷ // ، تملّک علی اکبر فیاض ش (۱) ۹۹، نسخه ها ۶۹۹/۷.

ترجمه

ترجمه الحقایق/ نورالدّین محمّد بن مرتضی در ۲۴ ربیع الاول ۱۰۹۸ ق.

ن . خ نسخ، ۱۱۱۱، ش ۱۶۳۱۱، مجلس ۵۸/۶ // ، سده ۱۲، ش ۵۷۹۶، سپهسالار ۴۰۸/۳ // ، عبداللّه بن ابی الحسن بن محمّد علی نوری، ۱۲۶۹، ش ۵۵۰،

مسجد اعظم ۷۶.

ترجمه الحقایق/ شمس الفصحاء میرزا محمّد محیط قمی .- [تهران]: بی نا، ۱۲۹۹،

۱۳۱۷ ق (سنگی).

حقایق/ محمّد باقر ساعدی .- تهران: کتابخانه شمس، ۱۳۸۱ ق (۲ ج) ۳۰۷ + ۳۰۴ (چاپهای متعدد؛ چاپ دهم: .- تهران: پیام عدالت، پیام آزادی، ۱۳۷۱ ش . (باعنوان اخلاق حسنه)

تقریظ

سید ابراهیم بن میر معصوم قزوینی (ف . ۱۱۴۹) به سال ۱۱۲۶ الذریعه ۲۸۰/۷.

ن . چ

کاتب میرزا صادق بن میرزا اکبر طباطبائی .- بی جا: بی نا، ۱۲۸۲ق. ۱۸۵ ص (سنگی) // به ضمیمه قره العیون – و – مصباح الانظار .- تهران: بی نا، ۱۲۹۹، ۲۷۵ ص . (سنگی) // به کوشش ابراهیم المیانجی .- همانجا: مکتبه الاسلامیه، ۱۳۷۸ ق . ۵۵۴ ص // ، .- بی جا:

دارالکتاب العربی، ۱۳۹۹ ق . ۵۵۵ ص . // به کوشش محسن عقیل .- قم: دارالکتاب الاسلامی، ۱۴۱۰ ق . ۵۳۶ ص .

[۴۱]

الخُطب فی الجمعات و الاعیاد و مواطن اُخری

فیض، حدود صد خطبه از سخنان ائمه معصومین – علیهم السلام – و بزرگان دین در مورد اعیاد و روزهای جمعه گردآوری کرده و آن را به گونه ای تنظیم و تدوین نموده که در

خور فهم مردم روزگارش باشد. مؤلف این اثر را به سال ۱۰۶۷ در ضمن ۳۵۰۰ بیت ارائه نموده است.

یکم [۴۸]؛ دوم [۳۲]؛ لولوه ۱۲۷؛ کشف الحجب ۴۳۳؛ الذریعه ۱۸۵/۷.

ن . خ

نسخ، علم الهدی، ۱۰۷۳، ش ۹۵۹۹، دانشگاه تهران ۴۳۳/۱۷ // ، سده ۱۱، مشکوه ش ۱۳۱۱، دانشگاه تهران ش ۲۷۱۰/ (۵) ۳ (گویا نسخه اصل است).

[۴۲]

خلاصه الاذکار

عنوان دیگر: A

خلاصه الاذکار و اطمئنان القلوب

مولّف بر این باور است که بر بنده واجب است که روز وشب در ذکر خدای تعالی باشد و جز خدای به کسی دیگر نپردازد و آنچه او می کند ذکر حق باشد و غیر از ذکر فکری نداشته باشد. لذا بر آن می شود مجموعه ای از اذکار و ادعیه که در کتاب و سنّت در حالات مختلف روز و شب خوانده می شود فراهم آورد. این کتاب مشتمل بر یک مقدمه و دوازده فصل و یک خاتمه است. به این ترتیب:

المقدمه: فی فضیله الذکر و اقسامه؛ الفصل الاول: فیما یتعلّق بما بین طلوع الفجر الی طلوع الشمس؛ الفصل الثانی: فیما یتعلّق بما بین طلوع الشمس الی الزوال؛ الفصل الثالث:

ص:۱۷۰

فیما یتعلّق بما بین الزوال الی انتصاف اللیل؛ الفصل الرابع: فیما یتعلّق بما بین انتصاف

اللیل الی طلوع الفجر؛ الفصل الخامس: فیما یتعلّق بالجمعه و سائر الحنفیات؛ الفصل السادس: فیما یتعلّق بالتزویج؛ الفصل السابع: فیما یتعلّق بالعادات؛ الفصل الثامن: فیما

یتعلّق بالحوادث؛ الفصل التاسع: فیما یتعلّق بالمطالب؛ الفصل العاشر: فیما یتعلّق بالشهور

و السّنین؛ الفصل الحادی عشر: فیما یتعلّق بالسفر؛ الفصل الثانی عشر: فیما یتعلّق بالموتی؛ الخاتمه: فی فوائد مهمّه.

فیض این اثر را در دو هزار و سیصد بیت به سال ۱۰۳۳ به اتمام رسانده است.

یکم [۴۲]؛ دوم [۱۸]؛ هدیه العارفین ۶/۲؛ امل ۳۰۵/۲؛ لولوه ۱۲۶؛ روضات ۹۳/۶؛ کشف الحجب ۲۰۶؛ فوائد ۶۳۵؛ الذریعه ۲۱۱/۷.

آغاز/ بسمله، امّا بعد الحمد والصلاه، فیقول جامع کتاب خلاصه الاذکار و...

انجام/ بان نکون من الذین یقولون ما لایفعلون، انه جواد کریم ولاحول ولا قوه الا باللّه العلی العظیم.

ن . خ

نستعلیق، فیض کاشانی (مولف)، ش ۱۱۹۵ ع، ملی ۱۸۳/۹ // ، رضی الدین محمّد بن محمّد امین اصفهانی، ۱۰۷۲، ش (۳) ۳۴۸۱، مرعشی ۲۷۷/۹ (A) // نسخ، احمد بن محمّد محسن، ۱۰۷۴، ش ۵۸۳۶، مرعشی ۲۱۹/۱۵ (A) // ، حسین بن منصور سبزواری، ۱۰۷۶، ش (۲) ۴۶۷۷، مرعشی ۲۶۳/۱۲ // ، اشرف، ۱۰۷۷، ش ۱۵۴۹۶، آستا [رویت] // ، ۱۰۹۱، تملک سید مهدی روحانی، آشنایی با ۴۴۶/۱ // ، ۱۰۹۶، ش ۹۰۰۳، دانشگاه تهران ۲۷۱/۱۷ // ، بایزید بن نظام الدین عبد الرزاق بسطامی، ۱۰۹۹، ش ۳۸۱۰، دانشگاه تهران ۲۷۹۲/۱۲ // ، محمّد بن اللحسائی، ۱۰۹۹، ش (۱) ۵۷۴۷، ملک ۱۷/۹ // ، سده ۱۱، ش ۱۷۹۲، ملک ۲۸۰/۱ آغاز/ بسمله. ربنا لولا وجب علینا من قبول امرک

لنزهناک عن ذکرنا... // ، ، ش ۲۱۷۱، سپهسالار ۲۵/۱ // ، ، ش ۸۳۰۸، مرعشی ۲۷۰/۲۵ // ، سده ۱۲ - ۱۱، ش ۳۰۱۴، دانشگاه تهران ۱۹۵۳/۱۰ [فهرست نویس آن را نسخ مولّف دانسته] // ، ، ش ۱۰۷، ملک ۲۷۹/۱ // ، ابراهیم بن عبد اللّه طبسی، ۱۱۰۳، ش ۱۵۲۸۱، آستا [رویت] // ، ۱۱۰۹، تملکِ طباطبائی تبریزی

(تبریز)، نسخه ها ۵۱۵/۷ // محمّد باقر بن حاجی محمّد فیروزان شهمیرزادی، ۱۱۲۱، ش (۲) ۵۲۹، الهیات مشهد ۲۷۹/۱ // ، عبد الوهاب بن حاج محمّد صادق کاشانی، ۱۱۲۳، ش ۱۳۰۱، گوهرشاد ۱۴۱۲/۳ // ، محمّد محسن بن ملا محراب ۱۱۲۴، ش ۲۶۱۱، مسجد اعظم ۱۶۳ // ، محمّد بن علی بن عبد اللّه بلادی بحرانی، ۱۱۳۹، ش (۲)

۳۰۰۹، مسجد اعظم ۶۰۷ // ، ۱۰۴۴، خانقاه احمدیه ش ۴۵، نسخه ها ۲۱۲/۵ // ، سده ۱۲، تملک دکتر فیاض ش ۳۷، نسخه ها ۶۹۶/۷ // ، ، ش ۱۱۵، ملک ۲۸۰/۱ // ، باقر بن ملک مرتضی، سده ۱۲، ش ۵۸۳۰، سپهسالار ۳۷۹/۴ // ، سده ۱۲، ش (۴)

۹۷ – ۵۸۴۷، آستانه ۱۱۷ // ، حسن بن محمّد ابراهیم خوانساری، ۱۲۳۳، ش ۲۰، گلپایگانی ۲۹/۱ // و نستعلیق، عبد المحمد بن سید عابد کرهرودی کزازی، ۱۲۴۸، ش ۲۲۵۱، ملک ۲۸۰/۱ // نسخ، ۱۲۶۹، ش ۳۷۴۵، مجلس ۱۷۳۸/ (۴) ۱۰ // ، محمّد

حسین، ۱۲۷۴، ش ۲۱۷۰، سپهسالار ۲۵/۱ // ، بی تا، ش ۱۳۰۰، الهیات مشهد ۴۳۹/۲ // ، محمّد علی بن محمّد حسین طالقانی، ، ش ۳۱۳۲، آستا [رویت] // ، بی تا،

اهدایی مشکوه ش ۴۸، دانشگاه تهران ۱۰۶/۱ // ، ، ش ۲۴۶، ملی فارس ۲۲۰/۱ // ، ، ش ۳۳۴۱، آستا ۲۳۰/۶ // ، ، ش ۳۱۴۵، آستا [رویت] // ، محمّد

صالح بن محمّد تقی، بی تا، ش (۴) ۱۱۵۹، گلپایگانی ۲۳۲/۲ // ، بی تا، ش ۶۳۳۵،

مرعشی ۳۰۱/۱۶ // ، ، ش ۱۶۵، الهیات مشهد ۱۰۳/۱ // ، ، ش (۲) ۶۵۵، الهیات مشهد ۲۷۹/۱ // ، ، تملک اسد اللّه خاکپور، نسخه ها ۵۶۶/۷.

ترجمه

ترجمه خلاصه الاذکار/ ملا محمّد شفیع مدعوّ به نجات [از شاگردان ملا محسن] این اثر را مانند اصل در یک مقدمه و دوازده فصل و یک خاتمه ترجمه نموده، امّا این نسخه تا

اواخر فصل نهم را شامل می شود. آغاز/ شکر بی حد و ثنای بی عد مر خدای را تعالی شأنه و جلّ ذکره بر اینکه بندگان را با وجود آلایش... انجام/ برای خطبه آن الحمد للّه سابغ النعم و مفرج الهم تا آخر خطبه که در کتاب من...

ن . خ نسخ، بی تا، ش (۳) ۳۱، مرعشی ۴۳/۱.

تحفه الابرار فی ترجمه خلاصه الاذکار/ سید محمّد رضی حسینی سلامی، تاریخ اتمام ترجمه ۱۱۲۹ ق.

ص:۱۷۲

آغاز/ الحمد للّه و کفی و سلام علی عباده الذین اصطفی و بعد این رساله ای است در ترجمه...

ن . خ تملّک سید محمّد مشکوه، الذریعه ۱۶۰/۲۶ [در فهرست اهدایی مشکوه به دانشگاه آن را نیافتم].

ترجمه خلاصه الاذکار/ قوام الدین حسینی قزوینی متوفی ۱۱۵۰ ق. وی این کتاب را به شیخ علی خان زنگنه وزیر شاه سلیمان صفوی اهدا کرده است.

ن . خ نسخ، محمّد علی بن محمّد حسین طالقانی، بی تا، ش ۳۱۳۲، آستا [رویت].

بدایع الاسرار یا ترجمه خلاصه الاذکار/ مترجم نا معلوم.

آغاز/

مضمون ترجمه دیباچه جناب مولانا بر سبیل اختصار و طریق اقتصار... انجام/ ختام به تحقیق که جمع کردیم این خلاصه اذکار را در فن دعوات و اذکار مرقوم است و ترجمه اش به

بدایع الاسرار موسوم.

ن . خ نسخ، سده ۱۳ - ۱۲، ش ۳۰۶، مدرسه حجتیه ۳.

نخبه الاداب یا ترجمه خلاصه الاذکار/ از شیخ محمود بن حاج ملّا صالح بروجردی.

ن . چ .- تهران: بی نا، ۱۳۱۵ ق. ۲۹۳ ص. (سنگی).

ن . چ

به انضمام منهاج النجاه - و - بشاره الشیعه - و - ضیاء القلب - و - مرآه الاخره .- تهران: بی نا، ۱۳۰۳ ق. (سنگی) // .- تهران میرزا هادی اصفهانی، ۱۳۱۱. (سنگی).

[۴۳]

دهر آشوب

شامل پنج قصیده: میمیه، دالیه، رائیه، و دو نونیه است. فیض در آغاز آن را شهر آشوب و در پایان نسخه دهر آشوب می خواند. این اشعار برای شناخت افکار و

اوضاع اجتماعی عصر مولّف قابل اعتناست. نیز گلزار قدس.

یکم [۱۰۴]؛ دوم [۸۰]؛ فوائد ۶۳۶؛ الذریعه ۱۶/۲۳.

آغاز / ایّها المدعون للاسلام ایّها العابدون للاصنام

انجام / ختم کردم سخن دهرآشوب به تمنّای ظهور شه دین

ن . خ

نستعلیق، ۱۰۹۱، تملّك فخر الدین نصیری، مقدمه المحجّه البیضاء، محمّد مشکوه، ۳۵/۲.

[۴۴]

ذریعه الضِّراعه

مولّف معتقد است که بهترین لذّات روحانی بعد از علم، و نیکوترین تفریحات عقلانی بعد از معرفت خداوند، مناجات با پروردگار با قلب خاضع و خاشع همراه با حضور و مشاهده است. لذا بر آن می شود که در این اثر مجموعه مناجات متعدد را گردآوری نماید. نخست به ذکر مناجات مندرج در صحیفه سجّادیه و ملحقات می پردازد. آن گاه پانزده مناجات که اصحاب از ائمه طاهرین نقل نموده اند، آورده است.

در ضمن او برای هر یک از این ادعیه، عنوانی بر می گزیند مانند "مناجاه المفتقرین،

المکروبین و..." و در هامش کتاب مآخذ دعا را ذکر می کند.

بنا به تصریح مولف، کتاب در بین سالهای ۱۰۶۰ - ۱۰۵۰ فراهم آمده است.

یکم [۴۳]؛ دوم [۱۶]؛ لولوه ۱۲۶؛ کشف الحجب ۲۲۰؛ فوائد ۶۳۵؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۳۰/۱۰.

آغاز/ الحمد للّه الذی یسمع الدعا ویجیب النداء ویری من یقف...

انجام/ و ان یجتنب الذنوب بعد دعا به حتّی تقضی حاجته ان شاء اللّه تعالی...

ص:۱۷۴

ن . خ

نسخ، علم الهدی، بی تا (سده ۱۱)، ش (۱) ۳۸۹۳، مجلس ۱۹۱۷/ (۴) ۱۰ // ، هدایت اللّه، ۱۰۸۹، ش ۵۹۸، مرعشی ۱۸۹/۲ // ، سده ۱۱ (عصر مولف) ش ۸۷۲۲، مرعشی ۲۶۰/۲۲ // ، ۱۰۹۱، ش ۳۳۱، ملی ۳۰۰/۷ // ، سده ۱۱، ش ۶۷۹۴، دانشگاه تهران

۳۶۱/۱۶ // ، محمّد صالح بن محمّد ابراهیم زورآبادی، ۱۱۲۷، ش ۳۳۵۲، آستا ۲۳۸/۶

// ، ۱۱۸۰، ش ۱۱۵۴، ملی ۱۴۴/۹ // ، محمّد تقی بن محمّد کاظم همدانی، ۱۲۴۱

(تاریخ تصحیح)، ش ۲۸۴۰، مرعشی ۴۳/۸ // ، محمّد موسوی، ۱۲۶۱، تملکِ آتشی (یزد)، نسخه ها ۷۰۵/۷ // ، بی تا، ش ۱۵۳۱۱، آستا [رویت]// ،، ۳۳۵۲، آستا ۲۳۹/۶ // ، ، آخوند همدان ش ۱۲۹، رشت و همدان ۱۳۲۵ .

[۴۵]

راه صواب

عنوان دیگر:A سؤال و جواب

این رساله مشتمل بر دوازده پرسش و پاسخ است که مولّف مطرح می کند. وی به اختصار از اختلاف مشربهای فکری زمان خویش سخن می گوید و کماکان از موضعِ اخباری بر اصولیان می تازد. با دقت نظر در آن می توان اندیشه های فیض را درباره بعضی

موضوعات دریافت.

فیض آن را در ضمن پانصد بیت، به سالهای ۴۳ - ۱۰۴۱ نگاشته است. همچنین تلخیصی از آن به نام شرایط الایمان فراهم می آورد.

یکم [۶۱]؛ دوم [۷۰]؛ لولوه ۱۲۸؛ کشف الحجب ۲۲۲؛ فوائد ۶۳۶؛ الذریعه ۶۴/۱۰.

آغاز/ منّت بی پایان خدای را - جلّ شانه - که راه صواب را به انوار حکمت و فصل خطاب روشن گردانید...

انجام/ از فسق وعصیان خلاص شد ومومن صادق صالح خالص بدر آمد و

ص:۱۷۵

پسندیده خدای عز وجلّ شد که "الاّ اللّه الدین الخالص" والحمد للّه رب العالمین...

وآله الطاهرین.

ن . خ

نستعلیق، محمّد بن محمّد علم الهدی، ش (۲) ۶۳۶۸، آستا [رویت] // ، همو، بی تا، ش (۲) ۵۰۱۹، مرعشی ۲۲۱/۱۳ // شکسته نستعلیق، محمّد قاسم فیروز آبادی، ۱۱۲۰، آخوند

همدان ش (۱) ۱۳۳، ف. رشت و همدان ۱۳۸۱ (A) // نستعلیق، ۱۱۸۲، ش (۱۰) ۵۳۴۱، مجلس ۲۵۴/۱۶ // شکسته نستعلیق، ۱۲۴۲، ش (۵) ۳۱۴۹، دانشگاه تهران ۲۱۰۶/۱۱ // نسخ، عبد الحمید بن محمّد رضا تفریشی، ۵۸ - ۱۲۴۵، ش (۱) ۱۰۲۱۶، مرعشی ۱۸۷/۲۶ // ، علی بن محمّد علی حسنی، سده ۱۳، ش (۲) ۹۵۲۲، مرعشی ۲۴۷/۲۴ // نستعلیق

چلیپا، بی تا، ش (۱) ۶۸۶، مرعشی ۲۸۱/۲ // نسخ، بی تا، ش ۱۱۱۳۴، آستا [رویت] // تملکِ کتابخانه خوانساری، الذریعه ۶۴/۱۰ // تملکِ کتابخانه طهرانی در سامراء، الذریعه ۶۴/۱۰.

ن . چ

به اهتمام محمّد بن جعفر موسوی زرندی .- تهران: بی نا، ۱۳۲۹ ش. ۳۲ ص // در ده رساله

محقق بزرگ فیض کاشانی. به اهتمام رسول جعفریان .- اصفهان. مرکز تحقیقات علمی و دینی

امیر المومنین علی، ۱۳۷۱، صص ۱۴۶ - ۱۱۵.

[۴۶]

رساله در جواب پرسش اهل مولتان

گروهی از اهل مولتان در مورد حقیقت مذهب امامیه سوالاتی مطرح می کنند که به وسیله عبد السلام تاجر اصفهانی به فیض می رسد. این رساله پاسخ همان سوالات است.

یکم [۸۷]؛ الذریعه ۳۵/۲۳.

آغاز/ الحمد للّه... اما بعد غرض از این نوشته بیان آن است که طائفه ای از صوفیان شهر مولتان که از خانواده مشایخ کبار آن بلاد بودند...

انجام/ و این سخنان را به مشافهه بیان توان نمود وبه نوشتن بیش از این نتوان و العلم عند اللّه.

ن . خ

نسخ، محمّد هادی بن مرتضی، سده ۱۱، ش (۵) ۸۲، مرعشی ۱۰۱/۱ // نستعلیق، سید احمد صفائی خوانساری، ۱۳۴۱، ش (۱۰) ۱۴۹۳، هزار و پانصد ۳۸۰.

[۴۷]

رساله فی بیان حکم اخذ الاجره علی العبادات و الشعائر الدّینیه

در این رساله صد و پنجاه بیتی، فیض در پی استدلال آن است که بر عبادات واجب و واجبات غیر عبادی که به واسطه شرع، حکم وجوب گرفته اند، اجرت نمی توان گرفت؛ امّا برای امور دیگر، گرفتن اجرت بلا مانع است.

یکم [۷۵]؛ دوم [۸۷]؛ لولوه ۱۲۹؛ فوائد ۶۳۶؛ الذریعه ۳۱/۱۱.

آغاز/ الحمد للّه علی ما الهم والصلاه علی محمّد وآله وسلم؛ اما بعد فهذه رساله فی تحقیق مسأله قد کثر الخلاف فیها

انجام/ و فیما ذکرناه کفایه الی هنا کلام الشهید وعلیک بالتأمل فیه واللّه اعلم.

ن . خ

نسخ، علم الهدی، ۱۰۹۷، ش (۳) ۸۲۳۰، دانشگاه تهران ۶۳/۱۷ // شکسته نستعلیق، نصیر الدین سلیمان، ۱۱۴۰، ش (۱۰) ۳۸۱۸، مجلس ۱۸۴۳/ (۴) ۱۰ // نسخ، ۱۲۹۰، ش (۸) ۱۴۰۱، مرعشی ۱۷۶/۴ // تملّک کتابخانه خوانساری، الذریعه ۳۱/۱۱.

[۴۸]

رساله فی ثبوت الولایه لِلاب و الجدّ للاب علی

البکر البالغه الرشیده فی عقد النکاح

عناوین دیگر: A

الولایه علی البکر فی التّزویج B الاستقلالیه

مؤلّف در این رساله کوتاه، به بررسی این مسأله که آیا پدر و جدّ پدری بر دختر باکره

درهنگام ازدواج ولایت دارنـد یا خیر؟ می پردازد. او در این خصوص پنج قول ذکر می کند و با دلایل واضح و روشن آنها را مورد نقد و نظر قرار می دهد. فیض این رساله را در قریه

مازکان از توابع قمصر کاشان به سال ۱۰۶۴ نگاشته است.

یکم [۷۶]؛ دوم [۹۰]؛ امل ۳۰۶/۲؛ لولوه ۱۲۹؛ فوائد ۶۳۶؛ ریحانه ۳۷۶/۴؛ الذریعه ۳۳/۲.

آغاز/ الحمـد للّه وسـلام علی عباده... اعلم انّه اختلف علماونا الامامیون - رحمهم... انجام/ هذا ما خطر لی من القول فی تحقیق هذه المسأله، واللّه اعلم ...

ن . خ

نسخ، علم الهدی، ۱۰۹۷، ش (۲) ۸۲۳۰، دانشگاه تهران ۶۳/۱۷ // شکسـته نستعلیق، نصیر الدّین سلیمان بن علم الهدی، ۱۱۴۰، ش (۱۱) ۳۸۱۸، مجلس ۱۸۴۴/ (۴) ۱۰ // نسـخ، ۱۲۹۰، ش (۹) ۱۴۰۱، مرعشـی ۱۷۶/۴ (A) // بی تـا، تملـک محمّـد علی خوانساری (نجف)،

الذریعه ۳۳/۲ (B).

[۴۹]

رفع الفتنه

عنوان دیگر: A

رفع الغوایه (الذریعه ۲۴۳/۱۱)

فیض جهت ردّ برخی از منسوبان به علم، رساله حاضر را در ضمن دویست و پنجاه

بیت در سه مقصد نگاشت. مقصد اوّل: در حقیقت حال علم و علما و اصناف ایشان؛ مقصد دوم: ذکر شمّه ای در معنی زهد و عبادت درویشان؛ مقصد سوم: منع و قدح و طعن عامه از اهل اسلام.

این رساله به شاه عبّاس دوم تقدیم شده است.

یکم [۸۱]؛ دوم [۴۷]؛ هدیه العارفین ۲/۲؛ لولوه ۱۲۹؛ روضات ۸۹/۶؛ فوائد ۶۳۵؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۲۴۳/۱۱.

آغاز/ منّت خدای را عزّ وجلّ که راه حق روشن واحکام شریعت غرّا مبین است. اما بعد چون شنیده می شود که بعضی از منسوبان به اهل علم...

انجام/ خواست تا رمزی بگوید شد عنان از دست فیض/ گفتمش نا گفتنی بسیار شد خاموش شو

ن . خ

نسخ، محمّد هادی بن مرتضی (برادر زاده فیض)، بی تا، ش (۵) ۸۲، مرعشی ۱۰۲/۱ // نستعلیق، سلیمان بن علم الهدی (نوه فیض)، اوایل سده ۱۲، ش (۱۹) ۸۲۳۱، دانشگاه تهران

۶۵/۱۷ // نسخ، ۱۲۹۵، ش (۱) ۷۰۰۶، مجلس ۲۵/۸ // نستعلیق، شکر اللّه بن میرزا محمّد باقر طباطبائی بیدگلی، ۱۲۹۶، ش (۴) ۴۷۶۱، دانشگاه تهران (۱۴) ۳۸۰۹ // ، ۱۳۲۲، ش ۳۳۰۲، دانشگاه تهران ۲۲۹۰/۱۱ // ، سید احمد صفائی خوانساری، ۱۳۴۱، ش (۱۱) ۱۴۹۳، هزار و پانصد ۳۸۰ // ، بی تا، ش (۱) ۴۷۶۲، فیلمها ۱۰۳/۳ // ، ، تملک سید شهاب الدین تبریزی (قم)، نسخه ها ۳۸۷/۶.

[۵۰]

الرّفع و الدّفع

عنوان دیگر: A

دفع آفات و رفع بلیات

فیض این رساله را در رفع آفات و دفع بلیات از خود، خاندان واموالش به وسیله قرآن، ادعیه منقول از ائمه هدی - علیهم السلام - و حکمای پیشین فراهم آورده است.

کتاب در چهارصد و بیست بیت و مشتمل بر ده باب است:

بـاب اول: در دفع امراض و علـل رفع هر علتی؛ بـاب دوم: در رفع و دفع تب و لرز؛ بـاب سوم: در دفع اوجاع و علل اعضا؛ باب چهارم: در رفع علل مشوّهه و مستکره و رفع آن و رفع آبله؛ باب پنجم: در دفع امراض و آفات اطفال و زنان و رفع مرض طفل؛ باب ششم: در دفع و رفع شرور و بلا و دفع هر شرّی و بلیّتی؛ باب هفتم: در دفع و رفع ضررها و رفع

محاصـره دشمن؛ باب هشتم: در رفع غموم و دفع غم و اندوه؛ باب نهم: در دفع ضرر دواب و هوام و رفع آن و دفع ضرر دابّه و گزنده؛ باب دهم: در رفع آلایش جامه و غیر آن

به علاج رفع هر آلودگی.

یکم [۶۵]؛ دوم [۹۹]؛ هدیه العارفین ۲/۲؛ لولوه ۱۲۸؛ کشف الحجب ۲۹۲؛ فوائد ۶۳۶؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۲۴۵/۱۱.

آغاز/ بسمله، الحمد للّه وسلام علی عباده الذین اصطفی... اما بعد این رساله ای است در دفع آفات ورفع بلیات از خود...

انجام/ تمام شد رساله دفع آفات ورفع بلیات والحمد للّه وصلی اللّه علی محمّد وآله.

ن . خ

نسخ، سده ۱۲، ش ۴۳۶۵، مرعشی ۳۶۴/۱۱ // ، ش (۲) ۱۵۰۲۳، آسـتا [رویت]// نسـتعلیق، محمّد اسماعیل ۱۲۳۱، ش (۳) ۲۸۴۸، دانشـگاه تهران ۱۶۹۳/۱۰ // نسخ و نسـتعلیق، ۱۲۴۱، ش (۲) ۸۷۴۵، مرعشی ۲۷۷/۲۲ (A) // ، اسـماعیل بن محمّد علی تفریشی، ۱۲۶۱، ش (۱) ۵۷۶۱، مرعشی ۱۵۰/۱۵ (A) // نسخ، سده ۱۳، ش (۴) ۱۶۲۰۶، آستا [رویت] // ، بی تا (وقفی ملکزاده کوثر) ش ۶۹۲۴، آستا ۲۴۰/۶ // نسخ و نستعلیق، بی تا، ش (۱) ۲۵، مرعشی ۳۷/۱ // ، بی تا، ش (۱) ۳۳۹۵، مسجد اعظم ۶۲۶ // ، حسینیه شوشتریها ش (۲) ۲۶، نسخه ها ۸۲۵/۱۲ و ۱۱ // نسخ، بی تا، ش (۲) ۷۹۱ ف، ملی ۳۱۷/۲.

ن . چ

.- [تهران]: ۱۲۶۸، ۱۲۷۱. (سنگی) الذریعه ۲۴۵ /۱۱؛ هزار و پانصد ۲۸۵.

[۵۱]

زاد الحاج

رساله ای است کوتاه به زبان فارسی در کیفیت مناسک حج. فیض این رساله را به سال ۱۰۶۵ در ضمن سیصد و پنچاه بیت نگاشته است. وی به زاد الحاج تنها در تحریر نخست فهرست اولش یاد می کند.

یکم [۷۰].

[۵۲]

زاد السالک

عناوین دیگر: A

زاد السالکین B آداب السلوک C سلوک D

آداب السالکین

Eسلوکیه F منازل السالکین

رساله ای است مختصر در آداب سلوک به زبان فارسی. سالک برای تربیت و تهذیب و رسیدن به حق و مقامات عالیه باید بیست و پنج مطلب را مورد توجه و عنایت قرار دهد. فیض برای هر مطلب بیش از چند سطری نیاورده و خواسته تا رساله اش کوتاه و مختصر باشد. او این رساله را در جواب یکی از برادران روحانی که از کیفیت سلوک راه حق پرسیده، در دویست بیت نگاشته است.

یکم [۶۹]؛ دوم [۴۵]؛ هدیه العارفین ۶/۲؛ لولوه ۱۲۸؛ کشف الحجب ۳۰۱؛ ایضاح ۶۰۶/۱؛ ریحانه ۳۷۶/۴؛ الذریعه ۲/۱۲.

آغاز/ الحمد للّه وسلامه علی عباده الذین اصطفی. اما بعد، این رساله ای است موسوم به زاد السالک در جواب سؤال...

انجام/ در غرور این هوس گرجان دهم به که دل در خان-ه ودک-ان ده--م

ن . خ

نسخ زیبـا، محمّـد هادی بن مرتضـی (برادر زاده فیض)، ش (۲) ۸۲، مرعشی ۱۰۰/۱؛ (با علامت بلاغ) // نسـتعلیق، محمّـد بن محمّد علم الهدی، ۱۰۷۲، ش (۸) ۸۳۶۸، آستا [رویت] (۱۱۱۷ - ۲۲ ، // (A، ش (۱۲) ۹۳۲۵، مرعشی ۱۱۸/۲۴ // محمّد مؤمن بن اسماعیل

طباطبائی، ۱۱۱۹، ش (۵) ۸۵۶، مسجد اعظم ۴۸۳ (B) // نستعلیق، ۱۱۸۲، ش (۱۱) ۵۳۴۱، مجلس ۲۵۴/۱۶ (C) // سده ۱۳ - ۱۲، ش (۵) ۱۳۸۳، گلپایگانی ۲۵۲/۲ // نستعلیق، احمـد بن محمّد طاهر، ۱۲۱۸، ش (۱۵) ۲۸۹۶، دانشگاه تهران ۱۷۴۵/۱۰ // کتابت

۲۱ - ۱۲۲۰، ش (۳) ۱۰۳۷۷، مرعشی ۲۷۹/۲۶ // نستعلیق، علی اصـغر بن ملا۔ خلیل اردبیلی، ۱۲۲۲، ش (۲) ۱۴۳۰، مرعشی ۲۱۳/۴ // ، علی نقی بـن علی، ۶ - ۱۲۴۵، ش (۷) ۲۲۰۷ ع، ملی ۵۲۳/۱۱ (۱۲۴۹ ، // (E، ش (۴) ۳۴۸۸، مسجد اعظم ۶۳۳ // ، ۱۲۵۴ در کربلا۔ ش (۳) ۸۵، شاهچراغ ۱۷۱/۲ // ، عبـد الرحیم بن میر عبد الباقی حسـینی، ۱۲۵۸، اصغر مهدوی ش (۷) ۲۶۰، نسخه ها ۹۹/۲ (D) // نسخ، ۱۲۶۷، ش (۲۵) ۱۸۰۳، مجلس ۲۰۴/۵ (C) // ، علی بن اسماعیل بن زین العابدین سنجانی غروی، ۱۲۹۷، تملک شیخ ابراهیم کنی در نجف، الذر یعه ۲/۱۲ // سده ۱۳، ش (۲) ۷۱۸، مسجد

اعظم ۴۷۰ // ، ش (۱۰) ۱۷۶۶، گلپایگانی ۵۳/۳ // شکسته نستعلیق، محسن منشی،

۱۳۰۷، ش (۲) ۶۶۷، ملی ۱۶۸/۲ // احمـد بن محمّد حسن، ۱۳۱۰، ش (۳) ۶۸۳۵، مرعشی ۲۹/۱۸ // نستعلیق، محمّد علی در مدرسه سپهسالار، ۱۳۳۰، ش (۷) ۴۱۶۸، مجلس ۱۷۴/۱۱ // سید احمد صفائی خوانساری، ۱۳۴۱، ش (۷) ۱۴۹۳، هزار و پانصد ۳۸۰ // بی تا، ش (۳) ۳۸۷۷، مسجد اعظم ۶۴۴ // تملک ابراهیم الکتبی، الذریعه ۲۴۶/۲۲ (F).

ن . چ

به کوشـش و شـرح سـید جلال الدین حسـینی ارموی (محدث) .- تهران: سپهر، ۱۳۳۱. ۱۲۴ ص. // به ضـمیمه گنجینه الاسرار عمـان سامـانی .- تهران: نور فاطمه، ۱۳۶۳.۹۶ص. // رهتوشه رهروان: شـرح رساله زاد السالک. به کوشـش سـید جلال الـدین حسینی ارموی (محدث) .- تهران: بدر، ۱۳۷۰. ۲۲۰ ص. // زاد السالک یا توشه سالکان به ضمیمه ترجمه

الشریعه. شارح ولی فاطمی .- تهران. پیام آزادی، ۱۳۷۲. ۲۰۴ ص.

[۵۳]

زاد العُقبی

کتابی است در اعمال و دعاهای کوتاه ماههای رجب، شعبان و رمضان با ترجمه آنها به فارسی، بنابر آنچه در احادیث اهل بیت – علیهم السلام – آمده و به صحت پیوسته است.

مولّف اثر را در سه باب، برای هر ماهی، بابی و یک خاتمه مشتمل بر اعمال شب و روز عید فطر به دستور شاه عبّاس دوم صفوی به سال ۱۰۷۷ تالیف نموده است.

یکم [۴۶]؛ دوم [۹۵]؛ الذر یعه ۵/۱۲.

آغاز/ سپاس وستایش بی پایان معبودی را سزاست که بندگی او سبب سرافرازی بندگان است...

انجام/ و پیش از تو هیچ پیغمبری را این کرامت نداده اند، این بود آنچه ذکر آن در این رساله موعود بود.

ن . خ

نسخ، عصر مولف، ش (۲) ۱۰۳۴۷، مرعشی ۲۸۹/۲۶ // ، ۱۱۲۱، تملک کتابخانه خوانساری، الذریعه ۵/۱۲ // ، بی تا، مشکوه ش ۹۳۲، دانشگاه تهران ۱۲۲/۱.

[۵۴]

السّانح الغیبی

عنوان دیگر: A

سوانح غیبی

در این رساله مختصر عربی، مولّف از معنی کفر و ایمان و اقسام و مراتب آن با توجه به آیات و احادیث بحث می کند. السانح الغیبی به سال ۱۰۵۳ در چهارصد و بیست بیت نگاشته شده است.(۱)

ص:۱۸۳

۱- آقا بزرگ از رساله ای فارسی با عنوان سوانح غیبی نام می برد که ممکن است ترجمه این کتاب باشد.

یکم [۶۰]؛ دوم [۴۳]؛ لولوه ۱۲۷؛ کشف الحجب ۳۰۶؛ فوائد ۶۳۵؛ الذریعه ۲۵۵/۱۲.

آغاز/ الحمد للّه الذی من علینا بالاسلام والایمان وهدانا سبیل المعرفه والایمان...

انجام/ اعاذنا اللّه من شرّ هولاء ومن ان نکون منهم ومن انصارهم بمنه وجوده و الحمد للّه رب العالمین.

ن. خ

نسخ، علم الهدی، ۱۰۷۵، خانقاه احمدیه ش (۵) ۹۰، نسخه ها ۲۲۱/۵ // شکسته نستعلیق، نصیر الدین سلیمان (فرزند علم الهدی)، ۱۱۴۰، ش (۴) ۳۸۱۸، مجلس ۱۸۴۱/ (۴) ۱۰ //، محمّد جعفر بن محمّد باقر حسینی، ۱۱۸۴، ش (۲) ۱۸۴۸، الهیات مشهد ۹۱۶/۳ // نستعلیق، علی اصغر بن ملا خلیل اردبیلی، ۱۲۲۲، ش (۸) ۱۴۳۰، مرعشی ۲۱۵/۴ // نسخ

یا نستعلیق، ابو طالب عبد الواسع بن محمّد هادی فاری، ۲۸ - ۱۲۲۲، جُنگ ش (؟) ۸۳۷۳، مرعشی ۳۴۱/۲۱ // نسخ، ملا فرج اللّه بن ابراهیم تبریزی، ۷۱ - ۱۲۷۰، ش (۴) ۸۷۷۸،

مرعشی ۳۱۱/۲۲ //، ۱۲۹۰، ش (۴) ۱۴۰۱، مرعشی ۱۷۴/۴ //، احمد بن ملا عبد

الرحیم قزنچائی اندری، ۱۳۰۴، ش (۲) ۱۰۴۴، الهیات مشهد ۲۱۰/۲ //، بی تا، ش (۶)

۱۶۶۰۵، آستا [رویت] (A).

[۵۵]

سفینه النجاه الی طریق الحق و سبیل الهداه

عنوان دیگر: A

سفینه النجاه

مولّف در این کتاب منابع احکام اسلام را قرآن و سنّت می داند و رجوع به رأی و اجتهاد را از دستاویزهای مخالفین برمی شمارد و آن را نوعی بدعت می خواند.

یکم [۳۵]؛ دوم [۸]؛ امل ۳۰۵/۲؛ لولوه ۱۲۶؛ روضات ۸۹/۶؛ کشف الحجب ۳۰۹؛ ایضاح ۱۸/۲؛ الذریعه ۲۰۲/۱۲.

آغاز/ الحمد للّه الذی نجانا بسفینه اهل بیت نبیه من امواج الفتن وهدانا.

انجام/ ثم من انتفع بمواعظ اللّه. تمّت سفینه النجاه وصار اسمها وتاریخها اذا بدّلت عشراتها بالآحاد وآحادها بالعشرات.

ن . خ

نسخ، محمّد تقی، ۱۰۶۹، ش (۱) ۱۳۸۶، ملی ۳۹۴/۹ // ، علم الهدی، ۱۰۷۵، خانقاه احمدیه، ش (۲) ۹۰، نسخه ها ۲۲۱/۵ // ، سده ۱۱ (مُهر علم الهدی)، ش (۱) ۱۸۵۳،

ملی ۴۳/۱۰ // نستعلیق، سید محمّد مهدی بن حبیب اللّه، ۱۰۷۶، حسین مفتاح، ش (۲)

۱۲۷۲، نسخه ها ۲۷۶/۷ // کتابت ۱۰۸۸، ش (۲) ۷۱۳، هزار و پانصد، ۲۸۸ // نسخ، زمان

مؤلف، ش (۱) ۱۸۵۳، ملی ۴۳۰/۱۰؛ انجام/ نقل العامه هذا الخبر لم یجسر احد من قدماء // سده ۱۱، ش (۱) ۹۶۰، هزار و پانصد، ۳۱۲ // نسخ، ۱۱۰۸، ش (۲) ۱۳۰، مرعشی ۱۵۱/۱

// ، سیف الدین محمود رجائی، ۱۱۱۱، ش (۱) ۶۳۵۱، ملک ۳۵۱/۹ // کتابت ۱۱۱۸،

ش (۱) ۱۱۸۶، هزار و پانصد، ۳۵۴ // کتابت زین العابدین علی حلّی جیرانی، ۱۱۲۱، الذریعه ۲۰۳/۱۲ // نسخ، شجاع الدین محمّد بن سلطان حیدر رضوی، ۱۱۳۴، ش ۶۹۳۴، آستا ۵۲/۴ // نستعلیق، ۱۱۳۷، ش (۲) ۴۳۷۷، مجلس ۸۷/۱۲ // ، ۱۱۵۱، ش (۱) ۸۱۵۱،

سپهسالار ۱۱۰/۵ // شکسته نستعلیق، محمّد جعفر بن محمّد باقر حسینی، ۱۱۸۴، ش (۱)

۱۸۴۸، الهیات مشهد ۹۱۶/۳ // نسخ، سده ۱۲، ش (۳) ۴۵۶۲، مجلس ۲۵۴/۱۲ // ، ، ش (۲) ۶۳۵۱، ملک ۳۵۰/۹ // تملکِ محمّد بن میرزا حسین خلیلی، کتابت پیش از ۱۲۱۲، الذریعه ۲۰۳/۱۲ // نسخ، ۱۲۲۰ ش (۲) ۱۰۸۲۰، آستا [رویت] // ، عبد الحمید بن محمّد رضا تفریشی، ۱۲۵۸ – ۱۲۴۵، ش (۲) ۱۰۲۱۶، مرعشی ۱۸۸/۲۶ // ، ۱۲۶۵، ش (۱) ۱۸۳۷، ملک ۳۷۷/۵ // ، فرج اللّه بن ابراهیم تبریزی، ۷۱ – ۱۲۷۰، ش (۵)

۸۷۷۸، مرعشی ۳۱۱/۲۲ // ، سده۱۳، ش (۲) ۶۲۷۵، سپهسالار ۱۱۰/۱ // ، ، ش (۱) ۱۶۹۹، دانشگاه تهران ۲۵۱/۸ // ، بی تا، ش ۸۶۹۱، آستا ۵۳/۶ // ،، ش

۸۸۴۱، آستا [رویت] // ، ، ش ۸۶۹۱، آستا ۵۳/۶ // ، ، ش (۱) ۱۱، گلپایگانی، ۲۰/۱.

[۵۶]

سلسبیل

مثنویی است از فیض. گلزار قدس

[۵۷]

الشّافی

گزیـده ای است از کتاب الوافی که مؤلّف در آن به حـذف مکررات و اسانید روات می پردازد. وی در نقل اصول و ارکان به محکمات توجّه می کند و آنگاه که به شرایع و احکام نظر دارد. ارزنده ترین مباحث آن را بیان می نماید.

کتاب مشـتمل بر دو جزء است. الجزء الاول: فی العقائـد و الاخلاق؛ الجزء الثانی: فی الشـرائع و الاحکام. هر جزء شامل دوازده کتاب و هر کتاب سامان یافته از چند باب می باشد.

یکم [۴]؛ دوم [۴]؛ لولوه ۱۲۲؛ روضات ۹۱/۶؛ کشف الحجب ۳۱۶؛ ایضاح ۳۹/۲؛ ریحانه ۳۷۶/۴؛ الذریعه ۸/۱۳.

آغاز/ نحمدک اللهم یا من شرح صدورنا بنور الاسلام وهدانا لمعرفه ائمه الهدی من اهل البیت نبیه...

انجام/ و الحمد للّه اولاً وآخرا وظاهرا وباطنا وصلی اللّه علی محمّد واهل بیته وسلّم کثیرا.

ن . خ

نسخ، ۱۰۸۴، اهدایی مشکوه ش ۵۷۷، دانشگاه تهران ۱۳۶۴/ (۳) ۳ [کامل] // ، محمّد

رضی بن محمّد حسین چمن نطنزی، ۱۰۹۱، ش ۹۱۲۹، مرعشی ۲۶۵/۲۳ [جزء اول] // ، ابو طالب، سده ۱۲، ش ۱۱۲، گوهرشاد ۹۴/۱ [جزء اول] // ، سـده ۱۳، ش ۶۷۱ ع، ملی ۱۳۹/۸ [جزء دوم] // ، بی تـا، ش ۱۰۸۶۹، آسـتا [رویت] [جزء دوم]// تملک کتابخانه شیخ علی کاشف الغطاء در نجف، الذریعه ۸/۱۳.

ن . چ

.- بی جـا: بی نا. بی تا. ۲ ج در یک مجلد (سـنگی) // .- بی جا: سـعید الطباطبائی، بی تا. ۲ ج در یک مجلـد (افست از چاپ قبلی).

ص:۱۸۶

[۵۸]

شراب طهور

مثنویی است از فیض. گلزار قدس

[۵۹]

شرایط الایمان

این رساله گزیده ای است از کتاب راه صواب خود مؤلّف. فیض در این اثر به پنج پرسش

در سبب اختلاف مسلمانان و تعیین فرقه ناجیه و غیره پاسخ می دهد. سوال اوّل: وجه اختلاف است در مسائل دینی؛ دوم: فرقه ناجیه کدام است؛ سوم: اهل هدایت چرا کم است؛ چهارم: کافر بودن غیر اهل حق؛ پنجم: بیان حدّ و اندازه ایمان کامل.

تاریخ نگارش این رساله ماده تاریخ "کتب شرایط الایمان" (۱۰۶۲) با حذف مکرّرات است.

یکم [۶۲]؛ دوم [۳۹]؛ امل ۳۰۵/۲؛ لولوه ۶۳۵؛ کشف الحجب ۳۱۷؛ فوائد ۶۳۵؛ ریحانه ۳۷۶/۴؛ الذریعه ۴۴/۱۳.

آغاز/ منّت بی پایان خدای را جلّ شأنه که مستعدّان کامل ایمان را از ظلمات جهالت بیرون آورده...

انجام/ و کثرت اعمال صالحه ومواظبت بر آن واصابت سنّت در آن واکتساب اخلاق پسندیده در تضاعف آن.

ن . خ

نسخ، محمّد هادی بن مرتضی (برادر زاده فیض)، بی تا، ش (۳) ۸۲، مرعشی ۱۰۰/۱ // نستعلیق، علی اصغر بن ملا خلیل اردبیلی، ۱۲۲۲، ش (۱) ۱۴۳۰، مرعشی ۲۱۳/۴ // ،

۱۲۵۵، ش (۳) ۲۳۹۰، ملی تبریز ۷۶۳/۲ // نسخ، ۱۲۸۶، ش ۹۳۲۴، آستا [رویت]// ، سده ۱۳ - ۱۲، ش (۳) ۱۳۸۳، گلپایگانی ۲۵۲/۲ // ، سید احمد صفائی خوانساری، ۱۳۴۱، ش (۸) ۱۴۹۳، هزار و پانصد ۳۸۰ // تعلیق: بی تا، مشکوه ش ۳۱۴، دانشگاه تهران

۶۶۶/ (۱) ۳ // نسخ، بی تا، ش ۱۱۱۳۴، آستا [رویت] // ، ش ۹۳۲۴ (ضمیمه ۲۰۲۱)، آستا [رویت] // نستعلیق، بی تا، ش (۴) ۳۱۴، دانشگاه تهران ۶۶۶/۳ // تملک میرزا محمّد تهرانی (سامراء)، الذریعه ۴۴/۱۳.

[۶۰]

شرح الصّحیفه السجّادیه

شرح مختصری است از قسمتهایی از کتاب الصحیفه السجادیه که مولّف آن را در ضمن سه هزار و دویست بیت به سال ۱۰۵۵ تالیف نموده است در بعضی از فهارس آن را حاشیه نامیده اند.

یکم [۳۱]؛ دوم [۳۴]؛ لولوه ۱۲۵؛ روضات ۸۹/۶؛ کشف الحجب ۳۴۱؛ فوائد ۶۳۵؛ ریحانه ۳۷۲/۴؛ الذریعه ۳۵۸/۱۳.

آغاز/ الحمد للّه الذی کتب فی صحیفه قلوبنا محبه اهل بیت حبیبه وجعل افئدتنا تهوی الیهم

انجام/ انّ تاریخه: تم شرح الدّعا /۱۰۵۵ والحمد للّه رب العالمین.

ن . خ

شکسته نستعلیق، محمّد امین بن عبد العظیم، ۱۰۶۲، آخوند همدان ش (۲) ۴۷۲۹، رشت و همدان ۱۵۳۶ // نسخ، قبل از ۱۰۶۸، ش ۶۳۵۴، مرعشی ۳۱۶/۱۶ //نستعلیق، محمّد رضا بن احمد حسینی، ۱۰۹۷، ش ۶۹۹۸، آستا ۲۲۴/۶ // نسخ، محمّد رضا بن محمّد مؤمن قمی، ۱۱۴۸، ش (۵) ۱۳۶۳، مرعشی ۱۳۷/۴ // نستعلیق، سده ۱۲ - ۱۱، ش ۷۰۱۷، دانشگاه تهران ۴۳۱/۱۶ // نسخ، سده ۱۲، ش ۳۰۸۰، مجلس ۶۳۶/ (۲) ۱۰ // ، سده ۱۳ - ۱۲، ش ۶۴۹، هزار و پانصد ۱۵۴ // ، ۱۲۲۰، ش (۴) ۱۰۳۷۷، مرعشی ۲۸۰/۲۶ // ، محمّد هاشم بن ملا محمّد حسین، ۱۲۸۷، ش (۴) ۳۶۶۶، مرعشی ۵۸/۱۰ // ، امیر

زمان بن محمّد، بی تا، ش ۵۷۸۴، مرعشی ۱۷۰/۱۵ // ، بی تا، ش ۳۳۸۲، آستا ۲۲۴/۶ //

نستعلیق، بی تا، ش ۴۹۴۵، مجلس ۲۰۰/۱۴ // نسخ، ، ش (۱) ۱۶۸۳، فیضیه ۱۱۸/۳ // ، ، تملک کتابخانه طباطبائی تبریزی در تبریز، نسخه ها ۵۲۲/۷.

ن . چ

در هامش نور الانوار محدث جزائری .- تهران: بی نا، ۱۳۱۷. ۱۰۷ ص (سنگی) // به کوشش

مؤسسه آل البیت لاحیاء التراث .- تهران: موسسه البحوث و التحقیقات الثقافیه، ۱۴۰۷. ۱۲۶

ص. (با عنوان: تعلیقات علی الصحیفه السجادیه).

[۶۱]

شرح صدر

عنوان دیگر: A شرح الصدر

رساله ای است که در آن ملا محسن شرح احوال خودش را تا سال ۱۰۶۵ در ضمن دو مقاله به نگارش آورده است. در مقاله اول از حقیقت "علم و عالمان" سخن گفته و در مقاله دوم شرحی از دوران زندگی خویش تا سن پنجاه و هشت سالگی را بیان می کند. از مطالبی که در این رساله آمده، می توان برخی از مهمترین جریانات فکری مؤثر در شکل گیری اندیشه فیض را برشناخت و بر دیدگاههای او و نسبت به مسائلی چند آگاهی یافت.

امّا این رساله نمی تواند آینه تمام نمای حیات علمی و اجتماعی او به شمار رود چرا که یک محدوده زمانی خاص از زندگی او را در بر می گیرد . فیض در رساله الانصاف به بیان برخی از دیدگاههای فکریش تا سال ۱۰۸۳ پرداخته است.

یکم [۱۱۴]؛ دوم [۴۹]؛ لولوه ۱۳۰؛ روضات ۹۳/۶؛ کشف الحجب ۶۰۱؛ فوائد ۶۳۵؛ الذریعه ۲۵۴/۱۲.

آغاز/ بسمله. رب اشرح لی صدری... بعد از حمد وثنای اله ودرود وتحیت بر برگزیدگان آن درگاه، چنین گوید... که چون گشایش غصه دل ...

انجام/ تاریخ این شرح صدر را می شاید، بشرط آنکه یای متکلم که کسره یا در جمله ربّ اشاره به آن است، به صورت رقمی هویدا گردیده، در شمار

آید. والحمد للّه.

ن . خ

نستعلیق، محمّد بن محمّد علم الهدی، ۱۰۷۲، ش (۳) ۶۳۶۸، آستا [رویت] // ، ،

بی تا، ش ۵۰۱۹، مرعشی ۲۲۱/۱۳ (A) // شکسته نستعلیق، نصیر الدین سلیمان (فرزند علم الهدی)، ۱۱۴۰، ش (۳) ۳۸۱۸، مجلس ۱۸۴۰/ (۴) ۱۰ // نسخ، ۱۲۹۰، ش (۳) ۱۴۰۱، مرعشی ۱۷۴/۴ // ، علی بن محمّد علی حسنی، سده ۱۳، ش (۱) ۹۵۲۲، مرعشی ۲۷۴/۲۴ // تعلیق، بی تا، مشکوه ش ۳۱۴، دانشگاه تهران ۶۶۷/ (۱) ۳ // تملک کتابخانه ملا محمّد علی خوانساری، در نجف، الذریعه ۳۵۹/۱۳.

ن . چ

در مجله جلوه، ش هشتم، سال اول (۱۳۲۴) // در ده رساله محقّق بزرگ فیض کاشانی، به کوشش رسول جعفریان .- اصفهان: مرکز تحقیقات علمی و دینی امام امیرالمؤمنین علی، ۱۳۷۱. صص ۷۳ - ۴۷.

[۶۲]

شوق العشق

اشعاری است برگرفته از گلزار قدس گلزار قدس

فوائد ۶۳۶؛ الذریعه ۲۴۷/۱۴.

ن . خ

نسخ، سده ۱۳، ش (۲) ۷۵۹۰، دانشگاه تهران ۶۴۳/۱۶.

[۶۳]

شوق المهدی

فیض کاشانی غزلیاتی را به استقبال یا تضمین از حافظ درباره حضرت مهدی - علیه السلام - و شوق لقای آن حضرت سروده که در مجموع، حدود یک هزار و پانصد

بیت می شود. وی بسیاری از مسائل را درباره امام زمان همچون لزوم وجود امام، مساله غیبت، عمر آن حضرت، وضعیت وضع جهان بعد از ظهور و مطالب دیگر را در این کتاب مطرح می سازد.

یکم [۱۰۵]؛ دوم [۷۹]؛ فوائد ۶۳۶؛ ریحانه ۳۷۶/۴؛ الذریعه ۲۴۷/۱۴.

آغاز/ منت خدای را عزّ وجلّ که نخست خلیفه به جهت خلق تعیین فرمود... الا یا ایها المهدی مدام الوصل ناولها

انجام/ بدّل السیئات احسانا - والفیض لی تصدق اسمائی.

ن . خ

نسخ، بی تا، ش ۳۶۰۶، مرعشی ۷/۱۰ // ، ، (۱۰) ۱۱۳۹۱، آستا [رویت] // تملک کتابخانه ملا محمّد علی خوانساری در نجف، الذریعه ۲۴۷/۱۴ // تملک میرزا فخر الدین

نصیری، المحجه (مشکوه) ۳۵/۲ // نستعلیق، عبد الرحیم افشار زنجانی، ۱۳۹۵، ش ۳۶۶۹،

مرعشی ۶۱/۱۰.

ن . چ

به اهتمام علی دوانی .- تهران: مسجد جامع، ۱۳۵۴. ۱۲۰ ص؛ چ ۲، همانجا: دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۹۸. ۱۵۲ ص.

[۶۴]

الشّهاب الثّاقب

رساله ای است در اثبات وجوب عینی نماز جمعه در زمان غیبت امام - علیه السلام - که فیض به سال ۱۰۶۷ در چهار هزار بیت آن را نگارش نمود. این کتاب مورد نقد و نظر بسیاری از صاحبنظران آن دوره قرار گرفت تا جایی که بر آن ردّیه هایی نگاشته شد. (همین مدخل، ردّیه ها).

یکم [۵۰]؛ دوم [۸۶]؛ لولوه ۱۲۷؛ روضات ۸۷/۶؛ کشف الحجب ۳۶۳؛ ایضاح ۶۰/۲؛ الذریعه ۷۸/۱۵، ۷۷/۱، ۲۵۲/۱۴.

آغاز/ الحمد للّه الذی جعل دلیل وجوب صلاه الجمعه من اوضح الدلائل...

انجام/ ...ابد الابدین.

ن . خ

نسخ، علم الهدی، ۱۰۹۷، ش (۱) ۸۲۳۰، دانشگاه تهران ۶۳/۱۷ // ، سده ۱۱، ش ۳۱۴۵، دانشگاه تهران ۲۱۰۱/۱۱ (ناقص الاخر) // نستعلیق، مرتضی بن میر محمّد صفی حسینی

تبریزی، ۱۱۰۰، ش (۳) ۷۳۴، گوهرشاد ۸۴۲/۲ // نسخ، تقی بن محمّد صادق، ۱۱۰۰، لس

آنجلس ش (۳) M ۱۲۰۴، نسخه ها ۷۱۵/۱۲ و ۱۱ // ، ۱۱۱۱، ش ۶۴۹۹، آستا ۴۶۲/۵ // ، رکن الدین محمّد بن علی بن ثابت حسینی، ۱۱۱۱، ش (۱) ۸۰۱۷، مرعشی ۲۸/۲۱ // ، ۱۱۱۱، کبیر یزد، ش ۱۶۴، نسخه ها ۴۰۴/۴ // ، محمّد مؤمن ملقب به برهان،

۱۱۳۰، ش (۲) ۵۳۳۵، مجلس ۲۴۸/۱۶ // نستعلیق، اسماعیل بن محمّد حسین مازندرانی،

۱۱۳۳، ش (۲) ۵۸۴۷، مرعشی ۲۳۰/۱۵ (کاتب نویسنده یکی از ردّیه ها است همین مدخل، ردّیه ها) // نسخ، محمّد خان قاینی، ۱۱۳۷، ش (۷) ۶۳۶۱۰، مجلس ۳۲۷/۷ // ،

۱۱۳۷، ش (۱۱) ۱۲۰، مجلس ۱۷۳/۷ // نستعلیق، ۱۲۵۲، ش (۲) ۸۱۵۱، سپهسالار ۱۵۴/۵ // شکسته نستعلیق، ۱۲۷۵، ش ۱۳۱۴۸، آستا [رویت] // نسخ، سده ۱۳ و ۱۲، ش (۳) ۳۷۴۸، مجلس ۱۷۳۳/ (۴) ۱۰ // نستعلیق، محمّد حسن بن محمّد علی سمنانی، ۱۲۷۹

ش (۲) ۷۶۴، الهیات تهران ۳۸۸/۱ // سید احمد صفائی، ۱۳۴۱، ش (۱) ۱۴۹۳، هزار و

پانصد ۳۷۹ // نسخ، بی تا، ش (۲) ۱۱، گلپایگانی ۲۰/۱.

ترجمه

فصل الخطاب [ترجمه الشهاب الثاقب] / مترجم میر آقا زاهدی .– رضائیه: کتابفروشی حقیری، ۱۳۷۲ ق. ۲۱۶ ص.

ردّیه ها

الرّد علی الشهاب الثاقب یا رساله فی صلاه الجمعه / ملاّ امین بن عبد الوهاب شاگرد فیض. وی این رساله را پس از فوت فیض نگاشته و پس از شرح و تفسیر متن الشهاب به ردّ و جرح کلام شیخ خود می پردازد. او کلام ملا محسن را پس از قال آورده و کلام خود را با اَقول آغاز می کند.

ن . خ تملك میرزا محمّد علی اردوبادی در نجف، کتابت ۱۱۲۷، الذریعه ۲۰۳/۱۰؛ ۶۵/۱۵.

الرّد علی الشهاب الثاقب یا رساله فی صلاه الجمعه از اسماعیل بن محمّد حسین خاجوئی مازندرانی با عناوین قال - اقول به صورت شرحی بر کتاب فیض آمده است. الذریعه ۲۰۲/۱۰؛ ۶۴/۱۵؛

آغاز/ الحمد للّه الذی جعل الصلاه ذریعه للتقرب ومعراجا للمومنین وامر...

انجام/ و شاکرا علی النعم ومسلما ومصلیا علی رسوله المکرم المعظم وعلی آله وذرّیته الذین هم بعده اعلم.

ن . خ

نسخ، محمّد رفیع بن محمّد تقی، ۱۲۲۵، ش (۳) ۳۰۳۲، مرعشی ۲۲۲/۸ // ، ش (۱۹) ۱۰۹۵، هزار و پانصد ۳۳۸.

ن . چ

.- نجف: چاپخانه علمیه، ۱۳۶۸ ق. (سنگی) // به ضمیمه منبع الحیاه، نعمت اللّه جزائری. به کوشش رؤوف جمال الدّین .- قم: الاعلمی، ۱۴۰۱ ق. ۸۴ ص.

[۶۵]

الصّافی

مهمترین اثر فیض در تفسیر قرآن است. وی در این تفسیر به اقوال ائمه معصومین - علیهم السلام - توجه دارد و مفسران را از تفسیر به رأی و عواقب آن پرهیز می دهد. او بر این

باور است که تفسیر به رأی، تحریف قرآن را در پی خواهد داشت و چون مفسّر آگاهی کاملی از ناسخ و منسوخ، محکم و متشابه، خاصّ و عام، مبین و مبهم، مقطوع و موصول، فرایض و احکام، سنن و آداب و بسیاری از مسائل دیگر قرآن ندارد لذا نباید به تفسیر آنها بپردازد و یگانه مرجع و مأخذ او در این زمینه، خود پیامبر و اهل بیت ایشان است.

فیض در آغاز تفسیر دوازده مقدمه مهم ذکر می کند بدین ترتیب:

المقدمه الاولی: فی نبذ ممّا جاء فی الوصیه بالتمسّک بالقرآن و فی فضله؛ المقدمه الثانیه: فی نبذ مما جاء فی ان علم القرآن کلّه انما هو من عند اهل البیت - علیهم السلام ؛

المقـدمه الثالثه: فی نبـذ ممّا جاء فی انّ جلّ القرآن انّما ورد فیهم و فی اولیائهم و فی اعدائهم و بیان سـرّ ذلک؛ المقدمه الرابعه: فی نبذ ممّا جاء فی معانی وجوه الآیات من

التفسیر و التاویل...؛ المقدمه الخامسه: فی نبذ ممّا جاء فی المنع من تفسیر القرآن بالرأی

و السّرّ فیه؛ المقدّمه السادسه: فی نبذ ممّا جاء فی جمع القرآن و تحریفه و زیاده و نقصه؛ المقدّمه السابعه: فی نبذ ممّا جاء فی انّ القرآن تبیـان کـل شـئ و تحقیق معنـاه؛ المقـدمه الثـامنه: فی نبـذ ممّا جاء فی اقسام الآیات و اشـتمالها علی البطون و التاویلات؛ المقدمه

التاسعه: فی نبذ ممّا جاء فی زمان نزول القرآن و تحقیق ذلک؛ المقدمه العاشره: فی نبذ

ممّا جاء فی تمثّل القرآن لاهله یوم القیامه و شفاعته لهم و ثواب حفظه و تلاوته؛ المقدمه

الحادیه عشر: فی نبذ ممّا جاء فی کیفیه التلاوه و آدابها؛ المقدمه الثانیه عشره: فی بیان ما اصطلحنا علیه فی تفسیر الآیات...

مولّف این اثر نفیس را در چهل و هفت هزار بیت به سال ۱۰۷۵ به اتمام رسانید.

یکم [۱]؛ دوم [۱]؛ امل ۳۰۵/۲؛ لولوه ۱۲۲؛ روضات ۹۱/۶؛ قصص ۲۵۳؛ کشف الحجب ۳۶۴؛ ایضاح ۶۴/۲؛ الذریعه ۱۳۰/۲۱.

آغاز/ نحمدک یا من تجلّی لعباده فی کتابه بل فی کل شئ و اراهم نفسه فی خطابه بل فی کل نور و فی دلّ علی ذاته بذاته...

انجام/ و قـد مضـی تفسـیر شـیاطین الانس فی سوره الانعام وسـبق سـبب نزول السوره وثواب تلاوتها فی تفسـیر اختها، تم کتاب الصافی...

ن . خ

نسخه هایی که همه اجزایش در یک مجلد است.

نسخ، ۱۰۹۶، ش ۱۳۴۴، آستا ۵۱۴/۱ // ، ۱۲۰۴، ش ۱۷۳۱۷، آسـتا [رویت] // ، محمّد قاسم بن سعید، ۱۲۱۵، ش ۶۵۶ ع، ملی ۱۲۶/۸ // ، محمّد بن ملا افضل دشت بیامنی قائنی، ۱۲۲۴، ش ۶۵۳ ع، ملی ۱۲۵/۸ // ، علی مراد تنکابنی، ۱۲۲۳، ش ۲۰۲۶،

سپهسالار ۱۳۷/۱ // ، ۱۲۳۸، ش ۵۴۱، هزار و پانصد ۱۷۰ // ، ۱۲۵۶، ش ۱۱۲۸،

ملی ۱۲۰/۹ // ، محمّـد حسـن خوانسـاری، ۱۲۶۴، ش ۲۰۳۰، سپهسالار ۱۳۷/۱ // ، میرزا ابـو القـاسم اصطهباناتی، ۱۲۷۰، ش ۲۰۳۱، سپهسالار ۱۳۷/۱ // ، وقفی علامه

حائری، ش ۱۱۲۰، آستا [رویت] // ، بی تا، تملک کتابخانه حاجی میرزا حسین نوری،

آشنایی با چند نسخه خطی ۱۴۴/۱.

جلد اول:

A

از آغاز تا سوره مائده B انعام تا الاسراء (بنی اسرائیل)

نسخ، خود فیض، تملک حسن عاطفی (کاشان)، نسخه ها ۷۲۶/۷ (A) // ، نور الدین محمّد بن مرتضی، ۱۰۷۷، ک. آیه اللّه رضوی ش ۲۸۷، نسخه ها ۳۷/۷ (B) // ، محمّد حسین غروی، ۱۰۷۷، ش ۸۶۷۰، مرعشی ۲۲۱/۲۲ (B) // نسخ و نستعلیق، عسکر، ۱۰۸۰، ش ۱۰۶۶، الهیات مشهد ۲۲۴/۲ (B) // نسخ، محمّد تقی بن محمّد رضا سمنانی، ۱۰۸۳، ش ۱۱۱۴۰، آستا ۶۳۶/۱۱ (A) // ، محمّد سعید بن میریجان خلخالی، ۱۰۸۴، ش ۸۱۲۷، سپهسالار ۱۶۲/۵ (از آغاز تا پایان یس) // ، علم الهدی، ۱۰۸۷، ش ۳۷۵، ملی

۳۲۶/۷ (از آغاز تا ابتداء سوره انعام) // ، محمّد طاهر سبزواری ابن ابی طالب، ۱۰۸۸، ش ۱۳۴۶، آستا ۵۱۶/۱ (A + B) // ، عقیل بن رکن الدین مسعود بن محمّد تقی حسینی کاشانی، ۱۰۹۰، ش ۹۸۹، مرعشی ۱۸۱/۳ (۱۰۹۴ ، // (B، ش ۸۴۲۵، سپهسالار ۱۶۳/۵ // ، سده ۱۱، ش (۲) ۱۹۰۳، الهیات مشهد ۹۵۴/۳ (B+ A) // ، محمّد نصیر بن جلال الدین تبریزی، سده ۱۱، ش ۴۱۸۶، مجلس ۱۹۰/۱۱ (B+A) // ، علم الهدی، سده ۱۱، ش ۳۷۶، ملی ۳۲۷/۷ (B) // ، سده ۱۱، ش ۹۲۸۸، دانشگاه تهران ۳۴۰/۱۷ (B) // ، سده ۱۲ - ۱۱، ش ۷۹۶، گلپایگانی ۱۲۵/۲ (B+A) // ، ، ش ۱۰۸۸، گلپایگانی ۱۲۵/۲ (مقدمه و بخشی از سوره بقره) // ، ، ش ۲۵۳، ملک ۴۷۲/۱ (۱۱۰۶ ، // (B، ش ۱۵۳۶۱، آستا [رویت] (B) // ، محمّد علی بن ملک محمّد، ۱۱۰۹، ش ۹۹۰۴، آستا ۶۷۳/۱۱ (۱۱۱۱ ، // (B+A، ش ۲۸۳ ،حجتیه ۷۰ (B+A) // ،هحسن بن بهاء الدین کرمانی، ۱۱۱۲، ش ۲۰۲۸، سپهسالار ۱۶۱/۵ (A + B) // ، محمّد شفیع، ۱۱۱۳، ش ۹۵، شاهچراغ ۵۸/۱ (۱۱۲۲ ، // (B+A، ش ۷۲۶۵، مجلس ۲۶۰/۲۵ (B+A) // ، رجبعلی، ۱۱۲۴، ش ۶۳۱۸۹ (۱۱۲۵ ، // (B+A، ش ۲۵۹، ملک ۴۷۳/۱ (A) // ، محمّد خلیل حافظ بن محمّد حسین، ۱۱۲۷، آخوند همدان ش ۵۸۵، ف. رشت و همدان ۱۳۴۰ (B+ A) // ، محمّد خلیل بن محمّد باقر، ۱۱۳۴، دانشگاه لس آنجلس ۱۱۵۴ M، نسخه ها ۲۸۰/۱۲ و ۱۱ (۱۱۳۷ ، // (A، ش ۱۳۲۲، هزار و پانصد ۱۷۰ (A) // ، ابوالفتوح بن محمّد تقی اصفهانی، ۱۱۷۴، ش ۱۵۷۲، فیضیّه ۱۷۵/۱ (۱۱۸۲ ، // (B، ش ۱۵۲۳، آستا ۴۴۲/۴ (B+A) // ، علی قلی بن زین العابدین قزوینی، ۱۱۸۳، ش ۱۶۰۴۵، آستا [رویت](۱۱۸۷ ، // (B+A، ش ۱۳۴۷، آستا ۵۱۶/۱ (B+A) // ، باقر بن محمّد اصطهباناتی، ۱۱۹۱، ش ۱۹۷۹ ع، ملی ۴/۱۱ (B) // ، سده ۱۲، ش ۲۵۵، ملک ۴۷۳/۱ (B) // نستعلیق، ، ش ۱۱۸۹۹، آستا ۶۳۷/۱۱ (A) // نسخ، ، مدرسه رضویه ش (۱) ۲۶، آشنایی با چند نسخه خطی ۴۳/۱ (از آیه ۱۴۹ آل عمران تا آیه ۶۳ سوره اعراف) // ،

قربانعلی محمّـد، ، ش ۸۵، الهیات تهران ۶۰۳/۱ (B+A) // ، سده ۱۲، ش ۸۱۲۵، سپهسالار ۱۶۲/۵ (B+ A) // ، ، ش ۵۱۸۶، سپهسالار ۱۶۲/۵ (B) // ، ، ش ۱۳ صدر، سپهسالار ۱۶۰/۵ (B+A) // ، ، ش ۱۲ صدر، سپهسالار ۱۵۹/۵ (B+ A) // نستعلیق، محمّد بن سید ابی طالب کاشانی، سده ۱۲، ش ۵۱۸۲،

سپهسالار ۱۶۱/۵ (B+A) // نسخ، محمّد ابراهیم بن محمّد رضا، سده ۱۲، ش ۸۳۳۴، سپهسالار ۱۶۳/۵ (۱۲۰۲ ، // (B+A، ش ۱۲۹۹، هزار و پانصد ۱۷۰ (از سوره انفال تا سوره عنکبوت) // ، احمد بن ابی الحسن اردکانی، ۱۲۱۳، ش ۱۵۲۲، آستا ۴۴۲/۴ (A) // شکسته نستعلیق، درویش محسن بن محمّـد کاظم مازندرانی، ۱۲۱۹، ش ۷۰۲۹، آستا ۶۳۸/۱۱ (B+A) // ، غلامرضا، ۱۲۲۱، ش ۱۷۳۱۶، آستا [رویت](B+A) //

، محمّد باقر، ۱۲۲۲، ش ۶۵۵ ع، ملی ۱۲۷/۸ (B+A) // ، ابو طالب بن محمّـد علی، ۱۲۲۳، ش ۲۷۰۲، عمومی اصفهان ۲۰۷/۱ (از آغاز تا آخر الاعراف) // ، محمّد

اشرف شریف ارجمندی، ۱۲۲۴، ش ۱۴ صدر، سپهسالار ۱۶۰/۵ (۱۲۲۶ ، // (B+A، ش ۱۵۶۷، فیضیه ۱۷۵/۱ (۱۲۲۶ ، // (A، ش ۱۶۴۰، فیضیه ۱۷۵/۱ (الانعام تا الرّعد) // ، عبد الغنی بن عبد العلی خرانقی، ۱۲۲۶، ش ۳۵۵، گلپایگانی ۳۰۱/۱ (B) // ، قربانعلی بن رمضان بواناتی، ۱۲۳۰، ملی فارس ش ۷۸۰ (B+A) // نستعلیق، اسماعیل مازندرانی، ۱۲۳۰، ش ۱۲۶۹، سپهسالار ۱۶/۵ (مقدمه ها) // نسخ، ۱۲۳۱، ش

۵۱۹، گلپایگانی ۱۲۵/۲ (B+A) // ، کاظم بن محمّد بیرجندی خراسانی، ۱۲۳۲، مدرسه آخوند همدان ش ۱۶۵۸، ف. رشت و همدان ۱۳۴۱ (B+A) // ، محمّـد ابراهیم بن افراسیاب، ش ۱۰۱۲۷، آستا [رویت](B+A) // نستعلیق، محمّـد بن خداوردی، ۱۲۳۳، ش ۱۷۳۱۴، آستا [رویت](B+A) // نسخ، علی اکبر بن مهدی، ۱۲۳۳، ش ۲۵۴، ملك ۴۷۳/۱ (از آغاز تا آخر الحجر) // ، محمّد باقر بن ملا اسماعیل،

۱۲۳۴، ش ۴۴۱، شاهچراغ ۵۸/۱ (۱۲۳۵ ، // (B+ A، ش ۱۱۵۴۹، آستا [رویت] (۱۲۳۵ ، // (B+A، ك. عمومی معارف ۱۶/۱ (B+A) // ، محمّـد حسین بن لطفعلی، ۱۲۳۵، ش ۲۴۲، فیضیه ۱۷۴/۱ (A) // ، صالح ارداقی، ۱۲۳۵، ش ۹۳۸ ع، ملی ۴۳۴/۸ (B+A) // ، محمّـد بن علی شیرازی ۱۲۳۶، ش ۱۰۷۴ ع، ملی ۶۸/۹ (۱۲۳۷ ، // (B+A، ش ۱۷۳۱۸، آستا [رویت] (B+A) // نستعلیق، ۱۲۳۷، ش ۳۰۰، مدرسه حجتیه ۷۰ (A) // نسخ، ابو محمّد بن محمّد علی، ۱۲۳۸، ش ۲۸۶۹ ع، ملی ۳۸۵/۱۳ (A) // ، زین العابدین محمّد رضا، ۱۲۳۹، ش ۱۵۲۴، آستا ۴۴۲/۴ (A) // ، ملا یار علی، ۱۲۴۲، ش ۵۱۸۰، سپهسالار ۱۶۱/۵ (B+A) // ، مهدی بن عبد الرحیم، ۱۲۴۳، تملّك حسن عاطفی، نسخه ها ۷۲۶/۷ (B) // ، سید جعفر بن سید محمّد حسینی، ۱۲۴۵، ش ۱۷۰۸، گلپایگانی ۲۴/۳ (۱۲۴۶ ، // (A، ش ۶۲، مدرسه حجتیه ۷۰ (A) // ، محمّـد حسن محمّـد علی بن حبیب اللّه رضوی، ۱۲۴۸، ش (۲) ۳۹۹۶، مجلس ۲۲۱۴/ (۴) ۱۰ (مقدمات) // ، محمّد باقر بن سراج اصطهباناتی، ۱۲۴۹، ش ۲۵۳، فیضیه

۱۷۴/۱ (۱۲۵۳ ، // (B+A، ش ۱۹۷ ب، الهیات تهران ۶۰۳/۱ (B+ A) // ، محمّد بن علی اصفهانی، ۱۲۵۶، خیرات خان ش ۷، ف . رشت و همدان ۱۷۵۰ (A) // ، محمّد رضا بن احمد مجد آبادی، ۱۲۵۶، ش ۱۱۲۸ ع، ملی ۱۲۰/۹ (B+ A) // ، حسین بن صفر، ۱۲۵۹، ش ۵۱۸۱، سپهسالار ۱۶۱/۵ (B+A) // ، جعفر بن سید احمد حسینی، ۱۲۶۲، ش ۳۰۹۳، ملی تبریز ۲۸۱/۱ (B+A) // نستعلیق، ۱۲۶۲، ش ۱۴۷۰۶، آستا [رویت](B+A) // نسخ، خداداد بن ابی القاسم، ۱۲۶۵، ش ۶۸۹، ملی فارس ۲۷۵/۲ (B+A) // ، قاسم بن محمّد دره، ۱۲۶۵، ش ۲۰۲۹، سپهسالار ۱۶۱/۵ (B+A) // ، محمّد رفیع، ۱۲۶۹، ش (۱) ۱۹۶ ب، الهیات تهران ۶۰۳/۱ (B+A) // نستعلیق، سده ۱۳، ش ۵۹۶۴، مرعشی ۳۴۵/۱۵ (B+A) به گفته مرحوم مشکوه نسخه ای بسیار صحیحی است // نسخ، سده ۱۳، ش ۱۷۳۱۳، آستا [رویت] (از آغاز تا الرّعد) // ، ، ش ۴۱۹، گوهرشاد ۵۲۷/۲ (A) // ، ، ش ۹۱۰۳، آستا ۶۳۷/۱۱ (B+A) // ، ، ش ۳۱۸، امام عصر شیراز ۶۴ (از آغاز تا یس) // ، ، ش (۲) ۵۸۵۷، مجلس ۲۶۵/۱۷ (بخشی از سوره بقره) // ، عبد اللّه بن محمّد حسین

بن محمّد مقیم، سده ۱۳، ش ۸۶۴۹، دانشگاه تهران ۱۸۷/۱۷ (B) // ، بی تا، حسینیه شوشتریها ش ۵۳۷، نسخه ها ۸۰۵/۱۲ و ۱۱ (A) // ، ، حسینیه شوشتریها ش ۶۸۲، نسخه ها ۸۰۵/۱۲ و ۱۱ (B) // نستعلیق، ، ش ۲۵۸، فیضیه ۱۷۴/۱ (B+A) //

نسخ، ، ش ۹۶۹، مرعشی ۱۵۸/۳ (B+ A) // ، ، ش ۲۸۶۸ ع، ملی ۳۸۴/۱۳ (A + B) // ، ، آخوند همدان ش (۱) ۴۵۱۹، ف. رشت و همدان ۱۵۰۰ (مقدمات) // ، ، ش ۱۳۹۸۵، آستا ۶۳۸/۱۱ (از آغاز تا سوره مریم) // ، ، ش ۱۲۸۰۶، آستا ۶۳۹/۱۱ (B) // نستعلیق، محمّد المدعو به اسماعیل، بی تا، ش ۶۶۷۷، آستا ۴۴۲/۴ (A) //

نسخ، بی تا، آخوند همدان ش ۳۰۷، ف. رشت و همدان ۱۳۴۰ (A) // ، ، آخوند همدان ش ۱۱۶۸، ف. رشت و همدان ۱۳۴۱ (B) // ، محمّد خلیل حافظ بن محمّد حسین، بی تا، آخوند همدان ش ۵۸۵، ف. رشت و همدان ۱۳۴۰ (B+A) // ، ، آخوند همدان ش (۱) ۴۵۱۹، ف. رشت و همدان ۱۵۰۰ (مقدمات) // ، ، ش ۵۱۳، گلپایگانی ۱۲۵/۲ (تا سوره بقره) // ، ، ش ۱۵۲۳، آستا ۴۴۲/۴ (B+A) // ، ، ش ۳۰۸۰، ملی تبریز ۲۷۹/۱ (B+A) // ، ، ش ۳۱۸۸، ملی تبریز ۲۸۰/۱ (B+A).

جلد دوم

C

از کهف تا احزاب D

از سباء تا ناس

نسخ، نور الدین محمّد بن شاه مرتضی، ۱۰۷۸، ش ۹۱۷۵، مرعشی ۲۹۲/۲۳ (D+C) // ، [احتمالاً ـ مولف]، ش ۲۶۳۵ ع، ملی ۵۰/۱۳ (D+C) // ، عقیل الحسینی،

۱۰۹۲، ش ۳۷۸، ملی ۳۲۸/۷ (D) // ، محمّـد هاشم بن صفی الـدین محمّـد الحسـینی القمی، ۱۰۹۲، ش ۴۳۴، فیضیه ۱۷۴/۱ (D+C) // ، محمّـد امین بن میرزا محمّد انجدانی قمی، ۱۰۹۵، ش ۱۰۳ ب، الهیات تهران ۶۰۳/۱ (D) // ، محمّد قلی حافظ بن علیخان، ۱۰۹۶، ش ۲۰۶۶ ع، ملی ۲۲۶/۱۱ (C) // ، محمّد طاهر سبزواری، ۱۰۹۹، ش ۱۷۳۱۵، آستا [رویت] (D+C) // ، سده ۱۱، ش ۳۷۷، ملی ۳۷۷/۷ (C) // ، ، ش ۱۵۸۵، سپهسالار ۱۶۲/۵ (D+C) // ، محمّـد علیمانی دامغانی، ۱۱۰۸، ش (۴) ۷۶۴۲، دانشگاه تهران ۶۶۳/۱۶ (D) // ، محمّد بن جعفر ۱۱۱۶، ش ۴۰۴، شاهچراغ ۶۰/۱ (D+C) // نستعلیق، محمّد ابراهیم بن لاجین قزوینی، ۱۱۰۹، ش ۲۶۸۷،

عمومی اصفهان ۲۰۷/۱ (از الرّعد تا آخر قرآن) // نسخ، ۱۱۱۲، ش ۲۱۰۰ ع، ملی ۲۸۵/۱۱

(D+C) // ، محمّـد علی بـن رجبعلی، ۱۱۲۴، ش ۶۳۱۹۰، مجلس ۱۷۵/۷ (D+C) // ، عبد الحسـین بن محمّد مشکانی، ۱۱۲۵، ش ۱۱۸۱۳، آستا ۶۴۰/۱۱ (C) // نستعلیق، محمّد باقر شهمیرزادی، ۱۱۳۲، ش ۲۰۲۲، سپهسالار ۱۶۰/۵ (C) // ، ، ش ۲۰۲۳، سپهسالار ۱۶۰/۵ (۱۱۳۲ ، // (D، ش ۵۱۸۴، سپهسالار ۱۶۲/۵ (از یس تا آخر قرآن) // ، عبـد الرضا بن محمّـد بن امین الـدین موسوی حسینی جزائری،

۱۱۳۳، ش ۲۳۹۳ ع، ملی ۱۶۲/۱۲ (D) // ، صایب الدین محمّد نصیر طالقانی، ۱۱۴۳، ش ۱۳۶۲۷، آستا [رویت] (D+C) // ، حسن بن حسین الزهانی، ۱۱۶۶، ش ۲۴۹، مدرسه حجتیه ۷۰ (یس تا آخر قرآن) // ، ملا نظر علی و دیگران، ۱۱۹۶، ش ۱۳۴۸، آستا

۵۱۵/۱ (D+C) // ، سده ۱۲، ش ۶۵۵ ع، ملی ۱۲۷/۸ (D+C) // ، سده ۱۳ - ۱۲، ش ۶۷ ب، الهیات تهران ۶۰۲/۱ (D+C) // نستعلیق، ۱۲۰۰، ش ۵۹۶۵، مرعشی ۳۴۶/۱۵ (D+C) // نسخ، ۱۲۰۲، ش ۱۵ صدر، سپهسالار ۱۶۰/۵ (D+C) // نستعلیق، ابن ملا محمّـد مهدی سبزواری، ۱۲۲۱، ش ۱۳۴۵، آستا ۵۱۴/۱ (D+C) // نسـخ، محمّـد تقی قزوینی، ۱۲۲۱، ش ۳۹ ب، الهیات تهران ۶۰۲/۱ (۱۲۲۲ ، // (D+C، ش ۱۰۵۱، هزار و پانصـد ۱۷۰ (D) // ، اسـماعیل بن محمّـد خلیـل خوانساری، ۱۲۲۶، ش ۲۶۷۴، عمومی اصـفهان ۲۰۷/۱ (۱۲۲۶ ، // (D+C، ش ۱۵۹۸، فیضیه ۱۷۵/۱ (C) // ، ابراهیم بن غلام علی، ۱۲۲۸، ش ۱۹۶، امام عصـر شیراز ۶۴ (D+C) // ، محمّـد بن عبـد الرضای زنگنه، ۱۲۲۹، ش ۲۰۲۵، سپهسالار ۱۶۱/۵ (D+C) // ، قربـانعلی بن رمضان بواناتی، ۱۲۳۰، ش ۷۸۰، ملی فـارس ۳۵۹/۲ (C) // ، میر سـعید بن محمّد زمان حسـینی موسوی کسـکری، ۱۲۳۲، ش ۵۱۸۳، سپهسالار ۱۶۲/۵ (D+C) // ، کاظم بن محمّد بیرجندی خراسانی، ۱۲۳۳، آخوند همدان ش ۱۶۸۸، ف. رشت و همدان ۱۳۴۱ (D+C) // ، اسماعیل بن یوسف کروهی، ۱۲۳۴، ش ۱۳۷۹۳، آستا ۶۳۹/۱۱ (۱۲۳۴ ، // (D+C، ش ۲۵، ملی فارس ۲۹/۱ (D+C) // ، محمّـد محسن بن محمّد حسـین، ۱۲۳۸، ش ۹۱۰۲، آستا ۶۴۱/۱۱ (۱۲۴۲ ، // (D، ش ۱۲۵۳، هزار و پانصـد ۱۷۰ (۱۲۴۴ ، // (D+C،

ش ۳۰۸۱، ملی تبریز ۲۷۹/۱ (D+C) // ، ش ۶۹۶۵، دانشگاه تهران ۴۱۳/۱۶

(از سوره لقمان تا آخر) // ، حسین بن محمّد باقر اصفهانی، ۱۲۴۵، ش ۱۰۶۳، ملی ۵۸/۹ (D+C) // ، ابراهیم بن محمّد مشهدی، ۱۲۴۷، ش ۱۳۷۹۴، آستا ۶۴۱/۱۱ (C) //

، محمّد هاشم بن محمّد علی حسینی، ۱۲۴۷، ش ۲۵۴، فیضیه ۱۷۴/۱ (D+C) //

، ۱۲۵۲، ش ۱۰۷۵ ع، ملی ۶۸/۹ (D+C) // ، علی موسوی شیرازی، ۱۲۵۳، ش (۲) ۱۹۶ ب، الهیات تهران ۶۰۳/۱ (D+C) // ، محمّد حسن بن محمّد حبیب چرمی قاینی، ۱۲۵۵، ش ۲۶۰، ملک ۴۷۳/۱ (۱۲۶۳ ، // (D+C، ش ۱۲۰۳، شاهچراغ ۶۱/۱ (D+C) // ، محمّد رضا بن همت علی بیک، ۱۲۶۴، ش ۶۹۰، ملی فارس ۲۷۶/۲ (D+C) // ، محمّد جعفر بن محمّد کاظم طباطبائی، ۱۲۶۴، ش ۲۶۷، ملک ۴۷۳/۱ (D+C) // ، محمّد علی بن علی اکبر، ۱۲۶۵، ش ۲۰۲۴، سپهسالار ۱۶۰/۵ (D+C) // ، سده ۱۳، ش ۱۲۳۵، ملی ۲۱۸/۹ (D+C) // ، ، ش ۱۵۲۰۸، آستا [رویت] (از سوره فاطر تا قدر) // نستعلیق، سده ۱۳، ش ۱۱۴۹۳، آستا ۶۴۱/۱۱ (D) // نسخ، مهدی بن عبد الرحیم، سده ۱۳، ش ۱۲۳۵ ع، ملی ۲۱۸/۹ (D+C) // نستعلیق، معصوم حسینی الان براغوشی، بی تا، ش ۸۱۲۶، سپهسالار ۱۶۲/۵ (یس تا آخر قرآن) // ، ، ش ۱۳۴۲۹، آستا [رویت](D+C) // ، ، حسینیه شوشتریها ش ۷۱۴، نسخه ها ۸۰۵/۱۲ و ۱۱ (D+C) // ، ، آخوند همدان ش ۱۱۵۶، ف. رشت و همدان ۱۳۴۱ (از هود تا آخر قرآن) // ، ، حسینیه شوشتریها ش ۷۳۷، نسخه ها ۸۰۵/۱۲ و ۱۱ (C) // نسخ و نستعلیق، ، ش ۱۵۸۵۶، آستا (C) // نسخ، ، ش ۲۱۰۱ ع، ملی ۲۸۶/۱۱ (D) // ، ، ش ۲۰۲۷، سپهسالار ۱۳۶/۱ (D+C) // نستعلیق، ، ش ۲۰۷۷، فیضیه ۱۷۵/۱ (D) // نسخ، ، ش ۱۴۰۳، الهیات مشهد ۵۴۸/۲ (D+C) // ، ، ش ۲۰۱۲، گلپایگانی ۱۳۵/۳ (D+C) // ، ، ش ۶۰، شاهچراغ ۶۰/۱ (D+C) // ، ، ش ۵۸، شاهچراغ ۵۹/۱.

اجزای نامشخص

نسخ، ۱۰۷۳، دانشگاه لس آنجلس ش ۵۶ M، نسخه ها ۲۸۰/۱۲ و ۱۱ // ، نور الدین محمّد بن مرتضی، ۱۰۷۷، تملک ک. آیه اللّه رضوی در کاشان، نسخه ها ۳۶/۷ // ، ظاهرا

عصر مولف، ش ۱۶۲۶، مرعشی ۲۹/۵ // ، سده ۱۱، کالج وادهان در اکسفورد ش ۱۱۷، نسخه ها ۷۷۸/۱۲ و ۱۱ // شکسته نستعلیق، آخوند همدان ش ۳۸۹، ف. رشت و همدان ۱۳۴۰ // نسخ، علی اکبر بن سید علی طباطبائی، ۱۱۶۱، ش ۴۱۸۴، مجلس ۱۸۹/۱۱ // ، محمّد حسین بن عبد اللّه، ۱۲۲۹، ش ۷۲۱۴، دانشگاه تهران ۴۹۰/۱۶ // ، محمّد

ابراهیم بن محمّد رضا، سده ۱۲، ش ۱۰۱۰۵، مرعشی ۷۳/۲۶، ، سده ۱۲، ک. آیه اللّه رضوی در کاشان، ش ۵۲۷، نسخه ها ۳۶/۷ // ، ولی محمّد بن محمّد حسن لنکر کنانی،

۱۲۴۶، ش ۸۴۸۴، دانشگاه تهران ۱۴۶/۱۷ // ، عبـد الغفور، ۱۲۴۶، ک. اعتماد الدوله (اصـفهان) ش ۲۹، نسخه ها ۳۴۴/۵ // ، محمّد باقر بن علی ابزند آبادی۷ ۱۲۵۱ ۱۲۵۱، ش ۴۳۱،

فیضیه ۱۷۴/۱ // ، سده ۱۳، ش ۱۲۰۲، ملی ۱۸۹/۹ // ، ، ش ۲۴۶، فیضیه ۱۷۴/۱ // ، بی تا، ش ۱۲۲۹۵، آستا // ، ، ش ۱۱۲۰۵، آستا // ، ، ش ۹۱۰۴، آستا // ، ، ش ۷۰۶۰، آستا // ، ، مدرسه عباس قلی خان (مشهد) ش ۴، نسخه ها ۷۶۶/۷.

حاشیه

حاشیه بر صافی/ فضل اللّه بن محمّد بن فضل اللّه شریف

حاشیه و تعلیقه ای است بر ربع اول از کتاب صافی از آغاز تا آخر سوره مبارکه مائده.

ن . خ نسخ، سده ۱۲، ش ۱۲۵۲۱، آستا [رویت].

ترجمه

ترجمه صافی/ مترجم نا معلوم

ترجمه ای است احتمالاً از سده دوازده از آغاز قرآن تا سوره بنی اسرائیل؛ آغاز/ (افتاده) و به

کسانی که از آن حضرت روایت می کنند انجام/ پس غرق نماید شما را

ن . خ نسخ، [احتمالاً سده ۱۲]، ش ۱۳۴۵۳، آستا [رویت].

ترجمه مقدمات صافی/ مترجم نامعلوم

شامل ترجمه سه مقدمه از مقدمه های ملا محسن فیض در کتاب الصافی است.

ن . خ نسخ، ابو القاسم بن احمد یزدی، ۱۲۴۲، ش ۸۵۴۴، مرعشی ۱۲۱/۲۲.

تفسیر صافی/ محمّد باقر ساعدی خراسانی

ن . چ .- تهران: صفا، ۱۳۶۳. ا ج.

ن . چ

.- تهران: بی نا، ۱۲۶۶ ق، ۶۸۰ ص (سنگی) // .- تبریز: بی نا، ۱۲۶۹ ق. ۵۴۱ ص (سنگی) // .- تهران: [شیخ موسی طهرانی]، ۱۲۷۱ ق. ۹۴۳ ص (سـنگی) // .- تبریز: بی نـا: ۱۲۷۲ق . ۵۳۹ ص (سـنگی) // .- بمبئی: بی نـا، ۱۲۷۴ ق. بدون صـفحه شمار

(سنگی) // .- تهران: بی نا،

ص:۲۰۰

۱۲۷۵ ق. ۵۲۲ ص (سنگی) // .- تهران: بی نا، ۱۲۷۶ ق. بدون صفحه شمار (سنگی) // .- تهران: بی نا، ۱۲۸۶. ۴۹۵ ص (سنگی) // .- تهران بی نا، ۱۳۱۱ ق. ۵۰۳ ص (سنگی) // .- تهران: بی نا، ۱۳۱۶ ق. ۶۶۱ ص (سنگی) در هامش آن اصفی آمده است // .- تهران: بی نا،

۱۳۳۴ ق. ۵۸۰ ص (سنگی) // .- تهران: کتابفروشی محمودی، بی تا. ۵۷۹ ص (افست از

چاپ ۱۳۳۴) // به اهتمام میرزا حسن لواسانی .- تهران: میرزا حسن لواسانی، ۱۳۸۷، ۵ - ۱۳۷۴ ق. (۲ ج) ۱۰۰۰ + ۸۷۰ ص // به کوشش ابوالحسن شعرانی .- تهران: کتابفروشی

اسلامیه، ۱۳۶۲، ۱۳۵۶. ۲ ج // به کوشش حسین الاعلمی .- بیروت: الاعلمی، ۱۴۰۲ -

۱۳۳۹ ق. ۵ ج // به کوشش حسین الاعلمی .- مشهد: دار المرتضی، بی تا. ۵ ج (افست از چاپ بیروت) // به کوشش حسین الاعلمی .- تهران: مکتبه الصدر، (۱۳۷۳) ۱۴۱۵. ۵ ج.

[۶۶]

الضوابط الخمس فی احکام الشکّ و السهو و النسیان فی الصلوه

رساله کوتاهی است در پنج ضابطه که مؤلّف آن را در سی بیت نگاشته است و در آن به بیان احکام شک، سهو و نسیان در نماز می پردازد. این رساله را علم الهدی به فارسی برگردانده است.

یکم [۷۳]؛ امل ۳۰۶/۲؛ لولوه ۱۲۹؛ کشف الحجب ۳۷۴؛ فوائد ۶۳۶؛ الذریعه ۲۱۲/۱۴

آغاز/ الحمد للّه علی جزیل نواله والصلاه علی محمّد وآله، اما بعد لما کان الشک والسهو و النسیان کالغریزی للانسان...

انجام/ واعوذ باللّه السمیع العلیم من الشیطان الرجیم فانّه یزجر الشیطان ویطرده انشاء اللّه

ن . خ

نسخ، با یادداشتی از فیض کاشانی، ش ۲۴۹۷ (ضمیمه منهاج النجاه)، مرعشی ۸۶/۷ // ، ۱۰۵۹، ش (۵) ۲۶۵، گلپایگانی ۲۳۰/۱ // ، سده ۱۱، کتابخانه دانشگاه بو علی همدان

ش (۳) ۵۵، مجله تحقیقات اسلامی س ۷۳، ش ۲ - ۱. ص ۱۵۳ // ، ۱۱۰۰، ش (۴) ۵۶۸۱، مرعشی ۷۸/۱۵ // ، احتمالاً سده ۱۲، ش (۴) ۲۱۴۶، ملک ۴۳۲/۵ // نستعلیق،

علی اکبر طبیب بن محمّد کریم، [۱۲۹۶]، ش (۱۱) ۲۶۵۸، ملک ۴۸۳/۷ // نسخ، محمّد

حسن بن محمّد علی، ۱۳۰۳، ش (۴) ۱۱۲۴۰، آستا ۳۶۸/۱۱ // نستعلیق، بی تا، مشکوه ش ۷۹۲، دانشگاه تهران ۱۹۴۴/ (۳) ۳.

ن . چ

در هامش کتاب غایه الایجاز ابن فهد، ۱۳۰۰، الذریعه ۱۱۹/۱۵.

ترجمه

رساله شکیات و سهویات/ مترجم علم الهدی

آغاز/ سپاس بی قیاس و ستایش...

ن . خ نستعلیق، محمّد بن محمّد علم الهدی، ۱۰۷۲، ش (۱) ۶۳۶۸، آستا [رویت] // نسخ، ضیاء الدین بن عبد الحسین سبزواری، ۱۰۸۵، ش (۲) ۱۹۹۲، ملی ۵۹۱/۱۰ // ، سده ۱۱، ش (۱۲) ۱۴۱۵، هزار و پانصد ۳۶۹ // نستعلیق، سید احمد صفائی خوانساری،

سده ۱۴، ش (۹) ۱۱۱۸، هزار و پانصد ۳۴۲ // ، بی تا، ش (۸) ۹۵۰، هزار و پانصد ۳۱۰

// ، ، ش (۲) ۱۴۰۹، مسجد اعظم ۵۱۵ // ، ، ش (۲) ۶۵۲۴، سپهسالار ۲۵۴/۵.

ن . چ در هامش امل الامل، الذریعه ۲۱۲/۱۴.

[۶۷]

ضیاء القلب

مولّف در این رساله عربی، احکام پنجگانه ای که بر باطن انسان حکم می کنند (عقل، شرع، طبع، عرف و عادت) را در ضمن هشت باب به شماره درهای بهشت مورد بحث قرار می دهد. ابواب آن از این قرار است: عقل؛ مراتب حکّام، اسباب تسلّط حکّام؛ مصالح اتباع حکّام؛ ترجیح بعضی از حکّام؛ حکایت؛ حکایت دیگر؛ ازاحت شبهت. این اثر در ۵۰۰ بیت به سال ۱۰۵۷ تألیف شده، و آیینه شاهی تلخیصی از همین اثر است.

آیینه شاهی.

یکم [۲۹]؛ دوم [۳۱]؛ لولوه ۱۲۵؛ کشف الحجب ۳۷۵؛ فوائد ۶۳۵؛ ایضاح ۷۵/۲؛ ریحانه ۳۷۷/۴؛ الذریعه ۱۲۷/۱۵.

ص:۲۰۲

آغاز/ الحمد للّه الذی جعل مراسم الشرایع مطابقه لمقتضی عقول الکاملین...

انجام/ هذا ما آخر ما اردنا ذکره فی هذه المقاله المسماه بضیاء القلب، اضاء اللّه بها قلوبنا وکفر بها سیئاتنا وذنوبنا.

ن . خ

نستعلیق، محمّد بن محمّد علم الهدی، ۱۰۷۲، ش (۶) ۶۳۶۸، آستا [رویت] // نسخ، محمّد مقیم بن محمّد صالح صفا (از روی نسخه مولف)، ش (۳) ۲۰۱۳، سپهسالار ۱۸۴/۵ // نستعلیق، سید علی نقی بن نور الدین محمّد گیلانی، ۱۰۸۵، ش (۱۹) ۱۰۳۹، فیلم ۵۶۱/۱ // نسخ، ۱۰۹۸، ش (۱) ۸۴۸، گوهرشاد ۱۱۵۰/۳ // چلیپا، ۱۰۹۹، ش (۲۰) ۴۸۰۵، مجلس ۲۱۱/۱۳ // نسخ، ۲۸ - ۱۱۲۴، ش (۵) ۱۴۳۹، ملی ۴۶۷/۹ // ، محمّد مؤمن بن غلام علی بن ابی طالب، سده ۱۲، ش (۲) ۴۷۲، ملی ۳۹۴/۷ // نستعلیق، علی اصغر بن ملا خلیل اردبیلی، ۱۲۲۲، ش (۶) ۱۴۳۰، مرعشی ۲۱۵/۴ // شکسته نستعلیق، [۱۲۴۲]، ش (۲) ۳۱۴۹، دانشگاه تهران ۲۱۰۵/۱۱ // نستعلیق، علی اکبر طبیب بن محمّد کریم، ۱۲۶۹،

ش (۹) ۲۶۵۸، ملک ۴۸۲/۷ // نسخ، سده ۱۳، ش (۲) ۷۵۴۲، دانشگاه تهران ۶۱۹/۱۶ // ، بی تا، ش (۳) ۱۱۳۹۱، آستا [رویت] // و نستعلیق، بی تا، ش ۳۵۵۲، آستا ۴۴۳/۶.

ن . چ

به ضمیمه منهاج النجاه – و – بشاره الشیعه – و – خلاصه الاذکار .– تهران: بی نا، ۱۳۰۳ ق. (سنگی) // .– همانجا: میرزا هادی اصفهانی، ۱۳۱۱ ق. ۱۹۰ ص (سنگی).

[۶۸]

علم الیقین فی اصول الدین

کتاب شامل مباحث مفصّلی در امور اعتقادی است که در ضمن هیجده هزار بیت فراهم آمده. فیض آن را در پنجاه مطلب در چهار مقصد به سال ۱۰۴۲ تدوین نموده است:

۱) العلم باللّه ففیه ثمانیه ابواب: فی وجوده تعالی، فی توحیده عزّ و جلّ، فی تنزیهه سبحانه، فی صفاته العلیا، فی نبذ من نعوته، فی اسمائه الحسنی، فی افعاله جلّ اسمه و

قضائه و قدره، فی نبذ من آثار رحمته و آیات عظمته.

۲) العلـم بالملائکه ففیـه ثمـانیه ابـواب: فی الملائکه المقرّبیـن، فی الملائکه المـدبّرین، فی الارواح البشـریه، فی المعقّبـات و الشیاطین، فی ملائکه الاعمال و الکرام الکاتبین، فی اصناف الملائکه، فی کثره الملائکه، فی اوصاف الملائکه و بدائع خَلقهم.

۳) العلم بالکتب و الرسل – علیهم السلام – ففیه ستّه عشر بابا: فی الاضطرار الی الرسل و الشرایع، و اسرار التکالیف، فی صفات النبی و اصول المعجزات، فی صفه نزول الوحی و الفرق بینه و بین الالهام، فی الفرق بین الرسول و النبی و الامام و الولی، فی الاضطرار الی الامام و ذکر صفاته، فی تفاصیل الانبیاء و الاوصیاء، فی اخذ میثاق النبیّین لنبیّنا و البشاره به قبل ظهوره، فی اخلاق نبیّنا و اوصافه و اسمائه و خصایصه، فی معجزات نبیّنا و آیات

صدقه، فی معراج نبیّنا، فی معنی الکتاب و الکلام، فی نبذ من فضایل القرآن، فی نبذ من

فضایل اهل البیت، فی الاختلاف الواقع بعد نبیّنا، فی اصول العقاید الدینیه علی الاجمال،

فی غیبه امامنا و علامات ظهوره.

۴) العلم بالیوم الاخر، ففیه ثمانیه عشر بابا: فی الموت، فی البرزخ و عذاب القبر و سؤاله، فی نفخ الصور و البعث، فی طول یوم القیامه و اهواله، فی الخصماء و المظالم، فی

المسائله و الشهداء، فی تطایر الکتب و نشرها، فی المیزان و الحساب، فی السیاق و الصراط، فی الشفاعه، فی الحوض، فی الوسیله و اللواء، فی محل الجنّه و النّار و الاعراف، فی صفه الجنّه و اهلها، فی صفه النّار و اهلها، فی مذنبی اهل التوحید و الناقصین، فی اصناف اللذات و الآلام و اربابهما فی الاخره، فی خلود الفریقین.

مولّف گزیده ای از این اثر، با نام انوار الحکمه نیز فراهم آورده است.

یکم [۱۰]؛ دوم [۵۶]؛ امل ۳۰۵/۲؛ لولوه ۱۲۳؛ روضات ۸۸/۶؛ کشف الحجب ۳۸۵؛ فوائد ۶۳۶؛ ایضاح ۱۱۹/۲؛ الذریعه ۳۲۶/۱۵.

آغاز/ نحمدک اللّهم یا مبدی یا معید والحمد من نعمائک... اما بعد فیقول خادم العلوم الدینیه و راصد المعارف الیقینیه محمّد بن مرتضی...

انجام/ هذا آخر الکلام فی العلم بالیوم الاخر وبه تم کتاب علم الیقین بمقاصده الاربعه ووقع الختم...

ص:۲۰۴

ن . خ

نسخ، خود مولف، تملکِ کتابخانه مجد الدین نصیری، الذریعه ۳۲۶/۱۵ // نستعلیق، محمّد

شفیع بن محمّد امین (نجات)، ۱۰۵۶، ش ۶۵۹۵، مرعشی ۱۶۹/۱۷ // ، ۱۰۷۳، ک. طباطبائی تبریزی، نسخه ها ۵۱۶/۷ // نسخ، امیر بیک بن حاج سلطان میرک، ۱۰۷۴، ک.

آخوند همدان، ش ۱۲۰۸، ف. رشت و همدان ۱۳۴۲ // ، محمّد کاظم شهمیرزادی ۱۰۹۲، ش ۱۵۲۵۷، آستا [رویت] // ، مقابله علم الهدی، ش ۷۱۶۱، مجلس ۱۶۹/۲۵ // ، سده ۱۱، ش (۲۳) ۳۳۲۱، مجلس ۹۸۹/ (۲) ۱۰ // ، محمّد علی بن ابو القاسم منصوری مسیبی، صد و شصت ۲۷؛ نیز، ش ۴۷۵۴، مرعشی ۳۱۷/۱۲ (احتمالاً یک نسخه است) // نستعلیق، سده ۱۲ - ۱۱، ش ۴۶۸۱، مجلس ۶۳/۱۳ // نسخ، ابو محمّد ابراهیم شرف الدین بن الصدر، ۱۱۱۶ (از روی نسخه مولف)، ش ۵۴۹، مرعشی ۱۵۰/۲ // ، تملکِ ۱۱۶۵، ش ۷۱۶۱، مجلس ۱۶۹/۲۵ // ، محمّد ابراهیم بن میرزا عبد المجید، ۱۲۵۸، ش ۱۰۰، گلپایگانی ۱۰۱/۱ // ، سده ۱۳، ش (۱) ۱۰۶۹۹، مرعشی ۱۴۷/۲۷ // تعلیق، بی تا، مشکوه ش ۲۴۴، دانشگاه تهران ۳۰۹/ (۱) ۳ // نسخ تحریری، بی تا، ش ۱۲۳۷، سلطنتی ۸۲۴/۱ // ، آخوند همدان ش ۳۴۹، ف. رشت و همدان، ۱۳۴۲.

ن . چ

.- بی جا: بی نا، ۱۲۷۱، رقعی (سنگی) // به ضمیمه عین الیقین - و - منهاج النجاه - و - مرآه الاخر .- تهران: بی نا، ۱۳۰۳ ق. (سنگی) // به ضمیمه منهاج النجاه - و - مرآه الاخر .- تهران: بی نا، ۱۳۱۳. ۴۲۸ ص (سنگی) // به کوشش محسن بیدارفر .- قم: بیدار، ۱۳۵۸ ش. ۲ ج.

[۶۹]

عین الیقین

عنوان دیگر: A عین الیقین فی اصول الدین B الانوار والاسرار

مؤلّف در این اثر به بررسی وشناخت پایه های اساسی اصول اعتقادی می پردازد. وی با ذکر ادلّه عقلی، امور کشفی وشواهد قرآنی ونبوی به اثبات مفاهیم اعتقادی روی می آورد. امّا گرایش وعنایت او به دلایل عقلی است نه دلایل نقلی، تنها هنگامی از دلایل

نقلی بهره می برد که تاییدی برای دلایل عقلی باشد . فیض به سال ۱۰۳۶ موافق ماده تاریخ "کمل انوار الحکم واسرار الکلم" این کتاب را به رشته تحریر در آورده است. از این

رو این اثر به "الانوار والاسرار" نیز معروف است. این کتاب دارای یک مقدمه، دو مقصد و پنجاه مطلب است به این ترتیب:

المقدمه: فیما ینبغی التنبیه علیه قبل المقصود.

المقصد الاول: فی اصول العلم.

المقصد الثانی: فی العلم بالسموات والارض وما بینهما.

یکم [۱۲]؛ دوم [۶۱]؛ هدیه ۶/۲؛ لولوه ۱۲۳؛ روضات ۸۸/۶؛ کشف الحجب ۶۰۱؛ فوائد ۶۳۶؛ ایضاح ۱۳۲/۲؛ ریحانه ۳۷۶/۴؛ الذریعه ۳۷۴/۱۵.

آغاز/ سبحان من حادث لطائف الاوهام فی بیداء کبریائه وعظمته وسبحان من لم یجعل للخلق سبیلا.

انجام/ هذا آخر الکلام فی العلم بالسماوات والارض وما بینهما وبه تمّ وختم کتاب عین الیقین.

ن . خ

نسخ، ابن شاه مولانا نورالدین، ۱۰۷۰، ش ۲۹۴۶، دانشگاه تهران ۱۸۲۹/۱۰ // ، مقابله علم الهدی در ۱۰۸۵، ش ۸۰۴، آستا ۲۰۹/۴ // ، عصر مولف، ش (۸) ۹۳۳، مجلس ۲۳۴/۲۳ (ناقص الاخر) // نستعلیق، ۱۰۸۵، لس آنجلس M ۱۷، نسخه ها ۲۹۵/۱۲ و ۱۱ // نسخ، محمّد شفیع بن محمّد امین ملقب به نجات، سده ۱۱، ش ۳۳۱ ج، الهیات تهران ۷۷/۲

// ، سده ۱۱، ش (۱) ۶۳۲۶، سپهسالار ۳۴۱/۵ // ، نصیر الدین محمّد بن علی،

۱۱۰۰، ش ۸۰۵، آستا ۲۰۹/۴ // ، محمّد تقی بن ابی الحسن واعظ، ۱۱۰۶، ش ۷۸۱۸، آستا ۲۴۷/۱۱ // ، ۱۱۱۶، ش ۶۷۲۵، دانشگاه تهران ۳۴۵/۱۶ // ، محمّد ابراهیم بن محمّد شفیع، ملقب به نجات ۱۱۲۶، ش ۵۹۸۸ // ، ۱۱۲۷، مشکوه ش ۳۷۳، دانشگاه تهران ۳۱۲/ (۱) ۳ // ، علی بن حیدر واداری، ۱۱۳۳، ش ۴۲، مدرسه امام عصر ۶۸ // ، سید عبداللّه جزائری، ۱۱۴۱، ش ۱۹۷۸، گلپایگانی ۱۲۵/۳ [در مقدمه این نسخه رساله ای است در باره فیض وکتاب عین الیقین]// ، سده ۱۲، ش ۱۳۲۰، سپهسالار ۳۴۱/۵ // ، ، ش ۱۶۵۹۳، آستا [رویت] (ناقص الطرفین) // ، زین العابدین بن محمّد حسین کاشانی، ۱۲۴۳، ش ۶۴۲۴، سپهسالار ۳۴۱/۵ // نستعلیق، احمد کاشانی بن

حاج ابو الحسن، ۱۲۵۵، ش ۵۸۸۱، مجلس ۲۷۶/۱۷ // نسخ، سده ۱۳ [با یادداشتی در سال ۱۲۸۸]ش ۶۱۰، ملک ۵۱۳/۱ // ، محمّد جعفر بن احمد انصاری، سده ۱۳، ش (۱) ۱۸۰۷، ملی ۳۸۷/۱۰ // ، مؤمن شریف کرمانی، سده ۱۳، ش ۶۵۰۷، سپهسالار ۳۴۱/۵

//، بی تا، ش ۷۳۱۱، آستا ۲۴۸/۱۱ (ناقص) // نستعلیق مخلوط به شکسته، بی تا، ش ۱۱۰۶۱، آستا ۲۴۸/۱۱ // شکسته نستعلیق، بی تا، آخوند همدان (۴) ۱۷۷۷، رشت وهمدان

۱۴۹۶ (B) // نستعلیق، بی تا، ش ۱۶۷۳، فیضیه ۱۸۷/۱ // نسخ ونستعلیق، بی تا، ش ۳۴۸،

فیضیه ۱۸۷/۱.

حاشیه

حاشیه علی عین الیقین / محشی ناشناخته. مرحوم آیت اللّه نجفی مرعشی نسخه ای از آن را در تملّک داشته [گویا این کتاب هنوز فهرست نشده است] وی مولّف آن را فردی عارف مسلک واخباری مرام دانسته که کتاب مذکور را در هند تالیف کرده وسپس به ایران آمده است (الذریعه ۱۵۱/۶)

آغاز/ یا من علی فاستعلی وهو بالمنظر الاعلی

ن . خ تملکِ کتابخانه آیت اللّه مرعشی [گویا هنوز فهرست نشده است] // نسخ، بی تا، ش ۳۰۳، مسجد اعظم ۱۴۳.

ن . چ

به انضمام منهاج النجاه - و - بشاره الشیعه - و - خلاصه الاذکار - و - ضیاء القلب - و - مرآه الاخره - و - علم الیقین .- تهران: بی نا، ۱۳۰۳ (سنگی) // .- تهران: میرزا هادی اصفهانی، ۱۳۱۱. ۱۹۰ ص (سنگی) // با علم الیقین - و - منهاج النجاه.- تهران: بی نا، ۱۳۱۳. ۴۲۸ ص.

[۷۰]

غنیه الانام فی معرفه الساعات و الایام

عنوان دیگر: A من لایحضره التقویم

رساله ای است به زبان عربی در تعیین سعد ونحس ایّام و اوقات. فیض در مقدمه می گوید: در این روزگار مردمان برای تعیین سعد ونحس ایام و اوقات به آرا و عقاید منجّمان مراجعه می کنند، در صورتی که پایه افکار ومعتقدات آنها بر اساس حدس وتجربه است وچندان واقعیتی ندارد، لذا من این کتاب را در این موضوع از اخبار وارده از

ائمه اطهار - علیهم السلام - که چراغ انوار الهی ومظهر علوم غیبی اند جمع آوری نموده

ودر ابتدای امر آن را من لا یحضره التقویم نام نهادم، ولی پس از اتمام آن را غنیه الانام فی معرفه الساعات والایام نام گذاردم.

این اثر شامل مقدمه ودو مقاله وخاتمه، به شرح ذیل می باشد:

مقدمه: در اختلاف اهل شرع، روم، ایران ومنجّمان در بیان روز، ماه وسال؛ مقاله اول: در آنچه از ائمه اطهار در احوال ایّام نسبت به حوائج وبالعکس وارد شده، در ضمن دو مطلب وهر مطلب در چندین فصل؛ مقاله دوم: در بیان مختصری از احکام نجوم ودر آخر این بحث اشعار فارسی در بیان موضع قمر در ایام ماه در هر یک از بروج دوازده گانه؛ خاتمه: در ساعات استخاره.

این رساله را فیض به سال ۱۰۲۵ نگاشته است.

یکم [۷۷]؛ دوم [۹۶]؛امل ۳۰۶/۲؛ لولوه ۱۲۹؛ کشف الحجب ۳۹۴؛ ایضاح ۱۴۸/۲؛ ریحانه ۳۷۷/۴؛ الذریعه ۲۳۱/۲۲، ۶۵/۱۶.

آغاز/ الحمد للّه الذی کوّر اللیل علی النهار وکوّر النهار علی اللیل وجعلها لمن اراد...

انجام/ هرکه پرسدچیست تاریخش / گفت بشمار اینکه آخر کرد(نسخه مورخ ۱۱۰۹)

ن . خ

نستعلیق، صالح بن قاسم، ۱۰۶۰، ش (۱) ۹۰۶، گوهرشاد ۱۲۲۶/۳ // ، حیدر بن خلیل، ۱۰۷۷، ش ۲۶۵۹، سپهسالار ۳۲۴/۱ ((A ۱۰۷۷ ، //، ش (۲) ۱۳۹۸، دانشگاه تهران ۷۷/۸ // نسخ، ۱۰۹۸، ش (۱) ۳۱۰۱۶، مجلس ۹۷/۲۲ // ، سده ۱۱، ش (۱) ۴۹۰۰،

مجلس ۵۳/۱۴ // یا نستعلیق، زین العابدین بن حاج علی رضا (؟)، سده ۱۱، ش (۱۸)

۳۱۰۸۵، مجلس ۱۳۵/۲۲ // نسخ، محمّد سعید بن محمّد مؤمن تبریزی، ۱۱۰۴، ش (۲) ۹۴۶۶، مرعشی ۲۲۸/۲۴ // کتابت ۱۱۰۸، تملّک مولوی حسن یوسف بن احمد میرزا کشمیری حائری اخباری، الذریعه ۶۵/۱۶ // نسخ، ۱۱۰۹، ش (۲) ۴۸۰، مرعشی ۸۵/۲ // ، ۱۱۱۲، ش (۱) ۱۶۸۲، ملی ۲۶۴/۱۰ // ، محمّد شفیع بن علی نقی ابهری، ۱۱۲۴،

ش (۱) ۲۹۸۲، [۶۳۰۹]، مجلس ۲۹۳/۱۹ // ، محمّد علی بن محمّد مهدی اشرفی، ۱۱۲۶، ش (۳) ۶۳۵۸۶، مجلس ۲۷۴/۷ (A) // نسخ، کطکر (؟) عزیز، ۱۱۲۸، ش ۱۱۷ د، الهیات تهران ۶۳۸/۱ // ، محمّد امین مقدمی، ۱۱۵۱، تملّک مهدی شرف الدین، الذریعه

۶۶/۱۶ // ، عباس هزارجریبی، ۱۱۸۲، حسین مفتاح ش (۸) ۱۲۸۹، نسخه ها ۲۷۶/۷ //

نستعلیق، فتاح بن محمّد هاشم موسوی حسینی، ۱۱۹۵، در دیه فوریه از قُرای سلطانیه، ش ۲۸۰۹، آستا ۱۳۶/۵ // ، محمّد شریف، سده ۱۲، ش (۸) ۱۹۶۳، ملی ۴۴۵/۴ // ، ابو

المعالی بن روح الامین نیشابوری، ۱۲۰۴، ش ۱۴۰۸۳، آستا [رویت] // نسخ، ۱۲۰۵، ش (۱) ۳۰۰۵، مسجد اعظم ۶۰۵ // ، ۱۲۱۴، مشکوه ش ۹۰۳، دانشگاه تهران ۹۵۵/ (۱) ۳ (A) // نستعلیق، ۱۲۳۵، در باکو، ش (۳) ۴۸۰۵ آستا ۷۵۲/۷ (A)؛ آغاز/ هر گهی کاید به تایید خدای لم یزل/ جرم مه در خانه مریخ یعنی محل. انجام/ هم کلاه وهم قبا وهم کمر هم پیرهن/ آنچه در برداری آن را جمله بخشیدن به من // نسخ، محمّد تقی بن حسین ایزی،

۱۲۳۵، ش (۱) ۱۵۶۷۳، آستا [رویت] // ، غلامرضا بن اسماعیل، ۱۲۴۴، ش (۲) ۶۸۱۹، دانشگاه تهران ۳۶۹/۱۶ // ، ۱۲۴۹، آخوند همدان ش (۲) ۷۹۱۱، رشت وهمدان ۱۵۷۸ // ، ابراهیم محمّد طباطبائی یزدی جندقی، ۱۲۶۲، ش (۶) ۲۷۸، ملک ۹/۵ // نستعلیق،

۱۲۶۸، ش ۷۶۲۴ ضمیمه ش ۷۶۱۳، آستا [رویت]// نسخ، ۱۲۷۶، ش (۱) ۴۴۸۴، آستا [رویت] // نستعلیق، محمّد حسن بن محمّد علی سمنانی، ۱۲۷۹، ش (۱) ۷۶۴، الهیات تهران ۳۸۸/۱ // نسخ، عبد الجواد بن یوسف علی (خطیبِ روضه رضوی)، ۱۲۸۳، عبد المجید مولوی، ش (۵) ۵۴۳، نسخه ها ۸۲/۵ // سده ۱۳، ش (۲) ۲۲۴۲، گلپایگانی ۲۰۶/۳

// ، ش (۲) ۷۴۸، گلپایگانی ۲۰۷/۲ // نستعلیق، سده ۱۳، ش (۳) ۶۴۵۷، دانشگاه تهران ۲۷۰/۱۶ // کتابتِ سده ۱۴، قاسم برنا ش (۲)۳۹، نسخه ها ۳۷۷/۵ // نستعلیق، بی تا، ش (۳) ۴۸۶، مرعشی ۲۸۱/۲ // نسخ، بی تا، ش (۲) ۲۶۵۹، سپهسالار ۶۷۴/۵ // ، ، ش ۷۲۸۰ ضمیمه ۳۰۱۸، آستا [رویت] // بی تا، ش (۱) ۳۱۰۶۷، مجلس ۹۷/۲۲ // ، ش (۱۴) ۱۳۴۵، مسجد اعظم ۵۱۰ // ، ش (۱) ۲۱۰۵، مسجد اعظم ۵۳۸ // ، ش (۱)

۱۸۰۵، مجلس ۲۳۱/ (۱) ۹ (فاقد بخش اول).

ترجمه

نو تقویم شرعی/ ترجمه ای است از غنیه الانام از محمّد بن محمّد صالح نصراللّه دماوندی متخلّص به عبرت در سال ۱۱۹۲ آن را نگاشته است.

آغاز/ الحمد للّه الذی خلقنا فی احسن التقویم... وبعد محمّد بن محمّد صالح نصر اللّه دماوندی... بر صفحه... می نگارد

ن . خ ش ۱۱۹۲، دانشگاه ۳۳۹۶/۳، نیز الذریعه ۳۵۲/۲۴.

تلخیص

آقا بزرگ از منظومه ای فارسی با عنوان النجوم نام می برد که این منظومه شامل مقاله دوم کتاب غنیه الانام است الذریعه ۷۸/۲۴. گویا این منظومه، همان نسخه شماره (۳) ۴۰۸۵، آستان قدس رضوی می باشد.

[۷۱]

فهرس العلوم

عنوان دیگر: A

فهرس العلوم الدّینیه والدنیویه

رساله ای است در فهرست علوم دینی و دنیوی اعمّ از نقلی وعقلی، اصولی وفروعی. مؤلّف پس از تقسیم بندی علوم به منافع ومضار هر یک می پردازد. این فهرست در هفت باب تدوین شده، به این ترتیب:

۱. در تقسیم علوم به سه فن ۲. در اشاره به علم نافع ۳. در تقسیم علوم ادبیه محاوریه

۴. در تقسیم علوم شرعی ۵. در تقسیم علوم فلسفی ۶. در تقسیم متفرّعات علوم طبیعی ۷. در تقسیم متفرّعات ریاضیات.

یکم [۸۲]؛ دوم [۴۶]؛لولوه ۱۲۹؛ روضات ۹۳/۶؛ کشف الحجب ۴۰۷؛ ریحانه ۲۳۸/۳؛ فوائد ۶۳۵؛ ایضاح ۲۱۲/۲؛ الذریعه ۳۸۵/۱۶.

آغاز/ الحمد للّه وسلام علی عباده الذین اصطفی، اما بعد فهذه رساله فی فهرس العلوم الدّینیه والدنیویه...

انجام/ بمنه الجسیم وجوده العمیم انّه جواد کریم، هذا ما اردنا ذکره فی هذه الرساله الموسومه بفهرست العلوم والحمد للّه اولاً وآخرا.

ن . خ

نستعلیق، محمّد بن محمّد علم الهدی، ۱۰۷۲، ش (۷) ۶۳۶۸، آستا [رویت] // ، نجات،

۱۰۷۳، ش (۲) ۷۲۸۵، مرعشی ۷۴/۱۹ // ، ۲۸ - ۱۱۲۴، ش (۶) ۱۴۳۹، ملی ۴۶۷/۹ // ، نصیرالدین سلیمان (فرزند علم الهدی)، ۱۱۴۰، ش (۲) ۳۸۱۸، مجلس ۱۸۳۹/ (۴) ۱ // ، عبدالصمد بن حسین محمّد شوشتری، ۸۹ - ۱۲۷۹، ش (۱۹) ۲۸۳۰، دانشگاه تهران

۱۶۷۰/۱۰ // نسخ، ۱۲۹۰، ش (۲) ۱۴۰۱، مرعشی ۱۷۳/۴ // نستعلیق، سده ۱۳، ش (۳) ۳۴۰۸، مجلس ۱۲۷۰/ (۳) ۱۰ // ، احمد صفائی خوانساری، ۱۳۱۶، ش (۷) ۵۶۸، هزار وپانصد ۲۶۸ // تملّکِ کتابخانه خوانساری، الذریعه ۳۸۵/۱۶ // مجموعه شیخ ابراهیم کتبی، الذریعه ۳۸۵/۱۶.

ص: ۲۱۰

ن . چ

"نظری به تقسیمات علوم به انضمام رساله فهرس العلوم، در آرام نامه به اهتمام علی موسوی

بهبهانی .- تهران: ۱۳۶۲، صص ۱۸۸ - ۱۸۱.

[۷۲]

فهرس مولّفات

فیض کاشانی برای مجموعه نگاشته های خویش سه مرتبه فهرست فراهم آورده است. فهرست نخست را در حدود سال ۱۰۶۸ نوشت و در آن به چهل ویک اثر خود که تا آن سال نوشته بود، اشاره می کند. الوافی و الخطب از آخرین نگاشته های او در سال ۱۰۶۷ در همین فهرست آمده است.

فهرست دوم را به سال ۱۰۸۹ به رشته تحریر در آورد. در این فهرست وی به تفصیل از صد وپانزده تالیف خود یاد می کند وبه بیان موضوع، تاریخ تصنیف و تعداد ابیات آن می پردازد. وی در هنگام تدوین این فهرست، فهرست اول را پیش رو داشته و از مندرجات آن به گونه ای بهره برده است که می توان فهرست دوم را تحریر دیگری از فهرست اول دانست.

فیض برای سومین مرتبه در سال ۱۰۹۰ فهرست دیگری برای آثارش تهیه می کند. وی مجموعه مولفات خود - به جز نامه ها - را به بیست دسته پنج تایی موضوعی تقسیم ودر هر دسته پنج رساله وکتاب را که در موضوع نزدیکی دارند، یاد می کند. در خاتمه می گوید: نفیس ترین آثار من برای خواص سی رساله نخست به علاوه رساله های ضیاء القلب، السّرّیه العلیه، فهرست العلوم، خمسه عدیمه المثال (اللب، اللباب، الحق المبین، المحاکمه بین الفاضلین والتّطهیر)، شوق العشق وشوق الجمال است. این چهل تالیف خاصِ خواص است ودیگر مصنفات و برخی از رساله های دسته چهارم، خاص متوسطان وعوام است. حال تعدادی از مصنفات من نیز یا با وجود بقیه زاید است یا اکنون مورد پسندم نیست و یا به وسیله یکی دیگر از مولّفاتم نسخ شده است.

امل ۳۰۶/۲؛ روضات ۸۷/۶؛ ریحانه ۳۷۶/۴؛ الذریعه ۳۹۳/۱۶.

ص:۲۱۱

فهرست اول

آغاز/ الحمد للّه وسلامه على عباده الذين اصطفى؛ اما بعد فهذا فهرست مصنفات الفقير... الى اوان توسطه بين الثلاثين والاربعين

انجام/ ما الّفته قريبا من الصبا كمدرك الساعات وهو قريب من الغنيه فى المعنى الاّ انّه فارسى ويقرب من خمسين بيتا مع جداول وارقام. الحمد للّه رب العالمين.

ن . خ

تملكِ محمّد تقى دانش پژوه، كتابت عصر مولف، مقدمه مشكور بر المحجّه البيضاء // نسخ، بى تا، ش (۷) ۹۵۰، هزار وپانصد ۳۱۰.

فهرست دوم

آغاز/ الحمد للّه وسلام على عباده الذين اصطفى. فهذا فهرست مصنفات خادم علوم الدين... فى اولاه للتزوّد لاخراه، كتب للضبط والتعريف بالتماس بعض الاخوان.

انجام/ ثم ان بعض ما فى بعض مما تكرّر فى اخر و لو بلغه اخرى و بيان اصفى وبعضه ليس بذلك المهم لمن جرّد نفسه لمعرفه اُخرى بل لكل سارب فيها مسرب ولكل شارب فيها مشرب... وللّه الحمد على ما هدانا وله الشكر... تسليما كثيرا.

ن . خ

نسخ، ۱۱۰۱، ش (۱) ۲۰۹۹، دانشگاه تهران ۷۲۶/۸ // نستعليق، محمّد بن معزالدين حسينى، ۱۱۷۹، ش (۳) ۱۶۶۷، مرعشى ۶۲/۵ // ، ۱۲۴۹، ش (۲) ۷۳۳۹، سپهسالار ۳۸۸/۵ // ، موسى بن فضل اللّه حسينى همدانى، ۱۲۷۸، ش (۷) ۱۹۶۰، فيضيه ۱۵۶/۳

// نسخ، ۱۲۹۰، ش (۱) ۱۴۰۱، مرعشى، ۱۷۳/۴ // ، سده ۱۳، ش (۲) ۳۲۶۲، مجلس

۸۶۷/ (۲) ۱۰ // ، ، ش (۶) ۲۷۳، گلپايگانى ۲۳۸/۱ // نستعليق ،

، ش (۴)

۳۴۰۹، مجلس ۱۲۷۰/ (۳) ۱۰ // ، سید احمد یا سید مصطفی صفائی خوانساری،

۱۳۴۴، ش (۱۸) ۵۷۰، هزار وپانصد ۲۶۹ // نسخ، بی تا، فیضیه ۱۵۶/۲.

ن . چ

در هامش امل الامل، بی نا، ۱۳۰۲ ق (سنگی) // در المحجّه البیضاء، به کوشش محمّد مشکوه .- تهران: مکتبه الاسلامیه، ۱۳۳۶. ج ۲ صص ۲۳ - ۵.

فهرست سوم

آغاز/ الحمدللّه وسلام علی عباده الذین اصطفی؛ اما بعد فیقول الفقیر الی اللّه... هذا فهرس مصنّفاتی الّتی صنّفتها منذ راهقت العشرین الی بلغت ثلثا وثمانین کتبت للضبط والتعریف...

انجام/ وللمتوسطین والعوام البواقی وبعض الخمسه الرابعه سوی ما اغنی غیره وما لا ارتضیه وما فیه فان کلّا منها کالمنسوخ بما هو خیر و...

ن . خ

نسخ، ۱۰۹۰، ش ۷۸۳۹، آستا [رویت] // ، ۱۰۹۱، ش (۲) ۱۴۳۹، فیلمها ۶۰۱/۱ // نستعلیق، محمّد مهدی، ۱۱۱۶، ش (۱۲) ۷۴۵ د، الهیات تهران ۳۸۰/۱ [احتمالاً فهرست

سوم باشد] // شکسته نستعلیق، نصیر الدین سلیمان بن علم الهدی، ۱۱۴۰، ش (۱) ۳۸۱۸، مجلس ۱۸۳۹/ (۴) ۱۰ // نسخ، ۱۲۴۹، ش (۲) ۷۳۳۹، سپهسالار ۳۳۸/۵ // ، ۱۲۸۱،

ش (۲۰) ۶۸۳۶، دانشگاه تهران ۳۷۷/۱۶ // ، ۱۲۸۳، ش (۹) ۶۳۴۱، ملک ۳۴۵/۹ // ، سده ۱۳، ش (۷) ۳۵۹۴، دانشگاه تهران ۲۶۰۶/۱۲ // ، ، ش (۳) ۳۲۶۲، مجلس ۸۶۸/ (۲) ۱۰ // ، ، ش (۲) ۶۸۳۶، دانشگاه تهران ۳۷۷/۱۶

ن . چ

در المحجّه البیضاء. به کوشش محمّد مشکوه .- تهران: مکتبه الاسلامیه، ۱۳۳۹. ج ۲ صص ۲۳ - ۵.

ص:۲۱۳

[۷۳]

قره العیون فی اعزّ الفنون

عنوان دیگر: A

قره العیون B مکنونه الکلمات C

المقالات الاثنی عشریه

این اثر در دوازده مقاله وهر مقاله حاوی پنج کلمه در مسایل اعتقادی تدوین شده است. مقاله اول: در معرفت خدا؛ دوم: در صفات و اسماء خداوند؛ سوم: در صنع و بدایع؛ چهارم: در نفوس و اشباح؛ پنجم: در حدوث عالم؛ ششم: در قضا وقدر؛ هفتم: در حجت خدا بر بندگان؛ هشتم: در فتنه های بعد از نبی؛ نهم: در علم و ایمان؛ دهم: در برزخ ومتعلّقات؛ یازدهم: در نشو آخرت؛ دوازدهم: در بعثت وحشر.

فیض این کتاب را در سال ۱۰۸۸ – مطابق با ماده تاریخ مکنونه الکلمات – به پایان رساند. شیخ احمد احسایی متوفی ۱۲۴۲ شرح و ایراداتی بر این کتاب وارد کرد. چون سال فراغت فیض از نگاشتن قره العیون، ماده تاریخ مکنونه الکلمات می باشد، گروهی از بزرگان چون آقا بزرگ، قره العیون را همان الکلمات المکنونه پنداشته اند.

یکم [۱۶]؛ دوم [۱۲]؛لولوه ۱۲۳؛ روضات ۹۲/۶؛ کشف الحجب ۴۱۲؛ فوائد ۶۳۵؛ ایضاح ۲۲۵/۲؛ الذریعه ۷۵/۱۷.

آغاز/ یا مبدع الارکان والاصول وواهب النفس والعقول...

انجام/ لما کان ینبغی ان یکون الکلمات المشتمل علیها مقالات هذا الکتاب المسمّی بقره العیون مضنونا بها علی غیر اهلها ناسب ان یلقب المقالات بالمکنونه الکلمات. الذی هو تاریخ تالیفها...

ن . خ

نسخ،محمّد مؤمن بن اسماعیل طباطبائی، ۱۱۱۸، ش (۱) ۸۵۶، مسجد اعظم ۴۸۳ // نستعلیق، عبدالغنی بن عبدالغفار حسینی دهدشتی، ۱۱۲۲، ش (۱) ۵۲۲، مرعشی ۱۳۰/۲ // نسخ، عبد الکریم بن محمّد مؤمن اوحدی کازرونی شیرازی، ۱۱۲۷، ش (۱) ۳۶۸، سنا

ص:۲۱۴

۲۰۱/۱ // ، محمّد هاشم، ذی القعده ۱۱۳۲ (حیدرآباد)، ش (۲) ۱۲۱، مدرسه امام عصر شیراز ۹۵ // ، بی تا، (مقابله ۱۱۵۳ در حیدر آباد)، حسینیه شوشتریها ش ۳۳، نسخه ها

۸۰۸/۱۲ و۱۱ // ، محمّد قاسم بن محمّد رفیع نائینی، ۱۱۸۳، ش ۶۳۲۱۵، مجلس ۲۱۴/۷ // ، ابن محمّد معصوم، ۱۱۹۷، ش (۲) ۱۰۰۳۵، آستانه [رویت] // نسخ ونستعلیق، سده ۱۲ و۱۱، ش ۳۱۲ د، الهیات تهران ۶۲۹/۱ // محمّد مؤمن بن محمّد رضا

قصاع سمنانی، سده ۱۲، ش ۱۳۷۱، گلپایگانی ۱۴۲/۲ // شکسته نستعلیق، ۱۲۲۰، ش ۲۰۵۰، ملک ۵۶۹/۱ // ، مهر علی، ۱۲۰۱، ش (۳) ۵۳۴۹، مجلس ۲۶۱/۱۶ // نسخ،

۱۲۰۱، ش (۱) ۱۴۶ د، الهیات تهران ۲۴۷/۱ // نستعلیق، ۱۲۰۸، ش ۶۵۴۲، سپهسالار ۴۰۳/۵ // نسخ، ۱۲۰۹، ش ۲۳۲۱، گلپایگانی ۲۲۸/۳ (برگ آغازین افتاده) // ، محمّد

فیاض علی کیانی، ۱۲۱۷، ش ۱۰۱ ج، الهیات تهران ۶۲۸/۱ // نستعلیق، ۱۲۲۴، ش ۸۲۱،

آستا ۲۱۶/۴ // نسخ، عباسعلی نوری، ۱۲۲۵، ش (۴) ۷۱۱، مدرسه نمازی خوی ۴۰۴ (۷ برگ آخر کتاب) // نستعلیق خوش، محمّد مهدی بن محمّد جواد علوی، ۱۲۲۶، کتابخانه

امیرالمومنین در نجف ش ۱۹۴۲ // ، ۱۲۲۵، ش ۱۸۴۵، الهیات مشهد ۹۱۲/۳ // کتابت

۱۲۲۶، ش (۲) ۲۴۲۶، ملی ۲۲۹/۱۲ // نظام تهرانی، ۱۲۳۰، ش ۶۵۴، هزار وپانصد ۱۸۶ // نسخ، ۱۲۳۶، ش (۴) ۱۴۲۲، دانشگاه تهران ۹۷/۸ // ، محمّد جعفر بن محمّد صادق

هرندی، ۱۲۳۶، ش (۲) ۹۲۱، فیضیه ۳۹/۳ // ، ۱۲۳۹، ش (۱) ۴۷۰ د، الهیات تهران ۳۰۶/۱ // کتابت غیاث الدین بن سید صدر الدین بارفروش مازندرانی، ۱۲۴۰، ش (۱)

۴۸۳۱، ملی ۳۳۲/۸ // نستعلیق، سید صادق موزون آبادی ۱۲۴۰، ش ۸۱۴، فیضیه ۲۰۳/۱

// کتابت ۱۲۴۱، ش (۵) ۵۵۸، مسجد اعظم ۴۵۷ // نستعلیق، علی نقی بن علی شیروانی، ۱۲۴۱، ش ۱۴۴۱، ملی ۴۷۲/۹ // ، علی بن حسن موسوی، ۱۲۴۳ ش (۲) ۱۱۲۶۹، آستا ۲۶۲/۱۱ // ، وقف ۱۲۴۳، ش ۲۴۳، صدر بابل ۱۷۲ // کتابت ۱۲۴۵، ش (۱) ۷۴۸،

گلپایگانی ۲۰۷/۲ // نسخ، اسماعیل بن دوست محمّد پازواری ملقب به کاسه گر، ۱۲۴۶،

حسینیه شوشتریها ش (۱) ۲۸۳، نسخه ها ۸۴۸/۱۲ و۱۱ // نستعلیق، محمّد تقی بن ملا علی اصغر هزارجریبی ولوبی، ۱۲۴۷، دانشسرای عالی (۱) ۱۳۳، نسخه ها ۶۴۴/۵ // ، محمّد

مهدی بن محمّد رضا اصفهانی مشهور به ارباب، ۱۲۵۷، ش (۱) ۹۵۶۲، مرعشی ۳۰۴/۲۴ // شکسته نستعلیق، بابا مراد بن ملا

اولیا، ۱۲۶۰، ش (۴) ۶۳۹۲، آستانه ۱۵۱ // نسخ، احمد بن عبدالقادر تبریزی، ۱۲۶۱، ش (۱) ۹۳۵، مرعشی ۱۱۹/۳ // نستعلیق، احمد بن ابی الحسن...

حسین تنکابنی، ۱۲۶۸، ش (۱) ۷۷۶، فیضیه ۲۱/۳ // ، عباس دارابی مشهور به میرزا بابا، ۱۲۶۹، ش (۴) ۲۶۳، ملی فارس ۲۴۲/۱ // نسخ، ابو القاسم بن جعفر حسینی واعظ یزدی

معروف به سلطان الواعظین، ۱۲۷۰، ش (۱) ۶۹۷۸، مرعشی ۱۵۴/۱۸ // ، زین العابدین

بن عبداللّه خوانساری، ۱۲۷۱، آخوند همدان ش (۱) ۴۷۶۷، رشت و همدان ۱۵۴۸ // ، ۱۲۷۵، لس آنجلس M ۱۱۰۵، نسخه ها ۳۲۰/۱۲ و ۱۱ // نستعلیق، محمّد هبه اللّه، ۱۲۷۸، حقوق تهران ش ۴۱۳ // نستعلیق چلیپا، محمّد مسیح بن عبدالحمید موسوی اصفهانی

ص:۲۱۵

۱۲۷۹، ش (۳) ۵۶۴، ملک ۸۴/۵ // نستعلیق، غلامحسین بن محمّد حسین، ۱۲۸۳، ش ۱۱۱۲۶، آستا ۲۶۳/۱۱ // نسخ، زین العابدین، ۱۲۸۴، ش ۸۲۰، آستا ۲۱۶/۴ // کتابت

۱۲۸۴، ش (۱) ۲۶۰۵، مسجد اعظم ۵۳۵ // نسخ، محمّد بن حسین بن محمّد کاظم طبسی گیلی، ۱۲۶۸، ش ۹۶۶۰، آستا ۲۶۴/۱۱ // ، سید میرزا محمّد بن سید عبدالوهاب، ۱۲۹۲، ش ۲۸۶۳ ع، ملی ۳۷۹/۱۳ // کتابت سده ۱۳، ش (۱) ۹۸۱، گلپایگانی ۲۱۶/۲ //

نسخ، حسین بن ابوالقاسم سده ۱۳، ش (۷) ۹۱۸۱، آستا [رویت] // نستعلیق، سده ۱۳، دانشگاه اصفهان ش ۵، نسخه ها ۹۱۰/۱۲ و ۱۱ // نسخ، ، ش ۱۰۰۴، الهیات مشهد ۱۱۵/۲ // ، ، لس آنجلس ۱۱۳۹ M ، نسخه ها ۳۲۰/۱۲ و ۱۱ // نستعلیق، سده ۱۳،

ش (د) ۳۱۲، صدر بابل ۲۲۲ // ، ۱۳۰۶، ش ۴۴۹۳، دانشگاه تهران ۳۴۹۳/۱۳ // شکسته نستعلیق، عبداللطیف شریف بن محمّد شریف، ۱۳۳۷، ش (۱) ۱۱۱ د، الهیات تهران

۲۳۶/۱ // نستعلیق (وقفی علامه حائری)، ش ۱۱۴۳۶، آستا ۲۶۴/۱۱ // نسخ، بی تا، ش ۱۰۰۰۹، آستا ۲۶۵/۱۱ // ، بی تا، ش ۹۱۱۲، آستا ۲۶۵/۱۱ // ، ، ش ۴۸ الف،

فرهنگ وهنر مشهد ۳۳ // ، ابراهیم بن رمضانعلی کاشانی، بی تا، ش (۱) ۲۳۰۷، ملی

۹/۱۲ // بی تا، ش (۱۹) ۱۸۶۶، مجلس ۳۵۰/۵ // نستعلیق، بی تا، ش ۱۷۵۸، فیضیه

۲۰۳/۱ // بی تا، خانقاه احمدیه ش (۲) ۱۶۹، نسخه ها ۲۲۲/۵ // بی تا، ش (۲) ۲۶۹۸، ملی ۱۳۴/۱۳ (دو مقاله آخر افتاده).

شرح

شارح شیخ احمد بن زین الدین احسائی متوفی ۱۲۴۲.

آغاز/ بسمله. قوله ان اللّه تجلی لعباده من غیر ان...

ن . خ بی تا، حسینیه شوشتریها ش (۲) ۲۸۳، نسخه ها ۸۴۸/۱۲ و ۱۱.

ن . چ

به ضمیمه الحقایق – و – مصباح الانظار .– تهران: بی نا، ۱۲۹۹. ۲۷۵ ص. (سنگی) // .– همانجا، ۱۳۷۸. ۵۵۴ ص.

[۷۴]

کلمات السّریّه

اثری است بر گرفته از دعاهای منقول از ائمه معصومین - علیهم السلام - در سیصد و

ص:۲۱۶

سی بیت که در سال ۱۰۸۰ فیض آن را نگاشته است.

یکم [۲۱]؛ دوم [۳۳]؛ لولوه ۱۲۴؛ کشف الحجب ۴۷۴؛ فوائد ۶۳۴، الذریعه ۱۱۵/۱۸.

[۷۵]

الکلمات الطّریفه

رساله ای است شامل صد گفتار مختصر در نقد آرا و اندیشه های گروهی از مردم (اهل سنّت، صوفیه، متفقّهان، متفلسفین، پارسانمایان وجاه طلبان) ونشان دان راه صواب

از ضلالت وگمراهی. فیض این اثر را به سال ۱۰۶۰ در ضمن هزار بیت تدوین نموده است.

وی عناوین کتاب را مناسب با مطالب آورده، عناوینی همچون "ایقاظ، ایماظ، اشاره، اناره و توقیف". در بحث آخر کتاب به بررسی منشاء اختلاف امت می پردازد وفرقه ناجیه را بیان می کند.

یکم [۳۲]؛ دوم [۱۰]؛روضات ۹۲/۶؛ کشف الحجب ۴۷۴؛ ایضاح ۳۷۸/۲؛ طرائق ۱۸۳/۱؛ الذریعه ۱۱۶/۱۸.

آغاز/ بسمله. سبحان الذی خلق الانسان من طین ثم جعل نسله من سلاله من ماء مهین...

انجام/ واحفظ الادب لئلا تقع فی العطب فان الحقائق لا تعرف بالبحث ابدا والسلام علی من اتبع الهدی.

ن . خ

نسخ، مراد بن آقا شاه قمی، ۱۰۶۲، ش (۴) ۱۲۷۳، مرعشی ۷۵/۴ // ، علم الهدی، ۱۰۷۵، خانقاه احمدیه ش (۶) ۹۰، نسخه ها ۲۲۱/۵ // ، حسین بن منصور سبزواری، ۱۰۷۶، ش (۱) ۴۶۷۷، مرعشی ۲۶۲/۱۲ // ، ۱۰۸۱، تملّک کتابخانه آل السید عیسی عطار در بغداد، الذریعه ۱۱۶/۱۸ // ، محمّد طاهر بن سید علی ابوالوفائی حسینی

شیرازی، ۱۰۸۵، ش (۲) ۶۸۴۴، مرعشی ۷۸/۱۸ // ، ۱۰۸۷، ش (۳۱) ۶۰۷۵، ملک ۱۳۷/۹ // ، ۱۰۹۸، ش (۲) ۳۱۰۱۶، مجلس ۹۷/۲۲ // ، محمّد رضا مشهدی، سده

۱۱، ش (۱۰۵) ۹۷۰۷، دانشگاه تهران ۴۶۱/۱۷ // نستعلیق، درویش علی، ۱۱۰۷، ش (۱)

۱۸۶۹، ملک ۳۹۴/۵ // نسخ، ۱۱۱۴، ش (۱) ۴۹۱۳، مجلس ۱۳۹/۱۴ // نستعلیق، محمّد

مهدی، ۱۱۱۶، ش (۱۱) ۷۴۵ د، الهیات تهران ۳۸۰/۱ // ، ۱۱۱۶، ش (۱۰) ۲۷۱۲، فیلمها ۷۲۳/۱ // ، محمّد مؤمن بن اسماعیل طباطبائی، ۱۱۱۹، ش (۲) ۸۵۶، مسجد اعظم ۴۸۳ // ، ۱۱۲۶، دانشگاه اصفهان ش (۱) ۱۶۳، نسخه ها ۹۳۰/۱۲ و ۱۱ // ، حاجی بن ابراهیم بن جعفر شیرازی، ۱۱۲۷، ش ۶۵۳۸، سپهسالار ۴۴۲/۵ // ، علی بن مؤمن طالقانی، ۱۱۳۵، ش (۱) ۳۸۳۰، مرعشی ۲۰۹/۱۰ // نستعلیق، گویا محمّدحسین بن

محمّدمحسن، ۱۱۳۷، ش (۴) ۴۳۷۷، مجلس ۸۸/۱۲ // نسخ، عوض بن محمّد امین رضوی، ۱۱۶۶ [تاریخ وقف]، ش ۲۲۷، آستا ۱۹۰/۱ // ، محمّدعلی بن محمّدصادق قمی، ۱۱۷۷، ش (۱۱) ۶۲۰۷، ملک ۲۶۵/۹ // ، سده ۱۲، ش (۱) ۸۱۵۲، سپهسالار، ۴۴۳/۵ // ، ، ش (۴) ۱۲۸۴۲، آستا ۳۴۳/۱۱ // ، ، ش (۴) ۵۸۵۳، ملک ۷۳/۹ // ، ، ش (۱) ۴۵۶۲، مجلس ۲۵۳/۱۲ // ، سده ۱۳ – ۱۲، ش (۱) ۳۷۵۸، مجلس ۱۷۴۱/ (۴) ۱۰ // ، ۱۲۱۸، ش ۶۶۸۷، آستا ۴۵۸/۶ // ، ۱۲۳۴، ش (۲) ۸۷۰۲، مرعشی ۲۴۵/۲۲ // ، عبدالحمید بن محمّد رضا تفریشی، ۵۸ – ۱۲۴۵، ش (۳) ۱۰۲۱۶، مرعشی ۱۱۸/۲۶ // ، عزیزاللّه بن میرزا اسماعیل خرقانی، ۱۲۶۳، ش (۲) ۲۰۵۶، مرعشی ۶۵/۶ // ، ۱۲۶۵ ش (۴) ۱۸۳۷، ملک ۳۷۷/۵ // نستعلیق، محمّدخلیل

بن محمّدحسین بیرجندی قائنی، ۱۲۶۹، ش (۴) ۳۶۷۲، مرعشی ۱۰۶۵ // ، میریوسف ۱۲۷۷، ش ۸۹۳ع، ملی ۴۰۰/۸ // ، ۱۲۸۲، ش (۸) ۲۲۴۲، گلپایگانی ۲۰۶/۳ // نسخ، محمّد باقر بن محمّد رضا، ۱۲۸۴، ش (۱) ۴۸۰، الهیات مشهد ۲۹۴/۱ // نستعلیق، احمد

بسطامی، ۱۲۸۷، ش (۱) ۴۱۸۲، ملک ۲۳۰/۷ // نسخ، سده ۱۳، ش (۴) ۱۴۸۴، فیضیه ۹۴/۳ // ، ، ش ۲۵۸۳، ملک ۶۰۵/۱ // ، ، ش (۲) ۷۴۹، ملی فارس ۳۳۴/۲ // ، ، اهدایی مشکوه ش ۱۴۳، دانشگاه تهران ۳۲۱/ (۱) ۳ // ، ، ش ۲۲۷۴،

گلپایگانی ۲۱۶/۳ // ، ابو القاسم موسوی، سده ۱۴ – ۱۳، ش (۱) ۱۰۵۵، گلپایگانی

۲۲۴/۲ // ، حسن، ۱۳۱۲، ضمیمه ش ۱۴۴۷۸، آستا [رویت] // ، بی تا، ش ۷۰۳۹، آستا ۴۵۹/۶ // ، ، تملّک عبد المجید مولوی ش (۱) ۴۸۰، نسخه ها ۶۹/۵ // نستعلیق، ، ش ۶۲۸۴، مرعشی ۲۵۶/۱۶ // نسخ، بی تا، ش ۶۰۶۷، ضمیمه ۳۵۱۷، آستا

۴۵۹/۶ // ، ، ش ۱۵۸۶۱، آستا [رویت](ناقص الاخر) // ، ، ش (۲) ۳۱۰۱۶،

مجلس ۹۷/۲۲ // ، ، ش (۲) ۸۳۶، مسجد اعظم ۴۸۱ (ناقص).

ن . چ

به کوشش آقا میرزا هاشم قمی .- تهران: بی نا، ۱۳۱۶، ۱۲۷ ص (سنگی).

ص:۲۱۸

الکلمات المخزونه

کتابی است در علوم واقوال اهل معرفت، نزدیک به هزار وپانصد بیت که فیض آن را به سال ۱۰۸۹ از اثر دیگرش کلمات المکنونه اقتباس کرده و در آن مسایل دینی وآنچه مهم نبوده حذف می نماید.

یکم [۱۸]؛ دوم [۱۳]؛لولوه ۱۲۴؛ روضات ۹۲/۶؛ کشف الحجب ۴۷۵؛ ایضاح ۳۷۹/۲؛ الذریعه ۱۱۹/۱۸.

آغاز/ یا من تجلّی لعباده بجماله وجلاله...

ن . خ

نسخ، ۱۰۸۹، ش (۱۰) ۲۵۶ ج، الهیات تهران ۱۹۴/۱ // ، عبدالکریم بن محمّد مؤمن اوحدی کازرونی، ۱۱۲۷، ش (۲) ۳۶۸، سنا ۲۱۰/۱ // ،۱۱۲۷، ش ۳۲۹، صدر بابل ۲۳۳ // ، سده ۱۲، ش (۱۱) ۲۹۳ ج، الهیات تهران ۱۹۹/۱ (ناقص) // شکسته نستعلیق، مهر علی، ۱۲۰۱، ش (۴) ۵۳۴۹، مجلس ۲۶۱/۱۶ // نسخ، علی اصغر شاه کوهی ۱۲۲۶، ش (۱۴) ۴۶۵۰، دانشگاه تهران ۳۵۹۷/۱۴ // نستعلیق، محمّد محسن بن محمّد کاظم مازندرانی، ۱۲۲۷، ش ۱۳۲۷، سپهسالار ۴۴۴/۵ // ، ۱۲۳۱ ش (۵) ۱۳۴۲، فیضیه ۸۳/۳ // ، عبدالرحیم بن میر عبدالباقی حسینی، ۱۲۵۷، اصغر مهدوی ش (۱) ۲۶۰، نسخه ها

۹۹/۲ // ، محمّد قلی، ۱۲۷۴، ش (۱) ۱۴۵۳۹، آستا [رویت]// ، ۱۲۹۴، ش (۲) ۲۸۲۵، دانشگاه تهران ۱۶۶۴/۱۰ // ، سید حسین حسنی هندی، بی تا، آخوند همدان ش

(۲) ۶۸۵، رشت وهمدان ۱۴۳۸ // ، سده ۱۳، ش ۱۱۰۶، ملی، ۱۲۸/۳ // نسخ، بی تا،

دار الکتب ش ۲۸، ف. مخطوطات ۸۹/۲ // ، ، حسینیه شوشتریها ش (۱) ۱۹۸، نسخه ها ۸۴۰/۱۲ و۱۱ // تملّک ملا علی محمّد نجف آبادی، الذریعه ۱۱۹/۱۸ // تملّک ملا قمشه ای، الذریعه، ۱۱۹/۱۸.

ن . چ

گویا چاپ شده است المحجّه البیضاء، به اهتمام محمّد مشکوه ۲۸/۲.

ص:۲۱۹

[۷۷]

الکلمات المَضنونه

در مبحث توحید است وشامل فصول و اصولی می باشد که در ضمن هشت صد بیت به سال ۱۰۹۰ نگاشته شده است.

یکم [۲۰]؛ دوم [۱۴]؛لولوه ۱۲۴؛ الذریعه ۱۱۹/۱۸ [با عنوان: الکلمات المصونه].

آغاز/ بسمله. الحمدللّه الواحد القهار... فیقول... محسن بن مرتضی... هذه رموز عرفانیه واشارات فرقانیه الی تحقیق التوحید ومراتبها...

انجام/ وتاریخ ختمها، ختمی ۱۰۹۰ .

ن . خ

نسخ، ۱۲۹۴ [کتابت از روی نسخه علم الهدی]، ش (۱) ۲۸۲۵، دانشگاه ۱۶۶۴/۱۰ // نستعلیق، سده دوازدهم، ش (۵) ۳۵۷۷، مجلس ۱۵۴۶/ (۳) ۱۰؛ آغاز/ کلمه فیها تمثیل

لمراتب الخلق فی صدوره؛ انجام/ هو الظاهر باسمائه فی الاعیان، ای برون از وهم قال وقیل من - خاک بر فرق من وتمثیل من.

[۷۸]

الکلمات المَکنونه

این کتاب در بردارنده یک صد کلمه در معارف اعتقادی واصول اخلاقی وآداب دینی است. مولّف از دید فلسفیِ آمیخته به عرفان مسائل را طرح نموده، واحادیثی را از ائمه

معصومین - علیهم السلام - آورده است که به نظر برخی در کتب حدیث ومشایخِ روایت وجود ندارد. در بعضی از کلمات فیض، به مجتهدین واصحاب فتوا اعتراضاتی دارد که در شناخت روحیات وافکار او قابل تأمّل است.

کتاب در چهار هزار وچهارصد بیت به سال ۱۰۵۷ نگاشته شده ومؤلّف تلخیصی از آن را به سال ۱۰۸۹ با نام الکلمات المخزونه ارائه داده است.

یکم [۱۷]؛ دوم [۶۲]؛لولوه ۱۲۴؛ روضات ۸۹/۶؛ کشف الحجب ۴۷۵؛ فوائد ۶۳۶؛ ایضاح ۳۷۹/۲؛ ریحانه ۳۷۶/۴؛ الذریعه ۱۱۹/۱۸.

آغاز/ الحمدللّه الاول فی آخریته، الاخر فی اولیته... اما بعد فیقول المعتصم بحبل اللّه المومن المهیمن، محمّد بن مرتضی.

انجام/ ... یقولون ربنا اتمم لنا نورنا واغفر لنا انک علی کل شی ء قدیر.

ن . خ

نسخ، با یاداشتهای علم الهدی، ش ۵۸۲۲، مرعشی ۲۰۹/۱۵ // ، ۱۰۷۱، ك. مجلس ش (۱) ۲۴۲۵، نسخه ها ۱۷۸/۵ // ، سده ۱۱، ش ۲۲۳۳، دانشگاه تهران ۸۹۹/۹ // ، ، ش (۲) ۱۷۲۳، الهیات مشهد ۸۱۷/۳ // نستعلیق، ، حسین مفتاح ش (۵) ۷۱۰، نسخه ها ۱۳۲/۷ // ، سید خلیل اللّه حسینی، ۱۱۰۳، تملّك سفارت ایران در مسکو،

نسخه ها ۹/۸ // ، سده ۱۲ - ۱۱، ك. لس آنجلس، M ۸۰۳، نسخه ها ۳۳۲/۱۲ و۱۱ // نسخ، ۲۸ - ۱۱۲۴، ش (۱۰) ۱۴۳۹، ملی ۴۷۰/۹ // ، محبعلی بن محمّد عرب شیرازی،

۱۱۲۸، ش ۸۴۰، آستا ۲۲۶/۴ // ، محمّد حسین موسوی جزائری، ۱۱۴۰، تملّك سید حکیم در نجف (۹) ۱۶۴۹، یادداشتهای احمد اشکوری // ، سده ۱۲، (۱) ۵۴۷۲، مجلس ۳۷۳/۱۶ // ، سده ۱۳ - ۱۲، ش ۱۴۴۵، گلپایگانی ۱۷۵/۲ // نستعلیق، ابوطالب بن محمّد ابراهیم، ۱۲۰۶، ش (۱) ۷۵۶۰، دانشگاه تهران ۶۲۸/۱۶ (ناقص الاول) // ، ابن

شیخ زاهد گیلانی، ۱۲۱۳، ش ۱۰، ملی ۱۴/۷ // ، محسن بن عبدالمطلب، ۱۲۱۴، ش ۲۲۸۵، گلپایگانی ۲۱۹/۳ // نسخ، ۱۲۲۱، مدرسه خیرات خان ش ۹۸، رشت وهمدان ۱۷۵۸ (ناقص الاول) // نستعلیق، محمّد علی بن محمّد حسین معروف به بابا میرزا، ۱۲۲۸، دانشگاه اصفهان ش (۳) ۳۹۵، نسخه ها ۹۴۶/۱۲ و۱۱ // ، اسماعیل بن عبداللّه مازندانی،

۱۲۳۳، ش (۱) ۱۲۶۹، سپهسالار ۴۴۴/۵ // ، محمّد حسین، ۱۲۳۵، ش ۲۶۸۳، دانشگاه تهران ۱۵۷۱/۱۰ // ، ۱۲۳۸، دانشگاه اصفهان ش (۲) ۳۸۸، نسخه ها ۹۴۵/۱۲ و۱۱ // نستعلیق چلیپا، ۱۲۴۳، حسین مفتاح ش (۱) ۱۰۰۵، نسخه ها ۲۶۵/۷ // نستعلیق، زین العابدین بن محمّد جواد نوری، ۱۲۴۶، ش ۳۳۳ د، الهیات تهران ۶۴۶/۱ // ، ۱۲۵۵،

مجلس (۲) ۳۸۷۶، نسخه ها ۱۹۷/۵ // ، عبد الباقی، ۱۲۵۶، ش ۶۵۴۱، سپهسالار ۴۴۴/۵ // ، علیرضا منصوری، ۱۲۵۹، ش (۱) ۱۴۷۵۷، آستا [رویت] // ، محسن بن حسیب حسینی جرفادقانی، ۱۲۶۸، ش ۲۶۰۳ ع، ملی ۱۳/۵ // ، ابراهیم بن محمّد رضا،

۱۲۶۹، آخوند همدان ش ۱۰۱۸۰، رشت وهمدان ۱۶۱۶ // ، ۹ - ۱۲۷۸، تملّك کتابخانه طاهر شهاب در ساری ش ۱۵ مج، نسخه ها ۶۳۰/۶ // نسخ، میرزا حسین بن احمد الکرمی،

۱۲۷۹، ش ۶۵۴۳، سپهسالار ۴۴۴/۵ // نستعلیق، محمّد امین بن اسداللّه حسینی خلخالی

هرابادی، ۱۲۸۲، حسین مفتاح ش ۱۰۴۸، نسخه ها ۲۰۹/۷ //، مهدی حسینی هروی، ۱۲۸۴، ش ۹۴۹، آستا ۲۲۶/۴ //، ، ، ش ۸۵۷، آستا ۲۲۶/۴ (ناقص الاول) //، ۱۲۸۴، ش (۳) ۲۰۶۵، مسجد اعظم ۵۳۵ //، صالح حسینی، ۱۲۸۵، ش ۱۲۱۶۷، آستا [رویت] //، سده ۱۳، ک. جمعیت نشر فرهنگ ش ۱۱۴ ک، رشت وهمدان ۱۱۵۹ //، ، ش (۲) ۹۸۱، گلپایگانی ۲۱۶/۲ //، ، ش (۲) ۳۸۲۷، مجلس ۱۸۶۴/ (۴) ۱۰ // نسخ، محمّد علی، ۱۳۰۳، ش (۲) ۱۱۲۴۰، آستا ۳۶۸/۱۱ // نستعلیق، ابوتراب طباطبائی، ۱۳۰۶، ش ۵۹۱، ملی ۱۰۰/۲ //، سلیم بن محمّد کاظم خال دار، ۱۳۹۰، ش ۲۳۸۵، ملک ۶۰۵/۱ //، بی تا، ش ۸۱۷۳، سپهسالار ۴۴۴/۵ //، ، ش (۷) ۵۸۳۸، سپهسالار ۴۴۴/۵ //، ، ش ۹۴۸، آستا ۲۲۶/۴ //، ، ش ۲۳۴، حجتیه ۲۳ //، ، ش ۹۴۷، آستا ۲۲۶/۴ //، ، تملّک کتابخانه فرهاد معتمد ش (۱)

۲۰، نسخه ها ۲۰۳/۳ // نسخ ونستعلق، ، ش ۸۴۱، آستا ۲۲۶/۴ // نسخ، ، ش ۸۳۹،

آستا۲۲۶/۴ //، ، ش ۱۴۷۸۱، آستا [رویت] //، ، ش ۱۲۵۷۱، آستا ۲۷۲/۱۱ //، ، ش (۳) ۱۷۲۰، مجلس ۲۷۴/ (۱) ۹ //، ، ش ۵۸۳۴، مرعشی ۲۱۸/۱۵.

ن . چ

.- بمبئی: بی نا، ۱۲۹۶ ق، ۲۰۱ ص (سنگی) // .- لکهنو: مطبع اثنا عشری، ۱۲۹۷ ق (سنگی)

// به اهتمام محمّد علی گلپایگانی .- تهران: بی نا، ۱۳۱۰. ۱۳۱۶، ۱۳۱۷. ۲۲۰ ص (سنگی) // به اهتمام عزیزاللّه عطاردی قوچانی .- تهران: فراهانی، ۱۳۴۲، ۱۳۶۰. ۲۵۵ ص.

[۷۹]

گلزار قدس

عنوان مجعول: دیوان فیض

این اثر شامل غزلیات و رباعیات است که فیض کاشانی در طی سالهای مختلف نگاشته است. گویا وی، قبل از سال ۱۰۶۲ که تحریرِ دوم فهرست نخستش را تدوین کند آن را با مقدمه ای به نثر فراهم می آورد ودر فهرست تالیفات خویش از آن نام می برد.

سر آغاز گلزار قدس، دیباچه ای است که فیض در آن پس از حمد الهی، سبب گرایش وتمایل خویش به اشعار وابیات اهل معرفت ومحبّت را بیان می دارد تا حدّی که زمان شباب که آتش طبیعت در التهاب است، گاه گاه با قلّت بضاعت، از مبادی معرفت ومحبّت

بقدر حوصله بهره می برد وکلام خویش را فراخور استطاعت در لباس تمثیل واستعارت به ضابطِ نظم وخازنِ تألیف می سپرد آن گاه که سخنان منظوم را فراهم می آورد در صحیفه ای ترتیب می دهد که متعطّشان وادی طلب که بواسطه حجب ظلمانی گرفتارند به دستیاری آن کلمات شور انگیز خود را از وادی خذلان بیرون کشند. در پی آن به معارضه وستیزِ گروهی قاصر بر می خیزد که نسبتِ عشق ومحبت را به جناب الهی روا نمی دانند وآن را گمانی باطل می داند وبرای اثبات مدّعای خویش از قرآن وحدیث دلالت می آورد. وی بر این باور است که اشعارش از گونه شعری نیست که در شرع رسول - صلی اللّه علیه و آله - مذمت شده، بلکه بعضی از گونه دعا ومناجات است وبعضی تحمید وگونه دیگر از قبیل حکمت وموعظه است.

پس از ختامِ این مقدّمه، غزلیات ورباعیات - واحتمالاً برخی از قصائد - فیض به دنبال می آید. یگانه نسخه معتبر - شناخته شده - که باَ این نگرش فیض فراهم آمده، نسخه شماره ۹۳۷ کتابخانه ملی است که توسط شاگرد فیض، ابن سیّد رکن الدین مسعود عقیل الدین الحسینی در اواخر سال ۱۰۸۵ کتابت شده است. در همان سالها، فیض، طرائف وظرائف این گلزار قدس را بیرون می کشد وچند رساله منظوم دیگر با عنوانهای شوق العشق، شوق الجمال، المنتخب الکبیر والمنتخب الصغیر فراهم می آورد.

افزون بر گلزار قدس ومشتقات دیگر آن، فیض دارای مثنویهای متفرقه ای است همچون سلسبیل، شراب طهور، تسنیم، ندبه العارف، آب زلال، آداب الضیافه وقصاید دهر آشوب که در فهرست اول ودوم از آنها نام می برد. ودر فهارس نسخ خطی به غیر از

آب زلال وقصاید دهر آشوب نسخه ای نمی یابیم. امّا فیض بصراحت از آنها نام می برد. برای روشن شدن مطلب به تحریر دومِ فهرستِ نخست فیض نگاهی می اندازیم وعبارت آن را ذکر می کنیم:

و منها

الکتب المنظومه فی المناجاه مع اللّه سبحانه والمعاتبه مع النفس وابراز التشوقات وغیر ذلک کالمثنویات المسمّاه بسلسبیل - و - شراب طهور - و - تنفیس الهموم - و - وسیله الابتهال - و - آب زلال - و - آداب الضیافه - و - قصائد دهر آشوب - و - شوق

المهدی والغزلیات والرباعیات والقصائد وتوابعها کلّها بگلزار قدس.

وکطرائف من اجزائها المنتزعه منها الموسومات بشوق العشق - و - شوق الجمال - و - المنتخب الکبیر - و - المنتخب الصغیر.

ویقرب المجموع بعد حذف المکررات من عشرین الف بیت اَوْ یزید وامثالها کل یوم بعرضه مزید.

الف) مثنویات

۱- سلسبیل ۲- شراب طهور ۳- تسنیم ۴- ندبه العارف ۵- ندبه المستغیث ۶- وسیله الابتهال ۷- آب زلال ۸- آداب الضیافه

ب) قصاید

۹- دهر آشوب

ج) غزلیات و رباعیات وقصاید

۱۰- گلزار قدس ۱۱- شوق المهدی ۱۲- شوق الجمال ۱۳- المنتخب الکبیر ۱۴- المنتخب الصغیر

د) شوق المهدی (شامل غزلیات)

اندکی پس از وفات فیض در سال ۱۰۹۱، نسخه هایی از آثار منظوم در شبکه های نسخه نویسی فراهم می آید ودر بعضی از آنها عنوان مجعولِ دیوان فیض یا دیوان ملّا محسن درج می شود واین عنوان مجعول همچنان تاکنون بر روی اشعار فیض می ماند به

گونه ای که تمامی فهرست نویسان نسخ خطی، در هنگامی که به نسخه ای از اشعار فیض بر می خورند بدون توجه به مندرجات وتقسیم بندیهای خود فیض در فهرستش آن را دیوان فیض می شناسانند.

به این ترتیب آثار منظوم فیض دچار یک آشفتگی شده وهر اثر نویافته دیگر آن، این کلاف را در سردرگمی بیشتر فرو می برد.

تاکنون چهار مرتبه اشعار فیض با عنوان دیوان چاپ شده که قدیمترین آن چاپ هندوستان است . در این چاپ ۲۸۳۰ بیت از عزلیات و۲۷ رباعی مندرج می باشد. چاپ دیگر مربوط به انتشارات شمس است که شامل قریب به ۷۵۰۰ بیت از غزلیات و رباعیات می شود. چاپ سوم به کوشش آقای پیمان در مجموعه انتشارات سنائی قرار گرفت. چاپ چهارم ۱۳۷۰. ودر سالهای مختلف تجدید چاپ شد. آقای پیمان حدود

۹۰۰۰ بیت غزل و رباعی جمع آوری نموده که تا بیست هزار بیت مطروحه از سوی فیض فاصله زیادی دارد. در سال ۱۳۷۱ آقای مصطفی فیضی از خاندان فیض با عنایت به نقصان اشعار دست به تصحیح مجددی از این کتاب زد که توسط انتشارات اسوه در سه مجلد منتشر شده. اشعار موجود در چاپ آقای فیضی در حدود ۱۳ هزار بیت می شود که از تصحیح التقاطی چند نسخه فراهم آمده است. نسخه های خطی مورد استفاده آقای فیضی به ترتیب اولویت از این قرار است:

الف) نسخه اصلی یا اساس. نسخه ای فاقد آغاز وانجام است که با توجه به کهنگی آن را نسخه مؤلّف خوانده اند.

ب) نسخه کتابخانه ملی به خط مسعود عقیل الدین الحسینی به شماره ۹۳۷. این نسخه شامل دیباچه گلزار قدس، غزلیات و رباعیات است که برای شناخت گلزار قدس بسیار مهم وقابل اعتناست.

ج) نسخه شماره ۵۴۹ کتابخانه ملی شامل منتخبی از غزلیات وقصیده توحیدیه (؟) فیض به خط خوش دوران قاجاریه از کاتبی نا معلوم(شاید یکی از منتخبات فیض باشد).

د) نسخه شماره ۲۴۷۳ ف کتابخانه مجلس که تنها شامل قصاید است و احتمالاً مربوط به عصر مؤلاف‌ست وقصیده ای به سال ۱۱۱۱ به آن افزوده اند.

ذ) چندین مجموعه که برخی از آنها قابل اعتناست.

در مورد نسخه اساس (اصلی) هرگز نمی توان ادعا کرد که نسخه بدون آغاز وانجام آقای فیضی به دلیل کهنگی، نسخه مؤلّف باشد. خود نسخه هم هیچ تصریحی به این نکته ندارد ومصحِّح بدون قرینه ودلیل نسخه اساس را انتخاب کرده که خود خبطی فاحش در علم تصحیح متون است.

بنا به تصریح خود فیض، گلزار قدس نامی است که او بر مجموعه ای از غزلیات، رباعیات وقصاید خود می نهد. وی با نگارش دیباچه ای در آغاز این اشعار بنا به رسم معهود پیشینیان، آراستگی آن را دو چندان می کند. مصحِّح فاضل به هنگام تصحیح تصور نموده اند این دیباچه رساله مستقلی است با نام گلزار قدس (دیوان فیض. ص

ص:۲۲۵

۱۹۳). این سهو را مرحوم محمّد مشکوه در مقدمه جلد دوم المحجّه البیضاء مرتکب شده اند (ص ۳۵). کلام ملا محسن در دیباچه بصراحت به این مطلب اشاره دارد:

امّا بعد چنین گوید مؤلاف ین کلمات و ناظم این ابیات محسن بن مرتضی الملقب به فیض افاض اللّه علیه ذوارف المعارف که در اوان صبا که هنوز طبع لطیف به تکرار لغت می فرسودم وعمر شریف در ضبط قواعد نحو صرف می نمودم، رغبت تمام به اشعار و ابیات اهل معرفت ومحبت می داشتم... پس آن سخنان منظوم را فراهم آورده در صحیفه [ای] ترتیب دادم تا متعطشان به وادی طلب که به واسطه تراکم حجب ظلمانی در فیافی جهان سرگردان مانده باشند به دستیاری این کلمات شور انگیز وآن اشعار مهر آمیز کمند شوق در گردن جان انداخته، خود را از مهاوی خذلان بیرون کشند و از آن می ها جرعه ها بچشند... و از آنچه معلوم می شود که اشعاری که در این کتاب مذکور است از قبیل شعری نیست که در شرع رسول اللّه – صلی اللّه علیه و آله – آن را مذمّت کرده اند و باطل شمرده، بلکه از قبیل دعا ومناجات است وما هر یک از الفاظ مجازیه متداوله اهل معرفت را که به منزله اصول است نسبت به دیگرها با بعضی از متعلّقان آن بیان کنیم که اشاره به کدام معناست از معانی حقیقت تا کسی را که آشنا به اصطلاح قوم نباشد فی الجمله آشنایی به معانی ابیات این کتاب از این راه حاصل گردد... والحمد للّه تمام شد دیباچه گلزار قدس.

مصحِّح پس از این دیباچه، "ختام دیباچه از نسخه عصر مولف" را می آورد که در هیچ یک از نسخ معتبر در دست مصحِّح این ختام نیامده است. با تأمّل اندکی می توان دریافت

که این ختام، همان رساله مشواق فیض است که مؤلّف در آن به معانی اصطلاحات عرفا می پردازد. اصطلاحاتی چون رخ، زلف، خال، خط، چشم و... (مشواق).

پس از دیباچه وختام، مصحِّح مثنوی آب زلال فیض را می آورد که اثری جدا از گلزار قدس است وآن را بر اساس یک نسخه خطی ارائه می دهد در صورتی که از این مثنوی نسخه های متعددی موجود است (آب زلال) وبه دنبال آن قصاید متفرقه ای را که در نسخه شماره ۲۴۷۳ مجلس شورا وجُنگهای پراکنده آمده، جمع آوری ودرج می نماید. آنگاه مجموعه رباعیات را از نسخه اصلی و ملی (کتابت عقیل الدین) می آورد و در پایان

جلد اول کتاب، ترقیمه عقیل الدین حسینی را ذکر می کند. آوردن ترقیمه در این قسمت به این مفهوم است که در تصحیحِ اثر، آقای فیضی دو نسخه معتبر عقیل الدین ونسخه

تملّک خود را پاره پاره نموده انـد وهر پاره را در قسـمتی از سه مجلد تصـحیح خویش آورده اند. از نسـخه عقیل در جلد اول تنها به آوردن سه پاره بسنده شده است: الف) دیباچه ب) رباعیات ج) ترقیمه.

بررسـی روش مؤلّف در تصـحیح کتاب بحث فراوانی می طلبـد که از آن می گذریم. وبه یکی از ویژگیهای مهم نسـخه عقیل الدین حسینی می پردازیم:

در حاشـیه برخی از اشـعار بـا قلمی دیگر کلمه جمـال، جلال، عشق وحق توسط کاتب نوشـته شـده ومصحّح به چنـد وچونی وچرایی آن توجه نمی کنـد و در نمی یابـد که در نسـخه ای که فردی دانشـی چون ابن سـید رکن الـدین مسعود عقیل الدین حسـینی که از فضـلا وخوش نویسـان عصـر مؤلّف در کاشان محسوب می شود، هیـچ نکته ای بـدون دلیل وعلّت نگاشـته نمی شود. این کلمات در بعضـی از صـفحات نسخه اساس (اصلی) مصحح نیز آمده است. با تأمّل در این کلمات وبا توجّه به تقسیم بنـدی فیض در فهرست آثارش درمی یابیم که فیض پس از تـدوین گلزار قـدس در صدد برمی آید که چند اثر دیگر از درون این کتاب بیرون بکشد. به احتمال زیاد فیض در هنگام مطالعه و بررسـی آن با قلمی در حواشـی نسـخه خودش از رموزی بهره برده (عشق، جمال، جلال، حق) تا در مرحله بعـدی توسط خودش یا کاتب دیگری بر مبنای آن رموز، مطالب اسـتخراج شوند، عقیل الدین حسـینی هم در نسخه ای که برای خویش کتابت می کرده، این رموز را در حاشیه اشعار می آورد. آقای فیضی در هنگـام تصـحیح این رموز را از حاشـیه به داخـل متن می آورد وآنهـا را عنوان غزل ورباعی قرار می دهـد. برای مثال در بخش رباعیات، بر بالای

هر رباعی یکی از عناوین حق، کمال، جمال یا عشق قرار گرفته است. حال اگر اشـعار بر مبنای این رموز اسـتخراج شوند آنچه در فرارویمان قرار می گیرد چیزی نیست مگر رساله های شوق العشق و شوق الجمال. تنها یک نکته باقی می مانـد وآن اینکه، برای دو رمز "حق" و"کمـال" مـدخلی نمی یـابیم ونمی توانیم ادعـا کنیم که فیض شوق الحقی و شوق الکمـالی داشـته است. برای رفع این اشکال، استاد ارجمند ومحقق گرانمایه نجیب مایل هروی بر این باور است که استعمال حق وعشق، جمال وکمال به جهت بار معنایی

می تواننـد در اینجا به جای هم قرار گیرند ومعنای متناظری داشـته باشـند. این مطلب را با توجه به عدم تصـریح مؤلف وکاتب می توان پذیرفت.

نسـخه ای از قصایـد دهر آشوب را آقای محمّـد مشـکوه معرفی می کنند که حائز اهمیّت است. این نسـخه به سال ۱۰۹۱ - در سال آخر زندگی فیض - کتابت شده ودر تملّک میرزا فخرالدین است. آغاز وانجام این نسخه چنین است:

آغاز / ایّها المدعون للاسلام / ایّها العابدون للاصنام

انجام / ختم کردم سخن دهر آشوب / بتمنّای ظهور شه دین

کوتاه سخن آنکه، اگر مجموعه اشعار موجود فیض در کتابخانه ها مجددا با دیدی نسخه شناسانه مورد نقد و نظر قرار گیرد به احتمال بسیار زیاد می توان همگی آثار منظوم

فیض را از آنها برکشید وارائه نمود. نسـخه شـماره ۳۲۱ کتابخانه سـپهسالار شامل چنـد قصـیده وچند مثنوی از فیض است که شاید همان قصاید ومثنویهای فراموش شده فیض باشد. امید آنکه، بار دیگر آقای مصـطفی فیضـی کاشانی با تلاشی دیگر آثار منظوم فیض را فراهم نمایند وبا ساختار مورد نظر خود فیض آنها را به طبع برسانند.

ن . خ

نسخه های مستقل که با عنوان دیوان در فهرستهای خطی معرفی شده اند:

نسخ، ابن سـید رکن الدین مسعود عقیل الدین الحسینی، ۱۰۸۵، ش ۹۳۷ ف، ملی ۴۷۷/۲ (شامل ۱۲۰۰۰ بیت) // نستعلیق چلیپا، ۱۰۹۰، کتابخانه شچدرین (لنینگراد) ش ۴۶۹،

نسخه ها ۳۹۱/۱۰. آغاز/ ثنای حق تعالی نیم من - چون من سـزای حق تعالی // نسـخ، سده ۱۲ -۱۱، کتابخانه فرهاد معتمد ش ۱۵۶، نسخه ها ۲۱۰/۳ (با عنوان: گلزار قدس) // نسـتعلیق، سده ۱۲، تملّک آقای فیضـی، دیوان علامه ملا محمّد محسن فیض ۹۱ (۱۲۰۰۰ بیـت) // نسـخ، ، ش ۵۵۸۲۶، مجلس ۱۷۰/۸ (قصاید، ۳۴۰۰ بیـت) // نسـتعلیق، ، ش ۸۶۹، ملک ۶۹۳/۴ (باعنوان: گلزار قـدس) // نسخ، ، ش ۲۴۵۵، ملی ۵۹۸/۵ // نستعلیق، ، ش ۳۲۱، سپهسالار ۵۲۰/۴ (قصیده ومثنوی ۱۳۵۰ بیت) // نسخ، احمد بن ملا حسین اصفهانی، ۱۲۱۰، ش ۴۱۳۴، مرعشی ۱۵۳/۱۱ (۶۵۰۰ بیت) // ، محمّد بن ابراهیم بروجردی، ۱۲۱۵، تملّک حسـین شـهنشاهی، الذریعه ۸۵۴/ (۳) ۹ (مالـک ایـن نسـخه را چـاپ کرده اسـت) // نسـتعلیق، ۱۲۲۶، کتابخـانه امیر المومنین ۱۹۴۲/۲، الذریعه ۴۲۶/۲۲ //

شکسته نستعلیق، ۱۲۳۲، ش ۴۲۲، سپهسالار ۵۲۰/۴ (۲۷۰۰ بیت) // ، سده ۱۳، ش (۴) ۴۸۱۸، ملک ۱۰۲/۸ (غزلها) // ، ، ش (۳) ۷۵۹۰، دانشگاه تهران ۶۴۳/۱۶ (غزلها) // ، ، ش (۱۱) ۵۵۴۰، ملک ۴۱۶/۸ // نسخ، محمّد حسین بن محمّد آقا،

۱۳۰۴، ش ۲۹۵۵، ملی تبریز ۶۲۸/۲ // نستعلیق، بی تا، ش ۲۵۹۶، ملی تبریز ۶۲۵/۲ //

، تملّک عبد الحسین بروجردی (مشهد)، الذریعه ۲۱۸/۱۸.

اشعار پراکنده فیض در مجامیع وجنگها

نستعلیق، ۱۰۹۱، تملّک فخرالدین نصیری، محمّد مشکوه، مقدمه المحجّه البیضاء ۳۵/۲ (قصاید) // ، سده ۱۱، سنا ش (۵۳) ۳۸۹، نسخه ها ۵۷۸/۷ // ، ، حسین مفتاح

ش (۹) ۷۱۰، نسخه ها ۱۳۲/۷ // ، ، تملّک آقای بهنیا، دیوان علامه محمّد محسن فیض، ۹۳ (رباعیات ویک مثنوی) // ، سده ۱۲، ش (۱۱) ۵۱۰۹، ملک ۲۰۷/۹ // نستعلیق، سده ۱۳ -۱۲، ش ۱۶۴۹، فیضیه ۱۱۰/۳ // ، عبدالعظیم بن محمّد حسن رشتی، ۱۲۱۳، ش (۱۸) ۷۷۷، ملک ۱۷۵/۵ // شکسته نستعلیق، ۱۲۶۸، ش ۵۱۴۴، مجلس ۱۸۱/۲۱ // نسخ، سده ۱۳، ش (۷) ۵۹۲۶، ملک ۱۰۸/۹ // نستعلیق، ، ش (۲۰) ۳۱۲۰،

مجلس ۵۶۲/۳ (منتخب غزلیات و رباعیات) // ، ، ش (۴) ۷۵۹۰، دانشگاه تهران ۶۴۳/۱۶ (رباعیات) // ، بی تا، تملّک ملا عبدالباقی مرقوم، دیوان علامه محمّد محسن فیض ۹۳ (غزلیات) // ، ، ش (۱۱) ۵۱۰۹، ملک ۲۰۷/۸.

ن . چ

.- بمبئی: بی نا، ۱۳۰۰ ق (سنگی) // به کوشش اسداللّه شهنشاهی .- تهران: بی نا، ۱۲۴۸، ۱۳۰۸ ق. ۲۰۰ ص (سنگی)؛ ۱۳۵۷ ق. ۱۷۸ ص (سنگی)؛ ۱۳۳۷. ۸۱۵ ص // .- تهران: کتابفروشی میر کمالی، ۱۳۷۸ ق. ۲۱۶ ص // .- تهران: شمس، ۱۳۳۸. ۷۱۵ ص // به کوشش محمّد پیمان، با مقدمه محمّد علی صفیر .- تهران: پیمان، ۱۳۵۳، ۱۳۶۶، ۱۳۷۰، ۱۳۷۲. و+

۴۱۹ ص // به کوشش مصطفی فیضی کاشانی .- تهران: اسوه، ۱۳۷۱. ۳ ج.

[۸۰]

اللئالی

عنوان دیگر:A اللئالی المستخرجه B اللئالی المخزونه

فیض کاشانی کتاب الکلمات المکنونه را در علوم اهل معرفت وحقایق اصول دین با

دلایل فلسفی وعرفانی در صد کلمه به سال ۱۰۵۷ تحریر کرده است، سپس به سال ۱۰۵۹ چهل کلمه از آن را برمی گزیند وبا استشهاد به آیات قرآن واحادیث ائمه واشعار شاعران فارسی رساله ای را به رشته تحریر می آورد وآن را اللئالی می نامد. او در پایان رموزی را که در آن برای شاعرانی چون سنائی، حافظ، سعدی، شبستری، بابافغانی و... به کار برده است، آشکار می کند. کلمه اول آن در جمع بین امتناع وامکان رؤیت ومعرفت؛ کلمه آخر در تمییز فرقه های ناجیه از هالکه.

یکم [۱۹]؛ دوم [۶۳]؛روضات ۹۲/۶؛ کشف الحجب ۴۷۷؛ فوائد ۶۳۶؛ الذریعه ۲۵۷/۱۸.

آغاز/ الحمد للّه الذی منه المبداء و الیه المعاد عرفت بجمعه بین الاضداد...

انجام/ وجعلها لی نورا یسعی بین یدی و بیمینی ربنا اتمم لنا نورنا واغفر لنا انک علی کل شی ءٍ قدیر.

ن . خ

نستعلیق، نجات، ۱۰۷۳، ش (۱) ۷۲۸۵، مرعشی ۷۴/۱۹ // ، سید علی نقی بن نورالدین محمّد گیلانی، ۱۰۸۵، ش (۲۰) ۱۰۳۹، فیلمها ۵۶۱/۱ // نسخ، ۱۰۸۶، ش (۱) ۶۰۹۴، مرعشی ۱۰۱/۱۶ // نستعلیق، ۱۰۸۸، ش (۱۰) ۲۵۶ ج، الهیات تهران ۱۹۴/۱ // ، سده

۱۱، ش (۱۰) ۵۲۷۹، مجلس ۱۰۳/۱۶ // نسخ، محمّد یوسف بن محمّد علی، ۱۱۰۵، ش (۱) ۸۹۴۴، مرعشی ۱۱۴/۲۳ // ، ۱۱۱۱، ش (۱۱) ۲۹۳ ج، الهیات تهران ۱۹۹/۱ (ناقص) // نستعلیق، عبدالکریم بن شیخ بدر، ۱۱۱۴، ش (۵) ۱۴۲۷، الهیات مشهد ۵۷۳/۲

// تعلیق، محمّد باقر بن محمّد جعفر اصفهانی باغانی، ۱۱۲۳، مشکوه ش ۱۰۳۸، دانشگاه

تهران ۳۴۴/ (۱) ۳ // نسخ، محمّد بن ابوالقاسم الرکن، ۱۱۵۶، ش (۱) ۵۸۱۷، مرعشی ۲۰۳/۱۵ // نستعلیق، سده ۱۳ -۱۲، ش (۱) ۴۴۴۱، دانشگاه تهران ۳۴۰۲/۱۳ (A) // نسخ، محمّد ابراهیم بن محمّد خلیل هرنجی، ۱۲۵۰، ش (۱) ۱۶۳۹، ملی ۲۱۴/۱۰ // ، ۱۲۵۵،

ش ۶۵۴۶، سپهسالار ۴۶۸/۵ // ، عزیزاللّه بن میرزا اسماعیل خرقانی، ۱۲۶۳، ش (۴)

۲۰۵۶، مرعشی ۶۶/۶ // نسخ ونستعلیق، ۱۲۷۱، ش (۲) ۴۱۸۵، دانشگاه تهران ۳۱۵۲/۱۳

(A) // نستعلیق، محمّد علی، ۱۲۷۷، ش (۱) ۳۴۱۱، مجلس ۱۲۷۵/ (۳) ۱۰ // نسخ ونستعلیق، صالح حسینی، ۵ -۱۲۸۴، ش (۱۲) ۱۲۱۶۷، آستا ۹۰/۱۰ // نسخ، محمّد حسن،

۱۲۸۹، ک. لس آنجلس ش ۹۸۰ M، نسخه ها ۳۳۴/۱۲ و۱۱ (B) // ، مالکیت ۱۲۹۴، ش (۲) ۲۵۵۹، ملی ۴۷۹/۱۲ // ، نایب الصدر، ۱۲۹۷، ش (۲) ۱۴۱۸، دانشگاه تهران ۹۰/۸

// نستعلیق، سده ۱۳، ش ۶۵۴۷، سپهسالار ۴۶۸/۵ // ، تملّک میرزا عبدالحسین نایب

الصدر، ش ۱۵۱۲، مرعشی ۳۱۵/۴ // ، محمّـد حسن بن محمّد علی، ۱۳۰۳، ش (۲) ۱۱۲۴۰، آستا [رویت] // نستعلیق، گویا از کلهر، حسین مفتاح ش ۱۴۴۹، نسخه ها ۲۱۵/۷ // ، احمد صفائی خوانساری، ۱۳۴۱، ش (۳) ۱۴۹۳، هزار وپانصد ۳۷۹ // ، بی تا، ش (۲) ۱۲۱۲، هزار و پانصد ۳۵۶ // تملّک شیخ علی اکبر نهاوندی در مشهد، الذریعه ۲۹۷/۱۸.

ن . چ

.- بمبئی: بی نا، ۱۲۹۶ ص (سنگی) // .- تهران: بی نا، ۱۳۷۱ ق. (سنگی).

[۸۱]

اللُبّ

عناوین دیگر: A

لب القول فی معنی حدوث العالم B حدوث العالم

مؤلف، حدوث وقدم عالم را به روش فلسفی با عناوین "تمهید، فصل واصل" مورد بحث قرار می دهد ودر پاره ای از مباحث آن به آیات و احادیث نیز استشهاد می کند.

یکم [۲۶]؛ دوم [۵۱]؛ لولوه ۱۲۵؛ کشف الحجب ۴۷۸؛ فوائد ۶۳۵؛ الذریعه ۲۸۸ و۲۸۲/۱۸؛ ۲۹۵/۶.

آغاز/ حمدا لمن کان لم یزل بلا زمان ولا مکان و الان کما علیه کان والصلاه علی من کان...

انجام/ فقد کمل لبّ القول فی معنی الحدوث... فهو اکثر من ان یحصی...

ن . خ

نستعلیق، سده ۱۱، ش (۱) ۳۴۰۹، مجلس ۱۲۶۸/ (۳) ۱۰ // [نسخ]، محمّـد ابراهیم بن محمّد قاسم بن شمس الدین طالقانی، ۱۱۴۰، تملکِ کتابخانه بروجردی در نجف، الذریعه ۲۸۲/۱۸ // ، سید حسین بن نورالدین جزائری، تملّک صالح جزائری، الذریعه ۲۸۲/۱۸

// نستعلیق، محمّد برهان، ۱۲۲۱، آخوند همدان ش (۵) ۶۴۶، رشت و همدان ۱۴۲۳ (B) // نسخ، حاجی بابای سمنانی، ۱۲۲۷، لس آنجلس ۳) ۱۱۱۳ M)، نسخه ها ۷۱۲/۱۲ و۱۱ (B)

// ، احمد بن عبدالقادر تبریزی، ۱۲۶۱، ش (۳) ۹۳۵، مرعشی ۱۱۹/۳ (A) // شکسته نستعلیق، علی اکبر بن محمّد کریم طبیب سالیانی، ۱۲۶۶، ش ۵۹۰۰ ضمیمه ۵۰۸، آستا

۱۲۲/۴ // نسخ، ملا محمّد بن علی رضای طارمی، ۱۲۷۶، الذریعه ۲۸۲/۱۸.

[۸۲]

اللباب

عناوین دیگر: A

لباب الکلام B علم اللّه تعالی

فیض این رساله را به درخواست فرزندش علم الهدی به سال ۱۰۴۱ نگاشته است ودر آن از چگونگی علم خداوند به جزئیات وکلّیات اشیاء وآنچه معقول و محسوس است به اختصار بحث می کند. وی آن را از نفیس ترین مؤلفات خویش بر می شمارد. شیخ احمد احسائی شرحی بر این کتاب نوشته است.

یکم [۲۵]؛ دوم [۵۲]؛لولوه ۱۲۵؛ کشف الحجب ۴۷۸؛ فوائد ۶۳۵؛ ایضاح ۳۹۸/۲؛ الذریعه ۳۲۲/۱۵؛ ۲۷۹ - ۲۷۸/۱۸.

آغاز/ بسمله. الذی لا تغرب عن علمه مثقال ذره اما بعد فیقول الفقیر ...هذا لباب الکلام فی الاشاره الی کیفیه علم اللّه...

انجام/ فلیطلبه من کتابنا الموسوم بعین الیقین فان فیه اسرارا لا یحتملها الاکثرون ولا یمسها الاّ المطهرون.

ن . خ

نستعلیق، سده ۱۱، ش (۲) ۳۴۰۹، مجلس ۱۲۶۹/ (۳) ۱۰ // ، ، ش (۴) ۱۷۸۷، ملک ۳۶۴/۵ // یا نسخ، سده ۱۱، ش (۳) ۲۰۶، مجلس ۷۳/۲۲ // ، شیخ عبدالکریم

بن شیخ بدر، [۱۱۱۴]، ش (۷) ۱۴۲۷، الهیات مشهد ۵۷۴/۲ // نسخ، ۲۸ - ۱۱۲۴، ش (۱۱) ۱۴۳۹، ملی ۴۷۱/۹ (B) // شکسته نستعلیق، نصیرالدین سلیمان بن علم الهدی، ۱۱۴۰، ش (۴) ۳۸۱۸، مجلس ۱۸۴۲/ (۴) ۱۰ // تملّک مدر سید بروجردی، ۱۱۴۰، الذریعه ۲۷۹/۱۸ // نستعلیق، سده ۱۲، ش (۴) ۷۱۱، مدرسه نمازی خوی ۳۸۴ (A) // ، علی اصغر بن ملا خلیل اردبیلی، ۱۲۲۲، ش (۷) ۱۴۳۰، مرعشی ۲۱۵/۴ // نسخ، محمّد جعفر بن

محمّد صادق هرندی، ۱۲۳۶، ش (۳) ۹۲۱، فیضیه ۳۹/۳ // ، احمد بن عبدالقادر تبریزی، ۱۲۶۱، ش (۲) ۹۳۵، مرعشی ۱۱۹/۳ (۱۲۹۰ ، // (B، ش (۵) ۱۴۰۱، مرعشی ۱۷۵/۴ (B) // ، علی تقی بن محمّد حسن رضوی، ۱۲۹۰، ش (۱) ۲۴۲۶، ملی ۲۲۸/۱۲ // شکسته نستعلیق، سده ۱۳، ش (۲) ۲۱۶۷، ملی ۲۳۷/۵ // نسخ، سده ۱۴، ش (۵) ۵۹۶۲،

آستا [رویت] // ، [بی تا]// تملّک شیخ عبدالحسین حلی نجفی، الذریعه ۲۷۸/۱۸ // تملّک شیخ صالح جزائری، الذریعه ۲۷۸/۱۸ // تملّک ملا محمّد علی خوانساری، الذریعه ۲۷۹/۱۸.

شرح

شرح رساله العلم = شرح رساله علمیه/ احمد بن زین الدین احسائی.

شارح در مقدمه می گوید: در مساله علم وعلم باری تعالی مباحثات زیادی بین علما وحکما وجود دارد ومردم اطلاعات این مسائل را از کسی می گیرند که از خاندان رسالت نیستند وفقط به گفتار ایشان بسنده می کنند.

من هم از دیرباز به این مساله کشیده شده بودم وهمواره به فکر بودم تا آنکه دست تقدیر مرا به اصفهان کشاند ودر سال ۱۲۲۸ رساله علم فیض را که برای فرزندش علم الهدی نگاشته بود به دستم رساند. آن را به نیکوترین وجه ای نگارش کرده بود. پس از مطالعه به خواهش میرزا باقر نواب تا حد ممکن به شرح و توضیح مطالب آن پرداختم. الذریعه ۳۲۲/۱۵.

آغاز/ بسمله وبه نستعین، الحمد للّه رب العالمین والصلوه والسلام علی محمّد وآله المیامین العاقلین...

انجام/ ولا حول ولا قوه الاّ باللّه العلی العظیم وصلّی اللّه علی محمّد وآله الطاهرین.

ن . خ

نستعلیق، ۱۲۲۴، دانشگاه اصفهان ش (۲) ۳۲۳، نسخه ها ۹۴۰/۱۲ و۱۱ // ، ۱۲۳۰، ش (۱۷) ۷۴۲، ملک ۱۶۴/۵ // ، عبداللّه بن محمّد تبریزی، ۱۲۳۴، ش (۲) ۱۰۶۸، ملی

۶۳/۹ // نسخ، اسماعیل زنوزی، ۱۲۳۷، ش (۴) ۶۷۱، مدرسه نمازی خوی ۳۶۵ // ، [۱۲۴۰]، ش (۸) ۷۵۵، ملی ۲۱۸/۸ // نستعلیق، حسن عظیم آبادی، ۱۲۵۱، ش (۵) ۶۰۶۶،

ملک ۱۳۰/۹ // نستعلیق، ۱۲۵۶، ش (۱) ۱۴۰۶، الهیات مشهد ۵۴۹/۲ // نسخ، سده ۱۴ –

۱۳، ش (۳) ۳۰۲۸، ملک ۱۹۰/۶ // تملکِ عبدالهادی بن میرزا محسن فضلی در بصره، الذریعه ۲۱۸/۱۱.

[۸۳]

لبّ الحسنات

مجموعه دعاهـای کوتـاه را که انسـان می توانـد در روز، شب، هفته وماه از آنها بهره معنوی ببرد گرد آوری کرده است. فیض این اثر فارسـی را در صفر ۱۰۷۳ به خواهش شاه عباس دوم صـفوی فراهم آورده است. عناوین ابواب عبارتنـد از: باب اول: در اوراد متکرّره؛ باب دوم: در اوراد ایام هفته؛ باب سوم: در ادعیه ماهها.

یکم [۴۵]؛ دوم [۹۴]؛لولوه ۱۲۴؛ فوائد ۶۳۶؛ الذریعه ۲۸۶/۱۸.

آغاز/ منّت خدای را عزّ و جلّ که دعای بندگان را می شنود و ندای ایشان را به عزّ اجابت می رساند.

انجام/ این بود آنچه ذکر آن در این مساله موعود بود، والحمد للّه والصلاه علی رسول اللّه.

ن . خ

نسخ، سده ۱۱، ش (۱) ۱۰۳۴۷، مرعشی ۲۸۹/۲۶ // ، ، ش ۸۲۳۶، مرعشی ۱۹۵/۲۱ // ، بی تا، اهدایی مشکوه ش ۹۳۲، دانشگاه تهران ۱۲۳/۱ // ، ، تملّك

مولوی حسن یوسف در کربلا، الذریعه ۲۸۶/۱۸.

[۸۴]

المحاکمه بین الطائفتین من المؤمنین

عنوان دیگر: A

المحاکمه

مؤلاف ین رساله را ظاهرا در جواب پرسشـهایی نگاشـته که از او در امتیاز بین دو فرقه اسـلامی، یکی منسوبان به علم ودیگری منسوبان به زهد وعبادت مطالبی خواسته

ص:۲۳۴

بودنـد، نگاشـته است. وی بر ایـن بـاور اسـت که اهـل علم، ریاضـیات نفسـانی می کشـند به فکر وتعلّم وخشـوع. و اهـل زهد ریاضات بدنی می کشند به ذکر وتهجّد و رکوع. لیکن اهل علم، اگر به علم خود منتفع شوند، فاضلتراند از اهل عبادت.

فیض در این رساله دیـدگاههای خود را درباره اختلاف فکری مهمی که در جامعه دینی آن روزِ ایران بوده بیان می کنـد. این اختلاف میان اهل ظاهر و باطن بوده، آنها با

نگاشتن کتابها و رساله هایی چند علیه یکدیگر تبلیغ می کردند تا جایی که این منازعات

در کوی و بازار و سـر منبرِ ادامه می یابد و گروهی از این آشفته بازار منفعت طلبی می کنند. فیض می کوشد تا عیوب این دو دسـته را بیـان کنـد ودر عین تاییـد عرفـان، حرکـات زشت و بی مـایه صوفیه و کارهـای نادرست آنها را در عبادت سازی بیان نماید. وی در این رساله به این نکات اشارات می دهد.

هرگـاه از طایفه ای که منسوب به فرقه ای از اهل حق باشـند، حرکاتی چنـد ناپسـندیده مشاهـده شود، نبایـد همه آن فرقه را به بـدی منسوب ساخت چه در هر فرقه خوب و بـد می باشـد، خصوصا این دو فرقه که اکثر افراد از ایشان نیسـتند بلکه خود را به ایشان شبیه

ساخته اند، تا معزز باشـند ومال وجاه بیابند، اگر کسـی به دیده بصیرت نظر کند می بیند که اکثر قصد قربت در تحصیل کمال ندارنـد، قومی به مزخرفاتی که آموخته اند خود را کامل می دانند، بلکه از علما می شـمرند، از عقاید ایمانی و ارکانی دینی به اسـمی ورسـمی قنـاعت کرده و با این حال گاهی در صـدد طعن یکـدیگر برمی آینـد، و گاهی دیگران را هـدف تیر طعن می نمایند و زهر قهر بر جراحت سینه مجروحان می باشند...

و بایـد دانست که امور شـنیعه که از جهّال این دو طایفه صادر می شود بسیار است، لیکن هیـچ کـدام به حـدّی نمی رسـد که موجب تکفیر و جواز لعن شود، بلکه هر دو بر ایمـان خود بـاقی انـد، وغیبت ایشان جایز نیست مگر در فسـقی که تظاهر به آن کنند.

مولّف برای اثبـات ادعـای خویش، احـادیثی از کتـاب کـافی نقل می کنـد و در خاتمه برای تعیین راههای سـلوك به کتابهای دیگرش چون زاد السالك، ترجمه الشریعه و"الفت نامه" حوالت می دهد.

کشف الاستار ۲۰۳/۳؛ الذریعه ۱۳۵/۲۰؛ ده رساله ۹۷.

ص:۲۳۵

آغاز/ بسمله... اما بعد: سؤالی چند کرده بودند ومحاکمه خواسته بودند، میان دو فرقه از اهل اسلام، یکی منسوب به علم ومعرفت...

انجام/ وکیفیت سلوک راه حق را از رساله ای چند که درین باب نوشته ام بطلبند، مثل زاد السالک وترجمه الشریعه والفت نامه وغیر آن... ظاهرا وباطنا.

ن . خ

نسخ، محمّد هادی بن مرتضی (برادر زاده فیض)، ش (۴) ۸۲، مرعشی ۱۰۱/۱ // ، سده ۱۱، تملّک اصغر مهدوی ش (۴) ۵۱۰، نسخه ها ۱۲۱/۲ // ، محمّد بن مرتضی، ۱۱۰۷، تملکِ سید مهدی بن اسماعیل صدر (کاظمیه)، الذریعه ۱۳۵/۲۰ // ، اسداللّه الحسینی بن ابی المعالی، ۸ - ۱۱۲۴، ش (۳) ۱۴۳۹، ملی ۴۶۵/۹ // ، سید احمد صفائی خوانساری،

۱۳۴۱، ش (۹) ۱۴۹۳، هزار وپانصد ۳۸۰ // ، تملّک حاج حسین پنبه چی (همدان)، نسخه ها ۳۸۱/۵.

ن . چ

به اهتمام محمّد تقی دانش پژوه در مجله دانشکده ادبیات .- تبریز: دانشگاه تبریز، [۱۱۸/۹] مقالات فارسی ۵۸۶۷ // به اهتمام رسول جعفریان در ده رساله .- اصفهان: کتابخانه عمومی امام امیر المومنین، ۱۳۷۱. صص ۱۱۲ - ۹۵.

[۸۵]

المحاکمه بین الفاضلین

عنوان دیگر: A

التفقّه فی الدّین

رساله ای است در بیان معنی تفقه در دین و اینکه آیا اجتهاد در احکام لازم است یا خیر؟ مؤلف گفتار شیخ حسن عاملی صاحب معالم الاصول را در این موضوع نقل

می کند و اعتراض یکی از فضلا را بر او می آورد. پس از آن بین آنها به محاکمه و قضاوت

می نشیند.

یکم [۸۰]؛ دوم [۵۴]؛أمل ۳۰۵/۲؛ لولوه ۱۲۹؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۱۳۶/۲۰.

آغاز/ الحمدللّه رب العالمین... هذه رساله فی تحقیق معنی التفقّه فی الدین اوردنا فیه کلام بعض المحقّقین...

انجام/ یخرجهم من الظلمات الی النور ویهدی من یشاء الی صراط المستقیم والحمد للّه رب العالمین...

ن . خ

نسخ، علم الهدی [نسخه با نسخه فیض مقابله شده است]، ش ۳۱۹۳، مرعشی ۱۵ - ۴۱۴/۸ // ، ۱۰۵۹، ش (۵) ۲۶۵، گلپایگانی ۲۳۱/۱ // ، محمّد اسماعیل بن محمّد ابراهیم

اصفهانی، ۱۱۲۶، ش (۸) ۱۶۸۸۴، آستا [رویت] // ، ۱۲۹۰، ش (۱۰) ۱۴۰۱، مرعشی ۱۷۷/۴ // ، محمّد حسن بن محمّد علی، ۱۳۰۳، ش (۵) ۱۱۲۴۰، آستا [رویت] // تملکِ کتابخانه آقای خوانساری، الذریعه ۱۵۳/۱۱.

[۸۶]

المحجّه البیضاء فی احیاء الاحیاء

عنوان دیگر: A

احیاء الاحیاء

کتاب احیاء علوم الدین از مهمترین و ارزشمندترین نگاشته های ابو حامد غزالی متوفای ۵۰۵ ه . ق. است. وی پس از آنکه تدریس در نظامیه ومجالستِ امرا و ندیمان و صاحب منصبان دولتی را رها کرد، بار سفر به سرزمینهای شام، بیت المقدس وحجاز را بست. در سال ۴۹۸ مناسک حج را به جای آورد و به طوس بازگشت. ارمغان او از این سفر، کتاب گران سنگ احیاء العلوم بود. غزالی این اثر را بدان سبب نوشت که می دید بر

بسیاری از عالمان دینی عصرش - که می بایست ورثه انبیا باشند - شیطان کمند انداخته وآنان را مقهور خود ساخته، این دانشمندان شیطان زده، چنان به مردم وانمود می کنند که

گویی علم چیزی نیست جز فتوایِ احکام، جدل ومناظره - برای از میان برداشتن دشمنان

- وسخنان بی ارزشِ آراسته برای فریب و اغوای عوامِ مردم. او بر این باور است که علمی

که صالحانِ سلف بدان می پرداختند وخداوند بزرگ آن را فقه وحکمت و علم و نور وهدایت خوانده، متروک ومهجور افتاده است. لذا مصمّم می شود که کتابی در زنده کردن مجدّد علوم دین بنگارد. که ماحصل آن احیاء علوم الدین است.

این اثر چه در دوران غزالی و چه پس از آن در میان دانشمندان کشورهای اسلامی رواج یافت. تلخیصهای چندگانه ای که دانشوران نامور مسلمان از آن کرده اند، یا شرح و

تفسیرهای فراوانی که بر آن نوشته اند همه حاکی از بزرگی وعظمت کار سترگ فخر رازی است. هرچند بر آن خرده گیریها و اشکالاتی از سوی بزرگان وارد شده امّا از بزرگی و رواج آن هرگز کاسته نشده است. فیض کاشانی بر آن شد تا احیاء علوم الدین را بار دیگر احیاء و یا تهذیب کند و با آرای کلامی و روایات مأثور شیعی بیامیزد و از اعتقادات معارض بپیراید. وآن را در جامه ای نو، در خورد جامعه ای شیعی سازد و بر آن نام المحجّه البیضاء فی تهذیب الاحیاء بگذارد و به شیعیان عرضه کند.

فیض در مقدمه المحجّه در سبب احیاء خویش چنین می گوید:

پس، از خداوند سبحان در آنچه به انجامش مایلم، درخواست خیر و خوبی می کنم

وآن نگاشتن کتابی است در تهذیب کتاب احیاء علوم الدین که از نوشته های ابو حامد محمّد غزالی طوسی است. این کتاب در همه اقطار مانند خورشید در نیمروز مشهور و شناخته شده است و مشتمل بر علوم دینی مهمی است که برای جهان آخرت سودمند می باشد و پای بندی به آنها می تواند مایه رستگاری و رسیدن به درجات عالی اخروی شود، افزون بر اینها از حسن بیان و شیوایی نگارش و زیبایی ترتیب وتدوین برخوردار است، امّا چون غزالی به هنگام تالیف آن بر مذهب عامّه بوده و هنوز شیعه نشده، و این سعادت را خداوند در اواخر عمر به او ارزانی داشته است - چنان که آن را در کتاب سرّ العالمین اظهار کرده و ابن جوزی این امر را گواهی داده است - به همین سبب یکی از ارکان مهم ایمان را فرو گذاشته وآن را در این کتاب ذکر نکرده است. این رکن اساسی عبارت از شناخت امامان معصوم - علیهم السلام - است که پیامبر خدا تمسّک به آنها وقرآن را سفارش فرموده است. و نیز بسیاری از مطالب آن بویژه آنچه در بخش عبادات آمده مبتنی بر اصول نادرست عامّه و از بدعتها وساخته های فاسد فرقه گرایان و هواپرستان است. همچنین بیشتر اخباری که در آن کتاب نقل شده به کسانی اسناد داده شده که به دروغگویی و افترا بر خدا و

پیامبرش مشهورند وهیچ اعتمادی بر گفته های آنان نیست...

از این رو لازم دیدم آن کتاب را از آنچه مایه عیب و زشتی آن است پاک کنم وتمام مطالب آن را بر اصولی محکم استوار سازم که شک وتردید در آن راه نداشته باشد، و در برخی از بابهای آن روایات مناسب هر باب را که از اهل بیت - علیهم السلام - و پیروان آنان نقل شده و از اسرار وحکمی است که به آنها اختصاص دارد بر آن بیفزایم، و بعضی از مباحث آن را با منظّم کردن مطالب وحذف زواید خلاصه کنم تا رغبت خوانندگان به مطالعه آن افزون شود. همچنین لازم دیدم برخی از بابهای طولانی آن را به فصلهای کوتاهتر تقسیم کنم تا موجب خستگی مطالعه کنندگان نگردد، بی آنکه در ترتیب ابواب و فصول آن تغییری ایجاد کنم وچیزی از آنها را مقدّم یا موخّر بدارم.

و نیز تا حدّ ممکن در بیان الفاظ وعبارات آن تصریف نکرده ام زیرا عبارات آن در نهایت خوبی و استحکام است.

فیض در المحجّه هیچ تغییری در ترتیب ابواب کتابهای احیاء علوم الدین نداده است جز اینکه در ربع عادات به جای "آداب السماع والوجد" کتاب طولانی و پر حجم "آداب الشیعه واخلاق الامامه" را نشانده است. چرا که سماع و وجد را از مذهب اهل بیت -

علیهم السلام - نمی داند. همچنین، گرچه نام کتاب قواعد العقاید - کتاب دوم از ربع عبادات - را بر جای نهاده و به جای آن، کتاب دیگری ننشانده است، امّا در مضمون کتاب

بیشترین تصرّف را نموده است و جز اندکی از سخنان غزالی در باب اوصاف علم کلام و رویکرد تدریجی به ارشاد خواص وعوام، بقیّه کتاب را موافق عقاید شیعه امامیّه نگاشته

است و در جایی که غزالی خواننده را برای دانستن حداقل لازم اعتقادات حق و ادلّه آنها

به الرّساله القدسیه و کتاب الاقتصاد فی الاعتقاد خود ارجاع می دهد، فیض به عوض آنها از دو کتاب خویش، منهاج النّجاه و علم الیقین نام می برد وخواننده را به خواندن آنها اشارت می کند.

از اینها که بگذریم، سبک فیض در بازنویسی بقیه کتاب احیاء علوم الدین چنین است که گاهی نکته مهمی را که با آن موافق نبوده، ابتدا از غزالی آورده وآنگاه خود با ذکر اقول به ردّ و تصحیح آن پرداخته است و یا نکته صوابی را پس از اقول، بسط داده و از طریق شیعه مؤیداتی برای آن آورده است. در کثیری از موارد هم عباراتی را که نمی پسندیده و

درست نمی دانسته از میان دیگر عبارات بیرون برده و بدین کار اشارتی نکرده است. همچنین است حذف پاره ای از روایات وارده از طریق اهل سنّت وحکایات و اقوال

مأثوره از صالحان سلف و یا افزودن وکاستن فصلی بندرت. از آن طرف، افزودن روایاتی از منابع امامیّه، امری است که در جمیع کتابهای چهل گانه بدان اهتمام تمام داشته است.

در همه کتابها، بخصوص در ربع عبادات وعادات، احکام فقهی را موافق فقه شیعه وفتاوای خویش نگاشته واغلب نصوص وارده از ائمه شیعه - علیهم السلام - را به صراحت ذکر کرده است. امّا در اسرار عبادات، تقریبا بی هیچ بیش و کمی، همه آنچه را غزالی آورده با تصویب آورده است. کوتاه سخن آنکه، دست کم سه چهارم المحجّه البیضاء عینا همان است که در احیاء علوم الدین آمده است واگر تصرّفی رفته است در ربع باقی است. (قصّه اهل معرفت، ۷ - ۵)

کتاب المحجّه در هفتاد وسه هزار بیت به سال ۱۰۴۶ به پایان رسید.

یکم [۱۴]؛ دوم [۶۴]؛ امل ۳۰۵/۲؛ لولوه ۱۲۳؛ روضات ۹۱/۶؛ کشف الحجب ۴۳۹؛ فوائد ۶۳۶؛ ایضاح ۴۴۲/۲؛ ریحانه ۳۷۶/۴؛ الذریعه ۱۴۵/۲۰.

ربع عبادات

آغاز/ بسمله. حمدا للّه تعالی اولا حمدا کثیرا... واستخیره سبحانه ثالثا فیما انبعث له عزمی من تحریر فی کتاب تهذیب احیاء علوم الدین من...

انجام/ هذا اخر کلام فی کتاب ترتیب الاوراد وتفصیل احیاء اللیل و بتمامه تمّ ربع العبادات من المحجّه البیضاء فی تهذیب الاحیاء و یتلوه ان شاء اللّه فی ربع العادات کتاب آداب الاکل...

ن . خ

نستعلیق، مقصود گلپایگانی، ۱۰۴۲ ؟، ش ۵۷۹۷، مجلس ۲۲۷/۱۷. (نسخه را فیض دیده و حاشیه زده است) // نسخ، عبدالرزاق بن عبدالفتاح بن عبداللطیف قاری، ۱۰۴۵، ک. آیه اللّه زنجانی ش ۴۴، آشنایی با ۲۰۵/۱ // ، ۱۰۶۱، ش ۱۱۵۴۴، آستا [رویت] // ، زمان

مولّف، ش ۳۱۰، فیضیّه ۲۲۹/۱ // ، رمضان بن علی کاشانی، ۱۰۹۸، ش ۵۵۲، مرعشی ۱۵۳/۲ // ، [سده یازدهم]، ش ۷۹۵۴، مرعشی ۲۸۹/۲۰ // ، ۱۱۰۰، ش ۷۴۵۳، مجلس ۴۳۰/۲۵ // ، ۱۱۱۴، مشکوه ش ۱۰۵۳، دانشگاه تهران ۶۷۷/ (۱) ۳ // ، علی

اکبر بن خلیل اللّه حسینی کاشانی، ۱۱۱۳، ش ۲۶۶۲، سپهسالار ۵۲۱/۵ // ، شمس الدین

بن عبداللّه ماهانی، ۱۱۳۹، ش ۵۲۷، ملی فارس ۱۲۱/۲ // ، احتمالاً کتابت محمّد مقیم بن محمّد صالح ملقب به صفار زاده، ش ۱۶۶۴، فیضیه ۲۲۹/۱ // ، سده ۱۳، ش ۱۱۵۵، ملی

۱۴۵/۹ // ، ، ش ۳۸۳، مدرسه امام عصر شیراز ۱۲۷.

ربع العادات

آغاز/ بسمله. الحمد للّه الذی احسن تدبیر الکائنات فخلق الارض و السموات و انزل الماء الفرات... اما بعد فان مقصد ذوی الالباب لقاء اللّه سبحانه بدار الثواب و لا طریق للوصول...

انجام/ ولیکن هذا اخر الکلام فی کتاب اخلاق الامامه و آداب الشیعه وبتمامه تمّ

ربع العادات من المحجّه البیضاء... و ظاهرا و باطنا.

ن . خ

نسخ، احتمالاً ـ به خط مؤلّف (با تملّک علم الهدی)، ش ۷۴۵۴، مجلس ۴۳۱/۲۵ // ، عبدالرزاق بن عبدالفتاح الادیب الشهیر بالقاری، ۱۰۶۱، ش ۱۷۲۶، مسجد اعظم ۴۰۳ // ،

ملا ـ رمضان بن علی کاشانی، ۱۰۹۸، تملّک شیخ هادی کاشف الغطاء، الذریعه ۱۴۵/۲۰ // ، سده ۱۱، ش ۸۳، الهیات تهران ۷۹۷/۱ // ، ، ش (۱) ۵۹ – ۶۳۵۰، آستانه مقدسه

۱۶۲ // ، ، دانشگاه لس آنجلس ش ۱۳۰۱ M، نسخه ها ۳۴۳/۱۲ و ۱۱ // ، ۱۱۰۰، ش ۷۴۵۳، ملی ۴۳۰/۲۵ // ، جمال الدین اسحاق، ۱۱۰۱، ش ۵۷۸۱، مجلس ۲۱۶/۱۷ // ، ۱۱۰۱، ش ۷۴۵۲، ملی ۴۳۰/۲۵ // ، محمّد بدیع بن محمّد رضی،

۱۱۰۲، ش ۳۷۳۱، مجلس ۱۷۱۲/ (۴) ۱۰ // ، مقابله با نسخه مؤلف توسط محمّد نورالدین (برادر زاده فیض)، ش ۳۵۳۸، مرعشی ۳۳۳/۹ // ، ۱۱۲۷، ش ۷۳۸۴، سپهسالار

۵۲۱/۵ // ، علی نقی بن محمّد حسینی دهدشتی، ۱۱۸۱، ش ۹۵۹۸، مرعشی ۳۲۹/۲۴ // ، محمّد محسن بن محمّد علی، سده ۱۲ – ۱۱، ش ۴۸، الهیات تهران ۷۹۷/۱ // ،

محمّد رضا حسینی، ش ۵۵۳، مرعشی ۱۵۴/۲.

ربع المهلکات

آغاز/ بسمله. الحمدللّه الذی تتحیر دون ادراک جلاله القلوب والخواطر وتدهش فی مبادی اشراق انواره الاحداق...

انجام/ هذا اخر الکلام فی کتاب ذم الغرور و بتمامه تمّ ربع المهلکات من المحجّه

البیضاء فی احیاء الاحیاء... وظاهرا و باطنا.

ن . خ

نسخ، ۱۰۴۷، ش ۷۴۵۱، مجلس ۴۲۹/۲۵ // ، خلیل بن رکن الدین مسعود حسینی، ۱۰۹۰، ش ۵۵۴، مرعشی ۱۵۵/۲ // ، ابوالقاسم، ۱۱۰۷، ش ۴۸۰۴، مجلس ۲۰۱/۱۳ // ، سید علی بن محمّد حسینی، ۱۱۴۸، تملّک سید محمّد بن خلیفه، الذریعه ۱۴۵/۲۰ // ، محمّد صالح حسینی شوشتری، ۱۱۴۹، ش ۱۵۲۵۸، آستا [رویت] // ، سده ۱۲، حسین مفتاح ش ۹۴، نسخه ها۲۸۲/۷ // نسخ ونستعلیق، ، ش ۵۸۶۳، سپهسالار ۵۲۱/۵ // نستعلیق، علی اصغر بن ملا محمّد مقیم علیابادی نیشابوری، ۱۲۴۱، ش ۳۵۷۰، آستا

۴۶۵/۶ // نسخ، محمّد بن حاجی ملا عبداللّه بن محمّد بیابانکی، ۱۲۶۱، مدرسه خیرات خان ش (۱) ۹، ف. رشت وهمدان ۱۷۷۷ // ، علی عسکر هراتی، ۱۲۶۳، ش ۳۵۷۱، آستا ۴۶۵/۶ // ، محمّد بن احمد الموسوی، ۱۲۷۹، ش ۷۰۴۸، آستا ۴۶۵/۶ // ، ۱۲۶۸،

مشکوه ش ۱۰۵۴، دانشگاه تهران ۶۷۷/ (۱) ۳ // نستعلیق، سده ۱۳، ش (۳) ۴۹ – ۶۳۵۶،

آستانه مقدسه ۱۶۳ // نسخ، جعفر حسینی سبزواری، سده ۱۳، ش ۱۷۵۷۷، آستا [رویت] // ، بی تا، ك. وزارت مطبوعات و ارشاد افغانستان GAL S I ۷۴۹، سلسله فهارس المکتبات الخطیه النادره ۲۳۲/۴ // ، ، ش ۱۱۳۴۳، آستا [رویت] // ، ، ش ۸۶۳۵، آستا ۴۶۵/۶.

ربع المنجیات

آغاز/ بسمله. نحمد اللّه الذی بتحمیده یستفتح کلّ کتاب و یذکره کلّ خطاب... اما بعد فانّ التوبه عن الذنوب...

انجام/ تمّ کتاب ذکر الموت و ما بعده من المحجّه البیضاء فی احیاء الاحیاء وهو الکتاب العاشر من الربع الرابع... والحمد للّه رب العالمین.

ن . خ

نسخ، مؤلف، بی تا، ش ۷۴۵۵، مجلس ۴۳۲/۲۵ (تا آخر کتاب التوحید والتوکّل) // ، ملا عبدالغفور بن مرتضی (برادر فیض)، تملّک سید محمّد باقر حفید، الذریعه ۱۴۵/۲۰ // ، به دستور علم الهدی، بی تا، ش ۷۴۵۷، مجلس ۴۳۲/۲۵ // ، ۱۱۳۲، ش ۱۵۲۶۵، آستا [رویت] // ، عبدالمجید بن محمّد علی طباطبائی، ۱۱۳۴، ش ۵۰۶، گلپایگانی ۱۶۰/۲ // ، احتمالاً سده ۱۲، ش (۳) ۱۱۹۵، گوهرشاد ۱۶۵۷/۳ // ، حسن خوانساری، ۱۲۵۶،

ش ۵۶ ب، الهیات تهران ۶۵۵/۱ // ، عبدالرحیم بن عبداللّه بیارجندی، ۱۲۶۱، خیرات

خان ش ۳۶، ف. رشت وهمـدان ۱۷۶۳ // شکسـته نستعلیق، ۱۲۶۶، ش (۵) ۱۱ - ۶۴۳۴، آسـتانه مقدسه ۱۶۳ // نسـخ، ۱۲۸۶، مشکوه ش ۳۹۷، دانشگاه تهران ۶۷۸/ (۱) ۳ // ،

ص:۲۴۲

سده ۱۳، ش ۱۷۵۷۶، آستا [رویت] // ، ، ش ۱۶۸۷۹، آستا [رویت] // ، ، ش ۳۸۲، امام عصر شیراز ۱۲۷ // ، مظفر علی بن مولانا عرب، ش ۱۷۲۱، مسجد اعظم ۴۰۳

// ، ، ش ۱۰۲۲۵، آستا [رویت]// ، بی تا، ش ۷۹۱۸، آستا ۴۶۶/۶ // ، ، حسینیه شوشتریها ش ۷۲۸، نسخه ها ۸۰۹/۱۲ و ۱۱.

اجزاء نامشخص

ن . خ

نسخ، مولف، ۱۰۴۴، ش ۷۴۵۶، مجلس ۴۳۲/۲۵ // ، جمال الدین اسحاق، ۱۱۰۱، ش ۵۸۲۴، مجلس ۲۴۱/۱۷ // ، سده ۱۲، ش ۱۸۸۵، الهیات مشهد ۹۴۵/۳ // ، ، ش ۷۶۶۰، دانشگاه تهران ۶۶۷/۱۶ // ، ، ش (۱) ۱۱ - ۶۳۴۴، آستانه مقدسه ۱۶۳ // نستعلیق، قبل از ۱۲۵۲، ش ۳۲۴۹، عمومی اصفهان ۲۹۷/۱.

تهذیب

احیاء المحجّه البیضاء/ ملا محمّد علی بن محمّد علی استرابادی.

ن . خ

تملّک شیخ محمّد صالح مازندرانی حائری ساکن سمنان، الذریعه ۳۲/۲۶.

ترجمه

نماز راهی روشن در جهان تاریک / اسداللّه ناصح .- تهران: بی نا، ۱۳۴۶. ۲۰۷ ص؛

محمّدی، ۱۳۵۷. ۳۰۴ ص. (ترجمه کتاب اسرار الصلوه از کتاب المحجّه البیضاء).

ترجمه قسمتی از کتاب محجّه البیضاء فی تهذیب الاحیاء/ حسین آستانه پرست. به راهنمایی زین الدین جعفر زاهدی، ۴۸ - ۱۳۴۷. ۱۰۱ ص. (ترجمه کتاب التوحید والتّوکل).

ترجمه کتاب اخلاق النبوه وآداب المعیشه از کتاب محجّه البیضاء/احمد خباز حسینی. به راهنمایی زین الدین جعفر زاهدی، ۵۰ - ۱۳۴۹. ۶۶ ص.

ترجمه قسمتی از کتاب محجه البیضاء (کتاب آداب النّکاح)/ عبداللّه کریم زاده. به راهنمایی زین الدین جعفر زاهدی، ۵۰ - ۱۳۴۹. ۱۱۱ ص.

ترجمه قسمتی از کتاب محجّه البیضاء/ محمّد افکار. به راهنمایی زین الدین جعفر زاهدی، ۵۰ - ۱۳۴۹. ۹۵ ص. (ترجمه کتابهای اسرار الطهاره، اسرار الصلاه و اسرار الزکاه از کتاب المحجّه البیضاء).

آداب معاشرت محمّد (ص)/ اسداللّه ناصح .- تهران: محمّدی، ۱۳۵۱. ۸۰ ص.

ص:۲۴۳

(ترجمه کتاب آداب المعیشه واخلاق النبوه از کتاب المحجّه البیضاء).

ورزش روح و تهذیب اخلاق از محجّه البیضاء/ اسداللّه ناصح .- تهران: کانون انتشارات محمّدی، ۱۳۵۶. ۱۰۶ ص. (ترجمه کتاب ریاضه النفس وتهذیب الاخلاق از کتاب

المحجّه البیضاء).

ارزش دانش ودانشمند در اسلام/ اسداللّه ناصح .- تهران: نهضت زنان مسلمان،

۱۳۶۱. ۱۶۶ ص. (ترجمه کتاب العلم از کتاب المحجّه البیضاء).

سه رساله: عزلت، کینه وحسد، مذمت دنیا/ اسداللّه ناصح .- تهران: نهضت زنان مسلمان، ۱۳۶۱. چاپهای متعدد.

زیان شکم پرستی وشهوترانی/ اسداللّه ناصح .- تهران: نهضت زنان مسلمان، ۱۳۶۲. ۶۷ ص. (ترجمه کتاب آداب الشهوتین: شهوه البطن وشهوه الفرج).

قرآن وآداب تلاوت آن/ اسداللّه ناصح .- تهران: محمّدی: بی تا. ۱۳۴ ص. (ترجمه کتاب آداب تلاوه القرآن از کتاب المحجّه البیضاء).

برنامه ارتباط با خدا در ماه مبارک رمضان وفلسفه روزه/ اسداللّه ناصح .- تهران: محمّدی، بی تا. ۲۴۴ ص. (ترجمه کتاب اسرار الصیام از کتاب المحجّه البیضاء).

ازدواج وطلاق/ مهدی شمس الدین .- قم: قیام، ۱۳۷۰. ۱۲۸ ص. (ترجمه کتاب آداب النّکاح از کتاب المحجّه البیضاء).

آداب کسب و تجارت: از دیدگاه فیض کاشانی و محمّد غزالی/ مهدی شمس الدین .- قم: شفق، ۱۳۷۱. ۱۲۳ ص. (ترجمه کتاب آداب الکسب از احیاء علوم الدین والمحجّه البیضاء).

آداب کسب ومعاش. به ضمیمه کتاب حلال وحرام/ رضا رجب زاده .- مشهد: رستگار، ۱۳۷۳. ۲۷۸ ص. (ترجمه کتاب آداب الکسب وکتاب الحلال والحرام از کتاب المحجّه البیضاء).

راه روشن (ترجمه کتاب المحجّه البیضاء فی تهذیب الاحیاء)/ گروه مترجمان .- مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی، ۷۶ – ۱۳۷۲. ۸ج.

ج۱. محمّد صادق عارف، ۱۳۷۲. ۶۱۷ ص. (تا پایان اسرار الصلاه)؛ ج۲. محمّد صادق عارف، ۱۳۷۵. ۵۴۹ ص. (تا پایان کتاب اذکار ودعوات)؛ ج۳. محمّد رضا عطائی، ۱۳۷۶. ۵۵۱ ص. (تا پایان کتاب آداب صحبت ومعاشرت)؛ ج۴. محمّد رضا عطائی، ۱۳۷۵. ۴۳۹ ص. (تا پایان کتاب اخلاق امامان وآداب شیعه)؛ ج۵. عبدالعلی صاحبی، ۱۳۷۲. ۵۱۲ ص. (تا پایان کتاب نکوهش دنیا)؛ ج۶. عبدالعلی صاحبی، ۱۳۷۶. ۵۰۴ ص. (تا پایان کتاب نکوهش غرور)؛ ج۷.

محمّد صادق عارف، ۱۳۷۴. ۵۳۶ ص. (تا پایان کتاب توحید و توکّل)؛ ج۸. محمّد صادق عارف، ۱۳۷۵. ۴۵۵ ص. (تا پایان کتاب).

ن . چ

.- تهران: محمّد ابراهیم خوانساری، ۱۳۲۶، ۱۳۴۱ ق. ۳۲۱ ص. (سنگی) // به کوشش علی

اکبر غفاری .- تهران: مکتبه الصدوق، ۴۲ - ۱۳۳۹. ۷ج. (سنگی) // به کوشش محمّد مشکوه .- تهران: المکتبه الاسلامیه، ۱۳۳۹. ۴ج (افست از نسخه خطی) // به کوشش علی اکبر

غفاری .- تهران: دفتر انتشارات اسلامی، بی تا. ۴ج.

[۸۷]

مرآه الاخره

عنوان دیگر: A

مراه الاخر B مراه الاخره فی معرفه یوم الاخر

نویسنده این اثر را آیینه ای می داند که نشانگر صورت جنّت و نار است و در آن به حقیقت بهشت و دوزخ و بررسی وجود و محلّ آنها در دنیا می پردازد. کتاب در چهار باب تدوین شده:

۱. در جایگاه جنّت و نار؛ ۲. جنّت و نار ناشی از نفس انسان است؛ ۳. اقوالی که اشاره

به بعضی از معانی این دو گفته دارد؛ ۴. اقسام لذات وآلام. فیض این کتاب را به سال ۱۰۴۴ در نهصد بیت تالیف کرد.

یکم [۲۸]؛ دوم [۵۹]؛ امل ۳۰۵/۲؛ لولوه ۱۲۵؛ کشف الحجب ۵۰۰؛ فوائد ۶۳۶؛ ایضاح ۴۵۶/۲؛ الذریعه ۲۶۰/۲۰.

آغاز/ الحمد للّه الذی جعل الدنیا متاعا و الاخره دار القرار والصلاه علی محمّد المبشر للذین آمنوا وعملو الصالحات.

انجام/ ولنقبض الان عنان القلم ولنحمد للّه ولی النعم جعلنا اللّه من المقربین المخلصین بحق محمّد وآله الطاهرین.

ص:۲۴۵

ن . خ

نستعلیق، میر علی نقی بن نورالدین محمّد گیلانی، ۱۰۸۵، ش (۱۷) ۱۰۳۹، فیلم ۵۶۱/۱ // نسخ، ۱۱۰۷، ش (۲) ۱۹۸۵، مجلس ۴۶۱/۵ // ، ۱۱۲۴، ش (۹) ۱۴۳۹، ملی ۴۶۹/۹ // ، محمّد علی بن محمّد مهدی اشرفی، ۱۱۲۶، ش (۱) ۶۳۵۸۶، مجلس ۲۷۴/۷ // ، محمّـد هاشم، ۱۱۳۳، حیدر آباد، ش (۱) ۱۲۱، مدرسه امام عصر شیراز، ۹۵ // نستعلیق، علی اصغر بن ملا خلیل اردبیلی، ۱۲۲۲، ش (۵) ۱۴۳۰، مرعشی ۲۱۴/۴ // نسخ، عباس بن محمّد طباطبایی، ۱۲۸۱، ش (۲) ۹۷۴۱، آستا ۳۴۱/۱۱؛ انجام/ و ههنا اسرار تعرفها اولو الالباب // نستعلیق، علی اکبر طبیب بن محمّد کریم، ۱۲۹۶، ش (۱۰) ۲۶۵۸، ملک ۴۸۲/۷؛

انجام/ مصرع تاریخ شد این تعمیه رفت کدز آینه (؟) آخرت // نستعلیق، سده ۱۳، ش (۶) ۵۹۰۸، دانشگاه تهران ۱۴۴/۱۶ // شکسته نستعلیق، ، بمبئی، ش (۱) ۲۱۶۷، ملی ۲۳۶/۵ // بی تا، ش (۱۰) ۱۵۵۶، دانشگاه تهران ۱۷۸/۸.

ن . چ.

به ضمیمه منهاج النجاه – و – البشاره الشیعه – و – خلاصه الاذکار – و – ضیاء القلب – و – الانصاف .– تهران: بی نا، ۱۳۰۳ ق. (سنگی) // به ضمیمه علم الیقین – و – عین الیقین .– تهران: بی نا، بی تا. (سنگی) // .– طهران: میرزا هادی اصفهانی، ۱۳۱۱ ق. ۱۹۰ ص. (سنگی) // با علم الیقین .– طهران: بی نا، ۱۳۱۲. ۴۲۸ ص.

[۸۸]

مشواق

این رساله فیض در توجیه وتفسیر اصطلاحات وعبارات شاعرانه ومتغزلانه ای است که عرفا و اهل ذوق در سخنان خود به کار می برند. وی که درگیری اهل ظاهر و باطن را در معنا ومفهوم این اصطلاحات دریافته بود با نگارش این رساله به ظاهریان فهمانده که

مقصود عارفان از این اصطلاحات، آنگونه که آنها می پندارند، نیست. در فهرستِ مصنفات خود در معرفی این رساله می گوید:

مقصود از تالیف مشواق عریان کردن معانی حقائق از لباس استعارات برای تفهیم معنی محبت و انس به خدا و برانگیختنِ اشتیاق مردم صاحب ذوق و به خاک مالیدن بینی

قشریان خشک و منکر محبتِ الهی است...

فیض در این رساله ۸۶۰ بیتی، سه فصل در ذکر کلیات عرفانی و توجیه عبارات، استعارات واصطلاحاتِ اهل ذوق نوشته و در فصل سوم پاره ای از کلمات مزبور را یاد و توجیه می کند. فصل اول: در بیان سبب انشاد اشعار در اشاره به معنی و حقایق؛ فصل دوم: در بیان درجات و مراتب سخن و انواع و اصناف آن؛ فصل سوم: در بیان سبب تعبیر از معانی حقایق به الفاظ متداوله مشهوره واشاره به معانی هر یک.

مؤلّف به تبیین و توضیح هر یک از اصطلاحات، رخ، زلف، خال، خط، چشم، ابرو، لب، دهان، شراب، ساقی، خرابات، خراباتی، بت، زنّار، کفر و ترسایی پرداخته و برای آنها به اشعاری از گلشن راز شبستری استشهاد کرده است.

یکم [۱۱۱]؛ دوم [۶۵]؛ لولوه ۱۲۸؛ کشف الحجب ۶۰۱؛ فوائد ۶۳۵؛ ریحانه ۳۷۶/۴؛ الذریعه ۶۸/۲۱.

آغاز/ بسمله... و بعد چنین گوید مؤلف این سخنان محسن بن مرتضی - تغمده اللّه بالغفران - که چون طایفه ای از متقشّفه...

انجام/ به ترسا زاده ده دل را به یک بار - مجرد شو ز هر اقرار وانکار - تمّ ما اردنا ذکره والحمد للّه والسلام علی اصفیاء اللّه واولیاء اللّه.

ن . خ

نسخ، ۱۰۹۱، تملّک مدرس رضوی، فیلم ش ۱۴۳۹، فیلمها ۶۰۱/۱ // ، سده ۱۱، بنیادزبانهای خاوری، ش ۱۸۰ C، نسخه ها ۳۰۱/۱۰ // نستعلیق، محمّد مهدی، ۱۱۱۶، ش (۱۴) ۷۴۵ د، الهیات تهران ۳۸۰/۱ // ، سلیمان بن علم الهدی محمّد کاشانی، اوایل سده ۱۲، ش (۲۱) ۸۲۳۱، دانشگاه تهران ۶۶/۱۷ // ، محمّد بن حاج محمّد رازی، ۱۱۳۲، ش

(۴) ۱۰۲۰، گلپایگانی ۲۲۱/۲ // ، ۱۲۰۶، ش (۲) ۱۰۹، حقوق ۱۹۳ // ، ابن محمّد

کریم علی اکبر الطبیب سالیانی، ۱۲۶۳، ش ۵۹۶۸ ضمیمه ۶۴۴، آستا [رویت]؛ نیز، دانشگاه

تهران فیلم ش ۲۲۴۲ // نسخ ونستعلیق، علی بن احمد رشتی، ۱۲۷۰، اصغر مهدوی ش (۱۹) ۳۶۴، نسخه ها ۱۷۹/۲ // نستعلیق، محمّد علی بن حاج ملا عبدالغنی تفرشی، ۱۲۷۴،

ش (۲) ۶۶۳، الهیات تهران ۳۵۲/۱ // ، ، ش (۲) ۲۶۳، الهیات تهران ۴۰۲/۱ // ، صالح حسینی، ۵ - ۱۲۸۴، ش (۱۱) ۱۲۱۶۷، آستا ۹۰/۱۰ // ، سده ۱۳، ش (۱) ۷۵۹۰، دانشگاه تهران ۶۴۳/۱۶ (کسی که این نسخه را خوانده از اعتقادات فیض تبرّی جسته

است) // نسخ، ، ش (۶) ۳۲۶۲، مجلس ۸۷۱/ (۲) ۱۰ // نستعلیق، ، ش (۳) ۶۵۴۶،

سپهسالار ۵۷۴/۵ // نسخ، ، ش (۱) ۱۳۰۷، گلپایگانی ۲۴۵/۲ // ، ، اصغر مهدوی ش (۲) ۳۱۷، نسخه ها ۱۱۱/۲ // نستعلیق، ، ش (۳) ۶۵۴۶، سپهسالار ۵۷۴/۵ // ، ، ش ۲۹۱۱، مسجد اعظم ۳۶۴ // تعلیق، محمّد علی، ۱۳۰۰، مشکوه ش (۴)

۸۴۹، دانشگاه تهران ۴۹۵/ (۱) ۳ // نستعلیق، بی تا، دانشگاه لینگراد ش (۳) ۱۲۱۱، نسخه ها ۳۰۴/۸ // ، عبدالواسع بن میرزا، ش (۲) ۵۷۵۷، ملک ۲۱/۹ // تملّک عبدالحسین

حجت، در کربلا، الذریعه ۶۸/۲۱.

ن . چ

بـه کوشـش حسن بهمنیـار .- تهران: بی نـا، ۱۳۲۵. ۲۸ ص. // [چـاپ دیگر .- تهران: نشـر بیـن الملـل، ۱۳۶۳. ۴۰ ص.] // به کوشـش مصـطفی فیضـی، به ضمیمه صهبای سخن .- کاشان: انجمن ادبی صبا، ۱۳۴۸. صص ۱۷۶ - ۱۱۳ // به کوشش حامد ربانی، به ضمیمه رساله نای

از جامی .- تهران: [بی نا]، ۱۳۵۴. // به کوشش رسول جعفریان، در ده رساله محقق بزرگ فیض کاشانی .- اصفهان: کتابخانه عمومی امیر المومنین، ۱۳۷۱. صص ۲۷۵ - ۲۳۵.

[۸۹]

المعارف

عنوان دیگر: A

المعارف فی اصول الدّین

فیض کتاب مفصّل عین الیقین خودش را دو نوبت تلخیص نموده، نوبتی بر خلاصه. مطالبی افزوده وآن را انوار الحکمه نامیـده است. و نوبتی دیگر تنهـا بر خلاصه اکتفا کرده و بر آن چیزی نیفزوده و این تلخیص را به المعارف موسوم داشـته است. کتاب مرتب بر

چهار مقصد است و هر مقصدی مشتمل بر ابواب وفصولی. مقاصد چهارگانه عبارتند از:

العلم باللّه؛ العلم بالملائکه اللّه؛ العلم بکتبه و رسله؛ العلم بالیوم الاخر.

المعارف در ضمن شش هزار بیت به سال ۱۰۸۳ پایان یافته است.

یکم [۱۱]؛ دوم [۶]؛ هدیه ۶/۲؛ لولوه ۱۲۳؛ روضات ۹۱/۶؛ کشف الحجب ۵۳۱؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۱۸۷/۲۱.

آغاز/ نحمدك اللهم یا مبدیء یا معید و الحمد من نعمائک و نشکرک یا فعال لما یرید

ص:۲۴۸

ن . خ

نسخ، ۱۰۹۲، ش (۲) ۱۰۹۲، ملک ۲۳۱/۵ // ، ۱۲۱۱، ش ۲۳۷، ادبیات تهران ۸۴ (وقفی آقای حکمت) // نستعلیق، ۱۲۵۲، ش ۱۰۱۹، گوهرشاد ۱۳۹۰/۳ // ، میرزا آقا بن میرزا محمّـد طاهر، ۱۲۶۲، ش ۵۸۰۱ [۷۹۸۹]، مجلس ۲۳۰/۱۷ // نسخ، محمّد ابراهیم، ۱۲۸۵، ش ۸۸۴۲، آستا ۳۹۱/۱۱ // نستعلیق، ملک محمّد، ۷ - ۱۲۸۶، ش (۳) ۴۲۶۱، مجلس ۲۷۸/۱۱ // ، ندر محمّد، بی تا، ش (۵) ۱۶۶۰۵، آستا [رویت](با عنوان: منتخب معارف) // تملّک شیخ عبدالحسین طهرانی در کربلا، الذریعه ۲۹۸/۲۳ // تملّک محمّد علی خوانساری در نجف، ۱۸۷/۲۱.

[۹۰]

مُعتصم الشیعه فی احکام الشّریعه

کتاب فقهی استدلالی است که اصول مسائل شرعیه و امّهات احکام فرعیّه و دلایل آنها را در بردارد. مؤلّف در این اثر، برای اثبات ادلّه، از مباحث اصول فقه استفاده نکرده، بلکه دلیل وحکم را از آیات قرآن واحادیث وروایات معصومین - علیهم السلام - بدست آورده است. وی در هر مساله پس از نقل اقوال فقهای امامیّه به بررسی وجوه و اسباب اختلاف بین آنان پرداخته است.

فیض، تنها مبحث کتاب الصلوه معتصم را به سال ۱۰۲۹ به پایان رساند، آنگاه تلخیصی از این کتاب به نام مفاتیح الشرایع ساخت که شامل موضوعات فقهی دیگر هم

بود. مفاتیح الشرایع.

یکم [۶]؛ دوم [۶۶]؛لولوه ۱۲۳؛ روضات ۸۷/۶؛ کشف الحجب ۵۳۴؛ فوائد ۶۳۶؛ ایضاح ۵۰۸/۲؛ الذریعه ۲۱۰/۲۱.

آغاز/ بسمله. الحمد للّه الذی کرّم بنی آدم وحملهم التکالیف الشرعیه لیثبتهم

انجام/ وتضرب اوقات الصلاه حتی تتوب او تموت کما ورد به الروایات وسیأتی فی محله، هذا آخر الکلام فی المجلد الاول.

ص:۲۴۹

ن . خ

نسخ، سده ۱۱ (با حواشی مولف)، ش ۷۰۲۹، مجلس ۳۸/۲۵ // ، محمّد سعید، ۱۰۸۷، ش ۲۸۶۶ ع، ملی ۳۸۱/۱۳ // ، کتابت به دستور علم الهدی، ش ۳۴۷۸، مرعشی ۲۷۵/۹ // نستعلیق، نورالدین محمّد شفیع، ۱۱۲۱، ش (۲) ۱۸۸۹، ملی ۵۳۲/۱۰ // نسخ، ۱۱۲۴، ش ۱۷۸، صدر بابل ۱۲۲ (با حواشی از مؤلف) // ، سده ۱۲، ش (۳) ۲۵۶۵، ملی ۴۸۸/۱۲ // ، حسین بن مهدی الحسینی، ۱۲۱۱، ش ۶۴۶۹، آستا ۵۰۹/۵ // نستعلیق،

محمّد علی، ۱۳۲۷، ش ۲۱۷، مرعشی ۲۴۶/۱ // ، بی تا، ش ۶۵، ملی فارس ۵۹/۱ // نسخ، ، تملّک کتابخانه رضوی کاشان، ش ۱۹۱، نیز ش ۳۵۴۵، فیلمها ۱۷۶/۲ // ، ، تملّک سید محمّد یزدی در اصفهان، الذریعه ۲۱۰/۲۱ // ، ، تملّک سید رضا بن محمّد زنجانی، الذریعه ۲۱۰/۲۱ (مالک ادعا کرده که کتاب الطهاره معتصم را نیز دارد که با توجه به قول صریح فیض در آخرین فهرستش بعید به نظر می رسد).

تعلیقات

تعلیقات [علی معتصم الشیعه] / فیض کاشانی

این تعلیقات را ملا محسن بر ظهر کتاب خود موسوم به معتصم الشیعه در مسائل گوناگون دینی، لغوی، رجالی وتفسیری نگاشته است.

ن . خ

نستعلیق، نورالدین محمّد شفیع، ۱۱۲۱، ش (۲) ۱۸۸۹، ملی ۵۳۲/۱۰.

[۹۱]

معیار السّاعات

رساله ای است مختصر که مؤلّف آن را در شناخت اوقات و ساعات خوب و بد با نگرش بر روایات اهل البیت فراهم آورده است. وی این اثر را که مشتمل بر جداول و ارقام می باشد به سال ۱۰۲۶ در ضمن دو مقصد به فارسی تدوین می کند.

مقصد اول: در اختیار اوقات جهت مهمّات در چهارده فصل؛ مقصد دوم: در اختیار ساعات در سه فصل.

یکم [۷۸]؛ دوم [۹۷]؛ لولوه ۱۲۹؛ کشف الحجب ۵۳۶؛ فوائد ۶۳۶؛ ایضاح ۵۱۶/۲؛

ص: ۲۵۰

الذریعه ۲۷۹/۲۱.

آغاز/ دم به دم و نفس به نفس هزاران سپاس وستایش مر خدای را که پروردگار جهانیان است.

انجام/ این بود آنچه اراده داشتیم که در این کتاب ایراد کنیم. تاریخ کتاب معیار الساعات به انجام آمد.

ن . خ

نستعلیق ریز، ۱۰۸۹، ش (۱) ۵۳، آستانه مقدسه ۲۱۱ // نستعلیق، ۱۰۹۲، مشکوه ش ۴۸۱، دانشگاه تهران ۹۵۰/ (۱) ۳ // نستعلیق، محمّد زمان، ۱۰۹۶، مدرسه آخوند همدان ش (۸) ۱۰۲۱۲، رشت وهمدان ۱۵۹۸ // ، ۱۲۵۷، ش (۱) ۹۱۹، هزار وپانصد ۳۰۸ // ، محمّد علی درگزینی، ۱۲۶۴، ش (۲) ۱۸۱۷، ملک ۳۷۴/۵ // ، بی تا، ش (۳) ۹۲۹، هزار

وپانصد ۳۰۸.

[۹۲]

مفاتیح الشرایع

مولّف در جوانی کتاب معتصم الشیعه فی احکام الشریعه را در فقه به رشته تحریر در آورد و در آن به اصول مسائل شرعیه و امّهات احکام فرعیه و دلایل آن پرداخت. وی برای اثبات ادلّه از مباحث اصول فقه بهره نبرده، بلکه دلیل وحکم را از آیات قرآن و احادیث و روایات معصومین - علیهم السلام - بدست می آورد.

گویا فیض، تنها مبحث "کتاب الصلوه" معتصم را به پایان می برد و پس از آن به

نگاشتن مفاتیح می پردازد. این کتاب همه ابواب فقه را شامل می شود و افزون بر آن مولّف به آن قسم از مسائل فقهی که فقها در کتابهای فقهی متعرض آن نشده اند اشارت می کند. مفاتیح حاوی دو فن، و هر فن از شش کتاب و خاتمه ای تشکیل می شود از این قرار:

الفن الاول فی العبادات و السیاسات: مفاتیح الصلاه؛ مفاتیح الزکاه؛ مفاتیح الصیام؛

ص:۲۵۱

مفاتیح الحج؛ مفاتیح النذور والعهود؛ مفاتیح الحسبه والحدود؛ خاتمه فی الجنائز.

الفن الثانی فی العادات و المعاملات: مفاتیح المطاعم و المشارب؛ مفاتیح المناکح و الموالید؛ مفاتیح المعایش و المکاسب؛ مفاتیح العطایا و المروّاه؛ مفاتیح القضاء و الشهادات؛ مفاتیح الفرائض و المواریث؛ خاتمه فی الحیل الشرعیه.

مؤلّف نگاشتن این کتاب را به سال ۱۰۴۲ به پایان رسانده است و پس از آن شروح متعدّدی توسط عالمان بر آن نگاشته شده است. شروح مفاتیح

یکم [۷]؛ دوم [۶۷]؛ لولوه ۱۲۳؛ روضات ۸۸/۶؛ کشف الحجب ۵۳۸؛ فوائد ۶۳۶؛ ایضاح ۵۲۰/۲؛ الذریعه ۳۰۳/۲۱.

آغاز/ بسمله. الحمد للّه الذی هدانا لدین الاسلام وسن لنا الشرایع الاحکام

انجام/ ...کل شئ مطلق حتی یردّ فیه النهی.

ن . خ

فن اول ودوم (متن کامل)

نسخ، سلطان محمّد بن تاج الدین حسنی، ۱۰۸۵، ش (۱) ۱۰۷۴، مسجد اعظم ۴۹۶ // ، ۱۰۸۷، ش ۵۰۰، حجتیه ۸۹ // ، محمّد بن محمّد سعید، ۱۰۹۲، اهدایی مشکوه ش ۷۱۲، دانشگاه تهران ۲۰۶۴/ (۳) ۳ (با حواشی علم الهدی) // نستعلیق، ۱۰۹۵، ک. آیت اللّه رضوی (کاشان) ش ۱۸۰، نسخه ها ۴۳/۷ // نسخ، محمّد یوسف بن محمّد علی لاهیجی، ۱۰۹۶، حسینیه شوشتریها در نجف ش ۵۳۹، نسخه ها۸۱۲/۱۲ و۱۱ // ، سده ۱۱، ش ۲۶۰۳، سپهسالار ۵۲۸/۱ // ، ، ش ۹۶۸، هزار وپانصد ۲۲۷ // ، ، ش ۳۸۳، مسجد اعظم ۳۷۶ (ناقص) // ، محمّد شفیع، ، ش ۶۶ ب، الهیات تهران ۶۶۷/۱ // ، ، ش ۷۰۳، گوهرشاد ۸۱۰/۲ // ، سده ۱۲ – ۱۱، کتابخانه جمعیت نشر فرهنگ رشت ش ۱۵۱ م، ف. رشت وهمدان ۱۱۷۵ // نستعلیق، ، ش ۶۱۶۶، آستانه ۱۷۰ // نسخ، ۱۱۰۰ (جلد اول)، ۱۲۰۲ (جلد دوم)، ش ۱۰۶۶، هزار و پانصد ۲۲۸ // ، ۱۱۰۳،

ش (۲) ۳۵۲۴، مسجد اعظم ۶۳۴ (احتمالاً ناقص است) // ، نظر علی بن محمّد امین،

۱۱۱۴، ش ۳۲۷، امام عصر شیراز ۱۳۷ // ، ۱۱۱۴، دانشگاه اصفهان ش ۵۵۷، نسخه ها ۹۱۷/۱۲ و۱۱ // ، ۱۱۱۶، تملّک کتابخانه طباطبائی تبریزی، نسخه ها ۵۲۳/۷ (با حواشی علم الهدی) // ، ۱۱۱۷، ش ۹۴۴۰، آستا [رویت] // ، محمّد صالح بن خوجه بیک ترشیزی، ۱۱۱۸، ش ۳۰۷۹، مسجد اعظم ۳۷۷ // ، محمّد رضا بن محمّد کاظم، ۱۱۲۰، ش ۳۸۴، حجتیه ۸۹ // ، ۱۱۲۲، ش ۲۱۰۷، ملک ۷۰۵/۱ // ، علی اکبر بن

حاجی ابی طالب سبزواری، ۱۱۲۳، مدرسه خیرات خان ش ۷۶، ف. رشت وهمدان ۱۷۶۶

// ، تملّك ۱۱۲۴، دانشگاه اصفهان ش ۷۷، نسخه ها ۹۱۷/۱۲ و ۱۱ // ، محمّد

شریف بن محمّد حسین بن محمّد کاظم سرکانی، ۱۱۲۴، ش ۲۶۶۹، دانشگاه تهران ۱۵۶۴/۱۰ // ، ۱۱۲۴، ش ۲۱۲۹، گلپایگانی ۱۷۱/۳ // ، محمّد حسین بن نورالدین

محمّد امیر، ۱۱۲۴، ش ۱۴۰، سنا ۷۱/۱ // ، رضا قلی، ۱۱۲۴، اهدایی مشکوه ش ۷۱۳،

دانشگاه تهران ۲۰۶۴/ (۳) ۳ // ، محمّد هادی بن حسن، ۱۱۲۴ [و]عبدالمجید طباطبائی، ۱۱۲۵، ش ۲۶۰۲، سپهسالار ۵۲۸/۱ // ، محمّد یحیی خطیب شیرازی، ۱۱۲۵، ش ۲۱۷۷، دانشگاه تهران ۸۶۹/۹ // ، محمّد صادق بن محمّد مقیم اصفهانی، ۱۱۲۶، ش ۴۲۶۵، مجلس ۲۸۲/۱۱ // ، ۱۱۳۱، ش ۳۵۲۷، مسجد اعظم ۳۷۷ // ، ۱۱۳۲، حسین مفتاح ش ۲۲۶، نسخه ها ۲۹۶/۷ // ، ۱۱۳۳، ش ۲۸۸۷ ع، ملی ۴۰۶/۱۳ // ، ۴۱ – ۱۱۳۸، ش ۲۰۴۵، مسجد اعظم ۳۷۷ // ، محمّد مؤمن بن طاهر، ۱۱۴۱،

ش ۱۸۸، صدر بابل ۱۳۱ // ، محمّد باقر بن حاج محمّد جعفر رفسنجانی کرمانی، ۱۱۴۵، صد وشصت ۳۷ // ، ۱۱۴۷، ش ۹۸۹۲، آستا [رویت] // ، محمّد هادی همدانی، ۱۱۴۹، آقای دامغانی (اصفهان) ش ۱۹، نسخه ها ۳۸۴/۵ // ، ۱۱۵۸، علی اکبر فیاضی ش ۱۰، نسخه ها ۷۰۰/۷ // ، [۱۱۵۸]، ش ۲۱۱۴ ع، ملی ۳۱۳/۱۱ // ، وقفی نادرشاه، ش ۲۶۱۰، آستا [رویت] // نسخ ونستعلیق، عبداللّه بن محمّد باقر، ۱۱۷۲، ش ۲۹۵ مشیر، سپهسالار ۶۱۸/۵ // نستعلیق، مهدی، ۱۱۷۸، ش ۱۸۹۰، ملک ۷۰۵/۱ // نسخ، عباداللّه بن محمّد بیدانی، ۱۱۷۹، ش ۷۸۷۴، دانشگاه تهران ۳۸۷/۱۶ // ، ۱۱۸۵، ش ۷۹۹۸، آستا [رویت] // ، ۱۱۸۸، ش (۱) ۱۷۰۷، دانشگاه تهران ۲۵۴/۸ // ، ۱۱۸۹، ملی فارس ش ۵۷۷ // ، محمّد تقی بن علی نقی حافظ، ۱۱۹۳، ش ۱۶۰۹، الهیات مشهد ۷۳۸/۳ // ، محمّد باقر بن محمّد تقی ازغندی ترشیزی، ۹۶ – ۱۱۹۴، ش ۱۴۰۶، فیضیه ۲۶۶/۱ // ، عبدالرحیم بن عبداللّه بن نورالدین موسوی، ۱۱۹۵، ش ۵۳۶ ع، ملی ۳۳/۸ // ، ۱۱۹۹، ش ۱۱۸۳۲، آستا [رویت] // ، سده ۱۲، ش ۶۶۵۲، دانشگاه تهران ۳۲۶/۱۶ // ، ، ش ۷۰۴۰، دانشگاه تهران ۴۳۵/۱۶ // ، ، ش ۴۸۶۴، مجلس ۳۰۲/۱۳ // ، ، ش ۱۴۸، گلپایگانی ۱۳۷/۱ // ، ، کتابخانه لس آنجلس M ۸۸۷، نسخه ها ۳۶۲/۱۲ و ۱۱ // ، ، ک. دبیرستان امیر کبیر (اصفهان) ش ۱۲، نسخه ها۳۴۸/۵ // ،

، تملّک کتابخانه مدرسه رضویه قم، آشنایی با چند نسخه ۶۴/۱ // نستعلیق، ، حسین

مفتاح ش ۱۵۸، نسخه ها ۲۹۶/۷ // نسخ، سده ۱۲، ش ۶۳۷۲، ملک ۷۰۶/۱ (انجام افتاده)

// ، ، ش ۲۸۷۲، ملک ۷۰۶/۱ // ، سده ۱۳ – ۱۲، ش ۲۲۵، هزار وپانصد ۲۲۷ //

مختلف الخط، ۱۲۰۱، ش ۱۰۵۸۷، آستا [رویت] // نسخ، ۱۲۰۲، ش ۷۹۹۷، آستا [رویت] // ، قاسم بن کربلائی ابراهیم مشهدی، ۱۲۰۲، ش ۲۶۱۱، آستا ۱۲۳/۲ // ، ۱۲۰۳، ش ۸۱۹۷، آستا [رویت] // ، حاجی محمّد قزوینی، ۱۲۰۹، ش ۵۴۸۸، مجلس ۳۸۵/۱۶ // ، ۱۲۱۱، ش ۱۰۸۳۴، آستا [رویت] // ، ۱۲۱۱، ش ۱۸۰، نسخه ها ۴۳/۷ // ، زین العابدین خوانساری، ۱۳ – ۱۲۱۰، ش ۷۸۸، هزار و پانصد ۲۲۷ // ، محمّد ابراهیم بن

عباس علی هزارجریبی، ۱۲۱۵، حسینیه شوشتریها (نجف) ش ۷۰۱، نسخه ها ۸۱۲/۱۲ و ۱۱ // ، ۱۲۱۶، ش ۷۹۹۵، آستا [رویت] // ، ۱۲۱۷، ش ۸۲۸، مسجد اعظم ۳۷۷ // ، عبدالغفور بن کربلائی حسن وازی، ۱۲۱۹، ش ۶۱۲۶، سپهسالار ۶۱۹/۵ // ، ۱۲۲۱، ش ۲۸۳۷، آستا ۵۱۰/۵ // ، محمّد بن ملا میرزای فومنی، ۱۲۲۱، کتابخانه جمعیت نشر

فرهنگ ش ۱۳۲ م، ف. رشت وهمدان ۱۱۷۵ // ، محمّد رضا بن حاجی باقر خراسانی، ۱۲۲۲، ش ۹م، ۱۱۷۵ // ، ۱۲۲۴، ش ۷۰۹، الهیات مشهد ۵۷۰/۱ // ، محمّد بن عبداللّه، ۵ – ۱۲۲۳، ش ۴۵۳، مسجد اعظم ۳۷۶ // ، محمّد تقی بن محمّد اصطهباناتی، ۱۲۲۵، ش ۲۸۳۶، آستا ۵۱۱/۵ // ، حسین بن محمّد جیفانی، ۱۲۲۵، ش

۹۸۱، فیضیه ۲۶۵/۱ // ، ۱۲۲۵، ش ۹۱۲۵، آستا [رویت]// ، حسین علی، ۱۲۲۵، ش ۴۴۹، شاهچراغ ۱۳۶/۲ // ، احمد بن فضل اللّه حسینی گیلانی اشکوری رودبارکی،

۱۲۲۶، ش ۶۷۰۸، دانشگاه تهران ۳۳۷/۱۶ // ، ۱۲۲۶، ش ۲۳۰۴، ملک ۷۰۶/۱ // ، رحیم بن محمّد شفیع حسینی تنکابنی، ۱۲۲۷، تملّک عبدالوهاب فرید تنکابنی (رامسر) ش ۵، نسخه ها ۷۸۰/۷ // ، احمد بن قاسم خلیفه کاظمی، ۲۸ – ۱۲۱۹، کتابخانه جمعیت

نشر فرهنگ ش ۱۲۵ م، ف. رشت وهمدان ۱۱۷۵ // ، ۱۲۲۸، ش ۱۳۷، فیضیه ۲۶۴/۱ // نستعلیق، محمّد حسن بن علی بیک، ۱۲۲۹، ملی فارس ش ۵۵۱ // نسخ، میرزا محمّد، ۱۲۲۹، ش ۹۴، مدرسه فاضلیه ۱۳۰ // ، میرزا محمّد بن ملا محمّد حسن، ۱۲۲۹، ش ۱۳۸۹۲، آستا [رویت]// ، محمّد رضا بن باقر خراسانی، ۱۲۲۹، ش ۱۴۴۹۶، آستا [رویت] // ، [۱۲۲۹]، ش ۸۶۵۵، دانشگاه تهران ۱۸۸/۱۷ // ، ۱۲۳۰، ش ۱۰۲۲۲، آستا [رویت]// ، محمّد قاسم بن محمّد تقی نوری، ۱۲۳۰، ش ۶۱۳۲، سپهسالار ۶۲۰/۵ // ، محمّد بن میرزا علی، ۱۲۳۱، ش ۹۹۸، فیضیه ۲۶۵/۱ // ، محمّد حسین بن

محمّد تقی اصطهباتی، ۱۲۳۲، ش ۶۱۳۳، سپهسالار ۶۲۰/۵ // ، ۱۲۳۳، ش ۴۹۷، مدرسه حجتیه ۸۹ // ، میرزا محمّد حسینی الدهشکی، ۱۲۳۴، ش ۱۷۴۳، گلپایگانی ۳۷/۳ // ، حسن بن دوست محمّد چریبی قاینی چرماوی، ۱۲۳۵، ش ۲۲۲۸، ملک ۷۰۵/۱ // ، ۱۲۳۶، ش ۱۱۱۵۸، آستا [رویت] // ، عباس سمیری ترشیزی، ۱۲۳۷، ش ۱۲۴۷۵، آستا [رویت] // ، ۱۲۴۰، ش ۱۰۰۱۱، آستا [رویت] // ، ۱۲۴۱، حسین مفتاح ش ۹۵، نسخه ها ۲۹۶/۷ // ، حیدر علی بن ملا- سبزعلی، ۱۲۴۳، ش ۵۸۶۷، مجلس ۲۶۹/۱۷ // ، حسین بن عبداللّه بن ابراهیم بن سلیم مرکوبافی، ۱۲۴۴، ش (۱)

۲۵۸، مدرسه امام عصر شیراز ۱۱۱ // ، عبدالرحیم هزارجریبی، ۱۲۴۴، ش ۲۶۰۷، آستا

۱۲۲/۲ // ، محمّد بن اسمعیل شیرازی، ۱۲۵۰، ش (۳) ۳۰۳۰، ملک ۱۹۳/۶ // ، ۱۲۵۳، ش ۱۷۷۱، مسجد اعظم ۳۷۷ // ، علی اکبر بن مهدی، ۱۲۵۳، ش ۱۱، شاهچراغ ۱۳۵/۲ // ، ۱۲۶۳، ش ۱۱۲۳۷، آستا [رویت] // ، ۱۲۶۳، تملّک کتابخانه خاندان سید نورالدین هاشمی حسینی (شیراز) ش ۲۰، نسخه ها ۲۸۹/۵ // ، ابوطالب بن محمّد

موسوی جهرمی، ۱۲۷۰، ش ۶۸، شاهچراغ ۱۳۶/۲ // ، محمّد تقی مشهدی، ۱۲۹۳،

تملّک کاظم مدیر شانه چی ۱۲۶، نسخه ها ۶۰۸/۵ // نستعلیق، جعفر نجفی، ۱۲۹۶، ش

۱۶۴۵۷، آستا [رویت] // نسخ، سده ۱۳، ش (۱) ۱۱۹۷، ملی ۱۸۵/۹ // ، ، ش ۵۲۶، مسجد اعظم ۳۷۷ // ، ، ش ۲۳۲ ب، الهیات تهران ۶۶۷/۱ // ، ، ش ۷۲۲۰، دانشگاه تهران ۴۹۱/۱۶ // ، ، تملّک کتابخانه جمعیت نشر فرهنگ رشت، ف. رشت وهمدان ۱۱۷۵ // ، ، ش ۳۲۱، مدرسه امام عصر شیراز ۱۳۷ (ناقص الاـخر) // ، ، کتابخانه جمعیت نشر فرهنگ ش ۹۵ م، ف. رشت وهمدان ۱۱۷۵ // ، ، ش

۱۲۲ م، ۱۱۷۵ // ، ۱۳۱۲، ش ۲۸۴۲، آستا ۵۱۱/۵ // ، بی تا، ش ۱۹۶۴، شاهچراغ ۱۳۷/۲ // ، حسین بن محمّد بن حسین، بی تا، ش ۵۷۷، ملی فارس ۱۶۶/۲ // ، بی تا، ش ۹۹۶۴، آستا [رویت] // ، ، ش ۱۱۲۲۹، آستا [رویت] // ، ، ش ۱۱۳۵۴، آستا [رویت]// ، ، ش ۱۱۶۰۷، آستا [رویت] // ، ، ش ۱۱۶۷۲، آستا [رویت]// ، ، ش ۱۲۹۵۶، آستا [رویت] // ، ، ش ۷۹۹۴، آستا [رویت] // نستعلیق، ، ش ۷۹۹۶، آستا [رویت]// نسخ، ، ش ۷۹۹۷، آستا [رویت] // ، ، ش ۹۸۵۴، آستا [رویت]، ، ش ۲۶۰۶، آستا [رویت] // ، ، ش ۲۶۰۷، آستا [رویت]// ، ، ش ۲۶۰۸، آستا [رویت] // ، ، ش ۲۶۰۹، آستا [رویت] // ، ، مدرسه چهل ستون مسجد جامع تهران ش ۱۸۴، آشنایی با چند نسخه خطی ۳۴۰/۱ // ، ، مدرسه عباسقلی خان ش ۲۵، نسخه ها ۷۶۷/۷ // ، ، آخوند همدان ش (۳) ۱۴۹۰، ف. رشت وهمدان ۱۴۸۹ (ناقص).

فن اول: عبادات و سیاسات

نسخ، محمّد علی بن ذوالفقار، ۱۰۴۱، ش ۱۵۲۸۵، آستا [رویت] // ، حاجی محمّد بن اسماعیل، ۱۰۵۹، ش ۲۷۶، مدرسه نمازی خوی ۱۳۹ (با حواشی مولّف) // ، سده ۱۱، ش ۲۹۶۳، عمومی اصفهان ۳۰۸/۱ // ، ، ش ۲۹۳۵، عمومی اصفهان ۳۰۷/۱ // ، ، ش ۲۳۳ ج، الهیات تهران ۶۹۱/۱ (مفاتیح الصلاه) // ، ، ش ۴۵۹۹، مرعشی ۱۶۷/۱۲ (با حواشی علم الهدی) // ، سده ۱۲ – ۱۱، ش ۶۳۰، گلپایگانی ۱۷۵/۲ // ،

علی اکبر بن شیخ فرج اللّه، ۱۱۰۷، ش ۴۰۰، مدرسه نمازی خوی ۲۰۲ // ، ۱۱۱۷، ک. ثقه الاسلام تبریزی، نسخه ها ۵۴۱/۷ // ، عبدالصمد بن محمّد مسیح قمی، ۱۱۱۹، آخوند

همدان ش ۱۲۱۴، ف. رشت وهمدان ۱۳۶۳ // ، ۱۱۲۶، ش ۹۸۹۳، آستا [رویت] // ، محمّد شریف سرکانی، ۱۱۲۹، مدرسه چهل ستون مسجد جامع تهران ش ۱۸۵، آشنایی با چند نسخه خطی ۳۴۰/۱ // ، ۱۱۳۰، ش ۲۶۰۴، سپهسالار ۵۲۹/۱ // ، محمّد قاسم

بن شیخ فضل اللّه، ۱۱۳۴، ش ۸۶۵۰، دانشگاه تهران ۱۸۷/۱۷ // ، حسین بن جابر حسینی، ۱۱۴۹، ش ۱۶۲، امام عصر شیراز ۱۳۷ // ، زین العابدین بن محمّد علی کاتب

واعظ، ۱۱۸۲، ش ۸۶۷۱، مرعشی ۲۲۲/۲۲ // ، محمّد بن حسن دیسفانی، ۱۱۸۴، ش ۱۷۵۲۳، آستا [رویت]// ، عبداللّه مشهدی، ۱۱۹۶، ش ۱۶۰۷۹، آستا [رویت] //

نستعلیق ونسخ، ش ۴۵۸۱، مجلس ۲۷۷/۱۲ (مفاتیح الصلاه والحج) // نسخ، سده ۱۲، ش ۲۶۰۵، سپهسالار ۵۲۹/۱ // ، ش ۶۱۲۴، سپهسالار ۶۱۹/۵ // نستعلیق، ، ش

(۳) ۵۴۹۸، سپهسالار ۶۱۹/۵ (از اول تا زکات فطره) // نسخ، سده ۱۳ - ۱۲، ش ۱۱۵۴،

هزار و پانصد ۲۲۸ // ، ، ش ۳۷۲۲، مسجد اعظم ۳۷۷ // ، ، ش ۲۰۵۶،

مسجد اعظم ۳۷۷ // ، عبدالرزاق، بن جعفر گیلانی، ۱۲۰۲، ش ۸۸۳۲، مرعشی ۲۲/۲۳ // ، محمّد کریم بن محمّد شفیع موسوی شاهاندستی، ۱۲۰۳، ش ۹۷۷، فیضیه ۲۶۵/۱ // نستعلیق، ۱۲۰۵، ش (۱) ۴۷۲۴، مجلس ۱۰۶/۱۳ // ، محمّد حسین بن ابی القاسم،

۱۲۰۹، ش ۴۴۹، مسجد اعظم ۳۷۶ // ، ۱۲۱۲، ش ۲۲۰، حجتیه ۸۸ // ، محمّد بن

محمّد باقر قمی، ۱۲۱۳، ش ۲۳۰۰، عمومی اصفهان ۳۰۸/۱ // ، ۱۲۱۵، ش ۸۲۵، شاهچراغ ۱۳۳/۲ // ، عبدالله بن علی مدد خراسانی، ۱۲۱۶، ش ۴۵۱۱، سپهسالار ۶۱۹/۵ // ، محمّد ولی کزازی، ۱۲۲۰، ش (۱) ۱۲۲، الهیات تهران ۸۰۳/۱ // نستعلیق،

محمّد مهدی بن محمّد علی حسینی، ۱۲۲۳، ش ۲۰۰ ج، الهیات تهران ۶۶۸/۱ // نسخ، ۱۲۲۳، ش ۴۹۰، فیضیه ۲۶۵/۱ // ، علی محمّد لواسانی، ۱۲۲۳، ش ۹۸۰، فیضیه ۲۶۵/۱ // ، ۱۲۲۴، ش ۱۸۱۷، گلپایگانی ۷۰/۳ // ، عباس علی بن میرزا محمّد

نوری، ۱۲۲۴، ش ۶۱۲۵، سپهسالار ۱۶۹/۵ // ، محمّد حسن بن حاج محمّد بسطامی، ۱۲۲۴، ش ۱۰۵۱، فیضیه ۲۶۵/۱ // ، محمّد شریف بن ابی طالب خوافی سدهی، ۱۲۲۵، ش ۲۸۳۸، آستا ۵۱۱/۵ // ، محمّد بن رمضانعلی خوزانی، ۱۲۲۵، ش ۲۹۱۶، عمومی اصفهان ۳۰۷/۱ // ، ملا حسنعلی، ۱۲۲۵، ش ۱۷۵۱۷، آستا [رویت] // نستعلیق، ۱۲۲۵، ش ۱۴۴۹، گوهرشاد ۲۰۲۲/۴ // نسخ، زین العابدین علی، ۱۲۲۶، ش ۹۱ ج، الهیات

تهران ۶۶۷/۱ // ، محمّد کاظم بن عباس مشهدی، ۱۲۲۸، مدرسه خیرات خان ش ۷۷، ف. رشت وهمدان ۱۷۶۶ // ، محمّد بن ابراهیم، ۱۲۲۸، آخوند همدان ش ۴۶۷۱، ف. رشت وهمدان ۱۳۶۳ // ، علی اکبر آبکناری گیلانی، ۱۲۲۹، ش ۱۴۲۶۶، آستا [رویت] //

نستعلیق، محمّد حسن بن علی بیگ، ۱۲۲۹، ش ۵۵۱، ملی فارس ۱۴۳/۲ // نسخ، ۱۲۳۰،

ش ۱۲۵۵۹، آستا [رویت] // ، ۱۲۳۱، ش ۱۰۲۶، هزار وپانصد ۲۲۸ // نستعلیق، ۱۲۳۲، ش ۱۵۰۳۷، آستا [رویت] // ، صفر علی بن میرزا عبد الغفار بدلائی، ۱۲۳۲، ش ۹۸۳، فیضیه ۲۶۵/۱ // ، محمّد کاظم بن کربلائی خدابخش، ۱۲۳۳، ش ۷۲۵۳، دانشگاه تهران

۴۹۹/۱۶ (ناقفص) // ، محمّد تقی بن عبدالرزاق، ۱۲۳۴، ش ۹۸۲، فیضیه ۲۶۵/۱ // ، ۱۲۳۷، ش ۲۸۴۰، آستا ۵۱۲/۵ // ، ۱۲۳۹، ش ۶۱۲۹، سپهسالار ۶۲۰/۵ // ، محمّد باقر بن محمّد علی هزارجریبی، ۱۲۴۱، ش ۱۷۵۱۹، آستا [رویت] (تا دیات) // ، ۱۲۴۵، ش ۳۳۳۵، مسجد اعظم ۳۷۷ // ، ۱۲۶۴، ش ۲۶۰۶، آستا ۱۲۲/۲ // ، محمّد

لاری، ۱۲۶۴، ش ۱۴۸، شاهچراغ ۱۳۴/۲ // ، عبدالعظیم بن ملا محمّد طاهر گیلانی،

۱۲۷۱، ش ۹۰ ج، الهیات تهران ۶۶۷/۱ // ، ابوطالب الموسوی، ۱۲۷۸، ش (۱) ۶۲۱، هزار وپانصد ۲۷۶ // ، سده ۱۳، ش (۴) ۳۳، آستانه ۲۰۱ (آغاز کتاب) // ، ، ش

ص:۲۵۶

۳۲۹۵، مسجد اعظم ۳۷۷ // ، ، ش ۲۰۸۵، مسجد اعظم ۳۷۷ // نستعلیق، ، ش ۱۱۶۵، ملی ۱۵۲/۹ // نسخ، فتحعلی مازندرانی، سده ۱۳، ش ۴۸۷، فیضیه ۲۶۴/۱ // ،

سده ۱۳، ش ۷۲۷، مسجد اعظم ۳۷۷ // نستعلیق، ، ش (۵) ۳۴۵، گوهرشاد ۲۸۵/۱ (تا صلاه الجمعه) // نسخ ونستعلیق، بی تا، ش ۲۹۸۳، عمومی اصفهان ۳۰۸/۱ // نسخ، ، آخوند همدان ش ۴۶۹۱، ف. رشت وهمدان ۱۳۶۳ // ، ، آخوند همدان ش ۴۸۵، ف. رشت وهمدان ۱۳۶۳ // ، ، ش ۲۸۴۱، آستا ۵۱۲/۵ // ، ، ش ۸۴۹۸، آستا [رویت]// ، ، آخوند همدان ش ۴۷۶، ف. رشت وهمدان ۱۳۶۳ (انجام افتاده) // ، ، ش ۹۷۹، فیضیه ۲۶۵/۱ // ، ، ش ۴۳۰، حجتیه ۸۹ (ناقص) // ، ، ش ۲۱۹، حجتیه ۸۸ // ، ، ش ۹۸۹۱، آستا [رویت] // ، ، ش ۱۲۵۵۱، آستا [رویت]// ، ، ش ۲۸۴۱، آستا ۵۱۲/۵ // ، ، حسینیه شوشتریها ش ۸۳۷، نسخه ها ۸۱۲/۱۲ و۱۱ // ، ، ش ۷۹۴ یا ۹۲۰، نسخه ها ۸۱۲/۱۲ و۱۱ // ، ، عبدالمجید مولوی ش ۶۱۲، نسخه ها ۹۹/۵ // ، محمّد حسین بن استاد حسن، ش ۲۸۳۹، آستا ۵۱۲/۵ // ، سید حسین بن میر جعفر، بی تا، ش ۱۹۹، حجتیه ۸۸ // نستعلیق، بی تا، ش ۲۴۱۷ ع، ملی ۲۰۹/۱۲ // نسخ، ، ش ۴۲۶، مدرسه نمازی خوی ۲۱۴.

فن دوم: عادات و معاملات

نسخ، سده ۱۱، ش ۱۴۸، مسجد اعظم ۳۷۶ (با حواشی علم الهدی و اصطلاحات فیض) // ، قبل از ۱۰۹۱، ش ۱۷۵۲۲، آستا [رویت] // ، ۱۰۹۶، آخوند همدان ش ۴۶۳۸، ف. رشت وهمدان ۱۳۶۳ // ، ۱۰۹۹، ش ۲۲۸۹، مسجد اعظم ۳۷۷ // ، سده ۱۲ - ۱۱،

ش ۸۳۵، گلپایگانی ۱۷۵/۲ // ، ، ش ۱۴۱۷، هزار وپانصد ۲۲۸ // ، ۱۱۰۷، ش

۲۶۱۰، آستا ۱۲۳/۲ // ، محمّد صادق بن محمّد قاسم، ۱۱۱۹، ش ۶۳۲۶۴، مجلس ۳۶۳/۷ // ، عبدالعظیم بن شیخ آقا میر وایقانی، ۱۱۲۵، ش ۶۱۳۱، سپهسالار ۶۲۰/۵ // ، محمّد رفیعا بن محمّد نصیر تبریزی، ۱۱۲۵، ش ۶۱۳۰، سپهسالار ۶۲۰/۵ // ، محمّد شریف بن محمّد صادق، ۱۱۲۶، ش ۱۶۱۲۲، آستا [رویت] // ، عبدالرشید بن محمّد قاسم جمالیه، ۱۱۲۶، ش ۴۵۲۰، مرعشی ۹۷/۱۲ // ، ۱۱۳۰، ش ۲۶۰۶، سپهسالار ۵۲۹/۱ // ، ۱۱۴۰، ک. ثقه الاسلام تبریزی، نسخه ها ۵۴۱/۷ // ، ۱۱۴۶،

ش. (۵) ۴۳۳۶، مجلس ۲۹/۱۲ // ، ۱۱۵۷، ش ۱۸۹۶، فیضیه ۲۶۶/۱ // ، ۱۱۷۲، ش ۶۱۲۷، سپهسالار ۶۱۹/۵ // ، ۱۱۲۷، آخوند همدان ش ۴۷۵، ف. رشت وهمدان ۱۳۶۳ // ، علی رضا بن عبدالحسین قمی، ۱۱۴۹، ش ۴۷۱، مسجد اعظم ۳۷۷ // ، مقصود بن غلامحسین، ۱۱۸۰، ش ۲۸۴۹ ع، ملی ۳۵۸/۱۳ (کتاب المطاعم والمشارب) // ، مقابله ۱۱۸۸، ش ۳۵۲، فیضیه ۲۶۴/۱ // ، محمّد بن محمّد رفیع، ۱۱۹۴، ش ۲۶۰۷، سپهسالار ۵۳۰/۱ // ، ۱۱۹۶، ش ۲۳۱۹، گلپایگانی ۲۲۸/۳ // ، عباسعلی،

۱۱۹۹، آخوند همدان ش (۱) ۹۸۷۷، ف. رشت وهمدان ۱۵۸۱ // ، سده ۱۲، ش ۲۶۹،

ملی ۲۴۲/۷ // ، ، ش ۷۲۹۳، دانشگاه تهران ۵۰۶/۱۶ // ، ، ش ۳۳۹۲، سپهسالار ۶۱۸/۵ // ، ، ش ۱۳ - ۷۳۲۹، آستانه ۱۷۰ // ، ۱۲۰۶، ش ۱۷۵۲۱، آستا [رویت] // ، مححد باقر، ۱۲۰۶، ش ۶۰۳، گلپایگانی ۱۷۵/۲ // ، قربانعلی بن طاهر، ۱۲۰۸، ش ۱۱۴۳، مسجد اعظم ۳۷۷ // ، سلطان بن سلطان هزارجریبی، ۱۲۰۹، ش ۷۳۱، گلپایگانی ۱۷۵/۲ // ، احمد بن علی محمّد کزازی، ۱۲۰۹، ش ۹۳۱، فیضیه ۲۶۵/۱ // نستعلیق، ۱۲۰۹، ش (۱) ۷۲۳۴، دانشگاه تهران ۴۹۵/۱۶ // نسخ، محمّد علی بن محمّد شفیع، ۱۲۱۱، ش ۲۲۴، حجتیه ۸۸ // ، عبداللّه، ۱۲۱۳، ش ۱۵۹۱، دانشگاه تهران

۱۹۴/۸ // ، عبداللّه بن محمّد یحیی، ۱۲۱۳، ش ۲۸۴۴، آستا ۵۱۲/۵ // ، محمّد علی بن محمّد شفیع، ۱۲۱۳، ش ۱۸۲۱، ملک ۷۰۵/۱ // ، حسین بن عبدالعلی بن عبدالمحمود، ۱۲۱۵، ش ۷۲۴، گلپایگانی ۱۷۵/۲ // ، رضا علی بن جانبک هزارجریبی،

۱۲۱۵، ش (۱) ۱۵۷۵، الهیات مشهد ۷۱۰/۲ // ، عبداللّه بن علی مدد خراسانی شامکانی

سبزواری، ۱۲۱۶، ش ۲۳، الهیات تهران ۸۰۲/۱ // ، حیدر علی بن کربلائی مسیب شیخ

الکجوری، ۱۲۱۶، ش ۳۷۶، شاهچراغ ۱۳۸/۲ // ، محمّد باقر بن محمّد علی کرمنشاهی

۱۲۱۷، ش ۳۴۲۱، مجلس ۱۲۸۲/ (۳) ۱۰ // ، محمّد حسن بن محمّد جعفر، ۱۲۲۰، ش ۱۱۵ - ۵۸۱۲، آستانه ۱۷۰ // ، محمّد باقر بن آقا رضای شهریاری، ۱۲۲۳، ش ۹۲ ج،

الهیات تهران ۶۶۸/۱ // ، محمّد بن علی قلی بیک داعی، ۱۲۲۴، ش ۹۰۷۵، مرعشی ۲۲۸/۲۳ // ، محمّد باقر، ۱۲۲۴، ش ۱۱۶۶، ملی ۱۵۲/۹ // ، ۱۲۲۵، ش ۲۸۴۳،

آستا ۵۱۲/۵ // نستعلیق، احمد بن ملا محمّد صالح آملی مازندرانی، ۱۲۲۸، ش ۱۷۷۸،

گلپایگانی ۵۹/۳ // نسخ، لطف اللّه بن محمّد باقر، ۱۲۲۸، ش ۱۰۴۳، هزار وپانصد، ۲۲۸ // ، محمّد باقر خوئی، ۱۲۳۰، ش ۲۶۰۸، آستا ۱۲۳/۲ (تا مواریث) // ، علی اکبر

آبکناری گیلانی، ۱۲۳۱، ش ۱۴۳۴۲، آستا [رویت] // ، ۱۲۳۲، ش ۱۲۵۴۸، آستا [رویت] // ، ۱۲۳۳، حسینیه شوشتریها (نجف) ۸۲۸، نسخه ها۸۱۲/۱۲و۱۱ // ، علی اکبر بن حاج محمّد مراغی، ۱۲۳۴، ش ۳۱۱، حجتیه ۸۹ // ، ۱۲۳۴، ش ۸۲۷، مسجد اعظم ۳۷۷ // نستعلیق، زین العابدین بن حسینعلی لزوری، ۱۲۳۶، ش ۱۰۰۴۳، مرعشی ۳۴/۲۶ // نسخ، علی محمّد، ۱۲۴۴، حسینیه شوشتریها (نجف) ش ۲۸۱، نسخه ها ۸۱۲/۱۲ و ۱۱ // ، ۱۲۴۷، مدرسه آخوند همدان ش ۴۷۵، ف. رشت وهمدان ۱۳۶۳ // ، شکراللّه بن

رجب، ۱۲۵۰، ش ۲۲۷۶ ع، ملی ۶۸۴/۱۱ // ، سده ۱۳، ش ۶۱۲۸، سپهسالار ۶۲۰/۵ // ، ، ش ۶۱۳۵، سپهسالار ۶۲۰/۵ (صید و ذباحه و اندکی از نکاح) // ، ، ش (۲)

۱۲۲، الهیات تهران ۸۰۳/۱ // ، ، ش ۱۷۵۱۸، آستا [رویت] (از کتاب وصیت تا نکاح) // ، ، ش ۱۵۷۱۶، آستا [رویت] // ، وقف

۱۳۰۹، ش ۳۹۹، آستا ۱۲۳/۲ // ، عبداللّه بن زین العابدین مشهدی، ش ۳۹۵، حجتیه ۸۹ // ، محمّد بن حسین بن حاج

عبداللّه، بی تا، ش ۱۵۴، امام عصر شیراز ۱۳۷ // ، بی تـا، ش ۵۵۹، ملی فارس ۱۹۰/۲ // ، ، ش ۲۶۰۸، سپهسالار ۵۳۰/۱ // ، ، ش ۶۸، ملی فارس ۶۲/۱ // ، ،

ش ۴۸۹، فیضیه ۲۶۵/۱ // ، ، ش ۹۷۸، فیضیه ۲۶۵/۱ // ، ، مدرسه چهل ستون ش ۱۸۶، نسخه ها ۳۴۰/۱ (با حواشی آقا هادی) // ، ، ش ۲۱۸، حجتیه ۸۸ // ، ، حسینیه شوشتریها (نجف) ۲۶۳، نسخه ها ۸۱۲/۱۲ و ۱۱ // ، ، ش ۲۵۸، نسخه ها ۸۱۲/۱۲ و ۱۱ // ، ، ش ۶۴۴۹، آستا ۵۱۲/۵ // ، ، ش ۶۴۴۹، آستا ۵۱۲/۵ // ، ، ش ۱۴۷۰۷، آستا [رویت] // ، ، ش ۲۷۵، مدرسه نمازی خوی ۱۳۹.

شروح

شرح المفاتیح/ فیض کاشانی

ن . خ نستعلیق ونسخ، سده ۱۲، ش ۵۴۷۱، مجلس ۳۷۲/۱۶.

شرح مفاتیح الشرایع/ نورالدین محمّد هادی کاشانی (برادر زاده فیض) شارح متن کامل مفاتیح الشرایع را در ضمن دو مجلد شرح می کند

آغاز/ الحمد للّه الذی منّ علی عباده بما شرع لهم من شرایع الاسلام

انجام/ والعالم لیس اهلاً للاعتراض علی اهله ثم الحمد للّه الملک العلام

ن . خ نسخ، ۱۱۰۴، ش ۶۱۳۴، سپهسالار ۳۲۶/۵ (تا پایان حج) // ، اسداللّه بن ابوالمعالی حسینی، ۱۱۲۳، ش ۵۷۳۹، مرعشی ۱۳۳/۱۵ (جلد دوم) // نستعلیق، ۱۱۹۹، ش

۱۱۱۸۱، آستا [رویت] // نسخ، سده ۱۲، ش ۳۱ ب، الهیات مشهد ۵۹۱/۱ // ، محمّد جواد بن محمّد علی حسن آبادی، ۱۲۶۳، ۱۲۶۶، ش ۲۴۵۸ - ۲۴۵۷، آستا ۷۷/۲ // ، سده ۱۲، ش ۱۴۲۱، ملک ۴۴۶/۱ (از آغاز تا باب ولایت وتصرف) // ، سده ۱۳، ش ۱۰۴۳۳، مرعشی ۳۵۵/۲۶ (از زکات تا شفعه) // ، ابن سید علی اکبر حسینی، اهدایی

مشکوه ش ۷۱۴، دانشگاه تهران ۱۹۴۱/ (۳) ۳ // ، بی تا، ش ۲۷۸۴، آستا ۴۶۱/۵ // نستعلیق، ، ش ۷۷۷۳، آستا [رویت] // نسخ، ، ش ۲۱ ب، الهیات تهران ۲۴۳/۲.

شرح مفاتیح الشرایع/ ملا محمّد حسین بن محمّد حسن جیلانی اصفهانی لنبانی متوفی ۱۱۲۹ ق. الذریعه ۷۶/۱۴

شرح مفاتیح الشرایع/ ملّا ابوالحسن فتونی عاملی نجفی

نام دیگر این شرح "شریعه الشیعه" که شارح آن را به سال ۱۱۲۹ نگاشته است. الذریعه ۷۵/۱۴

ن . خ نسخ، سده ۱۳، دانشگاه لس آنجلس M ۱۱۰۶، نسخه ها ۲۷۱/۱۲ و ۱۱.

الذخر الرائع فی شرح مفاتیح الشرایع/ سید عبداللّه بن نورالدین موسوی جزائری

متوفی ۱۱۷۳.

شرح مزجی استدلالی است بر کتاب مفاتیح الشرائع، با نقل اقوال بعضی از فقها و ردّ و ایراد

آنها. شارح در آغاز مقدمه ای در چند فصل در اصول فقه بیان می کند به نظر می رسد تنها مقدمه وکتاب طهارت وصلاه را شرح کرده است.

ریحانه ۱۱۵/۳؛ الذریعه ۷۵/۱۴، ۹/۱۰.

ن . خ نستعلیق، شارح، ش ۳۵۵۰، مرعشی ۳۴۲/۹ // نسخ، محمّد بن علی بن حسین عصفوری، ۱۲۳۵، تملّک کتابخانه سید خلیفه بود، الذریعه ۹/۱۰.

شرح مفاتیح الشرایع/ سید ابراهیم بن محمّد باقر رضوی قمی نجفی همدانی (زنده به

سال ۱۱۶۸) ریحانه ۴۳۱/۳؛ الذریعه ۲۱۲/۶.

شرح مفاتیح الشرایع/ محمّد باقر بن ملا محمّد اکمل معروف به وحید بهبهانی متوفی

۱۲۰۶ ق.

این شرح شامل کتاب الطهاره، الصلاه، الصوم، الزکاه والخمس می باشد. که در ضمن هشت مجلد نگاشته شده است (الذریعه ۷۵/۱۴).

ن . خ نسخ ونستعلیق، سده ۱۲۲ ش ۴، الهیات تهران ۷۸۴/۱ (اجتهاد وتقلید تا آخر خمس) // ، ۱۱۹۵، الذریعه ۷۵/۱۴ // ، سده ۱۲، ش ۲۳۹۱، آستا ۵۵/۲ (با عنوان

حاشیه آمده است) // تملّک کتابخانه امیر المومنین (نجف)، کتابت ۱۲۰۶، الذریعه ۷۵/۱۴ // نسخ، ابوالحسن بن عبداللّه، ۱۲۰۷، اهدایی مشکوه ش ۷۱۸، دانشگاه تهران ۱۹۴۳/ (۳) ۳ // ، ۱۲۲۲، ش (۱) ۳۵۲۴، مسجد اعظم ۶۳۴ (شرح مقدمه) // نستعلیق، احمد بن علی خوانساری، ۲۵ – ۱۲۲۳، ش (۵) ۱۵۲۰، فیضیه ۹۷/۳ (مقدمه) // شکسته نستعلیق، ۱۲۲۵،

ش ۲۷۴۱، ملک ۴۴۵/۱ // نسخ، ۱۲۳۰، ش ۶۵۱۴، آستا [رویت] // ، ۱۲۳۱، ش ۶۵۱۵، آستا ۲۶۳/۲۵ (از مبحث غسل تا آخر قبله) // ، ۱۲۳۴، ش ۵۶، فیضیه ۲۵۰/۱ (صلوه، زکوه وخمس) // ، جاسم بن محمّد آل علی مشهدی، ۱۲۴۰، ش ۱۹۵، مسجد

اعظم ۳۶۶ (طهارت وصلاه) // ، ۱۲۴۴، ش ۸۸۳۰، مرعشی ۲۱/۲۳ (زکاه) // ، ۱۲۴۵، ش (۱۲) ۴۵۸، مرعشی ۶۵/۲ // ، ، ش (۲) ۵، الهیات تهران ۷۸۴/۱ (صلاه) // ، ۱۲۶۴، ش (۱) ۵، الهیات تهران ۷۸۴/۱ (طهارت) // ، ۱۲۶۸، ش ۹۵۳۶، آستا

[رویت] // ، سده ۱۳، ش ۹۸۰۹، دانشگاه تهران ۲۸۹/۱۷ // ، ، ش ۱۷۲۹۹، آستا [رویت] // شکسته نستعلیق، ، ش ۲۱۹۷، ملک ۴۴۵/۱ // نسخ، ، ش ۲۶۱۷، ملک ۴۴۵/۱ (از قیام تا قرائت صلوه) // ، ، ش ۱۵۸۸، دانشگاه تهران ۱۵۸۸/۸ // ،

ص:۲۶۰

، ش (۸) ۱۵۵۴، فیضیه ۱۰۰/۳ (مقدمه) // ، ، دانشگاه لس آنجلس ش M ۹۳۹، نسخه ها ۲۷۰/۱۲ و ۱۱ // نسخ، بی تا، ش (۳) ۴۰۷، مجلس ۱۶۱/۲۲ (الصلوه) // ، ،

ش ۱۴۷۲۴، آستا [رویت] // ، ، ش ۷۷۷۲، آستا [رویت] // ، ، ش ۸۸۹۹ [رویت] // ، ، ش ۷۷۷۵، آستا [رویت] // ، ، ش ۹۵۳۷، آستا [رویت] // ، ، تملّک طباطبائی تبریزی، نسخه ها ۵۱۶/۷ (از آغاز تا زکاه) // ، ، ش ۱۷۲۴، گلپایگانی ۳۰/۳ (الصلوه) // ، ، ش ۱۶۸۰، گلپایگانی ۱۳/۳ (طهارت) // ، ،

ش ۱۶۹۶، گلپایگانی ۱۳/۳ (طهارت) // ، ، ش (۳) ۳۱۱۱۴، مجلس ۱۶۱/۲۲ (الصلوه) // تملّک سلطان المتکلمین، الذریعه ۷۵/۱۴ (تا آخر احکام البئر) // تملّک کتابخانه شیخ الشریعه اصفهانی نجفی (نجف)، الذریعه ۷۵/۱۴ // تملّک کتابخانه سید محمّد حجت کوهکمری (نجف)، الذریعه ۷۵/۱۴ // تملّک حسن صدرالدین کاظمی، الذریعه ۷۵/۱۴.

مفتاح المجامع بمفاتیح الشرایع/ محمّد علی بن محمّد باقر بهبهانی، متوفی ۱۲۱۶.

شرحی است بر مقدمه کتاب مفاتیح الشرایع و برخی بر این باورند که آقامحمّد علی، مقداری از باب مطاعم را نیز شرح نموده است. الذریعه ۳۴۷/۲۱.

ن . خ نسخ، سده ۱۳، ش ۱۲۵، الهیات تهران ۷۸۷/۱ // ، ، ش ۸۲۸ د، الهیات تهران ۲۲/۲ // ، بی تا، ش ۹۶۴۳، آستا [رویت] // تملّک شیخ هادی کاشف الغطاء، الذریعه ۳۴۷/۲۱ // تملّک محمّد باقر حجت (کربلا)، الذریعه ۳۴۷/۲۱.

المصابیح فی شرح مفاتیح الشرایع/ محمّد رضا بن عبدالمطلب تبریزی متوفی ۱۲۰۸.

شارح کتاب المطاعم و المشارب را در یک جلد شرح وتفصیل نموده است. الذریعه ۸۰/۲۱.

ن . خ نسخ، شارح، تملّک قاسم محیی الدین جامعی، الذریعه ۸۰/۲۱.

شرح مفاتیح الشرایع/ عبداللّه بن شیخ علی بن یحیی جدحفصی بحرانی متوفی ۱۲۱۶ ق.

نام دیگر این شرح انوار المصابیح است. الذریعه ۷۷/۱۴.

الانوار اللوامع فی شرح مفاتیح الشرایع/ حسین بن محمّد بن احمد عصفوری بحرانی متوفی ۱۲۱۶ ق.

شرح مزجی استدلالی مفصّلی است بر کتاب مفاتیح الشرایع در چهارده جز. به حسب تقسیم

شارح. این شرح را المصابیح اللوامع نیز خوانده اند. کشف الحجب ۳۵۵؛ الذریعه ۷۶/۱۴.

ن . خ نسخ، عبد علی بحرانی اوالی، ۱۲۱۶، ش ۱۶۳۰، مرعشی ۳۳/۵ // تملّک سید محمّد حجّت کوهکمری (نجف). الذریعه ۷۶/۱۴.

شرح مفاتیح الشرایع/ سید علی بن محمّد علی طباطبائی متوفی ۱۲۳۱ (؟) وی احتمالاً کتاب الصلوه را در یک مجلد شرح کرده است. کشف الحجب ۳۵۴؛ الذریعه ۷۷/۱۴.

ن . خ نسخ، صادق بن حسین، ۱۲۳۵، ش ۷۲۵۳، آستا ۴۶۳/۵ // نسخ، علی بن زین العابدین، ۱۲۴۳، دانشگاه لس آنجلس M ۱۳۱۷، نسخه ها ۲۷۰/۱۲ و ۱۱ // ، صفی بن عبدالنبی شوشتری ۱۳۰۵، ش ۲۷۷، سپهسالار ۲۳۶/۵ // تملّک کتابخانه شیخ علی کاشف الغطاء، الذریعه ۷۷/۱۴ // کتابت فرزند شارح در کربلا، الذریعه ۷۷/۱۴ // کتابت شیخ ابراهیم بن شیخ حسن قفطان، تملّک عبدالحسین شیخ العراقین (کربلا)، الذریعه ۷۷/۱۴.

شرح مفاتیح الشرایع/ سید عبداللّه بن محمّد رضا شبّر متوفی ۱۲۴۲.

این شرح شامل جمیع مسائل فقه است و آن را مصابیح الظلام نیز نامیده اند. شارح، خلاصه ای

از این شرح فراهم آورده وآن را المصباح الساطع نامیده است. الذریعه ۷۷/۱۴.

ن . خ نسخ، بی تا، ش ۱۳۴۴۴، آستا [رویت].

المصابیح فی شرح المفاتیح/ محمّد جعفر بن محمّد علی بن محمّد باقر بهبهانی (متوفی ۵۹ - ۱۲۵۳).

شارح این شرح را به پایان نرسانده است. الذریعه ۷۷/۱۴.

ن . خ نسخ، شارح، ش (۲) ۱۲۴، الهیات تهران ۸۰۰/۱ (عطایا تا پایان وصایا) // ، بی تا، ش (۱) ۱۲۴، الهیات تهران ۸۰۰/۱ (مناکح وموالید).

نهایه المرام فی شرح المفاتیح/ سید مجاهد محمّد بن علی طباطبائی متوفی ۱۲۴۲.

گویا تنها کتاب الطهاره را شرح نموده است. الذریعه ۷۸/۱۴.

ن .خ تملّک نوه شارح، با تاریخ کتابت ۱۲۰۵، الذریعه ۴۰۷/۲۴.

ص:۲۶۲

شرح مفاتیح الشرایع/ شیخ سلیمان بن احمد آل عبدالجبار قطیفی متوفی ۱۲۶۶. الذریعه ۷۷/۱۴.

ن . خ تملّک شیخ علی جشی در کربلا، الذریعه ۷۷/۱۴ (کتاب الطهاره والصلاه).

شرح مفاتیح الشرایع/ آقا محمود بن آقا محمّد علی کرمنشاهی متوفی ۱۲۶۹ ق. الذریعه ۷۹/۱۴.

ن . خ تملّک احمد کرمنشاهی (نوه پسری شارح) در سه مجلد، الذریعه ۷۹/۱۴.

اناره المصابیح فی اصول شرح المفاتیح/ ملا محمّد رضا بن محمّد مؤمن قمی (سده ۱۳).

شارح در صدد بوده که شرحی بر مفاتیح الشرایع بنویسد. وی در آغاز شروع به ذکر مقدمه ای در اصول فقه می کند. این مقدمه به اندازه یک جلد کتاب معالم می شود ومشخص نیست که این شرح را ادامه می دهد یا خیر؟ الذریعه ۷۸/۱۴.

ن . خ نستعلیق، شارح، ش (۱) ۳۳۷۴، مرعشی ۱۴۸/۹

مبتغی الافهام فی شرح مفاتیح شرائع الاسلام/ میرزا عبدالوهاب بن محمّد

صالح برغانی قزوینی (سده ۱۳).

شرح مختصری است بر کتاب مفاتیح الشرایع

ن . خ نسخ، غلامعلی بن علی مردان شالی قزوینی، ۱۲۶۶، ش ۳۲۰۲، مرعشی ۴/۹.

مفتاح ابواب الشریعه فی شرح مفاتیح الشرایع/ سید محمّد بن عبدالکریم جدّ بحرالعلوم طباطبائی بروجردی.

این شرح شامل دو مجلد است وشارح آن را به پایان نبرده است.

ن . خ تملّک سید جعفر بن سید باقر آل بحرالعلوم (نجف)، الذریعه ۳۱۴/۲۱ // تملّک حسین بروجردی، الذریعه ۳۱۵/۲۱ (در صلاه).

شرح مفاتیح الشرایع/ [سید ابوالقاسم بن عباس]

شامل بحث قیام تا آخر مباحث قرائت.

ن . خ شکسته نستعلیق، بی تا، ش ۲۸۱۳، آستا ۴۶۴/۵.

حواشی

حاشیه علی مفاتیح الشرایع/ محمّد بن محسن مدعوّ به علم الهدی.

ن . خ نسخ، علم الهدی، ش ۱۴۸، مسجد اعظم ۳۷۶ (جلد دوم) // ، ، ش ۲۶۰۱، سپهسالار ۲۷۸/۴ // ، ۱۰۹۲، اهدایی مشکوه ش ۷۱۲، دانشگاه تهران ۲۰۶۴/ (۳) ۳ // ، ، تملّک کتابخانه علامه فیضی، دیوان علامه محمّد محسن فیض ۳۵ (با

عنوان: تعلیقه) // ، ۱۱۱۶، تملّک طباطبائی تبریزی، نسخه ها ۵۲۳/۷ // ، سده ۱۲ - ۱۱، تملّک صدرالاسلام خوئی، الذریعه ۲۱۴/۶.

حاشیه علی مفاتیح الشرایع/ ملا محمّد یوسف بن محمّد علی لاهیجی (سده ۱۱).

ن . خ تملّک کتابخانه التستریه، الذریعه ۲۱۴/۶ (با عنوان: فتح المفاتیح).

حاشیه علی مفاتیح الشرایع/ نورالدین محمّد کاشانی.

ن . خ نسخ، بی تا، مدرسه چهل ستون ش ۱۸۶، آشنایی با چند نسخه خطی ۳۴۰/۱.

حاشیه علی مفاتیح الشرایع/ سید ابراهیم بن محمّد باقر رضوی قمی (زنده به سال ۱۱۶۸). الذریعه ۲۱۲/۶.

حاشیه علی مفاتیح الشرایع/ سید حیدر عاملی (سده ۱۲). الذریعه ۲۱۳/۶.

حاشیه علی مفاتیح الشرایع/ محمّد بن علی... احسائی بحرانی (سده ۱۲).

ن . خ نسخ، محشی، تملّک کتابخانه مجدالدین، الذریعه ۲۱۴/۶ (ترجمه حواشی نیز در همانجا موجود است).

حاشیه علی مفاتیح الشرایع/ محمّد باقر بن ملا محمّد اکمل معروف به وحید بهبهانی متوفی ۱۲۰۶ ق.

این اثر حاشیه ای است بر مفاتیح الشرایع در ضمن چهار مقاله.

۱) در اصولی که در احکام به آنها احتجاج می شود؛ ۲) قیاس در نظر شیعه؛ ۳) اجماع و اقسام

آن؛ ۴) عدم حجیّت قول مجتهد میّت. الذریعه ۲۱۳/۶.

ن . خ تملّک سبط حجه الاسلام رشتی، الذریعه ۲۱۳/۶ (سه مقاله اول) // نسخ، ۱۲۴۵، ش (۱۱) ۴۵۸، مرعشی ۶۴/۲ (مقاله چهارم).

ن . چ الاجماع، حاشیه علی دیباچه المفاتیح/ همو .- بی جا: بی نا، بی تا. (سنگی).

حاشیه علی مفاتیح الشرایع/ میرزا محمّد بن سلیمان تنکابنی متوفی ۱۳۰۲. الذریعه ۲۱۳/۶.

ن . چ

به اهتمام عمادالدین الموسوی البحرانی .- بیروت: مؤسسه الاعلمی، ۱۳۸۸ ق. ج. // به

کوشش مهدی رجائی .- قم: مجمع الذخائر الاسلامیه، ۱۴۰۱ ق. ۳ ج.

[۹۳]

مفتاح الخیر

عنوان دیگر: A

مفاتیح الخیر

کتابی است در فضیلت نماز وبیانِ اقسام، شرایط و اوقات آن، که مؤلّف در کتاب ترجمه الصلاه به آنها اشاره نکرده بود. فیض آن را به سال ۱۰۷۲ در ضمن هشت در بدین ترتیب تدوین می کند:

درِ اول: در فضیلت نماز وعقاب تارک آن؛ درِ دوم: در اقسام نماز و عدد رکعات آن؛ درِ

سوم: در شرایط و جوب و صحت نماز؛ درِ چهارم: در شرایط تقصیر در سفر؛ درِ پنجم: در اوقات نمازهای واجب و مستحب؛ درِ ششم: در تلافی خلل؛ درِ هفتم: در تلافی شک در عدد رکعات؛ درِ هشتم: در تلافی نمازی که فوت شده.

یکم [۵۳]؛ دوم [۷۲]؛ لولوه ۱۲۷؛ قصص ۲۵۵؛ الذریعه ۳۰۲، ۳۲۹/۲۱.

آغاز/ منّت خدای را عزّ و جلّ که بندگان را به خطاب اقیموا الصلوه نوازش نمود...

انجام/ لیکن نماز گزاردن افضل است از مـدد دادن. به انجام آمد کتاب مفتاح الخیر در شـهر محرم الحرام وتاریخ اتمام ملفوظ شهر محرم الحرام = ۱۰۷۲.

ن . خ

نسخ، سده ۱۱، ش (۷) ۶۳۹۸، سپهسالار ۶۲۴/۵ // ، ، ش (۵) ۱۴۱۵، هزار وپانصد ۳۶۸ // ، ، ش (۳) ۱۰۱۷۷، مرعشی ۱۳۵/۲۶ // نسـتعلیق، غلامعلی مشهور به محمّد امین خوانساری، ش (۳) ۱۰۰۲، الهیات مشهد ۱۵۳/۲ // ، احمد صفائی خوانساری، سده ۱۴، ش (۳) ۱۱۱۸، هزار وپانصد ۳۴۲ // تملّک کتابخانه الاسویه بنگال،

۵/۵ ۶۵۹ bo، الذریعه ۳۲۹/۲۱.

[۹۴]

منتخب الاوراد

گزیده ای از کتاب خلاصه الاذکار است که شامل اذکار و ادعیه ای است که مؤمن باید

انجام دهد تا تقرب الهی حاصل شود. این رساله را فیض به درخواست علم الهدی به سال ۱۰۶۶ در اصفهان نگاشته است.

یکم [۴۴]؛ دوم [۴۴]؛لولوه ۱۲۷؛ فوائد ۶۳۵؛ ریحانه ۳۷۵/۴.

آغاز/ بسمله. نحمدک اللهم علی ما مننت به علینا من اجابه دعانا.

انجام/ و ذلک فی ایّام اقامتنا باصفهان صینته عن الجور و الطغیان و کتب الفقیر الی ربه... محمّد یدعی علم الهدی...

ن . خ

نستعلیق، علم الهدی، ۱۱۰۶، ش ۲۸۴۷، دانشگاه تهران ۱۶۹۱/۱۰.

[۹۵]

منتخب دیوان شمس

فیض منتخبی در سه هزار بیت از دیوان شمس فراهم آورده است.

فوائد ۶۳۵؛ الذریعه ۴۱۸/۲۲.

[۹۶]

منتخب رسائل اخوان الصفا

فیض منتخبی از رسائل اخوان الصفا در ضمن دو هزار بیت فراهم آورده است.

یکم [۸۹]؛ دوم [۲۱]؛ فوائد ۶۳۵؛ الذریعه ۱۰/۸.

[۹۷]

منتخب فتوحات المکیّه

انتخابی است از بعضی از ابواب کتاب فتوحاتِ ابن عربی که فیض آن را در ضمن چهار

هزار بیت فراهم آورده است.

فوائد ۶۳۵؛ الذریعه ۴۱۸/۲۲.

[۹۸]

منتخب مثنوی

عنوان دیگر: A

سراج السالکین B لب لباب مثنوی

ص:۲۶۷

منتخبی است از مثنوی مولوی در ضمن هشت هزار بیت که فیض آن را فراهم آورده است.

یکم [۱۰۹]؛ فوائد ۶۳۵؛ الذریعه ۳۷۳/۲۲، ۲۹۰/۱۸، ۱۵۷/۱۲.

ن . خ

شکسته نستعلیق، سده ۱۱، ش ۵۱۰۷، ملک ۳۷/۲.

[۹۹]

المنتخب الصغیر

منتخبی است مختصر از گلزار قدس گلزار قدس

[۱۰۰]

المنتخب الکبیر

منتخبی است حجیم که فیض از گلزار قدس فراهم آورده است گلزار قدس

[۱۰۱]

منتخب مکاتیب قطب الدین محیی

فیض از مکاتیب قطب الدین محیی (متوفی ۹۰۰ ق.) در ضمن چهار هزار بیت منتخبی

فراهم آورده است.

یکم [۹۱]؛ دوم [۲۳]؛ فوائد ۶۳۵؛ الذریعه ۴۳۸/۲۲.

ص:۲۶۸

[۱۰۲]

منشآت

فیض نـامه هـایی به سلطان، بزرگـان و یاران خود نوشـته وآنها نیز پاسـخهایی برای وی نگاشـته انـد. این نامه ها حاوی مطالب گوناگونی در مسائل ادبی، عرفانی واجتماعی است که برای شـناخت آراء و افکار فیض قابل تأمّل و اهمیت می باشـد. تعدادی از این نـامه ها به کوشـش آقای مصـطفی فیضـی کاشانی در مقـدمه کلیات دیوان فیض چاپ شـده است و ما به همه نامه های شناخته شده فیض فهرستوار اشاره می کنیم:

فیض

ملا عبدالرزاق فیاض لاهیجی

آغاز/ قلم گرفتم وگفتم مگر دعا بنویسم / دعا به یار جفا کار بی وفا بنویسم

ن . خ جنگ عرفان، سپهسالار مقدمه دیوان فیض، به کوشـش مصطفی فیضی.(۱) // نسخ، مرتضـی بن احمد حسینی گیلانی، سده ۱۳، ش (۴) ۵۷۴۴، ملک ۱۱/۹.

ن . چ کلیات دیوان علامه ملاّ محمّد محسن فیض کاشانی، به کوشش مصطفی فیضی .- تهران: اسوه، ۱۳۷۱. ص ۱۵۳.

فیاض لاهیجی فیض

آغاز/ دلم خوش است اگر شکوه گر دعا بنویسی / که هر چه تو بنویسی به مدّعا بنویسی.

ن . خ جنگ عرفان، سپهسالار، به نقل از مصطفی فیضی در کلیات دیوان فیض.

ن . چ کلیات دیوان علاّمه ملا محمّد محسن فیض کاشانی، به کوشش مصطفی فیضی

.- تهران: اسوه، ۱۳۷۱. صص ۱۵۴ - ۱۵۳.

فیض

فیاض لاهیجی

آغاز/ رزقکم اللّه التخلّی من الصفات الناسوتیه... مسموع شد که مدتی در بیماری

۱- این جنگ را در فهرست سپهسالار نیافتم.

ن . خ نستعلیق، ۱۱۰۱، ش ۲۹۳۱، سپهسالار ۸۰/۲.

ن . چ کلیات دیوان علامه ملا محمّد محسن فیض کاشانی، به کوشش مصطفی فیضی. ۱۷۷ص.

فیض

شیخ جمال الدین نجفی (عربی)

آغاز/ بسمله. امّا بعد فان السّعید من سمع النّداء فاجاب، والشّقی من ابصر الحق و ارخی الحجاب

ن . خ نسخ، ۱۰۶۷، ش (۱۳) ۵۹۰۶، ملک ۱۰۰/۹ // نستعلیق، سده ۱۳، ش (۵) ۴۶۰۲، دانشگاه تهران ۳۵۳۳/۱۴

فیض

اعتماد الدوله العباسیه (عربی)

ن . خ نستعلیق، سده ۱۳، ش (۱) ۴۶۰۲، دانشگاه تهران ۳۵۳۳/۱۴.

فیض

محمّد سعید قمی (فارسی)

محمّد سعید قمی فیض (فارسی)

فیض

محمّد سعید قمی

ن . خ نستعلیق، سده ۱۲، ش (۲۷) ۴۶۰۲، دانشگاه تهران ۳۵۳۳/۱۴ // نسخ، احمد رشتی، ۱۲۷۰، اصغر مهدوی ش (۹) ۳۶۴، نسخه ها ۱۷۸/۲.

شاه عباس فیض (فارسی)

فیض

شاه عباس (فارسی)

شاه عباس فیض (عربی)

فیض

شاه عباس

ص:۲۷۰

ن . خ نستعلیق، سده ۱۳، ش ۴۶۰۲، دانشگاه تهران ۳۵۳۳/۱۴.

فیض

امیر محمّد خان خیّر سمنانی (عربی)

ن . خ نستعلیق، سده ۱۲، ش (۳۲) ۸۲۳۱، دانشگاه تهران ۶۶/۱۷//، سده ۱۳، ش ۴۶۰۲، دانشگاه تهران ۳۵۳۳/۱۴.

آغاز/ به خدایی که ز فیضش بود آثار وجودم / که در ایام فراق تو نه بودم نه نبودم

فیض عنقاو خان پسر آصف خان (فارسی)

ن . خ نستعلیق، سده ۱۳، ش ۴۶۰۲، دانشگاه تهران ۳۵۳۳/۱۴.

فیض

دوستی در سال ۱۰۶۵

ن . خ نستعلیق، سده ۱۳، ش ۴۶۰۲، دانشگاه تهران ۳۵۳۳/۱۴.

سید ماجد بن محمّد بحرانی فیض

فیض سید ماجد بن محمّد بحرانی.

ن . خ نستعلیق، سده ۱۳، ش ۴۶۰۲، دانشگاه تهران ۳۵۳۳/۱۴.

میر محمّد طباطبائی (خیّر) فیض

ن . خ جنگ عرفان، سپهسالار، به نقل از مصطفی فیضی در کلیات فیض. ص ۱۵۱.

فیض

پاسخ به مدایح یاران

آغاز/ هر یک از اخوان غزل گفته است در اجلال فیض / عکس خود دیده است در آئینه احوال فیض.

ن . خ جنگ عرفان، سپهسالار، به نقل از مصطفی فیضی در کلیات فیض. ص ۱۵۵.

ملا محمّد محسن عرفان فیض

آغاز/ یا غایت عن عینی لاعن مالی / القرب الیک منتهی آمالی

ن . خ جنگ عرفان، سپهسالار، به نقل از مصطفی فیضی در کلیات فیض. ص ۱۶۱.

ملا محمّد محسن عرفان فیض

آغاز/ ای نام تو زینت زبانها / وی یاد تو مونس روانها

ن . خ جنگ عرفان، سپهسالار، به نقل از مصطفی فیضی در کلیات دیوان. ص ۱۶۵.

فیض

ملا محمّد محسن عرفان

آغاز/ ای باد صبا سلام یاران برسان / شرح غم ما به غمکساران برسان

ن . خ جنگ عرفان، سپهسالار، به نقل از مصطفی فیضی در کلیات دیوان. ص ۱۳۵.

فیض

نوّاب خان (ظفر)

آغاز/ در دل شب خبر از عالم جانم کردند / خبری آمده از بی خبرانم کردند

ن . خ نستعلیق، ۱۱۰۱، ش (۱) ۲۹۳۱، سپهسالار ۸۰/۲.

ن . چ کلیات دیوان علامه ملا محمّد محسن فیضی، به کوشش مصطفی فیضی.

نوّاب خان (ظفر) فیض

آغاز/ همچو سوسن به شنا دوش زبانم کردند / با خبر از روش هر دو جهانم کردند

ن . خ نستعلیق، ۲ – ۱۱۰۱، ش ۲۹۳۱، سپهسالار ۸۰/۲.

ن . چ کلیات دیوان علامه ملا محمّد محسن فیض، به کوشش مصطفی فیضی.

فیض

نوّاب خان (ظفر)

آغاز/ به سلامت و عافیت و به انحاح مهمّات مبارکه مفوضه موفق و مهتدی باشند.

ن . خ نستعلیق، ۲ – ۱۱۰۱، ش ۲۹۳۱، سپهسالار ۸۰/۲.

ن . چ کلیات دیوان علامه ملا محمّد محسن فیض، به کوشش مصطفی فیضی.

فیض

نوّاب خان (ظفر)

آغاز/ رسید از ظفر نامه ای معتبر / ز روی ادب کردم او را نظر

ن . خ جنگ عرفان، سپهسالار، به نقل از مصطفی فیضی در کلیات دیوان. ص ۱۷۷.

ملا مقیم مشهدی فیض

ن . خ نسخ، بی تا، ش ۸۵۵، فیضیه ۵۴/۲.

فیض

ملا مقیم مشهدی

ن . خ نسخ، ۱۰۸۸، ش (۱) ۴۲۸۲، دانشگاه تهران ۳۲۵۰/۱۳ // ، موسی بن حسن کرکری لیوارجانی، ۱۳۴۱، ش (۹) ۴۲۶۳، دانشگاه تهران ۳۲۳۵/۱۳ // ، ش ۸۵۵، فیضیه ۵۴/۲.

فیض

علم الهدی

ن . خ شکسته نستعلیق، سده ۱۲، ش (۳۵) ۸۲۳۱، دانشگاه تهران ۶۶/۱۷.

فیض

ندر علی بیک متخلّص به الفت

ن . خ نستعلیق، ۲ - ۱۱۰۱، ش ۲۹۳۱، سپهسالار ۸۱/۲.

ندر علی بیک فیض

ن . خ نستعلیق، ۲ - ۱۱۰۱، ش ۲۹۳۱، سپهسالار ۸۲/۲.

فیض

محمّد قاسم خراسانی

پاسخی است که فیض به سوال محمّد قاسم در مورد اشتراک معنوی یا لفظی وجود بیان

می دارد.

ن . خ نسخ، احمد رشتی، ۱۲۷۰، اصغر مهدوی ش (۱۶) ۳۶۴.

[۱۰۳]

منهاج النجاه

عنوان دیگر: A منهج النجاه B

شرح حدیث طلب العلم

کتاب مختصری است در اصول دین و اقسام طاعات. مشتمل بر یک مقدمه ودو مقصد. هر مقصد شامل ۵ باب، و هر باب از چند هدیه تشکیل می شود. مقصد اول در ارکان یعنی توحید، نبوت، عدل، امامت ومعاد؛ مقصد دوم در اعمال، یعنی طاعات جوارح، طاعات قلب وگناهان آنها. ودر ضمن این مقصد به چگونگی آداب معاشرت با مردم و دستورهای اخلاقی دیگر می پردازد و از اعتقادات خواجه طوسی و شرح ارشاد اردبیلی یاد می کند.

فیض این اثر را در ۲۰۰۰ بیت، به سال ۱۰۴۲ نگارش نموده است.

یکم [۴۱]؛ دوم [۴۱]؛ امل ۳۰۵/۲؛ لولوه ۱۲۶؛ روضات ۹۳/۶؛ فوائد ۶۳۵؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۱۹۹/۲۳.

آغاز/ الحمد للّه الذی هدانا للدین القویم والنهج المستقیم... اما بعد فیقول

انجام/ واغلب حظوظ النفس الاکل والوقاع و قصد الخیر بهما غیر ممتنع لمن غلب علی غلبه همّ الآخره.

ن . خ

نسخ، طاهر حسینی انجدانی، ۱۰۳۴، ش (۵) ۴۲۱۶، مرعشی ۲۲۰/۱۱ //، مقصود بن محمّد امین بن همایون محمّد بن خواجه حیدر علی جرفادقانی، ۱۰۴۴، ش (۱) ۶۰۰، هزار وپانصد ۲۷۲ // ، بهرام، ۱۰۶۷، ش ۱۶۶۲، فیضیه ۲۸۰/۱ // نستعلیق، محمّد سنجر بن محمّد کاظم، ۱۰۷۱، مشکوه ش ۱۰۹۲، دانشگاه تهران ۶۸۱/ (۱) ۳ // نسخ، صفی اللّه،

۱۰۷۴، ش ۱۰۸۲۷، آستا ۴۰۴/۱۱ //، عوض بن محمّد امین رضوی مشهدی، ۱۰۷۵، ش ۲۴۹۷، مرعشی ۸۶/۷ // ، ۱۰۷۵ (از روی نسخه علم الهدی)، ش ۵۸۳۵، مرعشی ۲۱۸/۱۵ //، سلطان محمّد بن محمّد چریک دماوندی، ۱۰۷۶، ش ۱۱۸۳، فیضیه ۲۸۰/۱ // ، [۱۰۸۲]، ش ۶۴۲، گوهرشاد ۷۵۵/۲ //، محمّد علی کربلائی، ۱۰۸۴، ش ۲۲۲۶، گلپایگانی ۲۰۰/۳ //، ضیاءالدین بن عبدالحسین سبزواری، ۱۰۸۵، ش (۱) ۱۹۲۲ ع، ملی ۵۹۱/۱۰ // ، ۱۰۸۶، ش (۳) ۹۵۴، هزار وپانصد ۳۱۱ // نستعلیق، ۱۰۹۹، ش ۴۱۲۸، دانشگاه تهران ۳۱۰۶/۱۳ // سده ۱۱، ش (۱) ۵۵۱، هزار وپانصد ۲۶۶ // زکی الدین، سده ۱۲ – ۱۱، حسین مفتاح ش ۱۷۲، نسخه ها ۳۰۲/۷ // نسخ، ۱۱۰۹، ش (۲) ۱۶۴۰، دانشگاه تهران ۲۱۸/۸ //، پسر صدرالدین شیرازی، مقابله ۱۱۲۱، ش ۱۰۲۸، الهیات مشهد ۱۸۷/۲ //، ابوعلی عبداللّه بن صدرالدین محمّد بن ابراهیم (نواده مولف)، ش ۸۴۴۰، آستا ۴۰۵/۱۱ // ، ۱۱۲۱، ش (۱) ۱۱۳۶۲، آستا ۳۲۶/۱۱ //، اسداللّه

الحسینی بن ابی المعالی، ۸ – ۱۱۲۴، ش (۴) ۱۴۳۹، ملی ۴۶۶/۹ // نستعلیق، محمّد هادی ۱۱۳۴، ک. آخوند همدان (۲) ۱۲۵۶، رشت وهمدان ۱۴۸۶ // نسخ، ۱۱۵۱، ک. آخوند همدان (۱) ۴۴۳، رشت وهمدان ۱۴۱۰ // ، ۱۱۶۷، ش ۹۵۹۳، مرعشی ۳۲۷/۲۴ // ، ۱۱۶۸، ش ۱۴۲۴۸، آستا [رویت] //، ۱۱۷۷، ش ۶۹۸، مرعشی ۲۹۳/۲ // ، ۱۱۸۸، ش ۱۵۶۲۳، آستا [رویت] // ، سده ۱۲، حسینیه شوشتریها ش ۳۲۰، نسخه ها ۸۱۳/۱۲ و ۱۱ // ، سده ۱۲، ش (۳) ۷۰۰۱، ملی ۲/۵ // ، سده ۱۲ [احتمالاً ۱۱]، ش ۱۲۳۵، گلپایگانی ۱۸۳/۲ // ، ۱۲۱۹، ش (۱) ۱۴۱۵، گلپایگانی ۲۵۷/۲ //، عبدالرحیم بن کریم قمی کهکی، ۱۲۲۱، حسین مفتاح ش (۱۲) ۸۵۵، نسخه ها ۱۳۴/۷ // نستعلیق، ابوالحسن بن هادی حسینی، ۱۲۴۹، ش (۲) ۶۴۷۱، دانشگاه تهران ۲۷۲/۱۶ // ، محمّد طاهر بن محمّد صالح حسینی مازندرانی، ۱۲۵۲، ش (۶) ۲۹۴۹، دانشگاه تهران ۱۸۳۲/۱۰ //، یا نسخ، ۱۲۵۴، ش (۲) ۱۳۸۹، ملی ۳۹۹/۹ // نستعلیق، محمّد تقی بن محمّد رضاکوکدی گلپایگانی، ۱۲۶۴، ش (۳) ۱۵۱۸، دانشگاه تهران ۱۵۲/۸ (از باب معاصی

تا آخر کتاب) // نسخ، ابوالحسن بن ملا علی ونری لنجانی، ۱۲۶۲، ش (۲) ۱۹۹۹، مرعشی

۳۷۱/۵ // شکسته نستعلیق، میرزا محمّد فراهانی، ۱۲۷۴، ش ۱۵۹۹، الهیات مشهد ۷۳۱/۳

// نسخ، محمّد هادی ۱۲۸۰ (نسخه کهنه است و اوراقی از ابتدای آن را این کاتب نوشته است)، ش ۱۸۵۰، سپهسالار ۳۳۱/۱ // نستعلیق، میر سید حسین بن مهدی احوال تهرانی،

۱۲۸۰، ش (۲) ۵۸۹۶، دانشگاه تهران ۱۳۷/۱۶ // نسخ، ملا محمّد ابراهیم قشلاقی، [قبل از ۱۲۸۸]، ش ۹۴۸، فیضیه ۲۷۹/۱ // ، سده ۱۳، ش ۱۲۵۷۹، آستا ۴۰۶/۱۱ // ، ، ش ۹۱۳۲، آستا ۴۰۶/۱۱ // ، ، ش (۴) ۳۵۶۵، مجلس ۱۵۳۰/ (۳) ۱۰ // ، ، ش ۱۴۰۶، گلپایگانی ۱۸۳/۲ // ، محمّد علی، ۱۳۰۳، ش (۱) ۱۱۲۴۰، آستا ۳۶۸/۱۱ // ، ۱۳۱۳، ش (۱) ۲۶۵۱، مسجد اعظم ۵۷۶ // ، بی تا، ک. آخوند همدان ش ۲۳۲، رشت وهمدان ۱۳۶۷ // ، ، ش (۳) ۷۰۰۱، مجلس ۲۵/۲ // ، ، ش ۶۷۱۴، آستا ۴۰۵/۱۱ // ، حاجی میرزا محمّد ارباب قمی، بی تا، صد وشصت ۳۸ // ، بی تا،

حسینیه شوشتریها (۸) ۲۴۷، نسخه ها ۸۴۵/۱۲ و۱۱.

ترجمه

راه نجات / رضا رجب زاده .- تهران: پیام آزادی، بی تا. ۲۲۰ ص. (چاپ هفتم ۱۳۷۴).

ن . چ

.- تهران: بی نا، ۱۳۰۳ ق (سنگی)، به انضمام بشاره الشیعه -و- خلاصه الاذکار -و- ضیاء القلب -و- مرآه الاخره -و- علم الیقین -و- عین الیقین // .- ، ، ۱۳۱۱ ق. ۱۹۱ ص (سنگی)، به انضمام خلاصه الاذکار -و- بشاره الشیعه -و-مرآه الاخره -و- ضیاء القلب -و- الانصاف // به انضمام علم الیقین -و- مراه الاخره .- ، مطبعه سید مرتضی، ۱۳۱۲. ۱۳۱۳ ۴۲۸ ص. // به کوشش غالب حسن .- بیروت: دار الاسلامیه، ۱۴۰۷. ۱۶۰ ص. // به

کوشش قسم الدراسات الاسلامیه .- تهران: منشورات قسم الدراسات الاسلامیه، ۱۴۰۷، ۱۴۱۱ ق. ۱۴۶ ص.

[۱۰۴]

میزان القیامه

بحثهای مختصری است درباره میزان در روز قیامت، وچگونگی سنجش اعمال کفار ومؤمنین. مؤلف در این بحثها از آیات و احادیث بهره می برد و نگاهی به گفته های دیگران ندارد وی در رجب ۱۰۴۰ مطابق ماده تاریخ "عرف میزان القیامه" در ضمن

ششصد بیت نگارش این اثر را به اتمام رسانده است. ابواب شش گانه کتاب عبارتند از:

الباب الاول: فی نقل ما ورد فی المیزان من الایات و الاخبار؛ الباب الثانی: فیما قال فیه

المفسرون و النظّار؛ الباب الثالث: فی تمهید مقدمات لابدّ منها فی بیان الغرض؛ الباب الرابع: فی بیان التحقیق الذی هو الغرض؛ الباب الخامس: فی تطبیق هذا التحقیق علی الایات و الاخبار و الاقوال؛ الباب السادس: فی شرح بعض الاخبار المتعلّقه بهذا المقال.

یکم [۲۷]؛ دوم [۵۸]؛ هدیه ۶/۲؛ امل ۳۰۵/۲؛ لولوه ۱۲۵؛ کشف الحجب ۵۷۴؛ ایضاح ۶۱۳/۲؛ ریحانه ۳۷۶/۴؛ الذریعه ۳۱۶/۲۳.

آغاز/ بسمله. الحمد للّه الذی رفع السماء ووضع المیزان الا تطغوا فی المیزان...

انجام/ وختم اعمالنا بالباقیات الصالحات بحق محمّد وآله موازین یوم القیامه و الادلّه علی محجه الاستقامه.

ن . خ

نسخ، رجب ۱۰۷۰، ش (۳) ۴۶۵۲، ملک ۴۵۲/۷ // نستعلیق، علم الهدی، ۱۰۷۲، ش (۵) ۶۳۶۸، آستا [رویت] // نسخ یا نستعلیق، سده ۱۲ - ۱۱، ش (۳) ۱۹۵۸، مجلس ۴۶۱/۵ // نسخ، ۱۱۰۷، ش (۳) ۱۹۸۵، مجلس ۴۶۱/۵ // ، اسد اللّه الحسین ابن ابی المعالی، ۸ - ۱۱۲۴، ش (۸) ۱۴۳۹، ملی ۴۶۹/۹ // ، محمّد علی بن محمّد مهدی اشرفی، ۱۱۲۶، مجموعه خوئی ش (۲) ۹ [۶۳۵۸۶]، مجلس ۲۷۴/۷ // ، سده ۱۲، ش (۱) ۵۳۳۵، مجلس ۲۴۸/۱۶ // ، علی اصغر بن ملاـ خلیل اردبیلی، ۱۲۲۲، ش (۴) ۱۴۳۰، مرعشی ۲۱۳/۴ // ، محمّد علی بن اسماعیل سدهی لنجانی، ۱۲۴۷، ش (۲) ۹۵۹۲، مرعشی ۳۲۵/۲۴ // ، محمّد بن علیرضا زنجانی مقیم قزوین ۱۲۷۶، الذریعه ۳۱۷/۲۳ // ،

عباس بن محمّد طباطبائی، ۱۲۸۱، ش (۳) ۹۷۴۱، آستا [رویت]// ، سده ۱۳، کتابخانه لس آنجلس ش ۱) M ۹۶۲)، نسخه ها ۷۰۲/۱۲ و ۱۱ // ، سید احمد صفائی خوانساری، ۱۳۴۱، ش (۵) ۱۴۹۳، هزار وپانصد ۳۸۰ // ، بی تا، ش (۲) ۱۱۱۱، هزار وپانصد ۳۴۰.

ص:۲۷۷

[۱۰۵]

النخبه

عنوان دیگر: A

النخبه الوجیزه B. النخبه فی الحکمه العملیه و الاحکام الشرعیّه

C. النخبه الکبری D. النخبه المحسنیه

در این کتاب مؤلف نخبه مسایل حکمت عملی و احکام شرعی را می آورد ومانند امام محمّد غزالی باب دیگری در ابواب فقه می اندازد و مطالب آن را با حکمت عملی می آمیزد. او می گوید هر که در مدارک احکام دقت کند بین اموری که دلایل آن واضح و اموری که دلایل آن مشتبه است باید فرق گذارد. او باید به ترک شبهات پردازد تا نجات یابد. به این ترتیب امور از جهت حرمت وحلیت بر سه گونه است: حلال، حرام و یا بین آن دو که مشتبه می باشند وشخص حقیقت آنها را نمی داند. از این جا او به مسایل فقهی تنها از حیث ظاهر نمی نگرد بلکه از جهت باطن وتصفیه نفس به آن توجه می کند مثلاً راجع به طهارت تنها اکتفا به طهارت ظاهری نمی نماید بلکه طهارت باطن را نیز مورد بحث قرار می دهد. کتاب در ده باب به ترتیب زیر تدوین شده است: کتابهای الطهاره؛ زکوه؛ صوم؛ حج؛ حسبه؛ البرّ؛ کسب؛ نکاح؛ معیشت؛ جنائز.

نخبه در سه هزار بیت به سال ۱۰۵۰ نگاشته شده است.

یکم [۸]؛ دوم [۷]؛ امل ۳۰۶/۲؛ لولوه ۱۲۳؛ روضات ۸۸/۶؛ کشف الحجب ۵۷۸؛ ریحانه ۳۷۶/۴؛ ملی ۳۹۵/۹.

آغاز/ الحمد للّه الذی اوضح بائمه الهدی من اهل بیت النبوه عن دینه

انجام/ و ذوالریاستین بالانتباه، والعلم عند اللّه، هذا آخر ما اردنا فی هذا الکتاب...

ن . خ

نسخ، ۱۰۶۶، حسینیه شوشتریها ش ۱۶۲، نسخه ها ۸۱۴/۱۲ و۱۱ // ، عبدالغنی بن نورالدین ۱۰۶۸، ش ۵۸۵، مدرسه حجتیه ۹۵ (A) // ، محمّد بن صفی بن محمّد

ص:۲۷۸

حسینی، ۱۰۷۲، ش ۳۱۵۳، ملی ج ۱۴ // ، علم الهدی، [۱۰۷۳] تملّک ابوالقاسم خوانساری در نجف، الذریعه ۹۸/۲۴ (B) // ، بنیاد علی، ۱۰۷۴، ش ۳۱۴، گوهرشاد ۲۶۳/۱ // نستعلیق، سید محمّد مهدی بن حبیب اللّه، ۱۰۷۶، حسین مفتاح ش (۳) ۱۲۷۲،

نسخه ها ۲۷۵/۷ (A)// نسخ، محمّد نصیر، ۱۰۸۶، ش ۵۸۱۴، مرعشی ۲۰۱/۱۵ // ، [محمّد رفیع سبزواری، ۱۰۸۸]، ش (۲) ۱۴۶۳، ملی ۴۹۱/۹ (C) // ، حسن حسینی، ۱۰۹۰، حسین مفتاح ش ۲۲۴، نسخه ها ۳۰۵/۷ (D) // ، ابن محمّد علی رونجی، ۱۰۹۱، ش ۱۳۹۳، ملی ۴۱۱/۹ // ، شکراللّه بن علیرضا ورنا مخواسی، ۱۰۹۲، ش (۱)

۱۱۷۹، گوهرشاد ۱۶۳۵/۳ (A) // ، نورالدین، ۱۰۹۴، الذریعه ۹۸/۲۴ // ، محمّد نصیر ۱۰۹۶، مشکوه ش ۱۰۰۷، دانشگاه ۲۰۸۴/ (۳) ۳ // ، سده ۱۱، ش (۲) ۱۳۸۶، ملی ۳۹۵/۹ // ، ، ش (۱) ۷۲۷۰، دانشگاه تهران ۵۰۲/۱۶ // ، سلطان محمّد بن تاج الدین حسن، سده ۱۱، ش ۱۸۷، الهیات تهران ۸۰۶/۱ (A) // ، سده ۱۱، کتابخانه لس آنجلس ش ۵۴۰، نسخه ها ۳۷۶/۱۲ و ۱۱ // ، سده ۱۲ – ۱۱، ش ۷۱۹، هزار و پانصد ۲۴۴ // ، ، ش (۳) ۲۳۶، ادبیات تهران (وقفی حکمت) ۵۳ // ، محمّد بن عوض

رضوی مشهدی، ۱۱۰۰، ش ۸۷۸۰، دانشگاه تهران ۲۱۸/۱۷ (۱۱۰۱ ، // (A، ش (۴) ۹۶۴، گوهرشاد ۱۳۲۳/۳ (A) // ، فتح اللّه، ۱۱۱۲، ش ۲۸۵۲، آستا ۵۲۶/۵ // ، محمّد باقر بن محمّد حسین، ۱۱۱۳، ش (۲) ۱۲۹۴، فیضیه ۷۷/۳ // نستعلیق، سید محمّد

بن فضل اللّه حسینی، ۱۱۱۴، ش ۱۰۶۹، گوهرشاد ۱۴۶۶/۳ // نسخ، ۱۱۱۴، کتابخانه ثقه

الاسلام (تبریز)، نسخه ها ۵۴۰/۷ // ، مهدی بن شمس الدین کاظمی قاری، ۱۱۱۶، ش

۶۲۱۱، آستا ۵۲۷/۵ // نستعلیق، قاسم شیرازی، ۱۱۳۰، ش (۲) ۵۷۶۲، ملک ۲۷/۹ // نسخ،

۱۱۴۱، ش ۱۱۷۵، هزار وپانصد ۲۴۴ // ، ۱۱۹۱، ش ۲۵۴۴، سپهسالار ۵۵۱/۱ // ، هدایت اللّه بن محمّد امین، ۱۱۹۵، ش ۶۱۷۱، سپهسالار ۷۰۶/۵ // ، ۱۱۹۳، ش ۱۰۶۳۰،

آستا [رویت] // ، سده ۱۲، ش ۵۸۱۵، ملک ۷۶۸/۱ // ، ، ش ۲۰۵۹، ملک ۷۶۸/۱ // ، [سه]، آخوند همدان ش (۲) ۴۴۳، رشت وهمدان ۱۴۱۰ (D) // ، سده ۱۳ – ۱۲، ش (۳) ۵۸۸۶، مجلس ۲۸۱/۱۷ // نستعلیق، عباس علی بن محمّد مهاجرانی، ۱۲۰۰، ش ۵۹۱۹، سپهسالار ۷۰۶/۵ // نسخ، محمّد صالح بن محمّد هاشم، ۱۲۰۹، [رشت] ش (۲) ۳۲، رشت وهمدان ۱۲۰۷ // نستعلیق، ۱۲۱۴، ش ۸۸۶، فیضیه ۲۸۸/۱ / نسخ ونستعلیق، محمّد بن جعفر جویمندی جنابادی، ۱۲۲۱، ش (۳) ۵۷۷، ملک ۸۸/۵ // نسخ،

محمّد بن سید علی حسینی، ۱۲۲۶، ش (۳) ۳۶۳، گوهرشاد ۲۹۹/۱ // ، ۱۲۳۱، ش ۲۸۵، مدرسه حجتیه ۹۵ // نستعلیق، ۱۲۳۸، ش ۲۸۵۱، آستا ۵۲۷/۵ // نسخ، ۱۲۵۹، ش (۲) ۸۳۸، هزار و پانصد ۳۰۲ // ، سید حسن بن شاه شجاع موسوی، ۱۲۸۵، ش ۱۵۴۲۱، آستا [رویت] // ، سده ۱۳، ش (۲) ۱۷۱، مدرسه حجتیه ۱۰۰ / نستعلیق، ، ش ۳۸۴۵، مجلس ۱۸۸۰/ (۴) ۱۰ // نسخ، محمّد علی کرمنشاهی، ۱۳۰۴، ش ۷۵۳۳، سپهسالار ۷۰۶/۵ // ، ابو عبداللّه حسین بن محسن موسوی زنجانی، ۱۳۰۸، ش ۷۱۴۱،

مرعشی ۲۸۷/۱۸ / ، بی تا، ش ۸۰۴۲، آستا [رویت] // ، ، ش ۴۸۶، شاهچراغ ۱۵۳/۲ // ، ، کتابخانه آقا حکیم (نجف) ش ۹۸، نسخه ها ۴۲۵/۵ // ، ، ش ۹۰۲۲، آستا [رویت] // ، ، ش ۱۲۵۹؛ آستا [رویت] // ، ، مدرسه آخوند همدان ش ۴۰۹، رشت وهمدان ۱۳۶۸ // ، ، ش (۲) ۴۴۳، رشت وهمدان ۱۴۱۰ // نستعلیق، ، ش ۹۲۴۶، مرعشی ۴۲/۲۴ // ، ، حسینیه شوشتریها ش (۲) ۳۳۴،

نسخه ها ۸۶۲/۱۲ و ۱۱ // تملّکِ آقای طهرانی در سامراء، الذریعه ۹۸/۲۴.

شروح

مفتاح الصحبه فی شرح النخبه/ سید نورالدین بن محدّث جزائری متوفی ۱۱۵۸.

این کتاب شرح مقصد اول کتاب طهاره النخبه می باشد و در طهارت باطن است شارح آن را به شاه سلطان حسین صفوی اهدا کرده است. سپس آن را به فارسی بر می گرداند و"اخلاق سلطانی" نام می نهد.

ن . خ تملّک سید جعفر بن سید محمّد علی مروج تستری، الذریعه ۱۰۳/۱۴ // تملّک شیخ مشکور حولاوی در نجف، (منضم به جلد دوم مدینه الحدیث)، الذریعه ۳۶۶/۱۳.

شرح النخبه/ ملا عبداللّه بن محمّد کاظم تبریزی

این شرح به سال ۱۱۵۳ نگاشته شده وآقا بزرگ جلد سوم آن را رویت کرده است.

ن . خ تملّک سید مهدی صدر، در کاظمیه، ۱۱۵۳، الذریعه ۱۰۳/۱۴؛ ۳۶۶/۱۳.

التحفه السنیه فی شرح النخبه المحسنیه/ سید عبداللّه بن نورالدین بن نعمت اللّه موسوی جزائری متخلّص به فقیر (۱۱۱۴ - ۱۱۷۳ ق).

شرح مفصّلی است که شارح با اشاره به ادلّه احکام وموضوعات دیگر آن را فراهم می آورد. لیکن بیشتر نظر وی بر کتابهای خود فیض است. این شرح به درخواست ملا علی بن علی نجار تستری شاگرد پدر شارح نوشته شده است.

ریحانه ۱۱۵/۳؛ الذریعه ۴۲۲/۳.

ن . خ تملّک سید نصراللّه تقوی، عصر مولف، الذریعه ۴۲۲/۳ // نسخ، ۱۱۸۰، ش ۴۰۸، مرعشی ۸/۲ // ، محمّد تقی میرزا رکن الدوله، [۱۳۰۷]، ش ۲۲۶۹، آستا ۱۸/۲ // ، بی تا، ش ۴۷۳۵، مجلس ۱۰۶/۱۳ // نستعلیق، بی تا، ش ۲۲۷، فیضیه ۴۰/۱.

نظم

نظم النخبه/ احمد بن صالح بحرانی قطیفی

ناظم تا باب امر به معروف و نهی از منکر را به نظم کشیده است. الذریعه ۲۳۱/۲۴.

ن . خ تملّك محمّد صالح بن احمد بن صالح (فرزند ناظم)، الذریعه ۲۳۱/۲۴.

ن . چ

.- تهران: بی نـا، ۱۳۰۳ ق. ۱۹۹ ص. (سـنگی) // ، ، ۱۳۲۴ ق. ۳۱۳ ص. (بـا عنـوان: نخبه العلـوم) // ، ، ۱۳۲۸ ق. ۱۹۹ ص. (سنگی) // به انضمام حدیث فضل بن سهل .- ، ، ۱۳۳۰ ق.

[۱۰۶]

النّخبه الصغری

کتاب در احکام فقهی طهارت، صـلات و صوم است. مشـتمل بر سه مقاله وهر مقاله در چند باب و در ضمن ۳۶۰ بیت نگارش یافته است(۱)مولّف بر این اثر تعلیقاتی نیز فراهم آورده است.

یکم [۷۱]؛ امل ۳۰۶/۲؛ لولوه ۱۲۸؛ کشف الحجب ۵۷۸؛ الذریعه ۹۶/۲۴.

ن . خ

نسخ، ۱۰۹۱، ش (۱) ۱۴۳۹، فیلمها ۶۰۱/۱ // ، بی تا، ش (۱) ۳۰۶، گلپایگانی ۲۶۵/۱.

[۱۰۷]

ندبه العارف

مثنویی است از فیض. گلزار قدس

ص:۲۸۱

۱- بـا توجه به اینکه نسـخه هـای این کتـاب در کتابخـانه هـا نـادر است، گمان می رود که فهرست نویسان در هنگام فهرسـت احتمالاً "النخبه الصغری" را النخبه خوانده اند.

[۱۰۸]

ندبه المستغیث

مثنویی است از فیض. گلزار قدس

[۱۰۹]

نقد الاصول الفقهیه

این کتاب را ملا محسن در جوانی تالیف کرده و اولین کتاب اصولی اوست در هزار وهشتصد بیت. مولّف در آن خلاصه ای از علم اصول را بیان می کند.

یکم [۳۹]؛ دوم [۶۸]؛ امل ۳۰۵/۲؛ لولوه ۱۲۶؛ روضات ۹۲/۶؛ کشف الحجب ۵۸۵؛ فوائد ۶۳۶؛ ایضاح ۶۷۴/۲.

آغاز/ الحمد للّه الذی هدانا لهذا وما کنّا لنهتدی...

انجام/ وختم بالباقیات الصالحات اعماله.

ن . خ

نستعلیق، محمّد مؤمن بن عبدالعلی، ۱۰۳۴، صد وشصت نسخه ۴۰ // ، ۱۱۰۰، تملّک عبدالمجید مولوی (مشهد) ش ۶۵۵، نسخه ها ۱۰۳/۵ // ، ۱۲۶۶، تملّکِ محمّد علی روضاتی، الذریعه ۲۷۳/۲۴.

[۱۱۰]

النوادر

عنوان دیگر: A النوادر الاحادیث B النوادر الاخبار

ص:۲۸۲

فیض پس از آن که کتابهای الوافی والشافی را در جمع و تفریق و تهـذیب و ترتیب کتابهای چهارگانه حـدیثی شـیعه به رشـته تحریر می آورد، در صـدد بر می آیـد که اخبار و احادیث نادرِ غیر منقول در کتابهای چهارگانه را از مصادر مهم دیگر شـیعی استخراج نماید تا متمم و تکمله ای برای کتاب الشافی فراهم آید. وی در این اثر تنها روایتهای

اعتقادی را جمع آوری می کند و از ذکر احادیث فقهی می گذرد.

سلسـله اسانید حدیث را حذف می کند و تنها به نام مصدر آن در آغاز اشارت می دهد. آنجایی که نیاز به شـرح وتفصیل می بیند با لفظ "بیان" به توضـیح ورفع مشـکل می پردازد. ابواب هشتگانه کتاب بدین قرار است: فی العقل، الحث فی طلب العلم، التوحید، النبوه، الامامه، الفتن، الابناء القائم والمعاد. عبداللّه بن الصدر شـیرازی، فهرستی برای النوادر تهیه نموده است و پس از آن حسین بن محمّد بن احمد عصفوری (متوفی

۱۲۱۶) تتمه ای از کتاب الطهاره از مصادر شیعی - غیر از کتب چهارگانه - استخراج کرده

است (الذریعه ۳۴۸/۲۴).

یکم [۵]؛ دوم [۵]؛ هدیه ۶/۲؛ لولوه ۱۲۲؛ روضات ۹۱/۶؛ ریحانه ۳۷۸/۴؛ الذریعه

۳۴۸/۲۴.

آغاز/ بسمله و به ثقتی. الحمد للّه الذی شرح صدورنا بنور الاسلام و نوّر قلوبنا بمعرفه ائمه الهدی...

انجام/ تمّ کتب اصول الدین من کتاب النوادر و ان ساعدنا التوفیق فی الفروع ایضا ان شاء اللّه تعالی و الحمد...

ن . خ

نسخ، محمّد مدعوّ به سنجر، ۱۰۹۷، ش ۱۸۸۸، ملی ۵۳۰/۱۰ // ، یاد داشت علم الهدی در ۱۰۹۸، ش ۲۳۲۱، مرعشی ۳۰۰/۶ // ، محمّد مقیم بن محمّد شفیع، ۱۱۱۹، الذریعه

۳۴۸/۲۴ // ، (مقابله با نسخه فیض)، ش ۱۸۴۸، سپهسالار ۳۳۳/۱ // ، محمّد باقر یزدی، ۱۲۶۰، ش ۵۵۳۱، مجلس ۴۱۹/۱۶.

ن .چ

النوادر فی جمع الاحادیث/ .- تهران: کتابخانه شمس، ۱۳۳۹. ۲۶۷ ص. (سنگی) // .- قم: کتبی نجفی، بی تا. ۲۶۷ ص (افست) // به اهتمام مهدی الانصاری القمی .- تهران

مؤسسه مطالعات وتحقیقات فرهنگی، ۱۳۷۰. بیست وهشت + ۴۶۴ ص.

[۱۱۱]

الوافی

کتابی است در چهارده جزو، که هر جزو آن اثری مستقل است، جمیع احادیث مندرج در کتب اربعه شیعه کافی، من لا یحضره الفقیه، التهذیب واستبصار در وافی بیان

شده و مشکلات آن شرح وتفصیل یافته است. صاحب امل الامل بر این باور است که فیض در تایید و توضیح برخی از مطالب این کتاب از نگرشهای صوفیه بهره جسته، آن چنانکه آثار دیگرش هم رنگ و بوی صوفیانه دارد.

الوافی دارای مقدمه وچهارده کتاب وخاتمه ای است. مقدمه دارای سه مقدمه وسه تمهید وخاتمه ای در بیان اسانید است(۱)در هر کتاب خطبه، دیباچه وخاتمه ای وجود دارد. چهارده کتاب به ترتیب عبارتند از: ۱) کتاب العقل و الجهل و التوحید ۲) کتاب الحجّه ۳) کتاب الایمان و الکفر ۴) کتاب الطهاره و الزینه ۵) کتاب الصلاه و القرآن و الدعا ۶) کتاب الزکاه و الخمس و المبرات ۷) کتاب الصوم و الاعتکاف و المعاهدات ۸) کتاب الحج و العمره و زیارات المشاهد ۹) کتاب الامر بالمعروف و النهی عن المنکر و القضاء و الشهادات ۱۰) کتاب المعایش و المعاملات ۱۱) کتاب المطعم و المشرب و التجمّل ۱۲) کتاب النکاح و الطلاق و الولاده ۱۳) کتاب الموت و الارث و الوصیه ۱۴) کتاب الروضه. خاتمه در بیان مشیخه شیخ صدوق وشیخ طوسی.

فیض، الوافی را در صد و پنجاه هزار بیت تدوین نموده و به سال ۱۰۶۸ آن را به اتمام رسانده است. بر این اثر سترگ، شروح، حواشی، استدراک و ردّیه هایی به رشته تحریر

۱- به نظر نگارنده، مقدمه کتاب الوافی فیض، توسط کاتبان نسخ خطی در ابتدای جزء اول الوافی آمده است و بدین جهت، فهرست نگاران خطی این مقدمات کوتاه را ملحق به جزء اول نموده اند.

در آمده که در همین مدخل به آن خواهیم پرداخت

یکم [۳]؛ دوم [۳]؛ امل ۳۰۵/۲؛ لولوه ۱۲۲؛ روضات ۸۷/۶؛ کشف الحجب ۵۹۸؛ طرائق ۴۷۷/۱؛ ایضاح ۷۰۱/۲؛ الذریعه ۱۶۵/۱۴، ۲۹۹/۶.

ن . خ

المقدمه:

نسخ، ۱۲۲۸، ش (۲) ۹۹۲۰، آستا [رویت] (+ خاتمه) //، بی تا، ش (۱) ۱۶۳، ملی

فارس ۱۴۰/۱.

جزء ۱

نسخ، ۱۰۶۴، ش ۱۱۲۵۰، آستا [رویت] //، ۱۰۷۱، ش ۱۹۳۰، سپهسالار ۳۳۷/۱ //، عباسقلی، ۱۰۷۶، مشکوه ش ۶۴۳، دانشگاه تهران ۱۶۳۰/ (۳) ۳ //، ابوتراب حسینی قمی، ۱۰۷۷، حسین مفتاح ش ۱۰۳، نسخه ها ۳۰۸/۷ //، محمّد تقی بن ابوالحسن، ۱۰۸۴، ش ۳۷۷۷، مرعشی ۱۶۳/۱۰ (+ جزء ۲) //، ۱۰۸۸، ش ۴۳۸۰، مجلس ۸۹/۱۲ (+ جزء ۲) //، علاءالدین محمّد طالقانی، ۱۰۹۰، ش ۲۱۱ ب، الهیات تهران، ۶۹۰/۱ //، محمّد سعید اصفهانی، ۱۰۹۰، ش ۲۱۹۱، آستا ۲۰۲/۵ (+ جزء ۳ و۲)

//، اسماعیل بن امام وردی، ۱۰۹۱، ش ۱۵۲۷۵، آستا [رویت] //، نظام الدین بن ملا احمد اردبیلی، سده ۱۱، ش ۴۵۱۸، مجلس ۱۸۶/۱۲ (+ جزء ۳ و۲) //، ابراهیم بن محمّد رضا، سده ۱۱، حسینیه شوشتریها ش ۶۳۸، نسخه ها ۸۱۵/۱۲ و ۱۱. (+ جزء ۶) //، سده ۱۱، ش ۱۱۲، فیضیه ۲۹۴/۱ (+ جزء ۷ - ۲) //، محمّد ابراهیم بن محمّد رضا، سده ۱۱، ش ۱۳، فیضیه ۲۹۲/۱ (+ جزء ۷ - ۲) //، همو، ش ۲۸۸۰، عمومی اصفهان ۳۲۱/۱ //، همو، ش ۳۱۰، گوهرشاد ۲۶۱/۱ (+ جزء ۲) //، ۱۱۰۲، مشکوه ش ۶۶۱، دانشگاه تهران ۱۶۳۲/ (۳) ۳ (+ جزء ۳ و۲) //، محمّد معصوم بن محمّد، ۱۱۰۲،

مدرسه چهل ستون ش ۱۹۲، آشنایی با ۳۴۲/۱ //، محمّد مؤمن بن محمّد طالب کاتب،

۱۱۰۵ (؟)، ش ۹۳۶۲، مرعشی ۱۵۱/۲۴ (+ جزء ۲) //، همو، [بی تا]، آخوند همدان ش ۱۰۹۷، رشت وهمدان ۱۳۷۰ (+ جزء ۲) //، مقابله محمّد مؤمن بن عبدالغفور بن مرتضی (برادر زاده فیض)، ۱۱۰۷، ش ۷۴۷۱، مرعشی ۲۷۴/۱۹ //، محمّد زمان بن علی

شهمیرزادی، ۱۱۰۷ (؟)، ش ۹۶ - ۵۹۲۱، آستانه ۱۸۰ //، کتابت قبل ۱۱۰۷، ش ۱۹۲۹،

سپهسالار ۳۳۹/۱ //، محمود بن میر حبیب اللّه بن میر هدایت الحسینی، ۱۱۰۸، ش (۱) ۲۱۰، الهیات تهران ۶۹۰/۱ (+ جزء ۳ و۲) //، تاریخ وقف ۱۱۱۱، ش ۲۱۸۷، آستا ۲۰۳/۵ //، ۱۱۲۸، ش ۱۱۵۷۹، آستا [رویت] (+ جزء ۲) //، محمّد حسن کاتب

مشهدی، ۱۱۲۸، ش ۶۷۷۶، آستا ۲۰۷/۵ // ، ۱۱۳۲، ش ۱۰۹۵، مسجد اعظم ۴۱۶ (ناقص) // ، محمّـد جواد، ۱۱۳۵، ش ۳۲۴۸، عمومی اصفهان ۳۲۲/۱ // ، ۱۱۳۸، ش

۵۵۹۸ [۸۱۹۷]، مجلس ۵۵/۱۷ // ، وقفی نـادر شاه، ش ۱۸۸۲، آستا [رویت] // ، سده ۱۲ – ۱۱، ش ۴۹۰، گلپایگانی ۱۹۱/۲ (+ جزء ۲) // ، محمّد تقی بن محمّد زمان

رازی، سده ۱۲، ش ۳۹۹، ملی ۳۴۱/۷ // ، سـده ۱۲، ش ۱۷۱۷، الهیات مشهد ۸۱۴/۲ (+ جزء ۳ و۲) // حسـین مفتاح ش ۱۷۶، نسخه ها ۳۰۸/۷ (+ جزء ۲) // ، سده ۱۲، ش ۳۴۸۰، مجلس ۱۴۳۹/ (۳) ۱۰ (+ جزء ۳ و۲) // ، ۱۲۵۵، ش ۶۱۷۳، آستا ۲۰۳/۵ //

، محمّـد عسـکر رجا، بی تا، ش ۴۱۲، ملی ۳۵۳/۷ // ، بی تـا، ش ۲۱۸۹، آستا ۲۰۳/۵ (+ جزء ۲) // ، بی تـا، ش ۶۱۷۴، آستا ۲۰۳/۵ // نستعلیق، بی تا، ش ۲۱۸۸، آستا ۲۰۳/۵ (+ جزء ۳ و۲) // نسخ، بی تا، ش ۹۷۰، مرعشی ۱۵۸/۳ (+ جزء ۲) // ، بی تا، تملّکِ حاجی میرزا حسین نوری، آشنایی با ۱۵۲/۱ (+ جزء ۹ و۷ و۵ و۴ و۲) // ، بی تا، آخوند

همدان ش ۳۳۸، رشت وهمدان ۱۳۷۰ // ، بی تا، ش ۸۸۷۰، آستا [رویت].

جزء ۲

نسخ، ۱۰۶۸، ش ۳۹۸۹، مرعشی ۳۷۶/۱۰ (با مقابله مؤلف) // ، ابوالمفاخر رضوی، ۱۰۷۰، ش ۶۱۷۵، آستا ۲۰۴/۵ // ، محمّد بن صفی الدین محمّد حسینی، صفی الدین بن

محمّد هاشم، ۱۰۷۳، ش ۱۴۷۵، الهیات مشـهد ۶۱۹/۲ // ، نورالـدین بن شاه مرتضـی، ۱۰۸۱، مشکوه ش ۶۵۹، دانشگاه تهران ۱۶۳۱/ (۳) ۳ // ، محمّد تقی بن ابوالحسن، ۱۰۸۴، ش ۳۷۷۷، مرعشی ۱۶۳/۱۰ (+ جزء ۱) // ، هادی بن مؤمن بن تقی، ۱۰۸۶، ش ۱۳۱۰، گوهرشاد ۱۹۱۴/۴ // ، ۱۰۸۸، ش ۴۳۸۰، مجلس ۸۹/۱۲ (+ جزء ۱) // ، ۱۰۸۹، ش ۱۹۳۱، سپهسالار ۳۳۸/۱ // ، علاءالدین محمّد طالقانی، ۱۰۹۰، ش ۲۱۱ ب،

الهیات تهران ۶۹۰/۱ (+ جزء ۱)// ، محمّد سعید اصفهانی، ۱۰۹۰، ش ۲۱۹۱، آستا ۲۰۲/۵ (+ جزء ۳ و۱) // ، عصر مؤلّف ش ۸۶۵۶، مرعشی ۲۱۲/۲۲ // ، ۱۰۹۹، ش

۷۲۶۹، آسـتا [رویت] // ، محمّـد ابراهیم بن محمّـد رضـا، سـده ۱۱، ش ۱۳، فیضیه ۲۹۲/۱ (+ جزء ۷ – ۱) // ، ، ، ش ۳۱۰، گوهرشاد ۲۶۱/۱ (+ جزء ۱) // ، نظام الدین

بن ملا احمد اردبیلی، سده ۱۱، ش ۴۵۱۸، مجلس ۱۸۶/۱۲ (+ جزء ۳ و۱) // ، محمّد مؤمن بن محمّد طالب [سده ۱۱]، آخوند همـدان ش ۱۰۹۷، رشت وهمـدان ۱۳۷۰ (+ جزء ۱) // ، سـده ۱۱، ش ۱۱۲، فیضـیه ۲۹۴/۱ // ، سـده ۱۲ – ۱۱، ش ۴۹۰، گلپایگانی

۱۹۱/۲ (+ جزء ۱) // ، ۱۱۰۳، مشـکوه ش ۶۶۱، دانشـگاه تهران ۱۶۳۲/ (۳) ۳ (+ جزء ۱) // ، محمّـد مؤمن بن محمّـد طالب، ۱۱۰۵ (؟)، ش ۹۳۶۲، مرعشی ۱۵۱/۲۴ (+ جزء ۱) // ، محمود بن میر حبیب اللّه بن میر هدایت الحسـینی، ۱۱۰۸، ش (۱) ۲۱۰، الهیات

تهران ۶۹۰/۱ (+ جزء ۳ و ۱) // ، ۱۱۱۳، ش ۱۵۷، ملی فارس ۱۳۵/۱ // ، محمّد

حسین بن محمّد مقیم ازهری تبریزی، ۱۲۲۴، ش ۱۲۴ - ۸۳۳۶، آستانه ۱۸۰ // ، وقفی

۱۱۲۶، ش ۲۱۹۰، آستا ۲۰۴/۵ // ، ۱۱۲۸، ش ۱۱۵۷۹، آستا [رویت] (+ جزء ۱) // ، وقفی ۱۱۲۸، ش ۶۷۷۷، آستا ۲۰۴/۵ // ، ۱۱۳۵، ش ۷۳۰۷، دانشگاه تهران

ص:۲۸۶

۵۰۹/۱۶ // ، محمّـد جواد، ۱۱۳۵، ش ۳۲۴۸، عمومی اصفهان ۳۲۲/۱ (+ جزء ۱) // ، ۱۱۹۶، ش ۹۵۵۵، آستا [رویت] // ، سده ۱۲، حسین مفتاح ش ۱۷۶، نسخه ها ۳۰۸/۵ // ، ، ش ۳۴۸۰، مجلس ۱۴۳۹/ (۳) ۱۰ (+ جزء ۳ و ۱) // ، ، ش

۲۱۲ ب، الهیات تهران ۶۹۱/۱ // ، بی تا، آخونـد همدان ش ۳۳۸، رشت وهمدان ۱۳۷۰ (+ جزء ۱) // ، ، ش ۱۷۹۲، گلپایگانی ۶۲/۳ // ، ، ش ۱۹۳۳، سپهسالار ۳۳۸/۱ // ، ، حسـینیه شوشتریها ش ۷۰۲، نسخه ها ۸۱۵/۱۲ و ۱۱ // ، ، ش ۲۱۸۹، آستا ۲۰۳/۵ (+ جزء ۱) // نستعلیق، بی تا، ش ۲۱۸۸، آستا ۲۰۳/۵ (+ جزء ۳ و ۱) // نسخ، ، آخوند همدان ش ۳۳۸، رشت وهمدان ۱۳۷۰ (+ جزء ۱) // ، بی تا، تملّک

حاجی میرزا حسین نوری، آشنایی با ۱۵۲/۱ (+ جزء ۹ و ۷ و ۵ و ۴ و ۱) // ، بی تا، ش

۹۷۰، مرعشی ۱۵۸/۳ (+ جزء ۱).

جزء۳، کتاب الایمان والکفر

نسخ، اسـماعیل بن محمّد صالح حسینی، ۱۰۶۷، مشکوه ش ۶۴۶، دانشگاه تهران ۱۶۳۱/ (۳) ۳ // ، محمّد رضا رضوی، ۱۰۶۹، ش ۱۹۵۷، مسجد اعظم ۴۱۷ // ، ۱۰۷۲، ش

۱۲۸۸۳، آسـتا [رویت] // ، محمّـد قلی جاپلقی، ۱۰۷۷، ش ۱۶۸، ملی فارس ۱۴۸/۱ // ، محمّـد نظام الدین، ۱۰۷۷، مشکوه ش ۶۶۳، دانشگاه تهران ۱۶۳۲/ (۳) ۳ // ، ۱۰۸۸،

ش ۱۱۵۷۸، آسـتا [رویت] (+ جزء ۴) // ، صالـح بن محمّد شـفیع، ۱۰۹۰، ش (۱) ۴۱۰، ملی ۳۵۱/۷ // ، محمّـد علی کاشانی، ۱۰۹۶، ش ۸۴۴۱، سپهسالار ۷۴۳/۵ // ، نظام الدین بن ملّا احمد اردبیلی، سده ۱۱، ش ۴۵۱۸، مجلس ۱۸۶/۱۲ (+ جزء ۲ و ۱) // ، سده ۱۱، ش ۱۱۲، فیضیّه ۲۹۴/۱ (+ جزء ۷ – ۱) // ، محمّد ابراهیم بن محمّد رضا، سده ۱۱، ش ۱۳، فیضیّه ۲۹۲/۱ (+ جزء ۷ – ۱) // ، سده ۱۲ و ۱۱، ش (۲ و ۱) ۳، الهیات

تهران ۸۰۸/۱ (+ جزء ۱۲) // ، محمّد ابراهیم بن محمّد رضا، وقف ۱۱۰۴، ش ۲۳۸۹،

گلپایگانی ۲۴۳/۳ (+ جزء ۴) // ، ۱۱۰۴، مشکوه ش ۶۶۱، دانشگاه تهران ۱۶۳۲/ (۳) ۳ (+ جزء ۲ و ۱) // ، محمود بن میر حبیب اللّه بن میر هدایت الحسینی، ۱۱۰۸، ش (۱)

۲۱۰، الهیات تهران ۶۹۰/۱ (+ جزء ۲ و ۱) // ، محمّد حسین شبستری، ۱۱۱۴، ش ۱۴، مدرسه نمازی خوی ۲۶ // ، جمال الدین بن محمّـد قاسم بن یوسف الجیرانی، ۱۱۱۷، ش ۴۳۸۱، مجلس ۹۰/۱۲ // ، محمّـد بن ولی اللّه موسوی فخرودی قـاینی، ۱۱۱۹، ش ۱۵، ۲۶۲/۱۵، آستا [رویت] // ، ۱۱۲۰، ش ۲۱۹۲، آستا ۲۰۴/۵ // ، ، ش ۱۰۸۶۸، آستا [رویت]// ، علی اکبر حسینی، ۱۱۴۸، ش ۲۱۹۱، آستا ۲۰۲/۵ (+ جزء ۲ و ۱) // ، سـده ۱۲، حسـینیه شوشتریها ش ۶۹۵، نسخه ها ۸۱۵/۱۲ و ۱۱ // ، ، ش ۳۴۸۰، مجلس ۱۴۳۹/ (۳) ۱۰ (+ جزء ۲ و ۱) // ، ، ش ۳۴۶، ملی ۳۰۹/۷ // ، ، ش ۳۴۷۸، مجلس ۱۴۳۷/ (۳) ۱۰ // ، بهاءالدین بن امیر محمّد طالقانی، احتمالاً سده ۱۲، ش ۱۵۲، ملی ۱۳۲/۷ // ، حسینیه شوشتریها ش ۷۰۶، نسخه ها ۸۱۵/۱۲ و ۱۱ // ،

خانقاه احمدیه ش ۳۴۰، نسخه ها ۲۲۹/۵ // ، ش ۱۱۱۸۶، آستا [رویت] // نستعلیق،

بی تا، ش ۲۱۸۸، آستا ۲۰۳/۵ (+ جزء ۲ و ۱).

جزء ۴، کتاب الطهاره والتزیّن

نسخ، عبدالرشید بن نورالدین، ۱۰۷۱، ش ۴۱۹، ملی ۳۵۷/۷ // ، مقابله شده ۱۰۷۴، مشکوه ش ۶۴۴، دانشگاه تهران ۱۶۳۲/ (۳) ۳ // ، علی نقی بن محمّد ابراهیم، ۷ - ۱۰۸۶، ش ۳۱۷، فیضیه ۲۹۴/۱ (+ جزء ۹ و۷) // ، ۱۰۸۸، ش ۱۱۵۷۸، آستا [رویت] (+ جزء ۳) // ، سید عوض رضوی، ۱۰۹۰، ش ۲۱۹۳، آستا ۲۰۵/۵ // ، محمّد مؤمن بن محمّد طالب، [۱۰۹۱]، ش ۶۵۹۷، آستا ۲۰۴/۵ // ، غیاث الدین محمود موسوی، ۱۰۹۳، ش ۱۶۶۰۷، آستا [رویت] // ، ۱۰۹۹، ش ۳۳۹، ملی ۳۰۵/۷ // ، تملّک محمّد مهدی بن عبدالحسینی، ۱۰۹۹، ش ۱۳۱۶، فیضیه ۲۹۴/۱ // ، محمّد کاظم

بن محمّد علی، سده ۱۱، مشکوه ش ۶۴۵، دانشگاه تهران ۱۶۳۳/ (۳) ۳ (با حواشی علم الهدی) // ، محمّد ابراهیم بن محمّد رضا، سده ۱۱، ش ۱۳، فیضیه ۲۹۲/۱ (+ جزء ۷ - ۱) // ، سده ۱۱، ش ۱۱۲، فیضیه ۲۹۴/۱ (+ جزء ۷ - ۱) // ، مقابله محمّد هادی، سده ۱۱، ش ۷۰۶۸، مرعشی ۲۳۲/۱۸ // نسخ، محمّد کریم شریف قمی، ۱۱۰۰، ش ۸۲۳، ملک ۷۸۹/۱ // ، ۱۱۰۲، ش ۱۲۸۸۴، آستا [رویت](+ جزء ۶ و۵) // ، محمّد ابراهیم بن محمّد رضا، موقوفه ۱۱۰۴، ش ۲۳۸۹، گلپایگانی ۲۴۳/۳ (+ جزء ۳) // ، ۱۱۰۴، حسین مفتاح ش ۶۴، نسخه ها ۳۰۸/۷ (+ جزء ۶ و۵) // ، مقابله ۱۱۰۵، ش ۲۱۹۳، آستا ۲۰۵/۵ // ، محمّد قلی، ۱۱۰۶، چهل ستون ش ۱۹۴، آشنایی با ۳۴۲/۱ // ، محمّد رضا بن عزیزاللّه تونی، ۱۱۱۵، ش ۳۵۲، گوهرشاد ۲۹۱/۱ // ، ۱۱۱۸،

حسینیه شوشتریها ش ۴۹۶، نسخه ها ۱۸۵/۱۲ و ۱۱ // ، سده ۱۲ - ۱۱، آیه اللّه زنجانی

ش ۴۹، آشنایی با ۲۰۶/۱ // ، ابوالقاسم بن محمّد نظام شهمیرزادی، ۱۱۲۷، ش (۴)

۱۶۳، ملی فارس ۱۴۲/۱ // ، ملک محمّد بن نصراللّه کازرونی شیرازی، ۱۱۲۹، ش ۸۱۷۵، سپهسالار ۷۴۳/۵ // ، احتمالاً ۱۱۳۵، ش (۲) ۸۲۱، فیضیه ۲۷/۳ // ، یوسف

بن احمد درازی، ۱۱۴۹، ش ۳۹۳، شاهچراغ ۱۵۶/۲ (+ جزء ۱۵) // ، سده ۱۲، ش ۴۳۸۲، مجلس ۹۰/۱۲ // ، ، ش ۱۱۵، امام عصر شیراز ۱۴۵ (+ جزء ۵) // ، ،

ش ۳۴۶۶، مجلس ۱۴۲۸/ (۳) ۱۰ // ، ، ش ۶۷۴۰، دانشگاه تهران ۳۴۹/۱۶ // ، ۱۲۳۲، ش ۶۸۹۷، دانشگاه تهران ۳۹۱/۱۶ // ، بی تا، حسینیه شوشتریها ش ۲۳۳، نسخه ها ۸۱۵/۱۲ و۱۱ // ، بی تا، تملّک حاجی میرزا حسین نوری، آشنایی با ۱۵۳/۱ (+ جزء ۹ و۷ و۵ و۱) // ، ، چهل ستون ش ۱۹۳، آشنایی با ۳۴۲/۱ // ، ، ش ۶۴۸، ملی فارس ۲۳۱/۲ // نستعلیق، بی تا، ش ۷۰۹/۱۴، آستا [رویت].

جزء ۵، کتاب الصلاه و القرآن و الدعا

، ۱۰۶۹، ش ۳۱۲، گوهرشاد ۲۶۲/۱ // ، ۱۰۷۰، ش ۴۳۸۴، مجلس ۹۱/۱۲ // ، ۱۰۷۷، تملّک فاضل تونی، ش ۲۱۲ ب، الهیات تهران ۶۹۱/۱ (کتاب الصلوه) // ، محمّد

علی خطیب بن نورالدین حافظ، ۱۰۸۱، ش ۳۴۶۵، مجلس ۲۷۴/ (۳) ۱۰ // ، ۱۰۸۷، ش ۲۱۹۵، آستا ۲۰۵/۵ // ، محمّد رفیع بن محمّد رضا، سده ۱۱، ش ۳۹۸۸، مرعشی ۳۶۶/۱۰ // ، سده ۱۱، ش ۵۴۹۵، سپهسالار ۷۴۳/۵ // ، ابراهیم بن محمّد رضا، سده ۱۱، آخوند همدان ش ۱۰۹۶، رشت وهمدان ۱۳۷۰ (+ جزء ۶) // ، ، ش ۱۳، فیضیه ۲۹۲/۱ (+ جزء ۷ – ۱) // ، سده ۱۱، ش ۱۱۲، فیضیه ۲۹۴/۱ (+ جزء ۷ – ۱) // ، ، آیت اللّه زنجانی ش ۴۳، آشنایی با ۲۰۴/۱ (کتاب الصلاه) // ، ۱۱۰۲، ش

۱۲۸۸۴، آستا [رویت] // ، محمّد کاظم بن علی اصغر قمی، ۱۱۰۳، ش ۱۹۵۶، مسجد اعظم ۴۱۶ // ، ۱۱۰۴، حسین مفتاح ش ۶۴، نسخه ها ۳۰۸/۷ (+ جزء ۷ – ۴) // ، ۱۱۱۶، ش ۲۱۹۴، آستا ۲۰۵/۵ // ، ، ش ۱۱۲۲۸، آستا [رویت] // ، ۱۱۲۰، ش ۵۶۰۹، سپهسالار ۷۴۳/۵ // ، رجب علی بن جمال الدین محمّد، ۱۱۵۶، ش ۱۰۲۴۸، مرعشی ۲۳۰/۲۶ // ، سده ۱۲، ش ۱۱۵، امام عصر شیراز ۱۴۵ (+ جزء ۴) // ، ،

ش ۴۰۶، ملی ۳۴۶/۷ // ، حاتم بن لهرابیک طبسی، ۱۲۳۲، ش (۶) ۱۶۳، ملی فارس ۱۴۴/۱ // ، بی تا، ش ۱۹۸، فیضیه ۲۹۴/۱ // ، عبدالمطلب تهرانی، ۱۱۳۶، ش

۱۶۷۲، الهیات مشهد ۷۷۸/۳ // ، ، تملّک حاجی میرزا حسین نوری، آشنایی با ۱۵۳/۱ (+ جزء ۹، ۷، ۴، ۱) // ، ، حسینیه شوشتریها ش ۶۳۷، نسخه ها ۸۱۵/۱۲ و۱۱ (کتاب الصلوه) // ، ، مشکوه ش ۶۶۰، دانشگاه تهران ۱۶۳۷/ (۳) ۳ // ، ، ش ۱۲۸۸۵، آستا [رویت]// ، ، ش ۱۳۰۳۲، آستا [رویت].

جزء ۶، کتاب الزکاه و الخمس و المبرات.

، ابوالحسن بن شیخ حسین، ۱۰۶۱ (؟)، ش ۳۵۷۶، مرعشی ۳۶۱/۹ // نستعلیق، محمّد بن عبدالعلی ملقب به مؤمن، ۱۰۶۸، ش ۶۱۷۷، آستا ۲۰۵/۵ // نسخ، اسماعیل بن ملا میرزا محمّد، ۱۰۷۴، ش ۳۷۴، ملی ۳۲۶/۷ // ، نورالدین محمّد اخباری کاشانی (برادر زاده

فیض)، ۱۰۷۵، ش ۵۸۰۹، مرعشی ۱۹۸/۱۵ // ، محمّد تقی بن نورالدین، ۱۰۸۵، ش ۲۵۴، گوهرشاد ۲۲۱/۱ (+ جزء ۷) // ، ۱۰۹۹، ش ۳۱۷۸، مرعشی ۴۰۲/۸ // ، ابراهیم بن محمّد رضا، سده ۱۱، حسینیه شوشتریها ش ۶۳۸، نسخه ها ۸۱۵/۱۲ و۱۱ (+ جزء ۱) // ، ، ، ش ۱۳، فیضیه ۲۹۲/۱ // ، ، ، آخوند همدان ش ۱۰۹۶، رشت وهمدان ۱۳۷۰ // ، ، ، ش ۳۴۷۰، مجلس ۱۴۳۰/ (۳) ۱۰ // ، محمّد

تقی بن ابی الحسن، سده ۱۱، ش (۱) ۴۰۸، ملی ۳۴۷/۷ // ، سده ۱۱، ش ۱۱۲، فیضیه ۲۹۴/۱ (+ جزء ۷ – ۱) // نستعلیق، ، ش ۵۲۹۸، مجلس ۲۱۷/۱۶ // ، ۱۱۰۰، ش

۸۸، ملی ۸۳/۷ //، ۱۱۰۲، ش ۱۲۸۸۴، آستا [رویت] //، ۱۱۰۴، حسین مفتاح ش

۶۴، نسخه ها ۳۰۸/۷ (+ جزء ۷ – ۴) //، محمّد موسی بن محمّد جعفر حسینی، ۱۱۱۵،

ش ۲۱۹۶، آستا ۲۰۶/۵ //، عبدالقادر بن محمّد مهدی بسطامی، ۱۱۲۵، ش ۲۲۲۷، گلپایگانی ۲۰۰/۳ //، ۱۱۲۷، ش ۹۹۳۵، آستا [رویت]//، ، ۱۱۶۳، ش ۱۸۸۸، مسجد اعظم ۴۱۶ //، سده ۱۲، ش ۲۴۹، امام عصر شیراز ۱۴۵ //، ، ش ۴۳۸۳،

مجلس ۹۱/۱۲ //، ، موزه بریتانیا ش ۸۳۲۳، نسخه ها ۲۳۴/۱۰ //، محمّد قاسم

بن محمّد سعید، ۱۲۲۷، آیت اللّه زنجانی ش ۶۱، آشنایی با ۲۱۰/۱ //، وقف، ۱۲۳۰، ش ۳۸۸، مدرسه نمازی خوی ۱۹۶ //، بی تا، حسینیه شوشتریها ش ۱۸۶، نسخه ها ۸۱۵/۱۲

و ۱۱ //، ، حسینیه شوشتریها ش ۱۶۰، نسخه ها ۸۱۵/۱۲ و ۱۱.

جزء ۷، کتاب الصوم و الاعتکاف و المعاهدات.

نسخ، با اجازه مؤلف بر آن، ش ۱۹۳۵، سپهسالار ۳۳۹/۱ (+ جزء ۸) //، حسن بن عبدالرزاق فیاض، ۱۰۷۰، حسینیه شوشتریها ش ۸۹۵، نسخه ها ۸۱۵/۱۲ و ۱۱ //، ۱۰۷۵، ش ۱۱۵۸۲، آستا [رویت] (+ جزء ۸) //، ابوالمفاخر رضوی، ۱۰۷۸، ش ۱۸۶۶، مرعشی ۲۴۹/۵ (با نسخه اصل مقابله شده) //، ابوتراب حسینی قمی، ۱۰۸۱، ش ۴۰۷،

فیضیه ۲۹۴/۱ (+ جزء ۸) //، محمّد تقی بن ابوالحسن بن نورالدین، ۱۰۸۵، ش ۲۵۴،

گوهرشاد ۲۲۱/۱ (+ جزء ۶) //، علی نقی بن محمّد ابراهیم، ۱۰۸۶، ش ۳۱۷، فیضیه

۲۹۴/۱ (+ جزء ۹ و ۴) //، محمّد باقر، (در عصر مولف)، ش ۳۹۸۷، مرعشی ۳۶۵/۱۰ //، مقابله علم الهدی، ش ۵۸۱۱، مرعشی ۱۹۹/۱۵ //، مقابله نورالدین اخباری در ۱۱۱۵، ش ۵۸۱۰، مرعشی ۱۹۹/۱۵ //، سده ۱۱، حسینیه شوشتریها ش ۵۵۲، نسخه ها ۸۱۵/۱۲ و ۱۱ //، محمّد نام حسینی (عصر مولف)، ش ۱۹۳۳، سپهسالار ۳۳۹/۱ //، سده ۱۱، ش ۸۶۶۶، مرعشی ۲۱۹/۲۲ (+ جزء ۸) //، محمّد تقی بن ابی الحسن،

سده ۱۱، ش (۲) ۴۰۸، ملی ۳۴۸/۷ //، محمّد ابراهیم بن محمّد رضا، سده ۱۱ [۱۰۹۰]، ش (۱) ۴۰۹، ملی ۳۴۹/۷ //، ، ، ش ۱ امام عصر شیراز ۱۴۵ //، ، ، ش ۱۳، فیضیه ۲۹۲/۱ (+ جزء ۷ – ۱) //، ، ، ش ۱۸۹۸، ملک ۷۹۰/۱ //، سده ۱۱، ش ۱۱۲، فیضیه ۲۹۴/۱ (+ جزء ۷ – ۱) //، ۱۱۰۴، حسین مفتاح ش ۶۴، نسخه ها ۳۰۸/۷ //، محمّد مقیم حسینی، ۱۱۱۵، ش ۳۴۶۷، مجلس ۱۴۲۸/ (۳) ۱۰ //، میر محمّد اسماعیل و محمّد بن محمّد مؤمن، ۱۱۱۹، ش ۹۳۷۶، مرعشی ۱۶۲/۲۴ //، وقفی ۱۱۲۶، ش ۶۵۹۸، آستا ۲۰۶/۵ // نستعلیق، ۱۱۱۹، ش ۱۳۹۵، فیضیه ۲۹۴/۱ //

نسخ، سده ۱۲، موزه بریتانیا ش ۸۳۲۳، نسخه ها ۲۳۴/۱۰ (+ جزء ۱۰ – ۶) //، ، ، ش ۵۴۴ ع، ملی ۴۰/۸ //، ۱۲۲۷، ش (۱) ۱۴۸۲، گوهرشاد ۲۰۵۱/۴ //، بی تا، ش ۶۱۷۸، آستا ۲۰۶/۵ //، تملّک میرزا حسین نوری، آشنایی با ۱۵۳/۱ (+ جزء ۹ و ۵ و ۴ و ۱) //، بی تا، آخوند همدان ش ۱۰۸۹، رشت وهمدان ۱۳۷۰ //، ، ش ۹۹۳۴،

آستا [رویت].

ص:۲۹۰

جزء ۸، کتاب الحج و العمره و الزیارات و المشاهد

نسخ، مؤلف، ش ۲۳۷، مرعشی ۲۶۱/۱ // ، بـا اجازه مؤلّف بر آن، ش ۱۹۳۵، سپهسالار ۳۳۹/۱ (+ جزء ۷) // ، ۱۰۷۵، ش ۱۱۵۸۲، آستا [رویت] (+ جزء ۷) // ، محمّد علی بن نورالدین خطیب امامی، ۱۰۷۶، ش ۱۹۶، گلپایگانی ۱۷۷/۱ // ، ۱۰۸۰، ش ۹۱۴۰، آستا [رویت] // ، ابوتراب حسینی قمی، ۱۰۸۱، ش ۴۰۷، فیضیه ۲۹۴/۱ (+ جزء ۷) // ، مقابله ۱۰۸۱، مشکوه ش ۶۴۷، دانشگاه تهران ۱۶۳۸/ (۳) ۳ // ، بهاءالدین بن امیر محمّد طاهر حسینی، ۱۰۸۳، ش ۳۷۸۳، مرعشی ۱۶۸/۱۰ // ، عصر مؤلّف (حواشی به خط مؤلّف و علم الهدی)، ش ۸۶۶۷، مرعشی ۲۱۹/۲۲ // ،محمّد ابراهیم بن محمّد رضا، ۱۰۹۰، ش (۲) ۴۰۹، ملی ۳۵۰/۷ // ، محمّد تقی بن ابوالحسن نورالدین استرابادی، ۱۰۹۴، ش ۲۹۹، گوهرشاد ۲۵۴/۱ // ، ، سده ۱۱، ش ۱۸۹۸، ملک ۷۹۰/۱ (+ جزء ۷) // ، ، ، ش ۶۵۳۵، مرعشی ۱۱۸/۱۷ // ، سده ۱۱، حسینیه شوشتریها ش ۵۵۲، نسخه ها ۸۱۵/۱۲ و۱۱ (+ جزء ۷) // ، ، ش ۸۶۶۶، مرعشی ۲۱۹/۲۲ (+ جزء ۷) // ، ۱۱۰۵، مشکوه ش ۶۵۸، دانشگاه تهران ۱۶۳۸/ (۳) ۳ (+ جزء

۱۱ - ۹) // ، مراد خان محمّد اشرف شبستری، ۱۱۱۲، آخوند همدان ش ۴۵۴۷، رشت وهمدان ۱۳۷۱ // ، ۱۱۱۵، ش ۷۱، گوهرشاد ۴۴/۱ // ونستعلیق، محمّد صادق بن حیدر جهرمی ۱۱۲۴، ش ۴۰۴، ملی ۳۴۴/۷ // نسخ، سده ۱۲، (تملّک فرهاد میرزا)، ش ۸۰،

مسجد اعظم ۴۱۶ // ، ، موزه بریتانیا ش ۸۳۲۳، نسخه ها ۲۳۴/۱۰ (+ جزء ۱۰ - ۶) // نستعلیق، ، ش ۵۲۹۷، مجلس ۲۱۷/۱۶ // نسخ، بی تا، آخوند همدان ش ۳۲۹، رشت وهمدان ۱۳۷۰ // ، ، ش ۹۴، فیضیه ۲۹۳/۱ // ، ، ش ۵۰۰، سلطنتی ۱۰۷۳ // ، ، ش ۶۶۹۴، دانشگاه تهران ۳۳۵/۱۶ // ، بی تا، ش ۷۵۰، مدرسه نمازی خوی ۴۰۴.

جزء ۹، کتاب الامر بالمعروف و النهی عن المنکر و القضاء و الشهادات.

نسخ، ۱۰۶۹، ش ۱۱۲۶۳، آستا [رویت] (+ جزء ۱۱ و ۱۰) // ، ملا- میرزا جان قهپایی اصفهانی، ۱۰۷۱، حسینیه شوشتریها ش ۷۰۹، نسخه ها ۸۱۵/۱۲ و۱۱ // ، علی نقی بن

محمّد ابراهیم، ۷ - ۱۰۸۶، ش ۳۱۷، فیضیه ۲۹۴/۱ (+ جزء ۷ و۴) // ، طهماسب بن محمّد خان جوشقانی، ۱۰۸۹، آیت اللّه زنجانی ش ۸۸، آشنایی با ۲۲۹/۱ // ، محمّد

ابراهیم بن محمّد رضا، ۱۰۹۰، ش (۳) ۴۰۹، ملی ۳۵۰/۷ // ، تصحیح عوض بن محمّد امین رضوی، ۱۰۹۲، ش ۶۷۸۹، دانشگاه تهران ۳۶۰/۱۶ (قضاء وشهادات) // ، زین العابدین حسینی کاشانی، ۱۰۹۷، ش ۲۹۳۸، عمومی اصفهان ۳۲۱/۱ // ، سده ۱۲ -

۱۱، ش ۴۴۹، گلپایگانی ۱۹۱/۲ // ، ۶ - ۱۱۰۵، مشکوه ش ۶۵۸، دانشگاه تهران ۱۶۳۸/ (۳) ۳ (+ جزء ۱۱ - ۸) // ، ۱۱۱۳، ش ۱۰۰۹۸، آستا [رویت](+ جزء ۱۰) //

، محمّد موسی بن محمّد جعفر حسینی تونی، [۱۱۱۶]، ش ۲۱۹۷، آستا ۲۰۶/۵ // ، محمّد علی بن شمس الدین محمّد، ۱۱۱۸، ش ۶۲۲۲، مرعشی ۲۱۵/۱۶ // ، محمّد حسن بن درویش علی مشهدی ابردهی، ۱۱۲۸، ش ۲۰۲، فیضیه ۲۹۴/۱ // ، محسن بن علم الهدی، ۱۱۵۴، ش ۵۴۵ ع، ملی ۴۱/۸ (+ جزء ۱۰) // ، سده ۱۲، ش ۳۳۸، ملی ۳۰۵/۷ // ، ، ش ۴۰۷، ملی ۳۴۶/۷ // ، ، موزه بریتانیا ش ۸۳۲۳، نسخه ها

۲۳۴/۱۰ (+ جزء ۱۰ - ۶) // ، بی تا، تملّک حاجی میرزا حسین نوری، آشنایی با ۱۵۳/۱

(+ جزء ۷ و ۵ و ۴ و ۱) // ، ، ش ۵۷۰۰، آستا ۲۰۷/۵ // ، ، آخوند همدان ش ۱۱۹۰، رشت وهمدان ۱۳۷۱ (+ جزء ۱۰) // ، ، (وقفی آقا باباخان) ش ۶۲۱، ملی فارس ۲۱۰/۲ // ، ، ش ۱۱۳۱۷ آستا [رویت].

جزء ۱۰، کتاب المعایش و المعاملات.

نسخ، مولف، مشکوه ش ۶۶۴، دانشگاه تهران ۱۶۳۹/ (۳) ۳ (کتاب المعایش) // ، محمّد عسکر مشهور به رجاء، ۱۰۶۵، ش ۵۱۸ ع، ملی ۱۹/۸ // ، ۱۰۶۹، ش ۱۱۲۶۳ [رویت] (+ جزء ۹) // ، محمّد بن عزیزاللّه طباطبائی سمنانی، ۱۰۷۲، ش ۳۵۳۱، مرعشی ۳۲۷/۹

// ، ۱۰۷۳، تملّک طباطبائی تبریزی، نسخه ها ۲۵۳/۷ // ، محمّد امین بن

عبدالوهاب، ۱۰۹۷، ش ۱۸۷۳، مرعشی ۲۵۳/۵ // ، سده ۱۲ - ۱۱، ش ۲۰۸۴، مسجد اعظم ۴۱۷ // ، ۱۱۰۳، ش ۳۵۳۰، مرعشی ۳۲۶/۹ // ، ۶ - ۱۱۰۵، مشکوه ش ۶۵۸،

دانشگاه تهران ۱۶۳۸/ (۳) ۳ (+ جزء ۱۱ - ۸) // شکسته نستعلیق، حسن بن ملا کاظم

کاظمی، ۱۱۰۹، ش ۱۲۹، ملی فارس ۱۱۰/۱ // ، محمّد مهدی، ۱۱۱۰، ش ۲۶۷۵، آستا ۱۴۳/۲ (+ جزء ۱۲ و ۱۱) // ، ۱۱۱۳، ش ۱۰۰۹۸، آستا [رویت] (+ جزء ۹) // ، محمّد مؤمن بن محمّد طالب، ۱۱۱۵، حسینیه شوشتریها ش ۷۳۴، نسخه ها ۸۱۵/۱۲ و ۱۱ // ، محمّد بن محمّد جعفر حسینی، ۱۱۱۶، ش ۲۱۹۸، آستا ۲۰۷/۵ // ، محمّد علی بن شمس الدین محمّد، ۱۱۱۸، ش ۶۲۲۲، مرعشی ۲۱۵/۱۶ (+ جزء ۹) // ، احمد علی بن یوسف بن مشکین کشمیری، ۱۱۲۵، ش ۳۴۸۱، مجلس ۱۴۳۹/ (۳) ۱۰ // ، محمّد

حسن کاتب مشهدی، ۱۱۲۸، ش ۶۷۷۶، آستا ۲۰۷/۵ // ، تملّک حسین بن عبدعلی جزائری ۱۱۵۰، ش ۱۸۳۵، مرعشی ۲۲۲/۵ // ، محسن بن علم الهدی ۱۱۵۴، ش ۵۴۵ ع، ملی ۴۱/۸ (+ جزء ۹) // ، علینقی دهدشتی، ۱۱۸۹، ش ۱۹۳۶، سپهسالار ۳۴۰/۱ (+

جزء ۱۱) // ، سده ۱۲، ش ۳۷، گوهرشاد ۳۷/۱ // ، ، ش ۴۰۵، ملی ۳۴۵/۷ // ، ، موزه بریتانیا ش ۸۳۲۳، نسخه ها ۳۲۴/۱۰ // ، محمّد علی بن صادق بن جعفر

شریف فسایی، ۱۲۲۳، آقای واجد ش ۴، نسخه ها ۲۸۵/۵ (قسمتی از ۱۰) // ، بی تا، آخونـد همدان ش ۱۱۸۰، رشت وهمدان ۱۳۷۱ (+ جزء ۹) // ، ، ش ۱۰۱۰۴، آستا [رویت].

جزء ۱۱ ، کتاب المطعم و المشرب و التّجمّل

نسخ، محمّد مؤمن بن عبدالغفور، ۱۰۶۴، ش ۱۷۵۲، گلپایگانی ۴۶/۳ // ، احتمالاً ۱۰۶۵، ش ۵۱۹ ع، ملی ۲۰/۸ // ، ۱۰۶۹، ش ۱۱۲۶۳، آستا [رویت] (+ جزء ۱۰ و۹) // ، ۱۰۷۸، ش ۱۱ - ۶۱۵۶، آستانه ۱۸۰ // ، فتح اللّه بن محمّد باقر فراهانی، ۱۰۸۹ ش ۹۸ - ۵۹۵۸، آستانه ۱۸۱ // ، ابوطالب بن میرزا محمّد هادی، سده ۱۱، ش ۹۲ ب، الهیات تهران ۶۸۹/۱ // ، محمّد ابراهیم بن محمّد رضا، سده ۱۱، ش ۳۵۰۳، مجلس ۱۴۵۷/ (۳) ۱۰ // ، ، ش ۱۵، فیضیه ۲۹۳/۱ (+ جزء ۱۴ - ۱۲) // ، سده ۱۲

- ۱۱، ش ۹۳ ب، الهیات تهران ۶۹۰/۱ // ، ۱۱۰۲ ؟، آخوند همدان ش ۱۲۰۱، رشت وهمدان ۱۳۷۱ (+ جزء ۱۲) // ، ۶ - ۱۱۰۵، مشکوه ش ۶۵۸، دانشگاه تهران ۱۶۳۸ (۳)

۳ (+ جزء ۱۰ - ۸) // ، محمّد علی بن ابی القاسم منصوری مسیبی، ۱۱۱۰، ش ۴۹، گوهرشاد ۴۸/۱ (+ جزء ۱۵ - ۱۲) // ، محمّد مهدی، ۱۱۱۰، ش ۲۶۷۵، آستا ۱۴۳/۲ (+

جزء ۱۲ و ۱۰) // ، محمّد مؤمن بن محمّد طالب، ۱۱۱۵، حسینیه شوشتریها ش ۷۳۴، نسخه ها ۸۱۵/۱۲ و ۱۱ (+ جزء ۱۲ و ۱۰) // ، محمّد نصیر بن علی نقی موسوی، ۱۱۱۸،

ش ۶۸۵۹، دانشگاه تهران ۳۸۳/۱۶ // ، ۱۱۲۱، ش ۶۵۹۹، آستا ۲۰۷/۵ // ، ۱۱۲۵،

ش ۱۱۵۸۱، آستا [رویت] (+ جزء ۱۲) // ، علینقی دهدشتی، ۱۱۸۹، ش ۱۹۳۶، سپهسالار ۳۴۰/۱ (+ جزء ۱۰) // ، سده ۱۲، ش ۵۸۲۱ [۸۰۴۳]، مجلس ۲۴۰/۱۷ // ، حاجی شمس درویش علی الکازرونی، سده ۱۲، ش (۲) ۲۱۰، الهیات تهران ۶۹۰/۱ (+ جزء ۱۵ - ۱۲) // ، بی تا، ش ۱۱۲۴۶، آستا [رویت] // ، ش ۲۱۹۹، آستا ۲۰۷/۵ // ، ش ۵۸۱۲، مرعشی ۲۰۰/۱۵.

جزء ۱۲، کتاب النکاح و الطلاق و الولاده

نسخ، ۱۰۶۸، ش ۱۰۱۱۱، آستا [رویت] // ، محمّد عسکر مدعوّ به رجا، [حدود ۱۰۷۰]،

ش ۵۴۶ ع، ملی ۴۲/۸ // ، محمّد صالح، ۱۰۷۸، ش ۳۲۹۷، مسجد اعظم ۴۱۷ // ، ۱۰۹۰، آیت اللّه زنجانی ش ۴۸، آشنایی با ۲۰۶/۱ // ، عصر مولف، ش ۸۶۶۸، مرعشی

۲۲۰/۲۲ // ، محمّد علی سمنانی، ۱۰۹۲، ش ۱۵۲۹۶، آستا [رویت] // ، عبدالخالق

بن محمود دماوندی، ۱۰۹۷، ش ۱۲۸۹۲، آستا [رویت] // ، محمّد ابراهیم بن محمّد رضا، سده ۱۱، ش ۳۵۰۳، مجلس ۱۴۵۷/ (۳) ۱۰ (+ جزء ۱۱) // ، ، ش ۱۵، فیضیه ۲۹۳/۱ (+ جزء ۱۴ - ۱۱) // ، سده ۱۲ - ۱۱، ش (۲ - ۱) ۳، الهیات تهران ۸۰۸/۱ (+ جزء ۱۱) // ، ۱۱۰۲ (؟)، آخوند همدان ش ۱۲۰۱، رشت وهمدان ۱۳۷۱ (+ جزء ۱۱) // ، ۷ - ۱۱۰۶، مشکوه ش ۶۶۲، دانشگاه تهران ۱۶۴/ (۳) ۳ (+ جزء ۱۵ - ۱۳) // ، محمّد علی بن ابی القاسم منصوری مسیبی، ۱۱۱۰، ش ۴۹، گوهرشاد ۴۸/۱ (+

جزء ۱۵ - ۱۱) // ، محمّد مهدی، ۱۱۱۰، ش ۲۶۷۵، آستا ۱۴۳/۲ (+ جزء ۱۱ و ۱۰) // ، مقابله ۱۱۱۲، حسینیه شوشتریها ش ۲۶۸، نسخه ها ۸۱۵/۱۲ و ۱۱ // ، محمّد بن

ولی اللّه الموسوی، ۱۱۱۲، تملّک واعظ زاده خراسانی، مجموعه مقالات کنگره کتاب وکتابخانه [زیر چاپ] //، محمّـد مؤمن بن محمّـد طالب، ۱۱۱۵، حسـینیه شوشتریها ش ۷۳۴، نسـخه ها ۸۱۵/۱۲ و۱۱ // ، ۱۱۱۷، ش ۲۲۰۰، آستا ۲۰۸/۵ // ، علی بن عبدالصمد بن محمّد کاشانی، ۱۱۱۸، ش ۱۰۰ – ۶۰۴۴، آستانه ۱۸۰ //، محمّد باقر بن

محمّد طاهر اشرفی، ۱۱۲۰، ش ۵۴۷ ع، ملی ۴۳/۸ //، محمّد مؤمن بن محمّد طالب، ۱۱۲۱، ش ۶۶۰۰، آستا ۲۰۸/۵ //، ۱۱۲۵، ش ۱۱۵۸۱، آستا [رویت] (+ جزء ۱۱) //

، محمّد حسن ابردهی ۱۱۲۸، ش ۲۸۷۸ ع، ملی ۳۹۶/۱۳ //، محمّد ابراهیم بن محمّد شـفیع نجات، تصحیح ۱۱۳۶، ش ۳۹۹۱، مرعشی ۳۶۸/۱۰ //، حاجی شـمس درویش علی الکازرونی، سده ۱۲، ش (۲) ۲۱۰، الهیات تهران ۶۹۰/۱ (+ جزء ۱۵ – ۱۱) // ، سده ۱۳، ش ۵۸۶۸، [۳۱۴۵]، مجلس ۷۱۷/ (۲) ۱۰.

جزء ۱۳، کتاب الموت و الارث و الوصیه

نسخ، ۱۰۶۳، مشکوه ش ۶۴۸، دانشگاه تهران ۱۶۳۹/ (۳) ۳ //، محمّد حسین بن عبدالفتاح کاتب کاشانی، تصحیح ۱۰۸۱، ش ۸۶۶۹، مرعشی ۲۲۰/۲۲ (+ جزء ۱۵ و۱۴) //، محمّد فاضل بن اسماعیل تونی، ۱۰۸۶، ش ۶۶۰۲، آستا ۲۰۹/۵ (+ جزء ۱۵ و ۱۴) //، خلیـل بن رکن الـدین مسـعود حسـینی، ۱۰۸۶، ش ۱۴۲۲، ملک ۷۹۰/۱ // ، ۱۰۹۱ حسـینیه شوشتریهـا ش ۴۹۸، نسـخه ها ۸۱۵/۱۲ و۱۱ //، مقابله ۱۰۹۲، ش ۲۲۰۱، آستا ۲۰۸/۵ //، مقابله ۱۰۹۷، حسین مفتاح ش ۱۳۳۷، نسخه ها ۳۰۸/۷ //، محمّد

عسکر مدعوّ به رجا، سده ۱۱، ش ۵۴۸ ع، ملی ۸۴/۸ //، محمّد ابراهیم بن محمّد رضا،

سده ۱۱، ش ۱۵، فیضیه ۲۹۳/۱ (+ جزء ۱۴ – ۱۱) //، محمّد اشرف، ، ش ۱۵۲۱،

گوهرشاد ۲۰۸۱/۴ (به خط مؤلّف تصـحیح شـده) //، محمّد امین بن عبدالوهاب، ۱۱۰۰، ش ۳۹۹۰، مرعشی ۳۶۷/۱۰ //، ۷ – ۱۱۰۶، مشکوه ش ۶۶۲، دانشگاه تهران ۱۶۴/ (۳) ۳ (+ جزء ۱۵ – ۱۲) //، محمّد علی بن ابی القاسم منصوری مسیبی، ۱۱۱۰، ش ۴۹، گوهرشاد ۴۸/۱ (+ جزء ۱۵ – ۱۱) //، عبداللّه بن شیخ راشد جزایری، ۱۱۱۰، ش ۶۱۴،

ملی فارس ۲۰۴/۲ //، محمّد بن ولی اللّه موسوی قاینی، ۱۱۱۱، ش ۹۰۴، ملک ۷۹۰/۱

//، محمّد مهدی ترشیزی، ۱۱۱۶، ش ۲۲۰۲، آستا ۲۰۸/۵ //، ۱۱۲۴، ش ۱۱۲۶۱،

آسـتا [رویت] //، محمّد ابراهیم بن محمّد رضا، ۱۱۲۶ (؟)، ش (۱) ۳۴۷۵، مجلس ۱۴۳۴/ (۳) ۱۰ //، وقفی ۱۱۲۶، ش ۶۶۰۱، آستا ۲۰۹/۵ //، محمّد مهدی ترشیزی،

۱۱۶۰، ش ۲۲۰۲، آستا ۲۰۸/۵ //، شـمس درویش علی الکازرونی، ش (۲) ۲۱۰، الهیات تهران ۶۹۰/۱ (+ جزء ۱۵ – ۱۱) //، سده ۱۳ – ۱۲، ش ۲۰۱۶، مسجد اعظم ۴۱۷ //، بی تا، ش ۱۱۵۸۳، آستا [رویت] (+ جزء ۱۴).

جزء ۱۴، الروضه

نسخ، تصحیح خود مؤلف، ش ۵۸۱۳، مرعشی ۲۰۰/۱۵ (+ خاتمه) // ، محمّد شریف، ۱۰۷۲، ش ۴۱۱، ملی ۳۵۲/۷ // ، فلّاح مشهور به چینی کش، ۱۰۷۴، ش ۱۹۳۷، سپهسالار ۳۴۱/۱ // ، محمّد حسین بن عبدالفتاح کاتب کاشانی، ۱۰۸۱، ش ۸۶۶۹، مرعشی ۲۲۰/۲۲ (+ خاتمه، ۱۳) // ، محمّد فاضل بن اسماعیل تونی، ۱۰۸۶، ش ۶۶۰۲، آستا ۲۰۹/۵ (+ خاتمه، ۱۳) // ، صالح بن محمّد شفیع، ۱۰۹۰، ش (۲) ۴۱۰، ملی ۳۵۲/۷ // ، ۱۰۹۵، ش ۱۱۲۰۳، آستا [رویت] // ، ۱۰۹۶، ش (۳) ۱۴۲۲، الهیات مشهد ۵۶۸/۲ // ، محمّد ابراهیم بن محمّد رضا، سده ۱۱، ش ۱۵، فیضیه ۲۹۳/۱

(+ جزء ۱۳ – ۱۱) // ، ۷ – ۱۱۰۶، مشکوه ش ۶۶۲، دانشگاه تهران ۱۶۴/ (۳) ۳ (+ جزء

۱۵ – ۱۲) // نسخ، محمّد علی بن ابی القاسم منصوری مسیبی، ۱۱۱۰، ش ۴۹، گوهرشاد

۴۸/۱ (+ جزء ۱۵ – ۱۱) // ، محمّد ابراهیم بن محمّد رضا، ۱۱۲۶ (؟)، ش (۲) ۳۴۷۵،

مجلس ۱۴۳۴/ (۳) ۱۰ // ، محمّد حسین بن محمّد تقی حسینی قمی، ۱۱۲۷، ش ۶۱۷۶، آستا ۲۰۹/۵ // ، عبدالعلی طبسی، ۱۱۲۸، ش ۱۶۸۷۷، آستا [رویت] // ، محمّد علی رازی، ۱۱۳۶، ش ۶۶۰، الهیات مشهد ۵۹۶/۱ // ، [۱۱۴۱]، ش ۱۵۳۳۱، آستا [رویت] // ، حاجی شمس درویش علی الکازرونی، سده ۱۲، ش (۲) ۲۱۰، الهیات تهران ۶۹۰/۱ (+ جزء ۱۵ – ۱۱) // ، تملّک شیخ علی کاشف الغطاء، الذریعه ۳۰۵/۱۱

// ، بی تا، ش ۱۱۵۸۳، آستا [رویت] (+ جزء ۱۳).

خاتمه

نسخ، تصحیح مؤلف، ش ۵۸۱۳، مرعشی ۲۰۰/۱۵ (+ جزء ۱۴) // ، قبل از ۱۰۷۲، ش ۶۶۰۲، آستا ۲۰۹/۵ // ، محمّد حسین بن عبدالفتاح کاتب کاشانی، تصحیح ۱۰۸۱، ش ۸۶۶۹، مرعشی ۲۲۰/۲۲ (+ جزء ۱۴ و ۱۳) // ، محمّد فاضل بن اسماعیل تونی، ۱۰۸۶،

ش ۶۶۰۲، آستا ۲۰۹/۵ (+ جزء ۱۴ و ۱۳) // ، ۷ – ۱۱۰۶، مشکوه ش ۶۶۲، دانشگاه تهران ۱۶۴/ (۳) ۳ (+ جزء ۱۴ – ۱۲) // ، محمّد علی بن ابی القاسم منصوری مسیبی،

۱۱۱۰، ش ۴۹، گوهرشاد ۴۸/۱ (+ جزء ۱۵ – ۱۱) // ، محمّد ابراهیم بن محمّد رضا،

۱۱۲۶ (؟)، ش (۳) ۳۴۷۵، مجلس ۱۴۳۴/ (۳) ۱۰ // ، حاجی شمس درویش علی الکازرونی، سده ۱۲، ش (۲) ۲۱۰، الهیات تهران ۶۹۰/۱ (+ جزء ۱۴ – ۱۱) // ، محمّد

علی بن صادق بن جعفر بن شریف الفسوی، ۱۲۲۳، ش ۳۹۳، شاهچراغ ۱۵۶/۲ // ، ۱۲۲۸، ش (۲) ۹۹۲۰، آستا [رویت] (+

مقدمه) //، بی تا، ش (۱) ۷۴۴۷، مرعشی ۲۵۰/۱۹.

اجزاء نامشخص

نسخ، محمّد طاهر رضوی، ۱۰۷۷، ش ۱۳ - ۵۸۳۴، آستانه ۱۸۱ //، سده ۱۱، آیت اللّه

ص:۲۹۵

رضوی ش ۴۶۳، نسخه ها ۴۳/۷ // ، ، خاندان سید نورالدین هاشمی ش ۲۴، نسخه ها ۲۸۹/۵ // ، ، ش ۲۱۰۸، ملک ۷۹۰/۱ (آغاز وانجام افتاده) // ، محمّد قلی،

۱۱۰۱، ش ۶۸۱۱، دانشگاه تهران ۳۶۶/۱۶ // ، ۱۱۰۲، کالج وادهان ش ۱۴۵، نسخه ها ۷۷۹/۱۲ و ۱۱ // ، محمّد صالح بن خواجه بیک ترشیزی، ۱۱۲۳، ش ۱۲۵۱، ملک ۷۹۰/۱ // ، علی بن عبدالصمد بن محمّد کاشانی، ۱۱۲۷، ش ۵ – ۵۸۸۶، آستانه ۱۸۰ //

، محمّد باقر بن محمّد حسن بروجنی، ۱۲۹۵، دانشگاه اصفهان ش ۱۴۷، نسخه ها ۹۲۲/۱۲ و ۱۱ // ، سده ۱۳، ش ۳۵۳۰، مسجد اعظم ۴۱۷ // ، بی تا، کالج وادهان ش ۲۸، نسخه ها ۷۷۴/۱۲ و ۱۱ // ، ، آخوند همدان ش ۱۰۱۱۸، رشت وهمدان ۱۶۱۸.

حواشی علی الوافی

حاشیه خود مؤلف بر وافی. میرزا حسن لاهیجی از این حاشیه در نسخه ای از وافی که در ۱۰۷۰ کتابت می کرده، بهره جسته است الذریعه ۲۳۰/۶

حاشیه ملاّ فضل اللّه بن محمّد شریف از دانشمندان سده ۱۲ الذریعه۲۳۰/۶

آغاز/ نحمدک اللهم یا مبدع العقل و النفس و الحواس و ملهم العلم والمعرفه...

انجام/ فان اطلاق السعه علی الطاقه... مصلیا لنبیه – صلی اللّه علیه و آله .

ن . خ نسخ، مولّف، ش ۱۹۲۸، سپهسالار ۲۴۸/۱.

حاشیه علی الوافی/ میرزا حسن بن ملاّ عبدالرزاق لاهیجی قمی (متوفی ۱۱۲۱).

ن . خ نسخ، ۱۰۷۰، کتابخانه التستریه (وقفی حاجی علی محمّد نجف آبادی).

حاشیه علی الوافی/ میرزا عبداللّه افندی، پسر صاحب ریاض العلماء (متوفی ۱۱۳۱). ریاض العلماء، مدخل عبداللّه افندی؛ الذریعه ۲۲۹/۶.

حاشیه علی الوافی/ سید عبداللّه بن نورالدین جزائری (متوفی ۱۱۷۳).

ن . خ تملّکِ ناشرِ تذکره تستر الذریعه ۲۲۹/۶.

حاشیه [شرح] علی الوافی/ سید ابراهیم بن سید محمّد باقر رضوی قمی نجفی، (زنده به سال ۱۱۶۸) الذریعه ۱۶۵/۱۴؛ ۲۲۹/۶.

حاشیه [شرح] علی الوافی/ وحید آقا محمّد باقر بهبهانی (متوفی ۱۲۰۶). وی به این حاشیه، در دیباچه حاشیه مفاتیح خویش اشاره می کند. الذریعه ۱۶۵/۱۴؛ ۲۹۹/۶.

حاشیه علی الوافی/ سید محسن بن حسن مقدس اعرجی کاظمی (متوفی ۱۲۲۷) محشی این حاشیه را بر اوائل وافی نوشته و نسخه ای از آن را حسن صدر دیده است. ریحانه ۲۳۷/۵؛ الذریعه ۲۳۰/۶.

حاشیه [علی] الوافی/ ملا محمّد رضا بن محمّد مؤمن قمی.

آغاز/ الحمد لمفیض الخیر و الجود و الصلاه علی المبعوث فی المقام المحمود...

انجام (افتاده)/ سمّی التعلیم زکاه امّا لانه یزید العلم او لانه موجب للبحث و المذاکره...

ن . خ نستعلیق، مؤلف، ش (۲) ۳۳۷۴، مرعشی ۱۴۹/۹.

شروح

شرح الوافی/ محمّد رضی بن محمّد نبی قزوینی (متوفی سده ۱۲).

ن . خ کتابت ۱۱۳۴، ش ۱۶۷۴، فیضیه ۱۶۵/۱ (کتاب الطهاره و التزین).

شرح الوافی/ محمّد جواد بن محمّد حسینی عاملی (متوفی ۱۲۲۶). شرح مفیدی است که شارح با استفاده از سخنان استادش سید مهدی بحر العلوم نجفی، با فوائدی از خودش نگاشته است الذریعه ۱۶۵/۱۴.

ن . خ نسخ، بی تا، ش (۱) ۷۵۶۹، مرعشی ۳۷۳/۱۹ (کتاب الطهاره و التزیّن).

شرح الوافی/ محمّد تقی بن عبدالرحیم (متوفی ۱۲۴۸). شرح کتاب الطهاره وافی است الذریعه ۱۶۵/۱۴.

ردّیه

الرّد علی الوافی/ ملا شاه افضل کاشانی، برادر زاده ملا محسن فیض. این کتاب

در چهارده جلد نگاشته شده است الذریعه ۲۳۴/۱۰

استدراک

مستدرک الوافی/ محمّد هادی بن مرتضی کاشانی، برادر زاده فیض. مستدرکی

است با همان ترتیب وتبویب، مشتمل بر احادیثی که مجلسی در بحار آورده ولی

فیض در کتاب الوافی نیاورده است. این اثر در واقع ترتیب کتاب بحار است به روش

وافی، با حذف مکررات.

ن . خ نسخ، سده ۱۲، ش ۹۷۹۲، مرعشی ۱۲۵/۲۵ (استدراک جزء پنجم) // نستعلیق، بی تا، ش ۲۲۰۳، آستا ۱۶۵/۵ (جرء ۱۳).

منتخب

منتخب الوافی/ محمّد ابراهیم بن محمّد علی طبسی (سده ۱۳).

ن . خ نسخ، مؤلف، سده ۱۳، ش ۳۸۰۶، مجلس ۱۸۲۰/ (۴) ۱۰ (جزء اول وافی).

فهرست

فهرست الوافی/ ملا محمّد بن محسن ملقّب به علم الهدی. این فهرست شامل

اخبار و رجال وافی می باشد الذریعه ۳۹۹/۱۶.

ن . خ نسخ، مؤلف، ۱۰۶۷ ش (۱۳) ۲۲۰۰ ع، ملی ۵۰۳/۱۱ (با عنوان اصطلاحات رجال وافی) //، ۱۰۷۰، کتابت میرزا حسن بن ملاّ عبدالرزاق، الذریعه ۳۹۹/۱۶ // تملّک

کتابخانه فیضی، کلیات علامه ملا محمّد محسن فیض ۳۴/۱.

مصطلحات کتاب الوافی/ از فضل اللّه (؟). اصطلاحاتی که فیض در کتاب وافی بکار برده، به ترتیب حروف آنها برای آسانی کار مراجعه کنندگان در این فهرست آمده است.

ن . خ نسخ، بی تا، ش (۲) ۷۴۴۷، مرعشی ۲۵۱/۱۹.

ن . چ

.- تهران، ۱۳۱۱، ۱۳۲۲ ق. ۵۳۲ ص. (سنگی) (چهار جزء اول) // .-، ۱۳۱۴ ق. ج ۵. ۵۷۲ ص. (سنگی) // به کوشش مهدی سمسار اصفهانی تاجر .- تهران، ۴ - ۱۳۲۲. ۳ ج.۷۹۰

+ ۷۸۳ ص (سنگی) // .- تهران: بی نا، ۱۳۲۵. ج ۲. ۵۷۲ ص. (سنگی) // به کوشش محمّد رضا رضوی خوانساری .- تهران: اسلامیه، ۱۳۲۳. (سنگی) // به کوشش ابوالحسن شعرانی.

به انضمام تعلیقات رفیع الدین نائینی، مراد بن علیخان تفریشی و سلطان العلماء .- تهران:

اسلامیه، ۱۳۷۵ ق. ۳ج. // .- قم: مکتبه آیت اللّه العظمی المرعشی النجفی، ۱۴۰۴. ۳ ج. // به کوشش ضیاءالدین حسینی اصفهانی .- اصفهان: مکتبه الامام امیر المومنین علی(ع) العامه،

۱۰۴۶. ۱۹ج.

[۱۱۲]

وسیله الابتهال

مثنویی است از فیض کاشانی گلزار قدس

[۱۱۳]

وصف الخیل

رساله ای است مختصر به زبان فارسی در شناخت وعلامتهای اسب، منقول از ائمه اطهار – علیهم السلام – . فیض این اثر را در دویست بیت به سال ۱۰۶۷ به فرمان شاه عباس ثانی در ضمن هفت باب نگاشته است:

باب اول: در بیان آن که اسب و سواری اسبان و استران و الاغان به جهت شما آفرید؛ باب دویم: در ابتدای رام شدن اسب مر آدمیان را و فرمان برداری و سواری ایشان را؛ باب سیم: در باب علامتهای یُمن وخوبی اسب و نشانه های شومی و معیوبی آن؛ باب چهارم: در فال نیک زدن به برخورد اسب میمون؛ باب پنجم: در یاد کردن خدای تعالی در وقت سوار شدن وآیه تسخیر خواندن؛ باب ششم [در نسخه گوهرشاد نبود]؛ باب هفتم:

در رام کردن است به ذکر خدا.

یکم [۶۷]؛ دوم [۹۳]؛ لولوه ۱۲۸؛ کشف الحجب ۶۰۱؛ فوائد ۶۳۵؛ ریحانه ۳۷۵/۴؛ الذریعه ۹۳/۲۴.

ص:۲۹۹

آغاز/ بسمله. منّت خدای را عزّ و جلّ که اسبان را مسخّر غازیان ساخت، تا به پایمردی...

انجام/ اگر یکی از شما خواهد که او را لجام کند، باید که نام خدای عزّ وجلّ ببرد و ذکر او کند، پس آنگاه او را لجام کند.

ن . خ

نسخ، سده ۱۱، [۱۰۸۰]، ش (۳) ۴۴۳۷، دانشگاه تهران ۳۳۹۶/۱۳ // نستعلیق، محمّد حسن چهل تنانی، ۱۲۵۷، ش (۴) ۲۶۳، گوهرشاد ۵۶۸/۲.

ن . چ

به کوشش رضا اشرف زاده وحسین خسروان. به انضمام مضمار دانش یا فرس نامه .- مشهد:

جهان اندیشه کودکان، ۱۳۷۳. صص ۱۲۰ - ۱۱۲.

ص:۳۰۰

[۱]

اتتل توتتل

گزارشی است عرفانی، منسوب به فیض کاشانی.

آغاز/ اتتل توتتل، پنجه به شیر مال، هفتاد میخ آهنی، ژلژل پایِ احمدک... بر ضمیر ارباب دانش و اصحاب بینش مخفی نماند که هیچ لفظی نیست که او را حقیقت در معنی نباشد.

ن . خ

نستعلیق، محمّد علی بن حسین رازی سبزواری، ۴ - ۱۱۰۲، ش (۴) ۴۲۹۱، دانشگاه تهران ۳۲۶۰/۱۳.

[۲]

اثبات حرکت جوهری

گویا این رساله را علم الهدی از گفتار ونوشتار پدرش فراهم آورده است.

آغاز/ بدان ای جوینده تحقیق و پوینده وسط طریق ایّدک اللّه بروح منه که

انجام/ و اما ثالثا بجهت آنکه حرکت امری است نسبی وهو تغیر المتغیر... وباللّه التوفیق.

ن . خ

تحریر سده ۱۱، ش (۳) ۱۷۱۲، مجلس ۵۷/۵ // نسخ، بی تا، ش (۳) ۵۹۹، آستا ۱۲۹/۴.

[۳]

احکام النجوم

در فهرست ملک ۲۶۴/۵ آن را از فیض دانسته اند. فیض در فهرست آثارش از آن نامی نبرده است. گویا برگرفته از کتاب غنیه الانام فی معرفه الساعات و الایام باشد.

[۴]

رساله فی الارث

رساله ای است در بیان مساله ارث. فیض در فهرست آثارش نامی از این رساله نمی برد. گویا برگرفته از آثار دیگرش باشد.

آغاز/ بسمله. لو مات شخص وخلف احد الابوین و بنتا...

انجام/ لکن الوارث یختلفون.

ن . خ

شکسته نستعلیق، ۱۲۲۲، ش (۳) ۳۱۴۹، دانشگاه تهران ۲۱۰۶/۱۱.

[۵]

اضغاث الاحلام

آقای مصطفی فیضی، این اثر را از آثار فیض کاشانی دانسته است. ولی در فهرست آثار فیض چنین رساله یا کتابی وجود ندارد. به نظر می رسد که این سهو را آقای فیضی از

آنجایی مرتکب شده باشند که آقا بزرگ نسخه ای از این رساله را در ضمن مجموعه ای از رساله های فیض رؤیت نموده است. آقا بزرگ نسبت این رساله را به فیض بعید می داند و

ص:۳۰۴

معتقد است که این اثر احتمالاً مربوط به یکی از فرزندان یا نوادگان فیض است.

کلیات دیوان علامه ملا محمّد محسن فیض ۹۱؛ الذریعه ۲۱۵/۲.

[۶]

اعمال الاشهر الثلاثه

در ذکر ادعیه و اعمال ماههای سه گانه رجب، شعبان و رمضان می باشد. آقا بزرگ نسخه ای از آن در کتابخانه محمّد علی خوانساری دیده است. نیز ممکن است که برگرفته از آثار دیگر وی باشد.

الذریعه ۲۴۴/۲.

[۷]

امالی

مطالبی را که ملاـ محسن در مجلس درس و بحث خویش املاـ می کرده، گویا یکی از شاگردانش نگاشته است. از همین نسخه امیر محمّد اشرف شاگرد مجلسی در کتابی که

در فضائل السادات نگاشته، مطالبی را نقل کرده است.

الذریعه ۳۱۲/۲.

[۸]

رساله فی الانسان

مولّف در این رساله انسان را به دو جزء تقسیم می کند؛ جزء اول: ظاهر (علن) وآن جسم محسوس اوست؛ جزء دوم: باطن (سرّ) که اشارت به روح او دارد. آقابزرگ

ص:۳۰۵

(الذریعه ۸۴/۱۱) تصریح می کند که نسخه ای از آن را در مجموعه ای از رسائل فیض در نزد سید شهاب الدین مرعشی دیده است. در فهرست آثار فیض رساله ای به این نام معرفی نشده، گویا رساله ای باشد برگرفته از آثار دیگر فیض.

[۹]

رساله فی تحقیق معنی القابلیه

در این رساله مولّف به روش عرفانی از قابلیت صحبت می کند. در فهرست آثار فیض، نامی از آن نیست. فهرست نویس دانشگاه تهران آن را به احتمال از فیض دانسته است.

آغاز/ بعد از حمد بی حد و ستایش پروردگاری را که بیرنگ آمادگی و قابلیّت هر چیزی را در کارگاه جمعیت پناه...

انجام/ آن کس که ز شهر آشنایی است / داند که متاع ما کجایی است

ن . خ

نسخ، ۱۰۶۱، ش (۵) ۳۱۴، دانشگاه تهران ۱۹۷/ (۱) ۳.

[۱۰]

التذکره فی الحکمه الالهیه

آقا بزرگ آن را از فیض دانسته و نسخه ای از آن را در کتابخانه کاشف الغطاء در نجف رؤیت کرده است. در فهرست آثار فیض نامی از آن نیست. گویا برگرفته ای باشد از آثار دیگر فیض.

[۱۱]

ترجمه الحق

اثری است مجعول که آن را آقای مصطفی فیضی از جمله آثار فیض شمرده اند. در فهرست دوم فیض که آقای محمّد مشکوه تصحیح کرده اند (مقدمه المحجه البیضاء ۴۴/۲) کاتب نسخه سهوا "الحج" را "الحق" کتابت نموده است. وچون آقای مشکوه بر اساس یک نسخه این رساله را تصحیح کرده اند، ترجمه الحق را در متن رساله آورده اند

وآقای مصطفی فیضی هم دچار این اشتباه شده اند و ترجمه الحق را اثری مستقل از فیض دانسته است.

[۱۲]

ترجمه حدیث معلّی بن خنیس

عنوان دیگر:A نوروز سی روز

معلّی بن خنیس یا ابوعبداللّه کوفی از موالی بنی اسد بود که در مدینه به ولای (غلامی) امام جعفر صادق - علیه السلام - در آمد. وی حدیثی از امام در خواص عید نوروز و اسامی سی روز فارسی بنابر آنچه در نزد ایرانیان مورد قبول است بیان می کند.

در خاتمه ابیاتی از خواجه نصیر طوسی در باره روزهای نحس ماه آمده است.

این ترجمه از آثار منسوب به فیض است که وی در فهارس سه گانه آثارش به آن اشاره نمی کند.

ن . خ

نستعلیق، ۷۶ - ۱۰۶۱، اهدایی مشکوه ش ۳۱۴، دانشگاه تهران ۸۵۵/ (۱) ۳.

ن . چ

نوروز وسی روز در روز شماری در ایران باستان. به کوشش محمّد معین .- تهران: انجمن ایران شناسی، ۱۳۲۵. صص ۸۵ - ۷۳.

ص:۳۰۷

[۱۳]

التوحید

آقا بزرگ نسخه ای از آن را در کتابخانه سید راجه محمّد مهدی در فیض آباد دیده است. به نظر می رسد که باب اول کتاب اصول العقائد فیض باشد.

[۱۴]

الجبر و التفویض

رساله ای است منسوب به فیض کاشانی، که در آن مولّف به بررسی جبر و اختیار از دیدگاه شیعه می پردازد.

الذریعه ۲۶۸/۲۴؛ ۸۴/۵.

آغاز/ قد ثبت ان اللّه عزّ و جلّ قادر علی الممکنات.

ن . خ

شکسته نستعلیق، علی اکبر بن محمّد کریم طبیب سالیانی، ۱۲۶۳، ش (۱) ۶۴۴، آستا ۱۴۸/۴.

ن . چ

به انضمام کلمات المحققین .- تهران: بی نا، ۱۳۱۵ الذریعه ۸۲/۵.

[۱۵]

جواب بعض الاخوان

گروهی از برادران دینی نامه ای به فیض می نویسند و از او شکوه می کنند که چرا به

برآوردن حاجات مؤمنان برنخاسته است. فیض این رساله را می نگارد و در آن از قصور و کوتاهی خویش عذر می طلبد. نسخه ای از آن را آقا بزرگ (الذریعه ۱۷۸/۵) در مجموعه ای از رسائل فیض دیده است. از آغاز و محتوای آن برمی آید که این رساله همان رساله الاعتذار فیض باشد که آقا بزرگ آن را با عنوان "جواب بعض الاخوان" خوانده

است. الاعتذار

[۱۶]

الحاشیه علی حاشیه التهذیب

حاشیه ای است بر حاشیه ملا عبداللّه یزدی که توسط فیض کاشانی نگاشته شده است. الهیات تهران ۲۸۰/۱.

ن . خ

شکسته نستعلیق، بهاءالدین اسماعیل موسوی زنجانی، ۱۳۱۵، ش (۱) ۳۲۰۹ د، الهیات تهران ۲۸۰/۱.

[۱۷]

الحاشیه علی الرواشح السماویه

اصل کتاب از میر داماد متوفی ۱۰۴۰ می باشد و فیض بر آن حاشیه ای نگاشته است. صاحب روضات نسخه ای به خط فیض از آن حاشیه رویت کرده است. الذریعه ۹۰/۶.

[۱۸]

حاشیه علی زبده البیان فی براهین احکام القرآن

زبده البیان اثر ملا مقدس احمد بن محمّد اردبیلی متوفای ۹۹۳ است. آقا بزرگ از

حاشیه ای به قلم فیض بر آن کتاب نام می برد. (الذریعه ۲۱/۱۲).

[۱۹]

دلائل الاحکام

این کتـاب در فهرست آثار فیض نیامـده است. امّا نسـخه ای از آن به شـماره ۲۸۳۶ در کتابخانه ملک وجود دارد که فهرست نویس آن را فیض دانسته است. آغاز این نسخه افتاده و در ترقیمه نیز اشاره ای به فیض نشده است.

آغاز/ الثانیه بسوره المنافقین و لم اقف فی هذه المسأله

انجام/ هذا آخر الکلام فی المجلد الاول من کتاب دلائل الاحکام عفی اللّه عنه... فی اوائل رجب (خط خورده) والحمد للّه اولاً وآخرا.

آقا بزرگ سه کتاب با عنوان دلائل الاحکام معرفی می کند نخست از محمّد ابراهیم موسوی قزوینی متوفی ۱۲۶۲، دوم از شیخ علی بـن خیزی قطیفی متولـد ۱۲۹۱ که هر دو شـرح بر شـرایع الاسـلام می باشـند، و سـوم از مؤلفی ناشـناخته. (الـذریعه ۲۴۱ - ۲۳۹/۸).گمان می رود که نسخه ملک یکی از همین سه نسخه است و مربوط به فیض نمی شود.

[۲۰]

سریان نور الحق

نسخه ای از این رساله به شماره ۵۹۹ در کتابخانه آستان قدس رضوی وجود دارد که آغاز و انجام آن چنین است:

آغـاز/ احمـدک یـا من تجلیت بـذاتک فی کل شـئ... وبعـد فانی مجیب لما امرنی... ان ابین کیفیه سـریان نور وجود الحق فی الموجودات

ص:۳۱۰

انجام/ و من هذا ظهر لک سرّ معینه و احاطه الوجودیه بالموجودات علی وجه یلیق بشانه و هو ما اردناه و امّا معینه و احاطته العلمیه.

فهرست نویس کتابخانه آن را از فیض دانسته است (ف. ۳۷۶/۴). امّا با توجه به تصریح آقا بزرگ و فهارس نسخ خطی دیگر رساله فوق از آثار ملا صدرا می باشد که وی در آن به بررسی کیفیت سریان وجود نور حق در موجودات می پردازد. این رساله به سال ۱۰۳۲ در ۱۵ صفحه به نام ملا صدرا چاپ شده است. الذریعه ۱۷۸/۱۲.

[۲۱]

شجره الهیّه

کتابی است فارسی در اصول دین، شامل یک مقدمه و هشت مطلب. آقا بزرگ آن را از فیض دانسته ولی در فهرست آثار فیض نامی از آن نیامده است. به احتمال قریب به یقین این کتاب باید همان شجره الهیّه سید رفیع الدین محمّد بن حیدر حسنی طباطبائی مشهور به میرزا رفیعا باشد که آن را به سال ۱۰۴۷ برای شاه صفی نگاشته است.

در مستدرک الذریعه تلخیصی از این اثر با نام ثمره الشجره الهیه نیز نام برده می شود.

الذریعه ۲۴۶/۲۶؛ ۲۹/۱۳.

[۲۲]

شرح حدیث الحقیقه

آقا بزرگ نسخه ای از آن را به خط ملک محمّد بن عبداللّه در سالهای ۷ - ۱۱۹۶ در نزد سید حسن یزدی دیده است. ولی در آثار فیض به چنین اثری اشاره نمی شود. الذریعه ۱۱۵/۲۰.

ص:۳۱۱

[۲۳]

شرح حدیث الفرجه

آقا بزرگ نسخه ای از آن را به خط ملک محمّد بن عبداللّه در سالهای ۷ - ۱۱۹۶ در نزد سید حسن یزدی دیده است. ولی در آثار فیض به چنین اثری اشاره نمی شود. الذریعه ۱۱۵/۲۰.

[۲۴]

شرح حدیث جنود مجنّده

شرحی است بر حدیث جنود مجنّده. اصل حدیث از پیامبر اکرم - صلی اللّه علیه و آله - می باشد. متن حدیث به نقل از شهاب الاخبار این چنین است:الارواحُ جنودٌ مُجَنّدةٌ

فَما تَعارَف مِنْها ائتَلَفَ وما تَنْاكَرَ مِنْها اخْتَلَفَ.

این شرح منسوب به فیض است و در فهرست آثار فیض نامی از آن برده نشده است.

آقا بزرگ نسخه ای از این شرح را در کتابخانه کاشف الغطاء در نجف دیده است. الذریعه ۱۸۷/۱۳.

[۲۵]

شواکل الحور

شرحی است بر کتاب هیاکل النورِ شهاب الدین یحیی بن حبش سهروردی. آقای فیضی این شرح را در ضمن آثار فیض با عنوان ثواکل الحور ذکر می کند که خبطی فاحش است. نگارنده شواکل الحور جلال الدین محمّد بن اسعد دوانی است که به سال ۸۷۲

ص:۳۱۲

هیاکل آن را شرح می کند. نسخه های فراوانی از آن در کتابخانه آستان قدس رضوی وجود دارد. پس از دوانی، غیاث الدین دشتکی شرحی دیگر بر هیاکل النور می نویسد و از شرح دوانی با عنوان شواکل الغرور یاد می کند. کلیات دیوان علامه ملّا محمّد محسن

فیض ۸۷، الذریعه ۱۷/۱۴.

[۲۶]

رساله فی القضاء و القدر

این اثر منسوب به فیض است که مولّف در آن به بررسی مذاهب و اقوال در مسأله قضا و قدر می پردازد. وی رساله ای دیگر در جبر و اختیار دارد. الجبر والتفویض.

الذریعه ۱۴۹/۱۷

آغاز/ هذه مقاله من مقولات ملا محسن فی القضاء و القدر. انا خلقنا...

انجام/ وامثال ذلک من ارکان العبودیه علیه.

ن . خ

نسخ، محمّد علی کرمنشاهی، ۱۳۰۴، ش (۴) ۷۵۳۵، سپهسالار ۴۰۷/۵.

[۲۷]

قواعد العقاید

در فهرست مجلس ۲۱۲/۱۳ در ضمن مجموعه شماره ۴۸۰۵ این رساله را از آثار فیض دانسته اند؛ امّا در فهرست آثار فیض نامی از این اثر نیست با مقابله این نسخه با باب

ص:۳۱۳

دوم ربع عادات کتاب المحجّه البیضاء مشخص شد که این رساله همان بخش کتاب المحجه است.

[۲۸]

مسأله الوجود

پاسخ نامه ملاّ محمّد قاسم خراسانی است در مورد اشتراک معنوی یا لفظ وجود. فیض این پاسخ را به سال ۱۰۸۷ نوشته است. منشآت

[۲۹]

معالجه النفس

آقا بزرگ این اثر را از آثار فیض کاشانی می داند؛ امّا در فهرست آثار فیض نامی از آن نیست. به نظر می رسد که رساله ای باشد برگرفته از تالیفات دیگر فیض.

الذریعه ۱۹۷/۲۱.

[۳۰]

المصفّی

صاحب امل الامل بر این باور است که فیض، صاحب سه تفسیر است. تفسیر بزرگ (الصافی)، تفسیر متوسط (الاصفی) وتفسیر کوچک (المصفّی). در ریحانه الادب نیز همین قول بیان می شود. امّا خود فیض در هیچ کدام از فهرستهایی که برای آثارش تهیه نموده به چنین اثری اشاره نمی کند. افزون بر این در فهارس نسخ خطی هم اثری از آن نمی یابیم. شاید بتوان از این مقدمات چنین نتیجه گرفت که ۱) فیض چنین کتابی ندارد ۲)

کتاب اهمیت چندانی نداشته وفیض در فهرست آثارش از آن یاد نکرده است.

امل ۳۰۵/۲؛ ریحانه ۳۷۵/۴.

ص:۳۱۴

[۳۱]

مفاتیح الزیارات

از آثـار منسوب به فیض است در چهـار باب و هر باب دارای چنـد مفتاح. باب اول: در اصـناف طاعات؛ باب دوم: در اصـناف معاصـی و مکروهات؛ باب سوم: در نذور؛ باب چهارم: در یمین. وی در آغاز قبل از شـروع به ابواب چهارگانه، مطالبی درباره زیارات و

نماز در مسجد النبی آورده است.

آغاز/ قال ابوالحسن الرضا – علیه السلام – ان لکل امام عهدا فی عتق اولیائه...

انجام/ من تکون مما کله رسول اللّه – صلی اللّه علیه و آله – مات.

ن . خ

نسخ، ۱۲۱۹، ش (۸) ۱۶۰۲، ملی ۱۳۷/۱۰.

[۳۲]

منتخب الختوم

آقای رضا اسـتادی در فهرست مسجد اعظم در ضمن مجموعه شماره ۳۵۹۲ این اثر را از فیض کاشانی دانسته اند. بنابه تصریح آقـا بزرگ این رسـاله تالیف دانشـمند معاصـر شـیخ ابراهیم بن محسن الکاشانی است. منتخب الختوم به سال ۱۳۱۸ در هامش الصحیفه الهادیه اثر دیگر وی چاپ شده است.

الذریعه ۳۹۹/۲۲.

ص:۳۱۵

[۳۳]

رساله فی الموت وحقیقته

رساله ای است که مولّف در آن به مسأله مرگ و حقیقت آن پرداخته است. خود فیض از این رساله در فهرست آثارش نام نمی برد. آقا بزرگ آن را در ضمن مجموعه ای در یکی از کتابخانه های ایران دیده است.

الذریعه ۲۴۵/۲۳.

[۳۴]

رساله فی وحده الوجود

رساله کوتاهی است در استدلال بر وحدت واجب. در فهرست آثار فیض و کتاب الذریعه چنین رساله ای در ضمن آثار فیض نیامده است. فهرست نویس کتابخانه آستان قدس رضوی آن را از فیض می داند. احتمال می رود که این رساله بر گرفته از نگاشته های

دیگر مؤلّف باشد آن چنانی که از آغاز و انجام رساله بر می آید.

آغاز/ انّه لا شک ان اللّه سبحانه خلق الانسان لیکون خلیفه له

انجام/ زکی لمعرفه الحقایق فلا زالت الاشخاص.

ن . خ

نسخ، بی تا، ش ۵۹۶۴، آستا ۱۵۳/۴.

نمایه

آیات

احادیث

کسان

آ

ا

ص:۳۲۰

ص:۳۲۱

ص:۳۲۳

چینی کش، ۲۹۵

ص:۳۲۴

ج

ص:۳۲۵

خ

ص:۳۲۶

د

۳۰۳

ص:۳۲۷

ص:۳۲۸

ص:۳۳۰

عبدالوهاب بن حاجی محمّد کاشانی کاشانی

عبدالوهاب بن حاجی محمّد

ص:۳۳۱

ق

ص:۳۳۳

ص:۳۳۶

ص:۳۳۹

هاشمی حسینی، نورالدین، ۵۴۲

هدایت اللّه، ۱۹۰

کتابها

آ

ا

ص:۳۴۲

ب

ترجمه الحقایق (نورالدین محمد بن مرتضی)،

ص:۳۴۳

جواب الابهری کیفیه علم اللّه تعالی

جواب بعض الاخوان الاعتذار

ص:۳۴۴

ریحانه الادب، ۶۲، ۱۲۹، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۷،

۱۳۹، ۱۴۱، ۱۴۳، ۱۴۵، ۷۱۴، ۴۹۱،

۰۱۵، ۱۱۵، ۵۴۱، ۵۵۱، ۱۶۰، ۶۴۱،

فهرست نسخه های خطی کتابخانه مدرسه فیضیه

قم، ۶۴

فهرست نسخه های خطی کتابخانه مدرسه مروی

تهران، ۶۵

ق

کلّیات علامه محمد محسن فیض، ۲۶۹ - ۲۷۳،

۳۰۵، ۳۱۳

ص:۳۵۰

مسأله الوجود، ۳۱۴

ص:۳۵۱

۲۰۵، ۲۷۰، ۲۷۲، ۴۶۲، ۲۷۴

منهج النجاه منهاج النجاه

منیه الحیسوب، ۲۶

المواهب العليّه، ۸۵، ۶۲۱

ص:۳۵۲

ه-

موضوع

قرآن و تفسیر

حدیث

ادعیه و اذکار

ص:۳۵۴

کلام و فلسفه

ص:۳۵۵

ادبیات

ص:۳۵۶

ص:۳۵۷

اشعار

هم کلاه و هم قبا و هم کمر هم پیرهن / آنچه در برداری آن را جمله بخشیدن به من۲۰۹

ختم کردم سخن دهر آشوب / به تمنّای ظهور شه دین ۱۷۴، ۲۲۸

ص:۳۵۸

خواست تا رمزی بگوید شد عنان از دست فیض / گفتمش ناگفتنی بسیار شد خاموش شو۱۷۹

هر که نه گویا به تو خاموش به / هر چه نه یاد تو فراموش به ۱۵۱

دلم خوش است اگر شکوه گر دعا بنویسی / که هر چه تو بنویسی به مدّعا بنویسی۲۶۹

ثنای حق تعالی نیم من / چون من سزای حق تعالی ۲۲۸

یا غایت عن عینی لا عن مالی / القرب الیک منتهی آمالی ۲۷۲

ص:۳۵۹

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که مـا را در دستیـابی به این هـدف یـاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادنـد تقـدیر و تشـکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصـفهان -خیابان عبـدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شـهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹